S. THO. AQVINATIS
IN LIBROS ARISTOTELIS
DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE
CASTIGATISSIMA COMMENTARIA

Cum duplici textus tralatione, antiqua videlicet & noua Franciſci Vatabli nuperrimè addita.

DE MISTIONE ETIAM ELEMENTORVM

Abſolutum ac perutile Opus hanc Philoſophiæ partem ſpectans, ex Opuſculis eiuſdem S. Thomæ excerptum, his ſuperadditum.

DVO ITEM INDICES HIS OMNIBVS APPOSITI SVNT,

Alter Librorum ac Lectionum Summas continens, alter Commentariorum ſcitu digna demonſtrans.

QVORVM OMNIVM CASTIGATIO LEGENTI PATEBIT.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS:

APVD HÆREDEM HYERONIMI SCOTI.

M. D. LXXXIIII.

INDEX SVMMARVM LIBRORVM, AC LECTIONVM DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE.

Summa Libri Primi.

De Generatione, & Alteratione, de Augmẽtatione, de tactu, de ipso Agere ac Pati & de Miſtione tam ſm aliorum, quã ſm ꝓpriã ſententiam, agit fo.1.col.2.

Lectio 1. Quæ nam in hoc lib. ſpeculari oporteat, deque Generationis, & corruptionis ab Alteratione diſcrimine ex antiquorum ſententijs agitur. 1.a

Lectio.2. Tam ſm ponentes vnum, quã plura rerum principia, arguitur aliud eſſe Gñationẽ, ac corruptionem ab ipſa altera tione, ſpecialiter tñ contra Empedoclis dicta inſiſtitur.

Lectio.3. Cur de Generatione, ac corruptione dicendũ ſit, Democriti deinde cum ſua rõne de generatione ſententia tractatur, & ad eius veritatem duæ afferuntur quæſtiones, quarum altera ſoluitur, ea videlicet, an rerum principia indiuiſibilia, ſi ſint, corpora ſint, an ſuperficies. 2.3

Lectio.4. Ea Democriti declaratur ſuæ ſententiæ ratio, qua corpus omne ex indiuiſibilibus componi opinatus eſt. 4.2

Lectio.5. Propoſita veritate, duæ contra illam adducuntur, Democriti ſententiæ & ſoluuntur, ex quarum ſolutione rerum generationem aggregationem, corruptionem ſegregationẽ non eſſe deducit. 5.2

Lectio.6 Gñatio ſimpliciter an ſit, & qñ ipſa ex ente, vel non ente fieri contingat obijciendo & ſoluendo inquiritur. 6.2

Lectio.7. Quæ nam ſit cauſa perpetuitatis generationis & corruptionis ſimpliciter inquiritur, & veris cauſis ſermonis ꝓpoſitis, vera Ac Philoſopho digna redditur. 7.2

Lectio 8 Tres afferuntur modi quib. aliqua generari ſimpliciter & ſecundum quid, & corrumpi abinuicem dicuntur. 8.1

Lectio.9. Generatio ſimpliciter & ſecundum quid in his, quorũ mutua non eſt generatio, quomodo ſumenda, tres demũ mouentur quæſtiones. 9.2

Lectio 10. Generationis & corruptionis Natura, ex cuius notitia ipſarum a cæteris mutationibus Differentia deducitur. 10.1

Lectio.11. Augmentum & diminutio quonam ab ipſa generatione & alteratione ſeparentur. 11.1

Lectio.12. Quæſtionis ſolutio, An materia, quæ ſubiectum augmẽti eſt, expers ſit magnitudinis actu vel potẽtia necne 11.3

Lectio.13. Nullum magnitudine carens eſſe augmentationis ſubiectum oſtenditur. 12.1

Lectio. 14. quæ nam ſit eius, quo aliquid augetur natura inquiritur. 12.4

Lectio.15. Propoſitis ſolutionis rectæ conditionib. illa diſſoluitur dubitatio, an ſecundum quamlibet partem eius, quod augetur, contingat ipſum augmentum fieri nec ne. 13.4

Lectio.16. quomodo id, quod aduenit ei quod augetur comparetur, & quomodo augmẽtum ab ipſa generatione differat, vel cum illa conueniat. 14.3

Lectio.17. Id quod auget ei quo nutrit cõparatur. quomodo cõueniãt ac differãt augmentum & nutrimentũ exponit. 15.1

Lectio.18. de Tactu agẽdum eſſe proponitur, quidq; proprie ac Metaphorice acceptus ſit, declaratur. 15.3

Lectio.19. quæ nam & qualis ſint naturæ actiua & paſſiua declaratur. 16 4

Lectio. 20. Agentis ac patientis duplex genus primum. ſ. & vltimum quid ſint, & ad quodnam cauſæ genus reducantur oſtẽditur. 17.4

Lectio.21. Opiniones afferuntur aliorũ de rerum Generatione & interitu ac Diluuntur. 18.2

Lectio.22. Illorum deſtruitur ſententia, qui indiuiſibilia corpora rerum principia aſſerebant. 19.4

Lectio 23. Ex duabus cõditionibus propoſitis, ac probatis, quo nam pacto ſiant Generatio, & actio & Paſſio, ex eius ſententia deducitur. 21.1

Lectio 24. Miſtionem deſtruentes rationes adducũtur, hinc miſtionis ac cæteris ſpeciebus motus differentis poſita ea diſſoluitur quæſtio, an miſtio ſit. 21.4

Lectio. 25. Aliorum opinionibus de miſtionis modo propoſitis ac reiectis propriam ac veram ſententiã adducit. 23.2

Summa Libri Secundi.

De Elementorum Principijs, & numero inquirit, & ipſorũ Gñatione, & Miſtorũ Gñatione meminit, & Generationis & corruptionis cauſas inueſtigat. 24.2

Lectio.1. Præmittitur huius libri intentum. Antiquorũ præterea ac propriæ de materiali generationis elementorũ principio opiniones tractantur. 24.2

Lectio.2. quæ nam qualitatum tangibilium elementorum formalia principia ſint ac illorum primæ differentiæ. 25.2

Lectio.3. Numerum elementorum & illorum qualitates ſecundum veritatem, & ex Philoſophis affert. 26.3

Lectio.4. quomodo elementa. & quæ ex inuicem facilius, difficiliterue generari contingit, exponitur. 27.2

lectio.5. Subiectum primum tranſmutationis elementorũ nõ eſſe elementum vel medium aliquod inter illa dicitur. 28 3

lectio.6. Extremum ſeu medium ex elementis, ipſorum generationis principium nõ eſſe probatur, pro quo probatur ẽt ꝙ in infinitum non procedat elementorum generatio. 30.2

lectio.7. Sententia deſtruitur Empedoclis. qua elementa intrãſmutabilia ab inuicem exiſtimauit, & eiuſdem de mouentib. principijs concluditur opinio. 31.3

lectio 8. Miſtorum ex elementis generatio tum ex antiquis, tũ ex Philoſophi ſententia perquiritur, hinc omnia in vnoquoque miſto eſſe elementa probatur. 33.3

lectio 9. quæ nam ſint generationis principia, Antiquorum itẽ de Mouente refelluntur ſententię. 37.3

lectio 10. quis nã in ipſa generatione ac corruptione ſit motor, quod motus etiam continuus exiſtit, oſtenditur. 39.2

lectio.11. quæ nam neceſſario, & quæ contingenter fieri contingat. 45.4

lectio.12. Generationem nõ eſſe infinitam in rectum, ſed in circuitu probatur. 36.2

Summa libelli de Elementorum Miſtione.

Q̃o in Miſto non actu, ſed virtute remaneant elementorum formæ quibuſdã aliorum ac confutatis opinionib. declarat. 43

Indicis Summarum Librorum ac Lectionum finis.

INDEX OMNIVM QVAE TAM In commentarijs S. Thomæ ſuper Primum & Secundum Librum de generatione, quàm eiuſdem de Miſtione nuper additi libelli continentur, foliorum, ac literarum ſerie quàm diligentiſſime congeſtus.

A

Actionis, & paſſionis debitæ conditiones. fo.21.2.CD

Actio per formam, paſſio per materiam eſt fo. 18.1.A

Actiua & paſſiua ab inuicem, vnam habent materiã. 15.3.F 18.1.D

Actus & potentia non conſtituunt diuerſas ſpecies. 20.3.H

Aer, cur modicum ſenſibilis dicatur. 10.2D

aer humidus eſt magis, quam calidus. 4.3.B

aeris quædam partes igneæ eſſe probantur, præter hoc, ꝙ ibi ſunt etiam aliquæ terreæ, & aqueæ. 21.3.GH

aerẽ & aqua in quolibet miſto reperiri certum eſt. f.34.col.2.d

aer, cum ſit ex aqua, non eſt augmentum, ſed generationẽ conſequitur rarefactio. 13.2.D

aere & terra fumus fieri dicitur. 28.1 D

ætas hoim ſeptuaginta, aut triginta terminatur annis. ..1.cd

agens & patiens gñe eadẽ eſſe debent, ſpẽ vero diuerſa. 17.2.C

agens ſeu faciens ſumitur dupliciter. 16,2.d

agens quando nam eff. ctiua in forma aſſimilatur. 32 2.B

agens & patiens loco & ſubiecto diſtincta ſunt. 19.4.G

agere & pati, inuicẽ & nõ inuicẽ dupliciter ſumuntur. 12.3.E

alteratio & augmentum q̃ro ordinantur ad gñationem ſicut ad finem, augmentum vero conſequenter ſe habet 1.1.D

Index.

Alteratio quomodo fiat 10.1.D
Alteratio primo & per ſe eſt in tertia ſpecie qualitatis, in alijs vero ſpeciebus per accidens & ſecundario. 10.2.AB
Alterationis, idem ſm ſubſtantiam ſubiectum manet. 1.1.D
alterationis & Generationis natura ex vere Sapientib. deſumpta. 2.1.d 10.1.c
alteratio & genaratio quomodo. 6.2.b
alteratio eſt tranſmutatio ſecundum accidentia. 6.1.a
anaxagoras propriam vocem ignoraſſe videtur circa generationis principia. 2.3.H
anima rationalis & ſenſitiua in homine, non realiter, ſed ſecundum rationem tantum diuerſa ſunt. 10.4.GH
anima a corpore ſeparata non ſtatim ipſum reſoluitur in elementa. 8.3.B
animal deſtruitur virtute nutritiua deficiente. 15.3.F
animatis & inanimatis nutriendi, & augendi virtus diuerſimode inſita eſt, nam animatis proprie, inanimatis vero ſecundum ſimilitudinem. 15.2.CD
animal deſtruitur, & quæcunque miſcentur, vt vinum & aqua. 15.3.B
aquæ pluuiales calidæ & vaporoſæ & calidæ ſunt. 21.c.gh
aquam omnium materiam voluit Tales. 36.1.C
aqua ſecundum ſubſtantiam, ſed alterata glacies dicitur 21.3.ef
aquam fieri oportet guttam vini in mille millibus amphoris aquæ, non autem miſceri. 23.3 fg
aqua apta nata eſt moueri ab ipſa ſphæra Lunæ. 22.3 gh
aqua terræ admiſta Plantæ nutriuntur. 32.3.h
aqua ſubijcitur lunæ motui. 22.3.gh
aqua humidior eſt aere. 27.1.cd
ariſtoteles quanti faciat exempla, & quomodo ſuſcipienda ſint in ſua doctrina. 31.3.E 8.2.D
arſio calidi & ſicci, ignis eſt. 27.1.C
artes & ſcientiæ potentiæ denominationem cõuenienter ſuſcipiunt. 34.2.D
artificialiũ gñatio & corrupt. ad naturalẽ minime ſpectat. 1.2.d
atomorum concurſus & motus deſcriptio ſm Leucip. 18.2.cd
augmentum aliquo extrinſecus aduemente fit. 22.4.f
augmẽtũ, dũ augmentaẽ, localiter moueri neceſſariũ eſt 11.2.B
augmentabile, cum augetur, ſecundum quamlibet partem augeri oportet. 12.4.G
augmentationis motus tria neceſſario exigit. 13.1.D
augmẽtũ quodãmodo eſt a ſimili, quodãmodo à diſſimili 24 c.E
augmentatio, ex eo ꝙ multa paucis, multisq; pauca adiunguntur conſurgit. 23.1.fg
accidens idẽ numero, an poſſit eſſe ingenito & corrupto 10.3.h
accidens vni in alio non eſt ſubſtantia. 8.4.E
accidentalibus differentijs, ſubſtantiales patefiunt. 8.4.F
allatio facit generationem actualiter, quia adducit, & abducit generans. ſ. ſolem. 35.4.ef
allatio circa obliquum circulum zodiaci generationis & corruptionis eſt cauſa. 35.4.GH

B

Bonum & optimũ cuiuslibet rei eſt natura, quæ forma dicitur. 30.3.h

C

Calor & frigus, ſubſtantiales formæ nequaquam ſunt, ſed accidentia. 8.4.E
Calidum minus quàm humidus eſt aer. 4.1.d
Calidum ſeparatum aliquid pati eſt impoſſibile. 58.2.A
calidũ, vt ſrigido magis pmiſtũ eſt, a calidiori patit. f.16.2.ab
Calidum quomodo definiatur. 24.3.b
Calidi natura eſt ſegregare, frigidi vero congregare. 33.4.H
Calidũ & frigidũ actiua, humidũ & ſiccum paſſiua ſunt. 16.1.a
Calido deficiens qualitas priuationis modum habere conſpicitur, quãuis priuatio pura non ſit, ſicut ipſum frigidum. 8.3.h
Calidi ac ſicci arſio ignis dicitur. 27.1.b
Calidum quomodo homogenea congregare dicatur. 25.4.gh
Calidiſſimum omnium calidorum eſt ignis. 27.2.cd
Caliditas ſumma ſubſtantialis ignis nequaquam eſt. 9.4.E
Caliditas ſuperabundantia ignis eſt, ſicut frigiditatis exceſſus, glacies dicitur. 27.2.bc
Caro & os duplex eſt. 13.4.H
Caſualia vel fortuita ſunt, quæcunq; non ſemper vel vt in pluribus ſiunt 30.4.FG
Cauſa materialis & efficiẽs nunq̃ idẽ numero coincidũt. 33.1.d
Cœlum e a elementis compoſuit Emp. 31.2.bc
cœlum non eſt ſenſibile ſenſu tactus, quia caret qualitatib. ſenſibilibus. 33.2.c
cœlum, Deum dicit Empedocles, teſte ariſto. 30.4.gh
celi circularẽ motũ ſpla rectũ gñatio ea elementis imitat. 4.2.d
cœlum mouet materiam generabilium, & corruptibilium ad omnem formam per ipſum lumen. 34.4.gh
cœli motus ex mobilis continuitate continuus eſt. 35.3.f
cœlum appellatur prima cauſa. 22.3.G
cœli ſphæræ ſpeciales effectus habent in hæc inferiora. 22.3 gh
circularis gñatio quibus nam conueniat & quibus non. 36.4.G
circularis medietatis motus, non eſt cõtrarius ei, qui eſt alterius medietatis. 34.2.D
coagulatio frigidi & humidi glacies dicitur. 27.1.cd
complexio hominis maxime vicina eſt temperamento. 32.3.e
compoſiti vnius plures eſſe ſubſtantiales formas, ꝙ ſit impoſſibile, perpulchra declaratur a D. Thoma. 10.4.EF
cõpoſita quõ ex elementis generẽtur, digna cõſideratio. 31.4.ef
compoſiti anima ſimplicia ſunt. 32.3.H
continuitas, motus. 35.3.fg
cõgregatione ac ſegregatione facilius vel difficilius aliqua corrumpuntur. 6.1.cd
contradictoria aſſerere coguntur quibus ex philoſophis omne apparens, verum videtur. 1.4.e 30.2.b
contrarietates tactus ſeptem ſunt. 26.1.a
contrarietates primo inexiſtunt quatuor elementis. 9.4.g
contrariorum contrariæ ſunt cauſæ. 34.4.gh
contraria duo ſunt, ad quæ Empe. elementa reduxit. 29.1.bc
contrarium vnum ſine reliquo ponere in rerum natura inconueniens eſt. 19.2.ab
contraria omnia ab inuicem paſſibilia ſunt. 17.2.d
contrariorum eſt vnũ potentia, quæ eſt ipſa materia prima, quæ ſecundum ſe eſt in potentia, & ipſa eſt ſua potentia. 20.3.h
corpus, cum ex punctis non componatur, in ea reſolui minime poteſt. 4.4.F
corpora cœleſtia eandem numero materiã habere cum his inferioribus eſt impoſſibile. 17.2.d
corpora viuentia, ſeipſa mouent ſm omnes motus. 15.2.cd
corpus ſenſibile eſt diuiſibile ſecundum potentiam, non autem ſecundum actum. 5.1.d
corpus quanquam omnino diuiſibile ſit, non tamen ſequitur, ipſum omnino eſſe actu diuiſum. 5.3.fg
corpora duo ſimul eſſe in eodem loco eſt impoſſibile. 12.4.h
corpora indiuiſibilia nequaquam poſuit Emped. ſed hoc eius ſequitur dicta. 29.2.cd
cõtrarietatẽ corporib. ſenſibilib. nõ ineſſe ẽ impoſſibile. 24.3.h
corporum ſimplicium ſolus ignis nutritur. 32.4.g
corrupti ac geniti an eadem poſſint eſſe accidentia. 10.3.h
corruptio ac generatio ex allatione, quæ circa zodiacum eſt ſic conſpicitur. 36.2.a
corruptio vnius generatio eſt alterius, & econtra. 7.4.h
corruptionis & generationis eorum, quæ ſecundum naturam ſunt, æquale eſt tempus. 34.4.gh
corruptio & generatio artificialium ad naturalem minime ſpectat. 1.2.d
corruptio & generatio, omnibus natura ſubſiſtentibus non eſt ſine ſenſibilibus corporibus. 24.2.b
corruptionis & generationis effectrices cauſas Plato Ideas dicebat in phed. 33.4 gh.

D

Democritus curam de omnibus habere videtur. 3.1.B
democriti conſequentia nulla eſt, qua ſic arguebat corpus eſt oĩno diuiſibile, ergo eſt omnino actu diuiſum 5.3.gh
Democriti rationes duæ, quibus cogebatur imaginari, ꝙ principia ſint corpora indiuiſibilia. 4.1.b
Democritus rationabilius opinatur indiuiſibilia corpora principia ponere, quam Plato qui ſuperficies. 3.4.e
Democritus qua ratione imaginatus eſt per porum indiuiſibilium congregationem ipſam generationem fieri. 5.3.F
Denſum & rarum non ſunt phyſicæ qualitates. 25.3.fg
Deum, i. Cœlum, teſte ariſt. dixit Emped. 30.4.gh
Differentiæ ſubſtantiales per accidentalia manifeſtantur. 8.4.F
Diſſimili quandoque aliud augeri conſpicitur. 24.2.d
Diuidi in infinitum corporibus ſenſibilibus in potentia tantũ conuenit, non autem in actu. 5.2.c
diuiſibile omnino, quanquam aliquid ſit, actu tamen diuiſum eſſe eſt impoſſibile. 5.3.ef
Diuiſibilitas vel indiuiſibilitas ex magnitudine ſeu paruitate ꝓueniens neceſſarium non eſt. 21.2.b
Diuerſorum diuerſæ menſuræ ſunt. 3.4.1G
Domus vitæ vel mortis quomodo ſumitur ſecundum Aſtrologos. 34.4.gh
Duo tantum omnium principia aſſeruit Parmenides videlicet & non ens. 8.2.de
Duo corpora ſimul eſſe in eadem loco eſt impoſſibile 12.4.H

Efficiens

E

Efficiens & materialis cauſa nunquam in idem numero coincidunt. 33.4.F
Effectus quando nam in forma agenti aſſimilatur. 12.3.ef
elementis quatuor miſta omnia conſtant. 24.1.B
Elementum vnum ex alio fieri quomodo, & qua nam ratione quidam Philoſophorum opinati fuerint. 23.1
Elementarium qualitatum poſſibiles coniugationes quatuor tantum ſunt, impoſſibiles autem duæ. 26,3.G
Elemẽtorũ cõparatio ſm ſimilitudinẽ, ac proportionẽ. 30.3.ef
Elementis quatuor contrarietates primo inexiſtunt. 9 6.g
Elementa, cur non diſtent abinuicem. 4.4.GH
Elementa ſunt in mixto præter naturam. 22.3.GH
Elementa quomodo concurrant ad ipſam miſtionem, naturaliter, vel violenter. 21.3.GH
Elementa quomodo diuerſimode ſunt in miſto ſecundum Auicen. & S. Thomam. 22.4.FG 4.2.D
Elementa, cur antonomaſtice ſenſibilia dicantur. 24.3.F
Elementa, quæ à nobis ſentiuntur, plura minime ſunt. 27.1.C
Elementa mutuam contrarietatem habent. 27.3.fg
Elementum quodlibet ex quolibet generatur. 27.3.h
Elemẽta duo ſũme cõtraria tertiũ gñare ſufficienter pñt. 28.3.e
Elemẽta i ipſa rerũ gñatione circularẽ motũ cęli imitantur. 4.2.e
Elementa vbique pura non ſunt, quia in partib. in quibus ſe contingunt, permiſta ſunt. 34.4.f
Elementũ elemẽto cõtrariatur, & ſubſtãtiæ ſubſtantia. 32.1.gh
elemẽta quo veniãt in cõpoſitorũ miſtionẽ, ſeu gñationẽ. 31.4.e
Elementa à quibus Cœlorum ſphæris moueantur. 23.3.G
Elementorum tranſmutatio non procedit in infinitum, nec vltra quartum elementum. 30.1.a
Elementorum omnium quomodo eſt vna materia. 31.4.gh
Elementũ oẽ quã ſibi qualitatẽ in ſummo determinet. 27.1.bc
Elementorum generatio cur in hoc libro peculiarius Tractetur à Philoſopho. 1.1.D
Emp. ex elementis componi ipſum cœlum voluit. 21.1.B
Emp. Deum, i. cœlum dixit, teſte ariſt. 30.4 G
Emp. quomodo elementa reduxit in duo contraria. 27.1.bc
Empedocles expreſſe non poſuit indiuiſibilia corpora, ſed hoc ſequitur ad eius dicta. 19.3.G
Empedocles igitur omnia contra ponit. 27.1.b
Ens & nõ ens eſſe duo rerũ principia, opinabatur Parm. 8.2.cd
Ens, ſicut quandoq; omnib. prædicamentis cõe quoddam ſignificat, ita ipſum nihil e contrario, ſeu non ens. 6.4.Fg
Ens & non ens eſt, quod ſentitur vel non ſentitur ſecundũ quoſdam quorum narratur ſententia ac reprobatur. 8.4.H
Ex non ente in actu eſt ipſa generatio ſimpliciter, & ex ente in potentia. 6.4.H
Ens nõ enti rõnabilius gñationis eſt cã, q̃ non ens enti. 34.2.D
Eſſe in potentia ſic quorundam ſucceſſiuorum, ac permanẽtiũ rõnem conueniatur, q ea ſublata, ipſorũ ratio tollitur. 5.4 g
Eſſe melius eſt, quàm non eſſe. 35.1.e
Eſſe eſt quoddam diuinum & optimum quod omnia naturaliter vt optimum finem appetere videntur. 35.1.D
Eſſe poſſe & poſſe non eſſe ex materia ſumendum eſt, eſſe vero ex forma in generabilibus & corruptibilibus.
Euentu & fortuna eſſe dicuntur quæcunque præter ſemper, & eo quod eſt vt in pluribus eueniunt. 20.1.FG
Exempla cur in doctrinis adducantur, & quo ſuſcipienda ſint in doctrina ariſt. ac Petitorum ſermonibus. 8.2.d 31.3.e
Experientia ſenſibilium Philoſophiæ hoiem adducit. 41.G
Experientia ſenſibilium pauca exercitatio Platonẽ facile enunciare quod ad pauca reſpiciens ex errore opinatus eſt. 4.1.cd

F

Facere ac pati natura. f.16.col.1.G
Facere & mouere vnius eſt potentiæ, pati & mouere eſt alterius potentiæ, ſ. materiæ. 34.4.G
Faciens à mouente diſtinguitur eo q mouere vniuerſalius eſt q̃ facere. 16.2.D
Faciens & agens ſumuntur dupliciter. 16.2.bc
facto quando nam aſſimilatur agenti in forma. 12.2 A
facile enũciãt q ad pauca reſpiciũt ſicut qdã ex Platon. 20.3.g
Flamma non eſt ignis, ſed ignea. 27.1.C
Flamma quid ſit & quomodo fiat. 27.1.d
Flamma eſt quidam fumus ardens. 28.1.d
Formas plures nõ eſſe in vno cõpoſito, quo ſuadet D Th. 1.4.G
Forma duplex eſt, quædã cõpleta, quædã aũt incõpleta. 8 2.be
Forma ſubſtantialis ſenſu perceptibilis non eſt. 8 4.a
Forma rationalis & ſenſitiua in homine non realiter, ſed ſolum ratione differunt. 10.4.gh
formarũ diuerſitate diuerſa ſumitur materiæ ratio, & eſſe. 9.1.c
Forma eſt id, a qua tantum ſumitur ratio ipſius eſſe, materia autem, a qua ſumitur ratio q poſſint eſſe & non eſſe in ipſis generabilibus & corruptibilibus. 34.1.D
Forma eſt bonum & optimum cuiuſcunque rei. 31 4.g
forma ipſa, actio, Materia Paſſio prouenit. 18.2.b
formarũ cõtrariarũ nõ eſt vna numero mã, ſed diuerſa. 20 4.e
formas ſubſtles, pprietates ſequunt, vt illarũ pprij effect⁹. 8 4 e
formalius eſt ignis inter ſimplicia corpora. 32.4.G
fortuna & euentu euenire dicuntur quæcunq; non ſemper, vel vt in pluribus eueniunt. 30.4.GH
Frigus non intenditur quibuſdam hiemis temporibus niue, ſ. deſcendente 22.4.fg
frigido magis eſſe permiſtum cauſa eſt, quòd calidum, vt ſic, à calidiori patiatur. 20.1 cd
frigor & calor accidẽtales, & non ſubſtãtiales formæ ſunt. 8.4.e
frigidum cõgregare, calidum diſgregare apta nata natura ſunt. 33.4.h
frigidũ & calidũ actiua, humidũ vero & ſiccum paſſiua. 25.4.g
frigidi deſcriptiõe ſuppoſita, quo ſibi eẽ actiuũ conueniat. 25.4.ef
frigidi & humidi coagulatio glacies dicitur. 27.1.d
frigiditas non pura priuatio dicitur, ſed quoniam deficiens à caliditate eſt, modum priuationis potius habere dicitur. 42.a
frigiditatis exceſſus ſicut glacies dicitur, ita caliditatis exuperãtia ignis eſt. 37.1.d
frumentum frumentum generat, non autem oliuam. 30.4.f
fumus eſt ex aere & terra. 28.2.a
fumus, cur quæcunque tangit nigra reddit. 28.1.B
futurus incedere quis non incedet, & aliqua neceſſario conſequuntur. 35.3.n

G

Genus aliquod conſiderans oẽs illius generis cauſas vt contempletur oportet. 1.1.d
Generationem actualiter ipſa facit allatio, quia adducit & abducit generans, i. ſolem.
Gñatio quo ſit diuerſimode alterationis & augmenti finis. 1.1.C
Generationis & corruptionis eſt cauſa allatio, quæ circa circulum obliqua ſit, i. zodiacum. 36.1.A
Generationis principia non recte anaxag poſuiſſe videtur. 1.4.e
Generationem ipſam philoſophorum quidam alterationem, quidam aliud eſſe dixerunt. 1.3.B
Gñationis & alterationis natura ex Veris Sapientibus deſumpta. 2.1.CD
Gñationis cõtinuæ cã ipſa materia ſubiecto ſumẽda eſt. 9.3.H
Gñatio vnius ex corruptione alterius eſt, & econuerſo. 7.4.h
Generationis & alterationis diſcrimen. 10.1.cd
Generatio rerum ex elementis multũ ſimilis apparet circulari motui cœli. 35.2.ab
Generationis & corruptionis eorum, quæ ſecundum naturam ſunt æquale eſt tempus. 3.4.gh
gñatio & corrup. artificialiũ ad materialẽ minime ſpectat. 4.2.d
Generatio & alteratio quomodo ſint. 6.1.b
Gñatio ſimplr eſt ex nõ ente in actu, ente vero i potẽtia. 6.4.g
Generari ſimpliciter illis minime conuenit, quæ ſubſtantiã non ſignificant. 9.3.d
Generatio & maxima generatio quomodo fiat. 20.4 fg
Generatio & corruptio omnibus natura ſubſiſtentibus ſubſtantijs non eſt ſine ſenſibilibus corporibus. 24.2.CD
Generationẽ mutuã habent ea, quorum vna eſt materia. 9.4 h
Generantur ſp & vt in pluribꝰ quæ ſm naturam fiunt. 30.4.fg
Gñatio circularis quib. nam, conueniat & quibus non. 21.1.cd
Generationis cõpoſitorũ ex elemẽtis digna cõſideratio. 31.4.a
Generatio quomodo eſt ex ente in actu per accidens, & ex ente in potentia per ſe. 8.1.A
gñatio qualiter fiat per ſigillũ materiæ, ſm Platonem. 33.1.n
Generationis & corruptionis effectrices cauſas ideas plato eſſe dicebat in Phed. 33.1.B
Gñationum quædã habent circulum, quædã vero nõ. f.37.1.bc
Generationis ſimpliciter an ſubſtantia ſit terminus. 7.1.B
Generatio cur ſemper ſit. 7.2.D
Generationem fieri per corporum indiuiſibilium poſitionem, qua ratione imaginatus eſt Democritus. 5.3.fg
Generationem infinitam non ſecundum rectum, ſed in circuitu qua ratione imaginatus eſt philoſophus. 36.1.G
Generatio vel corruptio eſt tranſmutatio ſecundum ſubſtantiã, alteratio vero ſecundum accidentia. 6.1.A
Generari ac corrumpi an poſſint eſſe eadem numero accidentia. fol. 10.3. & 28.1.a
Generatum quare eſt ex corruptis. 9.4.g
generant ſp & vt in pluribus quæ ſm naturam fiunt. 30.4 ce
Generata non ſemper vel vt in pluribus ab euentu & a fortuna eſſe dicuntur. 30.4.fg

Generatio

Generato vno quãdo nam alterna generatio ſequitur,& quãdo non. 36.2.C
Generatur ex frumento frumentum,non autem oliua. 30.4.F
Generabilium corporum tam intrinſeca quam extrinſeca principia 33.2.D
Geniti ac corrupti eadem ſecundum numerum qualitas non manet,ſed ſecundum ſpeciem. 18.1.D
Glacies eſt aqua ſecundum ſubſtantiam,ſed alterata: 21.4:E
Glacies eſt frigidi & humidi coagulatio. 27.1.C
Glacie aut igne, quæ apud nos ſunt,& ſi miſtum vtrumq; ſit, aliquid generari eſt impoſſibile. 27.1.D
Glacies eſt frigidi ſuperabundantia quemadmodum caliditatis exuperantia ignis dicitur. 27.1.A
Gutta vini in mille millibus amphoris aquæ poſita non miſcetur,ſed in totam aquam,corrumpitur. 23.3.FG

H

Habitibus præſentibus in materia ceſſat motus. 18.4.D
Hiemis temporib.quibuſdam non eſt aliqua frigoris intenſio,velut in alijs hiemis temporibus. 21.4.F
Homo rationalem & ſenſitiuam animam non realiter, ſed ſecundum rationem tantum differentes participat 10.4 h
Hominum diuerſi ſtatus vitæ ſunt,videlicet à profectu vſque ad terminum,ſeu vitæ ſtatum,& alij. 34.4.H
Hominis complexio maxime vicina eſt tẽperamento 32.3.EF
Hominis ætas triginta,ſeu octoginta annis terminatur.41.CD
Homo cui vt in pluribus vel ſemper hominem generet,& triticum triticum,non autem oliuam. 23.2.D
Humiditas intenſius aquæ quam aeri inaſt. 27.2.CD
Humidior magis quam calidus eſt aer. 41.D
Humidum & ſiccum paſſiua ſunt, calidum autem, & frigidum actiua. 25.4.FG
Humidi ac frigidi coagulatio glacies dicitur. 27.1.C
Humidum,quando coagulatur ſubſtantiã non mutat,ſed quædam fit alteratio 21.4.E
Hũida miſtioni aptiora ſũt,ſi viſcoſa nõ ſint aut lubrica. 33.4.h
Humidum,vnde habeat,quòd viſcoſum ſit. 24.1.D
Humidum,quomodo deſcribatur. 26.1.a
Humidum,quomodo repletiuum dicatur. 26.1.B
Humidum & ſiccum multifarie dicuntur. 26.1.C
Humidum aereum,quod eſt bene inflammabile eſt ad quod magis lubricum reducitur. 26.2.D
Humidũ molle ipſum non dicitur,ſed humidi effectus. 16.1.B
Humidum in ſuperficie vdum eſt,quod irroratum Plato appellat. 26.1.C

I

IDẽ ſi ſimiliter ſe habens facit idẽ,& non contraria. 34.2.C
Idem numero redire certum eſt,cuius ſubſtantia eſt incorruptibilis,quorum autem ſubſtantia eſt corruptibilis, nõ numero ſed ſpecie eadem redeunt 37.1.d
Ideas ſenſibilium,mathematicarumq; figuratum,quomodo poſuerit Plato. 4.1.D
Ideas dixit Plato in Phæd. generationis & corruptionis effectrices cauſas. 33.4.H
Ignis caliditas,eius forma ſubſtantialis nequaquam eſt. 74.B
Ignita potius quàm ignis flamma ipſa dicitur. 27.1.C
Igne ſeu glacie,quæ apud nos ſunt,& ſi miſtum vtrumq; ſit, aliquid generari non poteſt. 27.1.D
Igni omnia contraponit Empedocles. 27.1.B
Ignis eſt ſuperabundantia caliditatis, quemadmodum glacies frigiditatis. 27.1.D
Ignis eſt arſio calidi & ſicci. 27.1.CD
Ignis eſt calidiſſimus omnium calidorum. 27.2.C
Ignis ſiccior eſt quam terra. 27.2.D
Ignis alterius mouet quàm organũ,niſi fuerit organũ. 33.4.H
Igneas quaſdam partes eſſe in aere probatur. 22.3.F
Ignis inter ſimplicia corpora formalior eſt. 31.4.G
Ignis ſolus inter ſimplicia corpora nutritur. 32.4.H
Ignis mouetur à Sphera ſolis. 21.3.FG
Ignis,quomodo ex terra & aere fiat. 28.2.C
Igni aqua contraria eſt,terræ vero aer. 32.4.G
Non incedet quis futurus incedere, & quædam neceſſario conſequuntur. 35.4.GH
indiuiſibiliũ principiorũ diuerſa Platonis ac Leuc. ſñia. 20.1.cd
indiuiſibilia corpora principia ponere duabus rationib. imaginabatur Democritus. 3.4 E
indiuiſibilia corpora Empedocles expreſſe non poſuit, ſed ad eius opinionem ſequebatur. 19.2.cd
indiuiſibiles magnitudines logicę probãtur à Platonicis. 3.c.E
interiorũ & ſuperiorũ eãdem eſſe materiã eſt impoſſibile. 17.2.D
inferiora à ſuperioribus ſicut à forma reſpiciuntur. 32.4.
infiniti rationem principijs attribuere nonnulli antiquorum, & qui nam fuerint. 9.ef
infinitam generationem, non in rectum ſed in circulum Ariſto. opinatus eſt. 36.3 GH
In animatis virtus agendi ac nutriendi ſecundum ſimilitudinẽ Communicata eſt,animatis autem vero. 15.2.C
Irroratum appellauit Plato humidum in ſuperficie. 26.1.B

L

Leucippus quomodo ad motum & qua ratione atomis vtebatur. 19.2.D
Leucippi ac Platonis diſcrimen in principiorum indiuiſibilium poſitione. 20.1.BC
Leucippus vacuum ponit,quod Parmenides negat. 18.4.G
liber de cœlo eſt ſecundus ſcientiæ Naturalis liber quem Tertius eiuſdẽ ſequitur de generatione & corruptione liber. 1.4.c
lineam componi ex punctis duplicitar exponitur. 5.2.D
linea eſt omnino diuiſibilis in potentia,non tamen omnino poteſt eſſe actu diuiſa,quia tota eſſet ſolum vnus punctus.
localis motus,motui augmenti præſupponitur. 18.2.B
locum eundem duo corpora ſimul continere eſt impoſſibile.
localis motus primus eſt omnium motuum. 34.1.C
lubrica ſeu viſcoſa ſiqua humida ſint,minus apta eſſe miſtioni, certum eſt. 33.4.H
lubricum quomodo ſit ac fiat: 26.1.BC
lubricum reducitur ad humidum non aqueum,ſed aereũ, quod eſt bene inflammabile. 2.91
lumine cœlum ipſum mouet materiam generabilium & corruptibilium ad omnem formam. 25.3.E
lunæ Sphera nata eſt mouere aquam: 22.3.g
Leucippus vacuum ponit ſicut priuationem. 19.1.CD
lucis ratione obiectum viſus prius eſt obiectis aliorum ſenſuũ. 25.3 E F
lucæ ac motu hæc inferiora à ſuperiorib. reguntur. 34.4 H

M

Magnitudo vel paruitas non eſt diuiſibilitatis, vel indiuiſibilitatis ratio. 20.2.d
Magnitudines indiuiſibiles logice probantur à Platonicis. 4.2.a
materiã vnã habent actiua & paſſiua ab inuicẽ. 17.1-2.18.1.a
Materia paſſionis,forma actionis cauſa eſt. 18.2.b
Materiam vnam ſemper contrarijs ſupponere oportet,quę eſt etiam vna contrariarum 31.4.gh a 2.b
Materiam vnius & eiuſdem rationis ſuperioribus & inferiorib. attribuere inconueniens eſt. 17.2.D
Materia ſigillo qualiter fiat ipſa rerum generatio. 33.4.G
Materia omnium generabilium & corruptibilium mouetur ad formas ab ipſo cœlo mediante lumine. 25.3.Ea
Materia dicitur non ens non per ſe,ſed per accidens,ratione ſ. priuationis adiunctæ. 9.4 G
Materia vna cauſa eſt quòd aliqua inter ſe mutuã generationẽ habeant. 10.1.a
Materiã aliud eſſe & aliam rationem ſuſcipit ex ordine ad diuerſas formas. 10.1.a
Materiã præter magnitudinẽ per ſe exiſtere eſt impoſſibile. 11.4.fg
Materia non eſt quid mathematicum. 12.1.a
Materia vna numero eſt om̃ium,differens tñ ſm rationẽ. 11.4.fg
Materia inſeparabilis eſt à paſſionibus & à forma. 12.2.ab
materia prima ſecũdum ſe eſt in potẽtia,& ipſa eſt ſua potẽtia.
Materia prima eſt ſicut mater. 14.4.gh
ex Materia & forma,ſeu mouente,poteſt ipſa motus per ſe iri 7.3.ef
materia in generabilibus & corruptibilibus cauſa eſt, quod ipſa poſſint eſſe & non eſſe, forma vero eſt à qua tantum ſumitur ratio ipſius eſſe. 31.3.a
Materiæ eſt moueri & pati,facere autem & mouere alterius eſt potentiæ. 33.4.h
Materialis & efficiens cã non coincidũt in idẽ numero. 33.4.fg
mathematicarum figurarum,ac ſenſibilium quõ Plato ideas poſuit. 4.2.a
Menſuras diuerſas diuerſis attribuere neceſſarium eſt. 44.4.a
miſtum quodlibet aerem & aquam habet. 33.3.h
Miſta quomodo elementa contineat, diuerſimode loquuntur Auicenna,Auerrois,ac Sanctus Tho. 22.4.fg
Miſtum,elementa præter naturam continet. 22.3.gh
Miſta omnia ex quatuor elementis conſtant. 24.2.d
Miſtum,homiotimarum eſſe oportet. 23.2.d
Miſta,intentiones ad inuicem corrumpunt. 32.2.d
Miſtio eſt miſcibilium alteratorum vnio. 24.1.d
Miſtionis definitio quomodo ſuſcipienda ſeu intelligenda ſit quo ad omnes ſuas partes. 24.1.cd

Miſtio-

Miſtionem ipſam quomodo elementa cōficiant, naturaliter. ſ. an violenter. 22.4.FG
Miſcibilia quomodo ſint in miſto poſt ipſam miſtionem. 22.3.f
Miſcibilia actiua & paſſiua ab inuicem ſunt. 20.1.g
Miſcibilium, quæ nā faciliùs, ac difficiliùs miſcibilia ſint. 23.4.g
Miſcibilia ſunt quæcunque humida non lubrica aut viſcoſa ſunt. 23.4.G
Molle dicitur ſubactiuum & quare. 20.1.C
Miſtionis digna conſideratio. 21.4.H
Miſtionis a cæteris motibus diſcrimen. 22.2.cd
Motum & mobilia Naturalis conſiderare debet. 1.2.d
Motus continuitas probatur. 35.3.fg
Motum cœli ipſa rerum conſtitutio ex elementis imitat. 35.2.cd
Motus ceſſat habentibus præſentibus in materia. 18.1.d
Motum ſemper concomitatur tempus, quemadmodum ipſe paſſio ſubiectum. 35.3.fg
Motus localis primus eſt omnium motuum. 31.2.C
Motus vnius medietatis circuli non eſt contrarius motui alterius medietatis. 34.3.f
Motus cœli continuus eſt ex mobilis continuitate: 35.3.f
Motus ſemper ipſum mobile eſſequitur. 37.1.h
Mouere & Moueri, Agere & pati dupliciter ſumuntur: 17.4.fg
Mouere ſeipſa ſecundum omnes motus corporibus viuentib. conuenit. 15.2.C
Mouens vniuerſalius eſt quàm faciens
Mouens primum & vltimum quomodo differunt. 17.4.fg
Mouentis à faciente diuerſitas. 16.2.C,D
Molle non humidum, ſed eius effectus dicitur. 18.1.d
Mortis vel vitæ ſigna ſecundum Aſtrologos per domorum diuerſam deſignationem. 34.4.f
Multa paucis, & multis pauca adiuncta, non miſtionē, ſed augmentationem faciunt. 23.3.fg

N

Natura ſemper velut in pluribus, quod eſt ea quæ facit. 30.4.f
Natura deſiderat ſemper quod melius eſt. 25.1.d
Natura, quæ forma eſt, bonum & optimum eſt cuiuſcunque rei. 30.2.d
Naturalia omnia ipſum eſſe appetunt naturaliter vt quoddam diuinum & ſibi proprium finem. 35.2.a
Naturalis non eſt rerum artificialium generationem & corruptionem contemplari. 1.2.D
Naturalis eſt, motum & mobilia conſiderare. 1.2.D
Naturalia ſolum in loco ſunt vere & proprie. 16.1.BC
Neceſſariū ac ſempiternū ſeſe ſequunt et cōuert mutuò. 31.4.ef
Neceſſaria eſſe, & poſſibile eſſe quæ ſint. 23.1.D
Nihil ſine non ens quomodo ſumatur a diuerſa ad ipſam entis impoſitionem. 6.4.ef
Nive deſcendente hiemis tempore frigoris intenſio non eſt, vt in cæteris hiemis temporibus. 22.4.f
Nigreſcunt cuncta quæ à fumo tanguntur. 28.2.C
Non ens ſimpliciter quando dicatur, & quid ſit. 8.3.ef
Nutriendi & augendi virtus animatis & inanimatis diuerſimode communicata eſt, nam animatis proprie, inanimatis ſecundum ſimilitudinem communicata eſt. 14.3.gh
Nutriendi virtute ipſā deficiente, ipſum aīal deſtruitur. 15.2.cd
Nutriuntur omnia ex quibus ſunt. 32.3.gh

O

Obiectum ſenſus viſus, ipſa Lucis ratione, prius eſt obiectis aliorum ſenſuum: 25.3.E
Oliua non generatur ex frumento, nam ſemper ex frumento frumentum generatur. 23.2.D 30.4.E
Omne omni miſcibile non eſt: 22.2.D
Optimum cuiuſcunq; rei eſt ipſe natura q́ forma dr. ſ. 30.4.efg
Os & caro duplex eſt. 23.4.GH

P

Parmenides duo rerum tantū principia poſuit, ens & non ens. 8.2.D
Parmenides negare videtur vacuum, quod Leucip. aſſerit. 19.1.C
Paruitas vel magnitudo non eſt diuiſibilitatis vel indiuiſibilitatis ratio. 20.2.D
Paſſionis & actionis cōditiones duæ neceſſario requiſitæ. 21.2.d
Paſſio ſicut nunquam eſt ſine ſuo proprio ſubiecto, ita tempus ſine motu eſſe eſt impoſſibile. 35.4.f
Paſſio quæcunque per materiē, actio per formā cōtingit. 18.2.B
Paſſiones per ſe ſeparari à ſubſtantia eſt impoſſibile, 6.4.G
Paſſiuorū & actiuorū ab inuicem vna eſt materia. 15.4.H 18.1.b
Pati & agere mouere & mouere, dupliciter ſumuntur. 16.4.e
Pati ſeperatum conuenire impoſſibile eſt, ſicut calido ſeparato pati minime congruit. 18.1.D
Pati & ipſius faciere natura, 16.4.H. & quorum ſint. 31.2.C
Patiens & agens gñe eadē eſſe debent, ſpecie aūt diuerſa. 17.2.e
Patiēs & agēs loco & ſubiecto rōnabiliter diſtincta ſunt 21.2.d
Patiuntur ab inuicem quæcunque contraria. 17.2.a
Pauca reſpicientes facile enunciant, & in errores frequentius labuntur, ſicut fecerunt platonicorum nonnulli. 20.3.e 4 a.d
Periodus quid nam ſit. 34.3.f
Periodo quadam tempus ac omnium vitæ menſuratur, ſed nō eodem. 34.3.E
Permutationum ac ſucceſſiuorum quædam ſit ex eſſe in potentia perficiuntur, quòd ea ſublata tollitur eorū ratio. 20.4.bc
Philoſophus quanti faciat exempla, & quomodo ſuſcipienda ſint. 8.2.d
Philoſophiæ hominem conducit ipſa rerum ſenſibilium experientia. 4.1.a
Plantæ nutriuntur terra illa, cui aqua eſt admiſta. 32.3.h
Planetæ cum ipſo ſole generantium nomina ſortiuntur. 35.1.b
Plato diminutus fuiſſe videtur in rerum naturalium conſideratione, dū de rerum generatione, & corruptione meminit, de alijs autem non. 3.1.d
Platonis opinio qua ſuperficies principia dicebat, irrōnabilior eſt q̄ Democriti, q corpora indiuiſibilia imaginatus eſt. 4.1.a
Plato, præter materiam & formam, Tertium principium poſuit. ſ. ideas. 33.2.C
Platonis ac Leucippi in principiorum indiuiſibilium poſitione differentia. 20.1.bc
Plato poſuit rem generari per ſigillum materiæ. 33.1.d
Platonem facile enunciare fecit, quia ad pauca reſpexit, paruo ſenſibilium exercitio. 4.2.D
Plato rerum ſenſibilium, mathematicarumq; figurarum ideas poſuit. 4.3.e
Plato in Phæd. Generationis & corruptionis effectrices cauſas ideas poſuit. 32.3.e
Platonici Logice procedebant ad probandū magnitudines indiuiſibiles. 3.2 C
Pluuiales aquæ, calidæ, et vaporoſæ ſunt: 23.4.f
Potentia proxime ad formas contrarias non eſt vna numero, ſed diuerſa. 20.3.G
Potentia remote cōtrariorū eſt vna & eadē, & hęc eſt materia prima, q̄ ſm ſe eſt in potentia, & ipſa eſt ſua potentia. 20.4.e
Potentiæ nonnullis ſcientijs & artib. cōnabiliter conuenit. 33.1.a
Potentia & actus non diuerſificant ſpeciem. 20.4 ef
Potentiæ materiæ q̄dā cōſideratione non indigna. 20.4.efg
Paſſibili poſito ineſſe, nullū aliqd̄ ſequitur impoſſibile. 21.2.ab
Poſſibilia & neceſſaria eſſe quæ non ſint. 33.1.a
Pori an paſſionis cauſa ſint. 21.2.ab
Priuatio eſt alterum contrariorum. 28.4.g
Priuationis ratione, materia non ens per accidens dicitur. 10.1.a
Prima materia ſecundum ſe eſt in potentia, & ipſa eſt ſua potentia. 20.3.h
Prima materia matri aſſimilatur: 24.1.b
Prima cauſa cœlum appellatur. 22.4.f g
Primum & vltimum mouens quomodo differant: 17.4.f
Principia tam intrinſeca quā extrinſeca ipſorū gñabiliū. 33.1.b
Principium vnum ponentes, contrarias qualitates ponere oportet. 26.4.gh
Principia generationis ſecus eſſe videntur, quàm opinatus fuerit Anaxagoras. 1.4.e
Principia infiniti rationem ſuſcipere quidam voluere ex antiquis, & qui nam illi fuerint. 7.4 ef
Principia, indiuiſibilia diuerſimode aſſignabantur à Leucippo, & à Platone. 29.1.cd
principia ponere indiuiſibilia corpora, duabus rationibus accedebat Democrito: 3 3.e.5.3.f
Principia duo ipſarum rerum, ens, ſ. & non ens. poſuit Parmenides. 7.4.H
Proprietates fluunt à ſubſtantialibus formis, vti proprij illarum effectus. 8.3.d
Punctus in actu, eſt actu lineæ diuiſio. 6.1.ab
Puncta, lineam componere, duobus modis exponi poteſt. 5.1.ad
Pure non ſunt ſimplicia elementa cum in partibus, quibus ſe contingunt, permiſta ſint. 4.3.ef

Q

Quæſtio, an Aliquid ſimpliciter generetur, vel corrumpatur: 7.1.b
Quæſtio, An tantum ſubſtantia generetur ſimplici generatione. 7.1.bc
quæſtio, cur generatio ſemper ſit. 7.1.BD
quæſtio, An non ens ſit aliquorum contrariorum. 9.4 G
qualitatis tertia tantū ſpeciei terminus eſt per ſe motus alterationis.

tionis, aliæ vero ſpecies per accidens & ſecundario. 10.2.a
Qualitates elementariæ, quatuor tantum poſſibilibus coniugationib. exprimuntur, impoſſibilibus autem duabus. 16.3.gh
qualitates ſenſibiles, quoniam in cœli compoſitionem non veniunt ipſum ſentiri ſeu tactus eſt impoſſibile. 21.4.E
Qualitas eadem ſecundum ſpeciem, non autem numerum eadem manet in genito & corrupto. 28.1.B
Qualitates tãgibiles oẽs, ad primas quatuor reducũtur. 22.1.D
qualitates primæ elementa dicuntur, & primę propoſitiones. 27.1.bc
qualitatum, quam quodlibet elementum ſibi in ſummo determinet. 27.2.bc
quantum vniuerſale non generatur, ſed particulare. 14.1.d

R

Rarefactio non eſt augmentum, ſed alteratio. 13.2.e
Rarum & denſum non ſunt Phyſicæ qualitates. 25.3.fg
Rationalis, & ſenſitiua in homine, non realiter, ſed ſecundum rationem diuerſæ ſunt. 10.4.GH
Repletiuum qua ratione de humido dicatur. 26.1.d

S

Scientiæ & artes q̃ conuenienter potentiæ dicuntur. 33.4.G
Segregatio & cõgregatio faciunt rem eſſe velocioris, aut tardioris corruptionis. 6.2.CD
Semper aut in plurib: generantur, quæ ſm naturã ſunt. 30.4.f
Sempiternũ eſſe & ex neceſſitate, conuertibiliter dicunt. 36.4.e
Senſus ſuper ſenſibilia & media effundi, nõnulli voluerũt. 8.2.e
Senſibile apparens ſuſcipitur vt principium in ſcientia naturali. 12.1.a
Senſibilia corpora diuiſibilia ſecundum potentiam ſunt, non autem ſecundum actum. 4.3.e
Senſibilia antonomaſtica dicuntur ipſa elementa, & cur. 24.2.ad
Senſibilium experimenta Philoſophiæ hoiem mãducũt. 4.1.cd
Senſibilium pauca exercitatio Platonem errare facit. 4.1.cd
Senſibilium Mathematicarumque figurarum Ideas quomodo imaginatus eſt Plato. 4.3.e
Senſibilia corpora ſine cõtrarietate eſſe eſt impoſſibile. 24.4.h
Senſitiua & rationalis anima in homine non realiter, ſed ſecundum rationem differunt. 10.4.H
Siccum quomodo deſcribatur. 25.4.fg
Siccum & humidum paſſiua ſunt, Calidum vero & Frigidum actiua. 26.1.a
Sicci & calidi exceſſio ignis eſt. 27.1.be
Siccum & humidum dicuntur multifariæ. 26.3.a
Siccitatis duę cauſæ. 37.2.bc
Sigillo quodam materiæ ipſa rerum generatio fiebat apud Platonem. 33.1.C
Signum ſeptimum in Aſtrologia dicitur domus mortis, & decima domus vitæ. 34.4.F
Simile nedum ſimili aliquo modo augetur, ſed quandoque diſſimili. 17.4.H
Simile a ſimili impaſſibile eſt. 16.4.E
Simplicia ſunt omnia in compoſito. 32.4.E
Simplicium corporum ignis formalior eſt. 32.4.G
Simplicium corporum ſolus ignis nutritur. 32.4.gh
Symbolum habentium facilior eſt tranſitus quam non habentium. 27.1.D 27.2.D
Symbolum habere vel non habere quid ſit. 27.2.d
Singularia facilius inſpicimus, quando de vniuerſalib. cognitionem ſumpſerimus prius. 33.1.D
Sol, generans, quia adducitur & abducitur fit actualiter generatio ex ipſa rerum allatione. 35.2.C
Solem igneæ naturæ putauit Empedocles. 2.3.fg
Sphæræ cœli ſpeciales effectus habent in hæc inferiora. 23.4.ef
Sphæra Solis mouet ignem, Lunæ aquam, aliæ quinque aerem, & Stellarum fixarum Sphera terram. 23.4.FG
Sphæra lunæ apta nata eſt mouere aquam. 22.3.GH
Species non diuerſificantur per potentiam & actum. 20.1.H
Species non autem numero eadem reuertuntur, quorum corruptibilis eſt ſubſtantia, q̃ vero incorruptibilis ſubſtantiæ ſunt, ſ eadem numero redeunt. 38.1
Subiectum ſiue materia, continuæ generationis eſt cauſa. 9.3.h
Subiectum cur ipſum mollia dicatur. 20.1.CD
Subſiſtentia non generantur ſine ſenſibilibus corporib. 24.1.b
Subtile qua ratione repletiuum dicatur. 28.1.D
Subſtantia vnius eſſe poteſt, quod in alio eſt accidens. 8.4.ef
Subſtantia, an ſimpliciter generetur. 9.3.e
Subſtantiæ ſubſtantia cõtrariatur, & elementũ elemẽto. 32.1.d
Subſtantia quomodo dicatur ſuſcipere magis & minus. 8.4.fg
Subſtantiales differentiæ per accidentales manifeſtantur. 6.1.E
Subſtantiales formas non plures eſſe in compoſito, ratiocinatur S. Thomas. 10.4.FG
Subſtantialis forma, ſenſu perceptibilis non eſt. 8.4.ef
Subſtantiales formas ſequuntur proprietates, vt illarum effectus. 8.3.f
Succeſſiua quædam ſic ex eſſe in potentia perficiuntur, quod ea ſublata, tollitur eorum ratio. 5.4.g
Succeſſiua de ſui ratione habent q̃ ſint in potentia, & qui tollit ab eis eſſe in potentia, ipſorum deſtruit rationem. 5.4.GH
Superficies principia aſſerere, vt Plato voluit, irrationabilius eſt quam ponere corpora indiuiſibilia, vt Democritus voluiſſe videtur. 4.1.A
Superiora agunt in hæc inferiora per motum & lucem. 34.4.G
Superiora & inferiora non eandem materiam habent. 17.2.D

T

Tactus contrarietates ſeptem ſunt. 25.3.F.G
Tactu ſentiri nequit id, cui non inſunt ſenſibiles qualitates, vt Cœlum. 25.3.EF
Tactus proprie & tranſumptiue ſumptus quid ſit. 16.1.A
Tactus quomodo deſcribatur. 26.4.fg
Tactus conditionis, quomodo inueſtigantur à Philoſopho. 16.2.BC
Tactus ſubiecto prior eſt alijs ſenſibilibus, nam omnibus alijs ſenſibus ſubſternitur. 25.3.ef
Tangibiles qualitates ad primas quatuor reducuntur. 24.4.Gh
Thales mileſius omnium materiam aquam eſſe dixit. 33.4.G
Temperamento maxima vicina eſt hominis cõplexio. 32.3.E
Tempus ſine motu eſſe nõ poteſt, ſicut impoſſibile eſt q̃ paſſio ſit ſine ſuo proprio ſubiecto. 35.3.f
Tempus & vita omnium periodo menſurantur, ſed non eadẽ. 34.4.B
Tempus æquale eſt generationis & corruptionis eorum quæ ſecundum naturam ſunt. 34.4.g
Terra & aere fumus fieri dicitur. 28.1.E
Terra minus ſicca eſt quam ignis. 27.1.D
Terreæ, aereæ, aqueæ, igneæq; partes, nonnullæ eſſe probantur in aere. 21.3.gh
Terra, cui aqua admiſta eſt, plantæ nutriuntur. 32.4.EF
Terra & ignis calido & frigido diſtinguuntur. 8.3.h
Terra frigidior eſt aqua, elementiſq; cæteris. 27.2.C.D
ex Terra & aere fit ignis. 28.2.bc
Terra aeri, igni aqua contraria eſt. 32.3.GH
Tertium elementum ex duobus ſumme contrarijs generari poteſt. 28.2.bc
Tertium elementum ex quibus nam fieri non poſſit. 28.4.F
S. Thomæ aptiſſima perſuaſio ad vnitatem ſubſtantialis formę in compoſito. 10.4.fg
S. Thomas quam diſſimiletur ab Auicenna & Auerroi elementa mixtis attribuit. 22.4.f
Tranſmutatio ſecundum ſubſtantiam, generatio vel corruptio dicitur, ſecundum vero accidentia, alteratio. 6.1.A
Tranſmutatio elementorũ in infinitum minime proꝛadit, nec vltra quattum elementum. 30.1.A
Tranſitus facilior eſt ſymbolum habentium, tardius autẽ non habentium. 27.3.gh

V

Vacuũ aſſerit Leucippus, quod parmenides negat. 19.1.bc
Vacuum, ſecundum Leucippum quomodo ſit ſicut priuatio. 19.1.e
Vdum eſt humidum in ſuperficie, quod irroratum Plato appellauit. 26.2.ab
Vini gutta in mille millibus amphoris aquæ non miſcetur, ſed in totam aquam conuertitur, ſeu corrumpitur. 23.3.G
Vinum & aqua per miſtionem corrumpuntur. 23.3.e
Viſcoſa, ſeu lubrica ſiqua humida ſint, minus bene miſcibilia eſſe certum eſt. 23.4.g
Viſcoſitas, quo nam humido inſit. 24.1.D
Violæ & huiuſmodi facilis corruptionis ſunt. 34.4.E
Vita omnium periodo, ſed non eadem menſuratur. 34.3.g
Vitæ humidum ſtatus diuerſi ſunt, profectus videlicet vſq; ad finem, & alij. 34.4.e
Viuentia corpora ſeipſa mouent ſecundũ omnes motus. 15.2.c
Vis' abiectũ cęteris aliorũ ſenſuũ pti' ẽ ipſa lucis ratione. 25.3.e
Vltimum & primum mouens quomodo diſtinguuntur. 17.4.F
Vlia ſi prius ſumpſerimus, facilius ſingularia capiemus. 33.2.D
Vniuerſale non generatur ſed particulare. 14.2.BC
Vna eſt numero materia omnium differens ſm rationẽ. 21.4.fg
Vnum vere & vere multa quæ ſint. 28.1.d

Zodiaci motus qui nam ipſam generationem & corruptionem cauſet. 35.2.c

Indicis Commentariorum Finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE

LIBER PRIMVS.

Cum S. Thomæ Aquinatis expoſitione.

PROOEMIVM. A

T.c.38. SIcut tradit Philoſophus in Tertio de Anima, ſcientiæ ſecantur quemadmodum & res. Nam & omnes habitus diſtinguuntur p obiecta, ex quibus ſpeciem habent. Res autem, quas conſiderat Naturalis, ſunt motus & mobile, Dicit enim Philoſophus in
.c.71. Secundo Phyſic quot quacunque mota mouent ſunt Philoſophicæ ſpeculationis. & ideo oportet quot ſecundum differentiam motuum, & mobilium B
diſtinguantur & ordinentur partes Scientiæ Naturalis. Primus autem motuum eſt ipſe motus localis, qui eſt perfectior & communior omnibus motibus naturalibus, vt probatur
Quare liber in Octauo Phyſic. Et ideo poſt conſiderationem motuum &
de Cœlo ſit mobilium in communi: quæ fuit tradita in libro Phyſi. primo
ſcd's natu- oportuit quot tractaretur de corporibus ſecundum quot mo
ralium. uentur motu locali in Libro de cœlo: quæ eſt ſecunda pars
T.c.55. Scientiæ naturalis Reſtat igitur conſideratio de motib. alijs
Et prio de conſequentibus, qui non ſunt communes omnibus corpori-
cœl.co 12. bus, ſed inueniuntur in Solis inferioribus inter quos principa
Quare liber tum obtinet generatio & corruptio. Alteratio enim ordina-
iſte ſequat tur ad generationem, ſicut ad finem: qui eſt perfectior natu-
librũ de cœ. raliter his quæ ſunt ad finem. Augmentum etiam conſequen
Quõ altera ter ſe habet ad generationem, nam augmentum non fit ſine
tio & aug- quadam particulari generatione, quo. ſ. nutrimentum con-
mentũ ha- uertitur in nutritum. ſicut etiam Philoſophus dicit in Secun
beant reſpe do de Anima, quod cibus nutrit inquantum eſt potentia ca- C
ctum ad ge ro, augmentat autem inquantum eſt potentia quanta caro.
neratione. & ideo neceſſarium eſt, vt, quia hi motus conſequenter ſe ha
Idẽ habes ĩ bent ad generationem, ſimul cum eis de generatione & corru
ꝓlogo Phy ptione tractetur. Eſt autem conſiderandum, quod de vnoquo
ſicorum. que, quod in pluribus inuenitur: prius eſt conſiderandum in communi quam ad ſpecies deſcendere, alioquin oporteret idem dicere multotiens: ita, ſcilicet quod in ſingulis id quod
Ca. primo. eſt commune repeteretur, ſicut probat Philoſophus in primo de partibus animalium: & ideo prius oportuit de generatione & corruptione in communi determinare, quam ad partes eius deſcendere. Similiter etiam conſiderare oportet, quod ſi in aliquo genere aliquod primum inuenitur, quod ſit cauſa aliorum, eiuſdem conſiderationis eſt commune genus & id quod eſt commune in genere illo, quia illud primum eſt cauſa totius generis Oportet autem eum: qui conſiderat genus
Cõſiderãs aliquod cauſas totius generis conſiderare. & inde eſt, quod
gen⁹ aliqd Philoſophus in Metaphyſ. ſimul determinat de ente in com D
cis totius muni, & de primo ente, quod eſt à materia ſeparatum. Sunt
gñis cõſide autem in genere generabilium & corruptibilium, quædam
rari debet. prima principia. ſ. elementa, quæ ſunt cauſa generationis, corruptionis, & alterationis in omnibus alijs corporib. Et inde
Quare hic eſt, quod Ariſt. in hoc Libro, qui eſt tertia partia pars Scientię
Ari. de ele. naturalis, determinat non ſolum de generatione & corruptio
mentis con ne in communi, & alijs motibus cõſequentibus, ſed etiam de
ſideret. generatione & corruptione elementorum. His ergo prælibatis ad demonſtrandum intentionem Ariſt. in hoc Libro, accedendum eſt ad expoſitionem eius.

A SVMMA LIBRI.

De Generatione & alteratione, de Augmentatione, de Tactu de ipſo Agere ac Pati, & de Miſtione, tam ſecundum aliorum quam ſecundum propriam ſententiã agit.

LECTIO. I.

Quænam in hoc Libro ſpeculari oporteat deque Generationis & Corruptionis ab alteratione diſcrimine, ex antiquorum ſententijs agitur.

FRANCISCI VATABLI TRALATIO.

DE ortu autem ac interitu eorum, quę natura gignũtur, intereuntq; vniuerſim de omnibus tum cauſas, tum rationes eorum diſtinguendo, dicamus oportet præterea, quid accretio, quidq; alteratio ſit. & eandemne alterationis atq; generationis eſſe naturã exiſtimare liceat, an diuerſã, perinde vt ipſis quoq; nominib. diſcretę ſunt. T.c.1.

ANTIQVA TRALATIO.

DE Generatione autem & Corruptione: & de natura generatorum & corruptorum, & vniuerſaliter de rõnibus, & cauſas diuidendum & rationes eorum determinandum eſt. & vtrum exiſtimandum ſit eandem eſſe naturam alterationis & generationis: aut ſemotam, vt determinata ſunt ex nominibus.

IN hoc igitur Libro Philoſophus primo ponit
procemium demonſtrans ſuam intentionem ſe Continuat
cundo proſequitur propoſitum. ibi (antiquorũ hic liber ad
quidem igitur.) Circa primum tria facit. Primo lib. de Cœ.
n. ponit id quod principaliter intendit, & continuatur ad finem Libri de cœlo, vbi dictũ eſt, de graui quidem igitur & leui determinatum ſit hoc modo. & ſubditur, de gñatione aũt & corruptione, & natura generatorum & corruptorum, & eorum quæ generãtur & corrumpuntur, vniuerſaliter de omnibus & cauſas diuidendum eſt, vt, ſ. aſſignemus alias cauſas gñationis. & alias corruptionis vel etiã vt cões cauſas diſtinguamus applicando ſingulis ſpecieb. generatorum & corruptorum naturaliter, Et cauſas & rationes eorum determinandum eſt, vel generationis & corruptionis, vel etiam eorũ quæ naturaliter generantur & corrumpuntur: vtrorumq; n. definitiones ſcire oportet. Natura-
lis. n. non ſolum conſiderat motum, ſed etiam mobilia. Dicit Naturalis
aũt naturam generatorum & corruptorum: quia conſidera- motum &
tio generationum & corruptionum artificialium non perti- mobilia co
net ad Naturalem. ſecundo cum dicit (Amplius) Promittit ſiderat.
ſe dicturum de alijs motibus conſequentibus, ſ. de alteratio- Gñatio ar-
D ne, augmẽtatione quid ſit vtrunq;. tertio ibi. (Et vtrum.) Pro tificiũ nõ
mittit ſe dicturum de comparatione prædictorum adinuicẽ, ſpectat ad
vtrum. ſ. ſit exiſtimandum vel recipiendum, quod eadem ſit naturalem
natura & ratio alterationis & generationis, aut ſemota, diſtincta, ſ. differẽt ratione & natura, ſicut determinata, i. diſtincta ſunt nominibus. Deinde cum dicit.

Priſcorum igitur quidam generationem ſimplicem abſolutamq; alterationem eſſe inquiunt, quidã à generatione alterationem aliud eſſe.

Antiquorum igitur hi quidem vocatam generationem ſim

plicem alterationem eſſe inquiunt, hi vero aliud generationẽ, aliud alterationem.

De gñatione corrup. & alteratione ſm antiquorũ opi.

Proſequitur ſuum propoſitum. & primo determinat de generatione & corruptione in cõi, & etiam de conſequentib. ſecundo determinat de gñatione & corruptione elementorum, & hoc in 2. Lib. qui incipit. ibi {De miſtione quidem igitur} Prima pars diuidit in duas. In prima determinat de gñatione & corruptione in cõi, & alijs cõſequentib, motib. In ſecunda determinat de quibuſdam quę ad hęc requiruntur. ibi {Qm̃ autem primum oportet de materia.} Circa primũ duo facit. Primo inquirit, vtrum generatio differat ab alteratione, quod erat tertium propoſitorum oportuit tñ prius hoc tãgere quia, cum dña conſtituat ſpẽm, non poſſet ſciri propria rõ gñationis & corruptionis hoc ignorato: ſcd̃o determinat de gñatione & cõſeqnẽtib. motib. ibi {Vniuerſaliter itaq; de gñatione} Circa primum tria facit. Primo ponit diuerſas ſententias antiquorum circa dñam generationis & alterationis, ſecundo rationem diuerſitatis aſſignat. ibi {Quicunq; igitur.} tertio rationem aſſignatam manifeſtat. ibi {Emp. quidem. n.} Dicit ergo primo, ꝙ quidam antiquorum. Philoſophorum dixerunt, ꝙ illa, quæ dr̃ ſimpliciter generatio, id eſt abſoluta, eſt idem quod alteratio, alij vero dixerunt eſſe aliud generationem ſimplicem & alterationem. Deinde cum dicit.

T.c.43.

T.c.4.

F

VATAB. *Nam qui vniuerſum ipſum aiunt vnum quippiam eſſe, & omnia ex vno oriri cenſent, ij generationem alterationem eſſe & quod proprie generatur id alterari dicant eſt neceſſe.*

ANT. *Quicunque igitur vnum aliquid omne eſſe dicunt, & oĩa ex vno generant, his quidem neceſſe eſt vtique generationem alterationem eſſe dicere, & quod principaliter fit, alterari.*

Parme. Meliſſ. Dioge. Tholes Herac. Phyſ. t.c.6.

Aſſignat rationem diuerſitatis prædictæ. Et circa hoc tria facit, Primo aſſignat rõnem, quare quidam poſuerunt gñationem ſimplicem idem eſſe quod alterationem. Fuerunt. n. quidam, qui poſuerunt vnum eſſe principium materiale omniũ rerum, puta aquã, vel aerem, vel ignem: & etiam poſuerũt ꝙ materia eſt tota ſubſtantia rei: ex quo ſequitur, ꝙ ſubſtãtia rei ſemper maneat: & ideo generatio in re non differt ab alteratione. hoc eſt quod dicit. Quicunque dicũt omne vniuerſum eſſe vnum. i. immaterialem ſubſtantiam: & omnia generant. i. cauſãt ex vno principio materiali, hic neceſſe eſt dicere ꝙ generatio ſit idem quod alteratio: & ꝙ idem ſit aliquid principaliter. i. ſimpliciter fieri, & alterari. Secundo cum dicit. G

VATAB. *At qui plures quam vnam eſſe materias aſtruunt, vti Emped. Anaxa. & Leucippus, illas differre dicant oportet.*

ANT. *Quicunq; aũt plures materias vnã ponunt, vt pote Emp. & Anaxag. & Leucippus, & Democritus, his aliud.*

Aſſignat rationẽ, quare quidam poſuerunt differentem generationem & alterationẽ. Fuerunt. n. quidam Philoſophi ponentes plura principia materialia, ex quorum congregatione & ſegregatione dicebant oĩa fieri & corrumpi: & ſm hoc dicebant congregationem & ſegregationem eſſe generationẽ & corruptionem. Alterationem eſſe dicebant fieri per qualiercunq; partium tranſmutationem Hoc eſt ergo quod dicit, ꝙ quicunque poſuerunt plures materias rerum quam vnam ſicut Emp. Anaaag. & Leucip. cum Democrito, illis videtur aliud generatio, & aliud alteratio. Tertio ibi. H

VATAB. *Quanquam anaxagoras ſuam profecto vocem ignorant: quippe cum oriri ac interire idem eſſe quod alterari dicat. at multa eſſe rerum elementa perinde atque alij, aſſerit.*

ANT. *Sed tamen Anaxa. propriam vocem ignorauit. dicit enim quód fieri & deſtrui idem exiſtit quod alterari. Multa autem dicit elementa, quemadmodum & alij*

Anax propria vocẽ ignoraſſe videtur.

Ana. plora poſuit elemẽta, tñ gene & alte. idẽ aſſeruit T.c.23.

Manifeſtat errorem Anaa. de quo dicit ꝙ propriã vocem ignorauit, ſicut ille qui poſuit aliquid inconueniens ſuæ poſitioni. cum. n. poneret multa elemẽta ſicut alij, tñ dixit ſingulariter ꝙ generari & corrumpi ſunt idem quod alterari. Et hu9 diuerſitatis rõ eſt, quia ſicut dr̃ in 1. Phy. Anax. poſuit res fieri per abſtractionem a miſto, ponebat autem miſceri nõ ſolum elementa, ſed & accidentia, & eundem modum ponebat productionis corporum, qui pertinet ad generationem & corruptionem: & accidentium, qui pertinet ad alterationem, vt. ſ. ſi E cut caro fit per abſtractionem, ita & albedo, & ſecundum hoc generatio non differebat ab alteratione.

VATAB. *Nam Emp. corporea quidem elementa, quatuor, oĩa vero vna cum hiſce, quæ mouendi vim habent, numero ſex ait eſſe. Anaxa. vero, & Leucippus, & Democritus infinita. Etenim Anaxagoras ea facit elementa rerum, quæ ſimilia ſunt, vt os, carnem, medullam, cæteraq; quorum cuiuſq; pars eandem cum toto ſortita eſt appellationem. Democrit. autem, & Leucippus ex indiuiſibilib. corporibus, quæ & multitudine et formis infinita ſunt, cætera componi dicunt: atque hæc inter ſeſe differre per illa, nimirum ſitu, ac ordine eorum ex quibus conſtant. Porro, Anaxa. & Emped. contrario dicere modo videntur. ille. n. terram, aquam, aerem & ignem, elementa quatuor. eaq; ſimplicia magis quam carnem, os & id genus ſimilaria. Hic vero hæc quidem ſimplicia elemẽtaq;, illa vero, terram inquam, aquam, aeremq; & ignem, compoſita. vtpote quibus gignendis, illa præſtent ſemina.*

ANT. *Empedocles quidam. n. corporea quatuor, omnia autem cũ mouentib. ſex ait numero. Anax. autem, & Leucip. et Demo. infinita. Hic quidem homiomera elementa ponit, vtpote os carnem & medullam, & alia, quorum vniuſcuiuſque ſynonima pars eſt. Democ. autem & Leucippus corporib. indiuiſibilibus hæc & alia componi inquiunt. hæc autem infinita & multitudine & formis eſſe. illa autem inter ſe differunt his & quib. ſunt & poſitione, & ordine horum, contrarie autem videntur dicere qui circa Anax. eis, qui circa Emp. hi quidem enim inquiunt ignem, & aquam, & aerem & terram quatuor elemẽta et ſimplicia magis eſſe quàm carnem, et os, et talia ſimiliũ partium. Hi autem hæc quidem ſimplicia et elementa eſſe terram autem et aquam, aerem et ignem compoſita. panſpermiũ enim horum eſſe.*

Manifeſtat præmiſſam rationem: & primo oſtẽdendo quo quidam ponebant plura principia. eorum. n. qui ponebant vnũ principiũ erat vnus abſolutus modus procedendi. ſcd̃o manifeſtat, quare illi, qui ponebant vnum principium, negabant dñam gñationis & alterationis, quam aſſumebant ponentes plura principia. ibi his quidẽ igitur. {Circa primũ ponit dñas ponẽtes plura principia. & primo cõparat Emp. ad oẽs alios. & dicit ꝙ ideo pdictum eſt ꝙ prædicti Philoſophi poſuerunt plures materias, Emp. ponebat. 4. elemẽta eſſe principia materialia ſ. terrã, aquã, aerem, & ignem: oĩa autẽ hæc cum mouentib. ſ. cum amicitia quæ cõgregat, & cum lite q̃ ſegregat, dicit eſſe ſex numero: & ita ponebat principia finita, alij non. ſ. Anaxag. Demo. & Leucip. ponunt principia infinita, ſcd̃o ibi. {Hic qdẽ.} Ponit dñam Anaaa. a Democ. & Leucip hic quidem. ſ. Anax. poſuit corpora homiomera. i. ſimiliũ partium eſſe principia materialia: vtpote infinitas partes carnis & oſſis, medullarum, & aliorum hmõi: quorum quælibet pars eſt ſinonyma toti i. conueniens cum toto in nomine & ratione: hæc. n. dicunt homiomera. i. ſimiliũ partiũ. & hæc poſitio manifeſtata fuit ab Ariſt. in 1. Phy. Sed Demo. & Leucip. dixerunt oĩa corpora ſenſibilia cõponi ex quibuſdã indiuiſibilib. corporib. q̃ quidem ponebant infinita multitudine, & forma, & figura. Nã qdam corporum indiuiſibiliũ dicebant eſſe circularia, q̃dam aũt quadrata, q̃dã pyramidalia, & ſic de alijs. ponebant tñ eſſe indifferentis naturæ & ſpẽi, cõtra id quod ponebat Anaxa. & tñ cũ iſta principia ſint indifferẽtis naturæ & ſpẽi, alia corpora ſenſibilia differunt ab alijs ſm dñam eorũ ea quib componuntur. nõ quidem ſm dñam in ſpẽ naturæ, ſed ſm dñam poſitionis & ordinis, prout. ſ. diuerſimode ordinant & diſponuntur in diuerſis ſm prius & poſterius, ante & retro, ſurſum, & deorſum, dextrorſum & ſiniſtrorſum Tertio ibi. {Cõtrarie aũt.} Ponit dñam Anax. & Emp. & dicit, ꝙ iſti contraria videntur dicere. Emp. n. dixit ꝙ ignis, terra, aer, & aqua ſunt magis ſimplicia q̃ caro & os, & talia corpora homiomera. i. ſimilium partium. & hoc ideo, quia ponebat res fieri per congregationem & ex elementis. ideo iſta elementa quæ congregabantur ad compoſitionem appellabat ſimplicia. Sed Anaxa.

T.c. 43. vſque ad 40. 50.

Simplicia q̃ ſm Ana. & Emped:

pone-

ponebat oia, & carnē & ſimilia corpora eſſe magis ſimplicia, elementa vero eſſe compoſita. & hoc ideo, quia ponebat res fieri per abſtractionem a miſto: vnde, cum videret quod ex aere, aqua, terra, & igne, omnia alia corpora generarentur, credidit quod in prædictis elementis ſeu corporib. eſſet maxima miſtio: ita quod ex his omnia alia extrahi poſſent & hoc eſt quod ſubdit, quod dicebat iſta quatuor corpora eſſe panſpermata, i. vniuerſalia ſemina aliarum omnium rerum: quaſi prædicta quatuor corpora eſſent commiſta ex ſeminibus omnium aliorū corporum.

LECTIO II.

Tam ſecundum ponentes vnum, quàm plura rerum principia argui ut aliud eſſe generationem ac corruptionem ab ipſa alteratione: ſpecialiter tamen contra Empedoclis dicta inſiſtitur.

VATAB. *Igitur, qui ex vno omnia conficiunt generationem & corruptionem eſſe dicant alterationem eſt neceſſe. nam ſubiectū ipſum ſemper idem atque vnum manere dicant oportet: quod autem tale eſt, id dicimus alterari.* B

ANT. *His quidem igitur, qui ex vno omnia cōſtituunt, neceſſe eſt dicere generationem, & corruptionem alterationem. ſemper. n. manere ſubiectum vnum & idem: tale autem alterari dicimus.*

Supra Ariſt. aſſignauit rationem, quare quidam antiqui Philoſophi poſuerunt generationem ab alteratione differre, quidam autem non, ex eo, quod quidam poſuerunt vnum principiū materiale, quidam autem multa. hanc rationem ſupra manifeſtauit quantum ad radicem, oſtendens quod quidā philoſophorum poſuerunt multa principia: nam ponentib. vnum principium abſolutior eſt ſermo quam plura nunc autem intendit ipſam rationem ſm ſe manifeſtare. Et circa hoc duo facit. Primo manifeſtat ipſam rationem, ſecundo obijcit contra eam. ibi {Neceſſe eſt autem.} Circa primum duo facit. Primo manifeſtat quantū ad ponentes vnum principium, ſecundo quātum ad ponentes plura principia ibi {His autem qui genera multa.} Dicit ergo primo, quod omnib. illis Philoſophis, qui ex vno materiali principio ponunt omnia eſſe producta, neceſſe eſt dicere quod generatio & corruptio idē ſit alterationi. illud. n. principium materiale ponebant eſſe aliquod ens actu, puta ignem vel aerem, aut aquam: & ponebant quod illud eſſet ſubſtātia omnium, quæ ex eo generabantur: & ſicut materia ſemper manet in his, quæ ex materia fiunt, ita ponebant quod illud ſubiectum ſemper manet vnum & idem: hoc autem dicimus alterari, quando manente ſubſtantia actu exiſtentis, fit aliqua variatio circa formas vnde ſequitur, quod nulla tranſmutatio eſſe poſſit, quæ dicitur generatio & corruptio, ſed ſola alteratio. Nos autem ponimus omnium generabilium & corruptibiliū eſſe vnum ſubiectum: quod tamen non eſt ens actu, ſed in potentia. & ideo ex eo quod accipit formam, per quā fit ex eo ens actu, dicitur ſimpliciter generatio, & ex hoc, quod, poſtquam eſt ens actu factum, ſuſcipit aliam quamcunque formam, dicitur alteratio. Deinde cum dicit. E

Subiectum gñationis & alterationis quo ſumendum.

TATAB. *Qui vero plura genera ſtatuunt, à generatione alterationē differre cenſeant neceſſum eſt. cum n. ea coeunt aut diſſoluuntur, generatio, corruptione fit. Quocirca & Empedocles ad hunc canit modum. Nullius eſt natura, ſed ipſa miſtio, miſtorumque prius diuiſio ſolum. Patet igitur ſermonem eorum ſuppoſitioni eſſe accommodatum, cum hoc pacto dicunt, ac eos ad hunc dicere modum*

ANT. *His autem qui genera multa faciunt differre generationē ab alteratione. coeuntib. n. & diſſolutis, generatio contingit, & corruptio. Ideo dicit hoc modo Empe. quòd natura nullius eſt, ſed ſolum myſtura, & ſegregatio miſtorum. Quoniam igitur proprius hic ſermo eſt eorum ſuppoſitioni, ita loqui, manifeſtum eſt, & quoniam dicunt hoc modo.*

Manifeſtat prædictam rationem quantum ad ponētes plura principia & dicit quod illis, qui faciūt multa genera principiorum materialium, de quibus eſt ſupra dictum, neceſſe eſt dicere, quod differat generatio ab alteratione. inquātum. n. illa coeūt A in vnum, contingit ſecundum eos generatio, inquantum autē diſſoluuntur contingit corruptio. Vnde Emp. dicit, quod natura, i. forma corporis compoſiti ex elementis, nullius elementorum eſt. neque. n. eſt de natura ignis, neq; de natura aquæ vel aliorum elementorum, ſed eſt ſolum miſtura. i. ſolum cōſiſtit in natura quadam miſtionis, & oppoſita priuatio conſiſtit in ſegregatione miſtorum. Et, quia ex hoc dicitur aliquid generari quod acquirit propriam naturam, ideo ponebant, quod ex congregatione erat generatio, & ex ſegregatione corruptio. fieri alterationem autem ponebant per ſolam tranſpoſitionē, vt infra dicetur, quia igitur iſte ſermo eſt proprius ſuppoſitioni eorum, i. quod ita loquantur, manifeſtum eſt, quod ita dicunt de differentia generationis & alterationis, ſicut dictum eſt. Deinde cum dicit.

Scdm Emped formā nullius eſt elemēti, ſed ē ſolū miſtura.

T. c. 5.

VATAB. *At neceſſarium & illis quoque eſt, vt alterationem dicant à generatione quippiam eſſe diuerſum. fieri tamen haud quaquam poteſt, iuxta ea, quę ab eis dicuntur. Quod autem hoc recte dicamus facile eſt perſpicere, nam quieſcente ſubſtantia, ut in ea mutationem in magnitudine, quæ vocatur accretio & decretio, ita & alterationem fieri videmus. Verum. n. fieri nequit, vt alteratio fiat per ea quæ dicunt, qui plura vno principia fecerunt. ſiquidem affectus ipſi, iuxta quos id accidere dicimus, differentiæ ſunt elementorum: quod genus ſunt, caliditas, frigiditas, albedo, nigredo, ariditas, humiditas, mollicies durities, & cæteræ alia. vti & Emp. ait.*

Albentem penitus Solem, calidumq; videri.
At imbrem inter cuncta nigrum, ſimul atque rigentem.
Similiter, & de reliquis quoque: definit pronunciatq;.

ANT. *Quare fieri nequeat vt ex igni oriatur aqua, aut ex aqua terra, neque profecto ex albo, nequam nigrum fiet, aut e molli durum. eadem, & de cæteris quoque ratio eſt: hoc autem eſt alteratio. Anne etiam perſpicuum eſt, oportere ſemper contrarijs ipſis vnam ſubijcere materiam, ſiue loco, ſiue accretione, decretioneue, ſiue alteratione mutatio fiat? Præterea ſimiliter & hoc alterationem eſſe eſt neceſſe. Etenim ſi alteratio ſit & ſubiectum eſt elementum vnum & omnium quæ in ſeſe viciſſim mutantur vna eſt materia: & ſi ſubiectum vnū ſit alteratio eſſe ſolet.* C

Neceſſe eſt autem & his generationem eſſe aliud dicere præter alterationem. impoſſibile tamen eſt ſecundum ea, quæ ab eis dicuntur. Hoc autem, quod recte dicimus, facile eſt videre. quemadmodum. n. videmus, quieſcente ſubſtantia, in ea tranſmutationem fieri ſecūdum magnitudinem, quæ vocatur augmentatio & diminutio, ſic et alterationem. ſed tamen, ex quibus dicunt, plura principia facientes vno impoſſibile eſt alterari. paſſiones n. ſecundum quas hoc dicimus contingere, differentia elementorum ſunt. dico autem, puta calidum & frigidum, humidum & ſiccum album & nigrum, durum & molle, & aliorum vnumquodque, vt inquit Eme. Solem albū videri, & calidum, Imbrem autem in omnibus frigidum nigrum, & nebuloſum. ſimiliter autē determinauit de reliquis. Quapropter, ſi non eſt poſſibile ex igne fieri aquam, neq; ex aqua terram neque ex albo nigrum erit aliquid, neque durū ex molli eadem. n. ratio & de alijs. hæc autem erat alteratio. Amplius autem & manifeſtum: quoniam vnam ſemper contrarijs ſupponere oportet materiam ſiue tranſmutetur ſecundum locum, ſiue ſecundum augmentationem & diminutionē, ſiue ſecundum alterationem. Amplius autem ſimiliter neceſſe eſt eſſe hoc & ſecundum alterationem. ſi. n. alteratio eſt, & ſubiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium adinuicem tranſmutationem; & ſi ſubiectum vnum eſt, alteratio eſt. E

Vnā ſp contrarijs ſupponere oportet materiam.

Improbat ea quę dicta ſunt quantũ ad ponentes plura principia. Nam ſecundum ponentes vnum principium ex neceſſitate concluditur propoſitum, ſuppoſita ſua radice. Circa hæc ergo duo facit. primo obijcit communiter contra omnes, ſecundo ſpecialiter contra Emp. ibi § Emp. quidem igitur.§ Circa primum duo facit. Primo proponit quod intẽdit. Dicit ergo, ꝙ his, qui ponunt multa principia, neceſſe eſt dicere ꝙ generatio ſit aliud præter alterationem, vt dictum eſt: ſed tñ hoc eſt impoſsibile ſubſiſtere ſm ea quæ ab eis dicuntur. quod facile poteſt videri ex his quæ ſequuntur. ſecundo ibi.§ Quemadmodum§ Manifeſtat propoſitum duabus rationibus. Circa quarum primam proponit quandam ſimilitudinem dicens, ꝙ ſicut videmus, quod ſubſtantia quieſcente, i. permanente, accidit in ea tranſmutatio ſecundum magnitudinem, quæ nominatur augmẽtatio & diminutio, ita neceſſe eſt de alteratione ſecundum qualitatem. Nam ſicut quãtitas fundatur in ſubſtantia, ita & qualitas: ſed impoſsibile eſt per hunc modum fieri alterationem ſecũdum ea, quæ ponuntur F ab his, qui ſunt facientes plura principia. dicunt.n. ꝙ paſsiones, ſ. paſsibiles qualitates, ſecundum quas dicitur hoc contingere, i. alterari, vt patet ex Septimo Phyſ. ſunt differentiæ propriæ elementorum, ſ. calidum, frigidum, album & nigrũ, ſiccum & humidum molle & durum, & alia huiuſmodi. ſicut Emp. dixit, ꝙ Sol, i. ignis, ponebat.n. Solem igneæ naturæ: videtur.n. eſſe albus & calidus, imber vero, i. aqua, videtur in omnibus eſſe niger, frigidus, & nebuloſus: ſicut patet ex ipſa obſcuratione aeris, quæ fit per imbres. & ſimiliter determinabant de reliquis paſsionibus attribuentes eas elementis. Dicebant autem, quod non erat poſsibile ex igne fieri aquã, aut ex aqua terram, vel quocunque modo vnum elementorum cõuerti in aliud. Non.n. ponebant hm̃oi elementa compoſita ex materia & forma vt ſic poſſet ex vno corrupto aliud generari: ſed ponebant eſſe primas materias, quæ non reſoluerentur in aliquod primum ſubiectum: oportet autem omne, quod in aliud cõuertitur, reſolui, in aliquod ſubiectũ primum: impoſsibile eſt autem propria accidentia inueniri niſi in proprijs ſubiectis. vnde, ſi calidum eſt proprium accidens ignis, frigidum aquæ, impoſsibile eſt calidum eſſe niſi in igne, frigidum niſi in aqua, & ſic de alijs. Si ergo ex aqua non poteſt fieri ignis, neq; ex vno elementorum aliud, cõſequens eſt, ꝙ nec poſsit aliquid ex albo fieri nigrum, vel molli durum. & eadem ratio eſt de huiuſmodi alijs qualitatib. Cum ergo alteratio non contingat niſi ſecundum variationem dictarum qualitatum circa idem ſubiectum, conſequens eſt ꝙ nulla erit alteratio, & ita nihil eſt quod ponunt dñiam inter alterationem & generationem. Secundam rationem ponit. ibi § Amplius autem manifeſtum.§ Et dicit ꝙ neceſſe eſt ſuponere vnam naturam contrarijs, quæ ſunt termini motus: in quolibet, ſ. ſiue tranſmutetur aliquid ſm locum, ſiue ſecun H dum augmentum & diminutionẽ. & ſimiliter neceſſe eſt hoc eſſe in alteratione, vt, ſi alteratio eſt, ſit vnum ſubiectum, & vna materia omnium habentium hm̃oi tranſmutationem ad inuicem: & ſi eſt vnum ſubiectum eorum, ſm quæ attenditur alteratio, ſequitur etiam ꝙ ſit alteratio. Quia igitur prædicti Philoſophi non ponunt vnum ſubiectum omnium qualitatum, ſm quas attenditur alteratio, ſed plura, non poſſunt ponere alterationes & generationes. Differt autem hæc ratio a priori. nam iſta aſsignat vniuerſalem cauſam medij, quod aſſumebatur in prima ratione. Deinde cum dicit.

T.c.11.

Scd̃m anti. vnũ elemẽtũ non põt ex alio fieri, & q̃ eorum ratio.

Qũo hæc rõ & prior differant.

VATAB.

Empedocles igitur, & hiſce quæ apparent, & ipſe ſibi contraria dicere videtur. Nã elementorum nullum ex alio fieri, ſed ex eis cætera omnia, & eam vniuerſam naturã in vnum coegit præter diſcordiam, ex illo vno rurſus quodq; fieri, aſſerit, Quare ex vno quodã, vt patet, eorum quę differentijs quibuſdam ac affectibus diſtincta ſeparataque ſunt, aliud aqua, aliud igni factum eſt. quemadmodum Solem ait albam & calidam, Terram vero grauem atque duram. Detractis igitur hiſce differentijs (detrahi enim poſſunt: nam genita ſunt) tam ex aqua terram tum ex terra aquam neceſſario fieri conſtat. eodem pacto, & cæterorum quodque. nec tunc ſolum, verum etiam nunc, ſi modo mutentur iuxta affectus nam de numero B *eorum ſunt, quæ adeſſe & abeſſe rurſus poſſe dixit: præſertim adhuc inter ſeſe pugnantibus diſcordia & concordia. Quapropter & tunc ex vno orta, ſunt ac genita. non.n. videlicet ſum ipſum ignis, aer, aqua, & terra, cũ adhuc vnũ eſſent, erat. Sed & id quoq; nequaquã liquet, vtrũ. ſ. ille ipſum vnum principium ſtatuere debeat, an ipſa multa, ignem inquam, & terrã & quæ cum hiſce eiuſdem ſunt ſeriei: Nam quo ipſum vnum, vt materia ſubijcitur, ex qua mutatione, quæ motionis opera fit terra & ignis fiunt, elementum: eſt at quo, hoc quidem ex compoſitione fit, coeuntibus inquam illis, illa vero ex diſſolutione, hęc elemẽti appellatione dignora ſunt, naturaq; priora.*

ANT.

T.c.2.

Mũdi gñō eſt p litem & corruptio p amicitiã ſm Emped.

Empedocles quidem igitur videtur contraria dicere, et ad apparentia, & ad ſeipſum ipſe. Simul autem non dicit alterum ex altero fieri elementorum vllum, ſed alia omnia ex his. Si F *mul autem, quoniam in vnum coniungit omnem naturam, præter litẽ, rurſum vnumquodq; ex vno fieri. Quapropter ex vno aliquo manifeſtum, quoniã differentijs quibuſdã diuerſorum, & paſſionib. factum eſt, hoc quidem aqua hoc aũt ignis, quemadmodum dicit Solem hoc quidem albam & calidum, & leuem, Terram aũt grauẽ & durum. Ablatis igitur his differentijs: (ſunt.n. auferibiles genitaq;) manifeſtum eſt quidem neceſſe fieri & aquam ex terra, & terram ex aqua. Similiter autem & aliorum vnumquodq;: & non tunc ſolum, ſed nũc cũ tranſmutentur paſſionib. Sunt autem ex quibus dicit Empedocles, poſſibiles aduenire. & ſeparari, rurſus & aliter aduerſantib. adinuicem lite adhuc, & amicitia. ideoq; & tunc ex* G *vno generata ſunt. Non.n. vtiq; ignis & terra & aqua exiſtentia, vnum erant omne. Incertum autem, & vtrum principium ei ponendum multa, aut vnum. Dico autem ignem et terram, & coordinata horum. Secundum id.n. quod vt materia ſupponitur ex quo tranſmutata propter motum, fiunt ignis, & terra, & aqua, vnum elementum, ſecundum id aũt, quod hoc ex compoſitione fit, conuenientibus illis, ita autem ex diſſolutione, magis elementa quatuor illa & prima natura.*

Diſputat contra Emp. ſpecialiter duab. rõnib. circa quarũ primã dicit ꝙ Emp. vr̃ contraria dicere non ſolũ his, q̃ apparẽt ſm ſenſum. in quib. videmus ex aqua fieri aerem, & ex aere ignem: ſed ẽt vr̃ contraria dicere ſibiipſi. ex vna.n. parte dicit, ꝙ nullum elementorũ gñatur ex altero, ſed alia oĩa elementa corpora componuntur ex eis. ex alia vero dicit, ꝙ antequã mundus hic gñetur, contingit oẽm naturã rerum con H gregari in vnum per amicitiã, præter litem: & ꝙ rurſus vnũquodq; elementorũ, & ẽt vnumquodq; aliorum corporũ ſegregabit per litem ſegregantem res. vnde manifeſtum eſt, ꝙ per quaſdam differentias & paſſiones diuerſorum elementorum factum eſt per litem, ꝙ ex illo vno primo hoc eſſet aqua & aliud eſſet ignis. Et exẽplificat de differentijs & paſſionib, ſicut ipſe dicit, ꝙ Sol. i. ignis eſt albus, & calidus, & leuis. Terra aũt grauis & dura. & ſic patet ꝙ iſtæ dñæ de nouo ſuperueniunt elementis: omne autem quod de nouo aduenit põt auferri. Quia igitur dñæ ſunt auferibiles, vtpote de nouo genitę, manifeſtum ꝙ ablatis hm̃oi differentijs, eſt neceſſe fieri & aquam ex terra, & terram ex aqua: & ſimiliter vnumquodq; aliorum elementorum ex alio. Et hoc non tunc ſolum. ſ. in principio, ſed etiã nunc, & hoc per tranſmutationem paſſionum. Et quòd talis tranſmutatio paſſionum fieri poſſit probat dupliciter, primo ex natura ipſarum paſſionum, quia ex his quæ dicit Emp. ſequitur, ꝙ poſſit de nouo aduenire: puta per litem ſegregantem, & rurſus ſeparari ab elementis, puta per amicitiam vnientem. Aliter ex cauſa illarum paſſionum. nam quia etiam nunc contrariantur lis, & amicitia, ſicut in principio: ergo etiam nunc elementa poſſunt trãſmutari ſm differentias & paſſiones, & ideo tunc. ſ. in principio mundi, ex vno generata ſunt elementa ſuperuenientib. his differentijs. Non.n. põt dici quod ignis, terra, & aquã exiſtẽtia actu, eſſent vnum totũ. Secundum rõnem poſtea ponit. ibi § incertum autem.§

In gñatione põt ẽ diſſerẽtia habitę & nõ acquiſitę.

Scd̃a ratio.

tem.} Et dicit ꝙ internum eſt, vtrum Emped. debuerit vnum principium ponere, vel multa, quamuis ipſe multa poſuerat, ſ. ignem, terram, & aquam, & alia quę coexiſtunt eis. Id autem dicit eſſe incertum, quia ex quo vnum ponebatur, ex quo ſicut ex materia fiunt ignis, terra, & aqua, per aliquam tranſmutationem à lite ſegregante, videtur, quod ſit vnum elementum. ſed inquantum illud vnum fit ex compoſitione elementorum in vnum conuenientium per amicitiam. Illa autem. ſ. quatuor elementa, inquantum fiunt ex illo vno per quãdam diſſolutionem per operationem litis vr̃ magis ꝙ illa quatuor ſint elementa, & principia, & prius natura, & hoc magis attẽdebat Emp. ponens res fieri per congregationem & ſegregationem. Ariſt. tamen in pręcedenti ratione probat ꝙ neceſſe eſt elementa fieri non per ſolam ſegregationem, ſed per quãdam tranſmutationem ſuperuenientem differentijs elementorum: ex quo ſequitur cõtrarium eius quod intẽdebat Emp. ſ. ꝙ illud vnum ſit magis principium. Deinde cum dicit.

A

LECTIO. III.

Cur de generatione ac corruptione dicẽdum ſit: Democriti deinde cum ſua ratione de generatione ſententia tractatur & ad eius veritatem duæ afferuntur quęſtiones: quarum altera ſoluitur, ea videlicet, an rerum principia indiuiſibilia ſi ſint, corpora ſint, an ſuperficies.

B

VATAB.

Omnino itaque de Generatione & Corruptione ſimplici abſolutaque, vtrum ſit necne, & quo pacto ſit, & de cæteris abſolutis motibus, verbi, cauſa, de Accretione & Alteratione, dicendum eſt.

ANT. T.c.4.

VNiuerſaliter itaque de Generatione & Corruptione ſimplici dicendum, vtrum eſt, aut non eſt, & quomodo eſt, & de alijs ſimplicibus motibus, puta de Augmentatione & alteratione.

Proponit intentionẽ ſuã Ariſto.

Poſtquam Philoſophus proſecutus eſt opinionem antiquorum circa differentias generationis & alterationis: hic incipit determinare de generatione, & alteratione, & de alijs motibus. Et circa hoc duo facit. primo dicit de quo eſt intẽtio, ſecundo incipit proſequi ſuam intentionem. ibi } Democritus autem & Leucip } Circa primum duo facit. primo ponit ſuam intentionem, ſecundo aſſignat ſuæ intentionis rationẽ. ibi { Plato .n. igitur } Dicit ergo primo, ꝙ, quia Antiqui Philoſophi dubitauerũt de differentia generationis corruptionis, & alterationis, dicendum eſt nobis in vniuerſali de ſimplici generatione & corruptione, i. ſm quam aliquid dicitur ſimpliciter generari & corrumpi, vtrum. ſ. generatio ſimpliciter ſit, aut non. Nam ſecũdum illos, qui dicunt generationem ab alteratione differre, generatio ſimpliciter eſt: non autẽ ſecundum eos, qui eorum differentiam negant. &, ſi eſt ſimpliciter generatio, dicendum quomodo eſt. Et ſimiliter eſt de alijs motibus, qui ordinantur quodammodo ad generationẽ ſimplicem, vt ſupra dictum eſt, puta de alteratione, & augmentatione. Deinde cum dicit.

C

VATAB.

Plato igitur de generatione, ac corruptione quomodo reb. ipſis competant, conſiderauit ſolum, nec id quidem de omni, ſed elementorum. quomodo vero carnes, aut oſſa aut quippiã aliud tale gignatur, nequaquam. Inſuper nec de alteratione, nec de accretione, quonam pacto rebus ipſis contingant. Ad ſummam, de nulla mutatione niſi ſuperficie tenus quicquam nllus definiuit præter quam Democritus, cui omnia fuiſſe curæ videntur, ſed in hoc nempe qua via ac ratione fiant, iam diſcrepat. nam nec de accretione quiſquam quicquam definiuit, ſicuti diximus quod non vel quiuis dicat. Dixerunt. n, res ipſas acceſſu rei ſimilis augeri, id autem quonam pacto fiat, nihil præterea dixere. Nec de miſtione, nec de aliorum prope dixerim vllo, verbi cauſa de actione & paſſione, quonam modo aliud agat, aliud patiatur in actione naturali.

D

ANT. T.c.5.

Plato igitur ſolum de generatione ſcrutatus eſt & corruptione, quomodo exiſtit in rebus: & de generatione non omni, ſed de ea quæ elementorum, quomodo autem carnes fiant, aut oſſa, aut aliorum quid aliud talium, nihil. amplius neque de alteratione, neque de augmentatione quomodo exiſtit in rebus. Vniuerſaliter autem extra ea, quæ ſuperficietenus, de nullo aliquis conſtituit præter Democritum. Hic autem videtur de omnibus curam habere. Iam autem in qualiter & quomodo, differt. De augmentatione. n. nullus quicquam determinauit, vt dicimus, niſi quod & quiuis diceret, quoniam adueniente ſimili augmentantur, quomodo autem hoc fiat nõ amplius. neque de miſtione, neque de aliorum conſimili, vt ita dicam vllo, vt puta de facere, & pati quomodo hoc quidem facit, hoc autem patitur ſecundum naturales operationes.

Curioſus Democ

Aſſignat rationem ſuæ intẽtionis ex eo quod aliqui Philoſophi de his inſufficienter tractauerunt. Et dicit quod Plato inquiſiuit de generatione & corruptione tantum quõ ſint in rebus, non tamen de omni generatione, ſed ſolum de generatione elementorum: non autẽ quomodo generentur carnes & oſſa, aut aliquod aliorum mixtorum corporum. neque etiã tractauit de alteratione & augmentatione, quomodo ſint in reb. Et vniuerſaliter nullus aliorum Philoſophorum dixit determinate aliquid præter ea quæ ſuperficietenus apparẽt, n. ſi ſolus Democritus: qui vr̃ curam habuiſſe de omnib. diligenter inquirere: ſed iam differt quõ inquiſiuerint, nullus n. nec ipſe, nec alius determinauit de augmentatione, vt ita ſit dicere: vt etiam non quicunque idiota dicere poſſet, vt. ſ. augmentatio fiat adueniente aliquo ſimili: ſed quomodo per aduentũ ſimilis aliquid augetur hoc non dixerunt: neque etiã aliquid dixerunt de miſtione, vel de aliquo alio conſimili, vt ita dicã, puta de facere & pati, ſ. quomodo hoc agat & hoc patiatur ſecundum operationes naturales. Deinde cum dicit.

B

VATAB.

Democritus autem & Leucippus figuras concinnant, ex quibus alterationem faciunt, atque generationem. congregatione quidem & ſegregatione generationem atque corruptionem: ordine vero & poſitu, alterationem.

C

ANT.

Democritus autem & Leucippus facientes figuras, alterationem & generationem ex his faciunt. Segregatione quidem & congregatione generationem & corruptionem, ordine autem & poſitione alterationem.

Incipit proſequi ſuum propoſitũ: & primo determinat de generatione & alteratione, eo ꝙ eorum connexa eſt conſideratio, ſecundo determinat de augmentatione. ibi { De augmẽtatione autem. } Circa primum duo facit. Primo ponit opiniones aliorum de generatione & alteratione, ſecundo determinat de eis ſm propriam opinionem. ibi { Determinatis autem his. } Circa primum duo facit. primo recitat opinionẽ Democriti, qui de omnib. curam habuit, vt dictum eſt: ſecundo inquirit de veritate ipſius. ibi { Quoniam autẽ videtur omnib. } Circa primum duo facit. Primo ponit opinionem Democriti, ſecundo ponit rationem ipſius ibi { Quoniam autẽ exiſtimabant } Dicit ergo primo, ꝙ Democritus & Leucippus, qui faciebant principia rerum corpora indiuiſibilia infinitarum figurarum, ex his cauſabant generationem & corruptionem & alterationem. Dicebant. n. quod per congregationem & ſegregationem dictorum corporum figuratorum cauſabatur generatio & corruptio: ex permutatione autem ordinis, & poſitionis dictorum corporum cauſabatur alteratio. Deinde cum dicit.

Gñatio & alteratio ſecundũ Democritum.

T.c.25.

T.c.11.

T.c.5.

D

VATAB.

Cæterum quoniam quæ apparent, ea vera eſſe putabant, cõtraria autem & infinita ſunt quæ apparent, infinitas fecere figuras, ita vt per compoſiti tranſmutationem idem contrarium videatur alij atq; alij, tranſmuteturq; inſerta re puſilla & omnino permutato vno quopiam diuerſum quid appareat quandoquidem tragœdia & comœdia eiſdem fiunt literis.

ANT.

Quoniam autem exiſtimabant verum in apparendo, contraria autem ſunt & infinita quæ in ſenſu apparent, figuras infinitas faciunt. Quapropter trãſmutatione compoſiti idem cõtrariũ videtur alij et alij, et trãſmutatur paruo adueniẽte

ANT. T.c.5. Deficiens rõ Plato.

& vniuerſaliter aliud apparet vno trāſmutato.ac eiſdem.n. B *Tragedia & Comedia fit literis.*

T. c. 21. & intra. Apud quoſdā Phil. qc quid vī ali cui ē verū. Aſſignat rōnem dictæ poſitionis. Ad cuius euidentiā ſciendum eſt ꝙ ſicut dicit Philoſ. in 4. Met. quidam Philoſophi poſuerunt verum eſſe in apparēdo, ita.ſ. ꝙ quicquid videtur alicui eſt verum: adeo ꝙ etiam ponebant contradictoria ſimul eſſe vera, ſi diuerſis ita videretur. hoc eſt ergo quod dicit, ꝙ, quia Democritus & Leucippus exiſtimabant, ꝙ verum erat in apparendo, & diuerſis hominibus contraria apparent & infinita, vt oſtendit multiplicitas opinionum quæ eſt inter homines: ideo induxerunt infinitas figuras in primis rerū principijs, vt ex his ratio accipi poſſit infinitarum opinionum. Et inde eſt ꝙ per tranſmutationem aliquam eius, quod venit in compoſitionem alicuius totius, contingit ꝙ idem alio modo videtur alij, & alij ſe habere. ſicut propter diuerſum ſitū, collum columbæ videtur eſſe alterius & alterius coloris. Et huiuſmodi tranſmutatio ſituum fit per aliquod modicū quod ſuperuenit: & vt vniuerſaliter ſit dicere, tranſmutato vno in- F diuiſibilium corporum videtur aliud & aliud. Et ponit exemplum in ſermonibus, quorum prima principia indiuiſibilia ſunt literæ. ex eiuſdem autem literis tranſmutatis ſecundum ordinem aut poſitionem fiunt diuerſi ſermones, puta comœdia, quæ eſt ſermo de rebus ruſticanis: & tragœdia, quæ eſt ſermo de bellicis rebus. Igitur ſi apparet ratio, quare per variationem ordinis & poſitionis dicebat Democritus alterationem cauſari. Deinde cum dicit.

VATAB. *At cum generatio & corruptio diuerſum quid eſſe omnibus fere videantur, & ea quę ſunt congregatione atque ſegregatione oriri ac occidere, & de mutatione affectuum alterari, de his contempletur qui hoc inſtituti habent oportet. Hęc autem, & multas & quæ rationis fines non egrediuntur, dubitationes habent. Nam ſi generatio cōgregatio ſit, multa ex eorum numero quæ fieri nequeunt, euenire ſolent. Sunt autem* G *rurſus alię rationes quæ vrgent, quæque haud facile ſolui poſſunt, quòd fieri non poteſt, vt quicquam aliter ſe habeat, ſi generatio congregatio non ſit, aut quòd omnino generatio non eſt, aut eadem alteratio eſt. Atque id (quanquam difficile) enitendum eſt ſoluere.*

ANT. *Quoniam autem videtur omnibus pene eſſe aliud generationem & alterationem. (Generari quidem enim & corrumpi congregata & diſgregata: Alterari autem tranſlatis paſſionibus.) de his ſcrutantibus conſiderandum. Quæſtionis autē habent hæc & multas, & rationabiles. Siquidem igitur generatio eſt congregatio: multa impoſſibilia contingunt. Sunt autem rurſus rationes aliæ cogentes, & non habiles ſolui, quod non contingit aliter ſe habere. Et ſi non eſt generatio congregatio aut vniuerſaliter non eſt generatio aut ſi eſt alteratio* H *eſt. Aut ſi hoc difficile, diſſoluere tentandum eſt.*

Inquirit veritatem huius opinionis. & primo oſtendit difficultatem circa hæc exiſtentem, ſecundo incipit inquirere veritatē. ibi ¶ Principium autem. ¶ Dicit ergo primo, ꝙ, quia iam pene abolitis opinionib. Priorum Naturalium, qui ponebāt, idem eſſe generationem & corruptionem & alterationem, omnibus fere videbatur tunc temporis quod aliud eſſet alteratio, & generatio: ita.ſ. ꝙ generatio eſſet per hoc quòd aliqua congregantur, & diſgregātur: alteratio vero per hoc ꝙ per aliquorum trāſmutationes diuerſæ fiunt paſſiones nūc neceſſe eſt cōſiderare, vt de his ſciatur veritas. Habent n. hęc quæſtiones multas, & rationabiles. q.a. ſi generatio nihil eſt aliud quàm congregatio, multa impoſſibilia contingunt, vt infra patebit. Ex oppoſito autem multæ inueniuntur rationes, quę T.c.9. vident cogentes, & non de facile ſolubiles, quibus concluditur ꝙ non contingit aliter ſe habere, quam ꝙ congregatio ſit generatio vel omnino non generatio, vel ſi eſt, ꝙ ſit idē quod alteratio. Et quamuis hoc ſit difficile ſoluere, debemus tamen tentare ſoluere, hanc difficultatem. Deinde cum dicit.

Principium autem horum omnium eſt, vtrum ea quę ſunt generata hoc pacto, accreſcant, alterenturq́; & hiſce contrarius ſubeant mutationes, magnitudinibus primis nullam diuiſionem admittentibus, an nulla ſit magnitudo indiuiſibilis, hoc.n. intereſt quamplurimū. Et rurſum, ſi magnitudines ſint inſectiles, vtrum hæ corpora ſint, vt democrito placet, atque Leucippo, an plana, vt in Timæo ſcribitur? TA[illegible]B.

ANT. T.c.7. *Principium autem horum omnium, vtrum ſic & generantur, & alterantur augmentantur entia & contraria his patiuntur primis magnitudinib. exiſtentibus indiuiſibilib. aut nulla eſt indiuiſibilis magnitudo. differt.n. hoc multū. Et rurſus, ſi magnitudines impartibiles ſint, vtrum, vt Democritus & Leucip. hæ corporeæ ſunt. vel, vt in Timeo, planities.*

Procedit ad ſoluēdum prædictam difficultatem: & primo præmittit duas quæſtiones, quæ neceſſariæ ſunt ad ſoluēdum prædictam difficultatem, Secundo eas proſequitur ibi ¶ Hoc quidem igitur. ¶ Dicit ergo primo, ꝙ principium ad ſoluendum omnia prædicta oportet accipere ad hoc ꝙ inquiratur primo, vtrum entia naturalia ſic generentur, & alterentur, & augmententur, & contrarijs motibus moueantur, quod ſint aliquæ primæ magnitudines indiuiſibiles, vel nulla indiuiſibilis, hoc n. multum confert ad propoſitum. Secundo autem oportet inquirere, ſi ſunt aliquæ magnitudines indiuiſibiles, verum illę magnitudines ſint corporeę, ſicut dixerant Democritus & Leucippus, vel ſicut planities, i. ſuperficies, ſicut Plato ſcripſit in Timęo. Deinde cum dicit.

VATAB. *Hoc igitur ipſum. fieri inquam diſſolutionem ad plana vſque, cancellos egreditur rationis. id quod, alio quoque loco tā diximus. Idcirco magis conſentaneum rationi fuerint, corpora non poſſe diuidi. Verum & hæc quoque, per abſurda ſi ſit, ſed tamen hiſce alterationem generationemq́;, vti dictum eſt, facere conuerſione & tactu atque figurarum varietate permutando idem, cōtingit, quod ſane Democritus facit. Quocirca, non eſſe colorem aſſerit. nam res ipſas per conuerſionem colore tingi cenſet. At illis, qui in plano diuiſionem faciunt, minime. Nihil.n. planis compoſitis, præterquam ſolida, fit. quando nulla ex eis qualitas effectusq́; gigni poteſt.*

ANT. Tertio de Cælo. t.c.6 *Hoc quidem igitur ipſum, vt in alijs diximus, incōueniēs vſque ad plana diſſoluere. ideo magis rationabile corpora indiuiſibilia eſſe. ſed hæc quidem multam habent irrationabilitatem, ſed tamen & his alterationem & generationem contingit facere, vt dictum eſt, conuerſione, & contactu tranſmutantes idem, & figurarum differentijs: quod fecit Democrit. Ideo et colorem non inquiunt eſſe: conuerſione.n. colorari. His autem, qui in plana formas diuidunt non adhuc. nihil.n. fit præter ſolida ex compoſitis. paſſione.n. non ſuſcipiunt generari aliquam ex ipſis.*

Proſequitur pręmiſſas quæſtiones & primo proſequitur ſecundam, quam breuius pertranſit. Secundo proſequitur primam. ibi ¶ Habet autem quęſtionem. ¶ Circa primam duo facit. primo oſtendit conuenientius poſuiſſe (quantum ad ea q̄ conſiderantur in Scientia Naturali) Democritum quàm Platonem. Secūdo cauſam huius aſſignat, ibi ¶ Cauſa autem ¶ Dicit ergo primo, ꝙ ſicut in Tertio de Cœlo dictum eſt, incon- T.c.8. & 29 ueniens eſt hoc ipſum, etiam ſecundum ſe conſideratum, ꝙ corpora naturalia reſoluātur vſque ad ſuperficies, & ideo magis eſt rationabile ꝙ ſint aliquæ magnitudines indiuiſibiles, ex quibus corpora naturalia componuntur: & ꝙ huiuſmodi magnitudines indiuiſibiles ſint corpora, quam ꝙ ſint ſuperficies. quamuis & hoc ipſum multam irrationabilitatem habeat, ſcilicet quòd ſint aliqua corpora indiuiſibilia, ex quibus corpora naturalia componuntur, ſicut partim oſtenſum eſt

in Libro

T.c.·7.li.1. in Libro de Cęlo Sed tamen ideo eſt magis rationabile pone A re corpora indiuiſibilia quam ſuperficies: quia his, qui ponũt corpora indiuiſibilia eſſe principia corporum naturalium, conuenit aſſignare cauſam generationis & alterationis. quę quidem alteratio, ſicut dictum eſt, tranſmutat vnum & aliud per quandam conuerſionem corporum indiuiſibilium, & per aliũ modum contractus ſecundum diuerſum ſitum & ordinem: & etiam ſecundum differentiam figurarum, ſicut ponebat Democritus aſſignans cauſam alterationis. Vnde democritus ponebat quod color & aliæ huiuſmodi qualitates naturales, nõ ſit aliquid habens eſſe fixum in natura: ſed quod videtur aliquid coloratum per quandam conuerſionem, i. per aliquam variationem corporum indiuiſibilium ſecũdum ordinem & ſitum. Manifeſtum eſt.n. ꝙ quædam nobis apparent, quorum apparentia cauſatur ex aliquo modo reflexionis ſecundum ordinem ſitus: ſicut forma quæ apparet in ſpeculo, & ſicut colores yridis, & huiuſmodi. talia ergo exiſtimabat eſſe Democritus omnes formas & qualitates rerum naturalium. & ſm hoc, ſuppoſitis ſuis principijs, ex diuerſitate poſitionis & ordinis cauſabat omnem diuerſitatem alterationis. Sed Platonici, qui reſoluebant corpora in ſuperficies, non poterant aſſi- B gnare cauſam alicuius tranſmutationis formalis: quia ea ſuperficiebus, quando componuntur adinuicem, nihil eſt rationabile fieri niſi ſolida. Cum.n. puncta lineæ, & ſuperficies puræ ſint res mathematicæ, non poſſunt cauſare ex ſeipſis aliquam paſſionem naturalem. vnde, ſicut ex punctis non fit niſi linea, & ex lineis non fit niſi ſuperficies, ita ex ſuperficieb. nõ poteſt cauſari niſi corpus. Sed nec ipſi platonici conantur ad hoc, quod ex mixtione ſuperficierum aſſignent cauſam alicuius paſſionis naturalis. Deinde cum dicit.

Rõnabiliꝰ ẽ principia ponere corpora idiuiſibilia, vt Democ. ꝙ ſuperficies, vt Plato.

Democriti placitũ tolerabilius.

Platonicorum intolerabilius.

VATAB. *Sed cur parum valeant quæ conſentanea ſunt proſpicere, cauſam habet ipſa experientiæ vacuitas. Quamobrem quotquot diutius circa rerum naturalium ſpeculationem verſati ſunt, ij eiuſdem principia quæ inter ſe cohæreant cõſentiantq; quamplurimum, ſupponere magis poſſunt. At qui è multis rationibus quænam vera ſint haud quaquam expendere conſueuerunt, paucis inſpectis facile pronunciant. Porro ex hiſce C perpendere etiam quis poteſt, quãm inter eos interſit, qui naturaliter, quique via rationali quampiam exercent conſiderationem. Nam de eo quod eſt magnitudines eſſe indiuiſibiles, nonnulli quidem inquiunt, quod ipſa, idealisq; triangulus, plures erit. At Democritus, rationibus proprijs, naturaque accommodatis perſuaſus eſſe profecto videbitur. Quod autem dicimus in progreſſu euadet apertum.*

ANT. *Cauſa autem, quare non potuerunt confeſſa videre, inexperientia fuit. Ideoque quicunque magis inſudauerunt naturalibus, magis poſſunt ſupponere talia principia: quibus multa poſſunt complicare. Qui autem ex multis ſermonibus indocti exiſtentiam intuentes, ad pauca reſpicientes, facile enunciãt. Videbit autem aliquis ex his quantum differunt qui Phyſice D & qui logice intendunt. Qui enim aiunt quod indiuiſibiles ſint magnitudines, hi quidẽ inquiũt, quia autotrigonum multa erit. Democritus autem videtur proprijs & phyſicis ſermonibus perſuadere. Manifeſtum autem erit quod dicimus procedentibus.*

Inexperientia Platonicos accuſat T.c.8.

Ad pauca reſpiciẽtes facile enunciant.

Aſſignat rationem quare circa hoc magis deficit Plato ꝙ Democritus: & dicit, quod cauſa huius, ꝙ Plato minus potuit videre confeſſa, i. ea quæ ſunt omnib. manifeſta, fuit inexperientia, quia, ſ. circa intelligibilia intentus, ſenſibilia non intendebat, circa quæ eſt experientia. Et ideo illi Philoſophi, qui magis ſtuduerunt circa res ſenſibiles & materiales, magis potuerunt adinuenire talia principia: quibus poſſent multa ſenſibilia adaptare. Sed Platonici, qui erant indocti exiſtentium, i. circa entia naturalia & ſenſibilia, reſpicientes ad pauca ſenſibilium; quę eis correſpondebant ex multis ſermonib. vel rationibus, i. ea multis, quæ in vniuerſali, rationabiliter conſiderabant, de facile enunciant, i. abſque diligenti perſcrutatione ſententiam proferunt de rebus ſenſibilib. Poteſt tamen conſyderari ex his, quæ præ manibus habentur, ꝙ differunt in perſcrutatione veritatis illi, qui conſiderabant Phyſice, i. naturaliter, attendentes rebus ſenſibilib vt Democritus: & illi qui conſiderabant logice, i. rationabiliter, attendentes communibus rationib ſicut Platonici. Ad oſtendendum.n. ꝙ magnitudines aliquæ ſunt indiuiſibiles, Platonici logice procedentes, dicunt, ꝙ aliter ſequeretur ꝙ autotrigonum, i. per ſe triangulus, hoc eſt idea trianguli, multa erit, i. in multos triãgulos diuidetur, quod eſt inconueniens. Ponebat.n. Plato omnium ſenſibilium eſſe quaſdã ideas ſeparatas, puta hominis, & equi & ſimilium, quas vocabat per ſe hominem, & per ſe æquum: quia. ſ. logice loquendo homo ſecundum ꝙ eſt ſpecies eſt præter materialia & indiuiduãtia principia: ita ꝙ idea nihil habeat niſi quod pertinet ad rationem ſpeciei. & eadem ratione hæc ponebant in figuris, vnde ponebant ideam triangulorum ſenſibilium, quæ dicitur autotrigonum, eſſe indiuiſibilem. alioquin ſequeretur ꝙ diuideretur in multa, quod eſt contra rationem ideæ: ad quam pertinet ꝙ ſit vnũ præter multa, & ita non eſt inconueniens ꝙ ſint multæ ſuperficies triangulares indiuiſibiles conformes ideæ. & eadem ratio eſt de alijs ſuperficiebus. Sed Democritus videtur ſuadere ꝙ ſint magnitudines indiuiſibiles per rationes proprias & naturales, vt manifeſtum erit in ſequentibus.

Quæ Philoſophia rerũ ſenſibiliũ experiẽtia conducat.

Idea ſenſibilium & figurarum.

quõ logice loquitur Plato.

LECTIO. IIII.

Ea democriti declaratur ſuæ ſententiæ ratio, qua corpus omne ex indiuiſibilibus componi opinatus eſt.

VATAB. *Nam res ipſa dubitationẽ habet, ſi quis corpus aliquod, magnitudinemq; omnino atque omni ex parte diuiſibilẽ eſſe ſtatuat, atque fieri poſſe, vt penitus diuidatur, quid enim erit, quod effugiat diuiſionem? Nam, ſi omni ex parte atque omnino ſit diuiſibile, & ita diuidi queat, ſiue ſimul erit hoc omni ex parte diuiſum (& ſi non ſimul diuidatur) ſiue id fiat, nihil accidet impoſſibile;*

ANT. *Habet autẽ quæſtionem, ſi quis ponat corpus aliquod eſſe, & magnitudinem omnino diuiſiuẽ, et hoc poſſibile. quod diuiſionem effugit? Si.n. omnino diuiſibile, & poſſibile hoc paſſim, & ſimul erit hoc omnino diuiſum (& ſi non ſimul diuidatur. & ſi hoc fiat, nihil erit impoſſibile.*

Poſtquam Philoſophus oſtendit quod circa propoſitum opinio Democriti potior erat quàm opinio Platonis, & ratio Democriti erat magis propria, ad hoc manifeſtandum inducit rationem Democriti. Et primo ponit eam, ſecundo ſoluit. ibi § Sed & hoc tentandum eſt ſoluere. § Circa primum duo facit. primo ponit rationem Democriti ad hoc impoſſibile ducentem, ſ. ꝙ corpus ſit omnino diuiſum, i. quantumlibet diuidi poteſt: Secundo oſtendit hoc eſſe impoſſibile. ibi § Quid ergo erit. § Circa primum duo facit Primo ponit rõnem ad hoc impoſſibile ducentem, ſecundo manifeſtat neceſſitatem dictę rationis. ibi § Quapropter & ſm medium § Circa primum conſiderandum, ꝙ oportet ponere corpus vel compoſitum ex indiuiſibilib. vel eſſe diuiſibile omnino. i. totaliter ſecundũ quodcunque ſignum. Et ideo Democritus ad oſtendendum ꝙ corpus ſit compoſitum ex indiuiſibilibus corporibus, conatur oſtendere impoſſibile eſſe diuiſibile eſſe corpus ſenſibile, puta quod lignum aut lapis ſint diuiſibilia omnino, i. ſecundum quodcunque ſignum datum in corpore. Et ideo dicit quod ſi quis ponat corpus aliquod, puta ſenſibile, & magnitudinẽ quamcunque, puta ſuperficiem, vel lineam diuiſibilem omnino, i. ſecundum quodcũque ſignum datum, & ſi ponatur hoc eſſe poſſibile, remanet q̃ſtio, quid eſt id qđ affugit diuiſionẽ, i. quod remanet poſt diuiſionem. Neceſſe eſt.n. ꝙ diuiſio quocunque diuiſibilis, remaneat aliquæ partes diuiſibiles, in quas fit diuiſio. Ideo autem dicit Demo. hoc habere quæſtionem. quia, ſi corpus ſit omnino, i. ſecundũ totum, diuiſibile, & hoc ſit poſſibile conſequens erit ꝙ nihil prohibeat corpus eſſe ſimul diuiſum quantumcunq; diuidi poteſt, & ſi diuiſio nõ fiat

T.c.9.

Rõnes Democ. phantes corpus ea atomis componi.

ſimul ſed ſucceſſiue, ſicut, ſi poſſibile eſt aliquem hominẽ peruenire ad aliquem locum, nihil prohibet eũ perueniſſe illuc, licet nõ ſimul, ſed ſucceſſiue perueniat. & ſi hoc ponatur, nullũ impoſſibile debet ſequi: quia poſſibili poſito non ſequitur aliquod impoſſibile ſm Philoſophum Primo Priorum cap. Secundo & Septimo Phiſicorum. Deinde cum dicit. T.c.9.

VATAB. *Igitur & ſecundum medium, haud ſecus: Et in ſumma ſi omni ex parte ac omnino diuidi aptum ſit, ſi diuidatur, nullum emerget impoſſibile. quando ne vllum quidem oriatur impoſſibile ſi in decies millies dena millia diuiſum ſit. quamuis forte nemo vnquam diuidet. Itaque, cum corpus ipſum omnino tale ſit, diuidatur.*

ANT. *Quapropter & ſecundum medium ſimiliter, & vniuerſaliter ſi omnino natura eſt diuiſibile, & ſi diuidatur, nullũ erit impoſſibile naſcens. Quoniam neque ſi in mille millia diuiſa fuerit magnitudo, nullum impoſſibile, & ſi nullus vnque diuidat. Quoniam ergo omnino tale corpus, diuidatur.*

Manifeſtat neceſſitatem prædictę rationis. ſi.n. ponatur aliquod corpus diuiſibile per medium, & ponatur eſſe diuiſum per medium, nullum ſequitur inconueniens. Et hoc eſt quod dicit. Quapropter, quia poſito poſſibili nullum ſequitur impoſſibile, ſimiliter erit ſi aliquid ponatur eſſe diuiſibile, & diuiſum ſm medium. & vniuerſaliter, ſi corpus eſt natum eſſe diuiſibile omnino, i. ſecundum quodcunq; ſignum: ſi diuidatur, i. ponatur eſſe diuiſum, nullum erit impoſſibile naſcẽs. i. ex hoc non decet impoſſibile naſci: quia neque ſi aliquid eſt diuiſibile in mille millia partium, & ponatur eſſe diuiſum, nullũ ſequitur impoſſibile: & ſic nullo modo diuidatur actu. Et ita videtur quod aliquod corpus ſit diuiſibile in paucas partes, ſiue in multas, ſiue totales: & tñ non videtur ſequi aliquod impoſſibile, ſi ponatur aliquid eſſe diuiſum, inquantum eſt diuiſibile. Quia igitur ſm ponentes corpus naturale non eſt compoſitum ex indiuiſibilibus corporib. & eſſe diuiſibile etiam ſm totum, ponatur eſſe diuiſum: ſed hoc eſt impoſſibile, ergo & primum, ſ. ꝙ ſit diuiſibile ſecundum totum: eſt ergo compoſitum ex indiuiſibilibus. Deinde cum dicit.

VATAB. *Quid ergo erit reliquum? magnitudo? Id n. fieri non poteſt. eſſet n. quippiam haud diuiſum at erat omni ex parte omninoque diuiſibile. At vero, ſi nec corpus, nec magnitudo relinquatur, diuiſio tamen ſit, aut corpus ex punctis conſtabit, & ea, ex quibus componuntur, magnitudine, carebunt, aut nihil omnino erit. Quare ſiue factum ex nihilo ſiue compoſitum ſit, profecto totum ipſum nihil, præterquam apparens, erit. Similiter ſi ex punctis conſtari dicatur, quantum non erit. Nã cum vna in magnitudine ſeſe tangunt, et magnitudo vna perpetuaq; eſt, atq; illa ſimul ſunt: nihilo maius totum ipſum reddunt. quoniam, ſi totum in duo aut plura diuidatur, nihilo ipſum minus quàm prius euadit. Quare puncta etiam, ſi omnia ſimul coagmentata ſint, nullam efficiunt magnitudinem.*

ANT. *Quid ergo erit reliquum? magnitudo? non enim eſt poſſibile. erit enim quippiam non diuiſum: erat autem omnino diuiſibile. Sed ſi nullum erit corpus, neque magnitudo, diuiſio autem erit, aut ex punctis, aut ſine diuiſione ea erunt, ex quibus compoſitum eſt, aut nihil omnino, quapropter & generabitur ex nihilo, & ſi erit compoſitum & omne vtique nihil, & non erit exiſtens, ſed apparens tantum. Similiter autem & ſi erit ex punctis non erit, quantum. quando enim tangebant ſe, & vna erat magnitudo, & ſimul erant, non faciebant maius omne diuiſione enim in duo vel plura, neque maius neque minus priore. Quapropter & ſi omnes componantur, nullam facient magnitudinem.*

Oſtendit eſſe impoſſibile ꝙ corpus ſit totaliter diuiſum ex hoc ꝙ non eſt dare quid remaneat poſt diuiſionem: Primo ergo oſtendit ꝙ non erit dare quid remaneat ex diuiſione, quæ eſt principalis pars: Secũdo ꝙ non erit dare quid remaneat, quod ex incidenti ſit elapſum. ibi [Sed & ſi qua] Dicit ergo primo, ſi corpus ponatur omnino eſſe diuiſum quærendum reſtat, quid erit reliquum, i. quod remanet poſt diuiſionem. ſicut videmus remanere in omni diuiſione ea, in quæ diuiſum reſoluitur. Et primo oſtendit. ꝙ non remaneat magnitudo. hoc.n. eſt impoſſibile: ſequeretur.n. ꝙ adhuc remaneret diuiſibile non diuiſum. diceretur autem vel ꝙ magnitudo eſſet aliquid non diuiſibile, vel corpus nõ omnino erat diuiſibile: & ita oportet ꝙ id, quod remanet poſt diuiſionem, nullo modo ſit diuiſibile. cum tñ ſupponatur ab aduerſario ꝙ magnitudo ſit omnino diuiſibilis. Secundo concludit, ꝙ illud, quod remanet poſt diuiſionem, neque ſit corpus, neq; magnitudo, & tamen ſit, facta diuiſio ſecundum totum, ſicut dictum eſt. relinquitur autem ꝙ diuiſio erit aut ex punctis, ita ꝙ corpus finaliter reſoluatur in puncta, & per conſequens ea ex quibus cõponitur erũt ſine magnitudine: aut ſequitur ꝙ id quod eſt reſiduum poſt diuiſionem ſit omnino nihil. Tertio oſtẽdit hoc ſecundum eſſe impoſſibile: quia, cum vnumquodque generetur ex his in quæ reſoluitur, ſi ergo reſoluitur in nihil ſequetur etiam ꝙ generetur ex nihilo, quod autem componitur ex nihilo nihil eſt. ſequetur ergo, ꝙ corpus de quo agitur ſit nihil, & etiam totum vniuerſum eadem ratione: ſed quicquid erit in rerum natura erit ſm apparentiam tantum, & non ſecundum exiſtentiam. Quarto probatur primum præmiſſorum, ſ. ꝙ nõ fiat reſolutio in puncta: quia ſimiliter ſequeretur ꝙ ſit corpus compoſitum ex punctis: & ita ulterius ſequeretur ꝙ non ſit quantum ipſum corpus. aut.n. eſſet quantũ, quia corpus diuideretur, aut quia puncta tangerent ſe: prout duo extrema duarum locatum ſunt ſimul. non ſecundo modo: quia ea hoc erat vna magnitudo continua, & ſic ſimul erant omnia puncta & nondum diſtincta erant adinuicem, & nõ faciebant totum maius. Punctum.n. nihil eſt aliud quam quædam diuiſio partium lineę. nec primo modo: quia ex hoc ꝙ aliquid diuiditur in duo vel in plura, non efficitur totum nec maius nec minus quàm prius fuerit. Ita.n. corpus magnum ſicut paruum, poteſt diuidi in duo vel plura: & ſic patet ꝙ puncta nihil ſunt aliud quam diuiſiones: & ꝙ non faciunt aliquid maius. vnde relinquitur ꝙ, ſi puncta componantur adinuicẽ, non faciunt aliquid maius. Sic igitur videtur eſſe impoſſibile ꝙ corpus ſit omnino diuiſum: quia non poteſt aſſignari quid ſit reſiduum diuiſionis tanquam principalis pars corporis diuiſi. Deinde cum dicit.

Qđ corp⁹ nõ reſoluatur, i pũcta.

Punctũ qđ ſit.

VATAB. *Verum enimuero, ſi quid tale inter diuidendũ corpus, fiat, quale eſt ramentum illud quod excidit, dum quippiam ſerra ſecatur, atque hoc pacto corpus aliquid e magnitudine abſcedat, idem ſermo recidit, quomodo inquam diuiſibile illud ſit.*

ANT. *Sed & ſi quid diuiſo corpore, quaſi raſura ſerre fiat ex corpore: & ſic magnitudine quidem corpus egrediatur, idem ſermo: illud autem quomodo diuiſibile.*

Oſtendit ꝙ non poteſt aſſignari quid reſiduum diuiſionis tanquam aliquid quod elabitur. & Primo oſtendit ꝙ tale aliquid non poteſt eſſe corpus, Secundo oſtendit ꝙ non poteſt eſſe quodcunque incorporeum ibi [Si autem nõ eſt corpus.] Dicit ergo primo ꝙ, ſi diuiſo totaliter corpore diuiſio corporis fiat, ita ꝙ aliqua raſura ſecũdum rem dilabatur ex diuiſione, præter principales partes in quas lignum diuiditur: & dicatur ꝙ ex magnitudine corporali totaliter diuiſo egrediatur aliquod corpus, quaſi reſiduum, ſequeretur idem ſenſus qui & ſupra: & quomodo, ſ. poterit ſuſtineri quòd aliud corpus ſit adhuc diuiſibile, ſecundum ponentes corpus eſſe diuiſibile: cum poſitum ſit corpus naturale eſſe diuiſum omnino. Deinde cum dicit.

VATAB *Quod ſi id quod abſcedere ſolet corpus non ſit, ſed forma quadam, affectuſue ſeparabilis, ſitque magnitudo ipſa, puncta vel tactus ſic affecti, magnitudinem ex non magnitudinibus conſtare incongruum atque abhorrens eſt. Ad hæc, puncta ipſa ſiue à motu vacent ſiue eundem ſubeant, vbinã erũt? vnus enim ſemper duorum quorundam tactus eſt, tanquam re*

quapiam

quapiam alia præter tactum punctumq;, atque diuiſionem exiſtente. Siquis ergo quoduis aut quantumlibet corpus, eſſe omni ex parte atque oīno diuiſibile ponat hæc accidunt vniuerſa. Præterea, ſi lignum aut quippiam aliud, iam diuiſum rurſum componas, iterum æquabile pariter atque vnum euadit. Igitur ad hunc modum res ſeſe habet, vt patet, etiam ſi illud quolibet in puncto incidas. Potentia ergo, omni ex parte ac omnino diuiditur. Quid igitur, præter diuiſionem erit? Nam ſi eſt affectio quædam, at quonam pacto diſſoluitur in hæc ſitque ex his, aut qualiter hæc ſeparari queunt? Itaq; ſi fieri nequeat vt magnitudines ex punctis aut tactibus conſtent, indiuiſibilia ſint corpora magnitudineſque neceſſe eſt. At vero & ijs quoq; qui hæc aſtruunt, non minus accidit impoſſibile. de quibus quanquam alias fuit a nobis conſideratum.

ANT. Ex nō magnitudine non fit magnitudo.

Si autem nō eſt corpus, ſed ſpecies aliqua ſegregabilis, aut paſſio quidem quæ ſeceſſit. & eſt magnitudo puncti, vel tactus. hoc patientes inconueniens, ex non magnitudinibus magnitudinem eſſe. Amplius autem vbi erunt immobiles, aut mutati puncti? tactus enim ſemper eſt vnus duorum quorundam: quaſi exiſtente altero præter tactum, & diuiſionem, & punctum. Si uero quæ quis prædictorum ponet quodlibet, aut quantitatem, aut corpus omnino eſſe diuiſibile, hæc contingūt. Amplius, ſi cum diuidero lignum, componō, aut quid aliud, æqualiter & vnum. Quapropter ſic ſe habet, vt manifeſtum, quoniam & incido lignum ſecundum quodcunque ſignum. Omnino igitur diuiſum eſt poteſtate, quid ergo erit præter diuiſionem? Si enim & eſt aliqua paſſio: ſed quomodo in hæc reſoluuntur, & generantur ex his, aut quomodo ſeparabuntur hæc? Quapropter ſi eſt impoſſibile ex tactibus, aut ex pūctis magnitudinē eſſe, neceſſe eſt corpora indiuiſibilia eſſe, & magnitudines. Sed & hoc ponentibus non minus contingit impoſſibile. ſcrutatum eſt autem de his & in alijs.

Oſtendit ꝙ huiuſmodi reſiduum nō poteſt eſſe aliquod incorporeum quodcunque ſit, & hoc tribus rationibus. Circa quarum primam dicit, ꝙ, ſi id quod egreditur a magnitudine totaliter diuiſa non ſit corpus, ſed aliqua ſpecies, id eſt forma ſegregabilis, id eſt ſeparabilis a ſubiecto: aut etiā aliqua paſſio, ſicut ponit Anaxago. paſſiones habitus ſeparari & miſceri, & ſe habet huiuſmodi paſſio ſecedens a magnitudine per modum puncti, vel tactus. illi, qui hoc ponunt, patiuntur primo quidem hoc inconueniens, ꝙ magnitudo componatur ex non magnitudinibus: qđ videtur inconueniens. Nam vnumquodq; conſtituitur ex rebus ſui generis. Non enim colores componuntur ex figuris, nec e conuerſo. Secundam rationē ponit ibi [Amplius autem vbi.] Circa quam conſyderandum eſt lineam componi ex punctis, poteſt exponi dupliciter. Primo modo ex punctis motis, ſicut quidam dixerut ꝙ punctus motus facit lineam, & linea mota conſtituit ſuperficiem, & ſuperficies mota corpus. Alio modo poteſt exponi ꝙ ex punctis etiam non motis conſtituatur magnitudo ſicut ex partibus. vtrolibet autem modo magnitudo componatur ex punctis, oportebit aſſignare vbi ſint puncta i. quem ſitum habeant in magnitudine. eſt enim aſſignare de ſingularis partibus ex quibus componitur magnitudo. ſed hoc non pōt aſſignari: quia punctus non poteſt aſſignari in magnitudine, niſi vt quidam tactus partium continui, vel diuiſio partium lineę iam diuiſæ: tactus autem ſemper eſt vnus quorundam duorum: quæ, ſcilicet ſunt partes magnitudinis habentes determinatum ſitū in magnitudine: quaſi illud qđ eſt pars magnitudinis habens determinatum ſitum inter partes eius ſit aliquid præter ipſum tactum & diuiſionem. & per conſequens præter punctum. non ergo videtur eſſe poſſibile, ꝙ magnitudo diuidatur in puncta, vel tactus, aut diuiſiones ſi ergo aliquis ponat quodcunq; corpus, aut quantamcunque quantitatem eſſe omnino diuiſibilē, continget hoc incōueniens, quod nunc dictum eſt. Tertiam ponit ibi [Amplius ſi cum diuide

Lineam cō poni ex pūctis dupliciter exponitur.

A ro.] Et dicit & poſtquam diuido lignū, & quandocunque corpus aliud, & iterum ex eiſdem partibus compono illud, fiet æquale & vnum corpus: quia, ſcilicet eæ ſunt in quæ diuiditur, & ex quibus componitur. vnde videtur ſimiliter ſe habere ſi diuido ſecundū quodcunque ſignum, quod ſupra dixit, omnino vt. ſ. ex his in quæ diuiditur poſſit componi. Sic ergo lignum omnino diuiſum poteſtate. i. omnia in quæ poteſt diuidi: quid igitur erit præter diuiſionem? quia oportet omnem diuiſionem ad aliquid terminari. ſi. n. dicatur ꝙ id quod eſt reſiduum diuiſioni ſit aliqua paſſio: ſequeretur ꝙ corpus diuideretur in paſſiones: & ex conſequenti generabitur ex eis, quod eſt impoſſibile, quia neque ſubſtantia quantitas generatur ex paſſionibus. aut etiam quomodo eſt poſſibile ꝙ paſſiones ſint ſeparatæ: Vlterius autem concludit principale propoſitum dicens, ꝙ ſi eſt impoſſibile ꝙ magnitudo componatur ex tactibus aut punctis, ſicut prædictæ rōnes concludunt, neceſſe eſt ponere ꝙ ſint quædam corpora indiuiſibilia, & ꝙ ſint quædam magnitudines indiuiſibiles. quia, ſi corpus ſit omnino diuiſibile, ſequeretur ꝙ cōponatur ex tactibus, vel ex punctis, vt ex dictis patet. Vlterius autem poſt rationem Democriti ſubiungit Ariſt. ꝙ hoc ponentibus, ſ. eſſe corpora indiuiſibilia non minus accidit impoſſibile: & hoc perſcrutatū eſt

B in alijs, ſ. in Tertio libro de Cœlo.

LECTIO V.

Tex.ca.

Propoſita veritate, duæ contra illam adducuntur Democriti ſententiæ, & ſoluuntur, ex quarum ſolutione rerum generationem aggregationem, corruptionem et ſegregationem non eſſe deducit.

VATAB.

Tamen ea ipſa ſoluere enitı oportet, quamobrem iterum ab initio dicenda dubitatio eſt. Igitur oē corpus ſenſibile, quouis in puncto eſſe diuiſibile, atque indiuiſibile, nihil eſt abſurdum. potentia ſiquidem diuiſibile exiſtit, actu indiuiſibile.

AN V. T.c.9. Non eſt inconueniēs omne corpus ſenſibile eſſe diuiſibile ſecūdum potē tiā non tamen ſm actum.

C *Sed & hæc tentandum eſt reſoluere: ideo rurſus a principio quæſtionem dicere oportet. Omne quidem igitur corpus ſenſibile diuiſibile eſſe ſecundum quodcunque ſignum, & indiuiſibile non eſt inconueniens. hoc enim poteſtate, hoc autē endelechia exiſtit.*

Poſtquam Philoſophus poſuit rationem Democr. hic procedit ad eius ſolutionem. Et primo ponit de quo eſt intentio dicens ꝙ tentandum eſt reſoluere prædictam dubitationem, & ut melius ſoluatur, oportet a principio repetere quæſtionem. Oſtenſio enim breuiter in quo virtus quæſtionis conſiſtat facilius apparebit vbi debeat adhiberi ſolutio. Secūdo ibi. [Omne quidem igitur] Proſequitur intentum. Et primo ponit veritatem. Secundo ponit obiectiones Democr. cōtra veritatem. ibi [Eſſe autem poteſtate ſimul.] Tertio ſoluit [Quoniam autem latet.] Dicit ergo primo ꝙ non eſt inconueniens dicere vtrunque horum, ſcilicet ꝙ omne corpus ſenſibile ſit diuiſibile ſecundum quodcunque ſignum, vel ꝙ non ſit diuiſibile. Alterum enim horum in potentia eſt verum, ſ. ꝙ corpus ſit indiuiſibile ſecūdū quodcunq; ſignum: alterum

D vero horum eſt verum ſecundum endelechiā, i. ſm actum, ſ. ꝙ corpus ſenſibile non ſit diuiſibile ſecundum quodcunque ſignum in actu. Deinde cum dicit.

At, vt ſimul ſit omni ex parte potentia diuiſibile, fieri nō poſſe videatur, Nā ſi fieri poſſit, & fiat, haudquaquā ad hunc fiet modum, vt ſimul ambo ſit actu, indiuiſibile inquam, atq; diuiſum, ſed quodlibet in pūcto diuiſum. nihil igitur erit reliquū, atq; corpus ipſum corruptione abibit in incorporeum: & rurſum, aut ex punctis, aut prorſus ex nihilo fiet. At id, qui fieri pōt? At vero quòd inſeparabiliter & ſubinde minores atq; inter ſe diſtantes ſeparataſq; magnitudines diuidatur corpus, certum eſt. Itaq; nec per partes diuidenti ſectio quæ in multa ſit, infinita occurret. nec inſuper cōtinget, vt nō in ſigno (nō.n

eſt poſsibile:) ſed quadamtenus diuidatur. Indiuiduas igitur eſſe magnitudines, quæ oculi aciem fugiant, neceſſe eſt, & præſertim, ſi generatio congregatione, & corruptio ſegregatione, fieri debeat. Qua igitur ratio, magnitudines eſſe indiuiſibiles neceſſario colligere videbatur, hæc eſt.

ANT. *Eſſe autem poteſtate ſimul omnino diuiſibile impoſsibile videtur eſſe vtique. Si.n. poſsibile, & fieret vtique, nō vt ſint ſimul actu ambo indiuiſibile, & fieret vtique, non vt ſint ſimul actu ambo indiuiſibile & diuiſum, ſed diuiſum ſecundū quodcunque ſignum. nullum igitur erit reliquum & incorporeum erit corpus corruptum, & generabitur vtiq; quidē rurſus aut ex pūctis, aut omnino ex nihilo: & hoc quomodo poſsibile? Sed quoniam diuiditur in ſemper diuiſibilia & ſemper in minores magnitudines, & in ſemotas & ſegregatas, manifeſtum. Neque itaque ſecundum partem diuidenti erit infinita fractura neque poſsibile eſt ſimul diuiſum eſſe ſecūdum omne ſignum: (non enim poſsibile omnino,) ſed vſq; ad quid. Neceſſarium eſt igitur indiuiſibiles exiſtere magnitudines, & indiuiſibilia corpora, præſertim ſi & erit generatio & corruptio, hæc quidem ſegregatione, hæc autem congregatione. Cogens igitur ſermo eſſe magnitudines indiuiſibiles, hic eſt.*

Duæ rōnes Democriti. Prima rō. Ponit duas rationes Democriti contra veritatē. Circa quarum primam dicit, q̄ ſecūdum obiectionem Demo. videtur impoſsibile q̄ corpus ſenſibile ſit ſimul diuiſibile in potentia omnino, ſ. ſecundum quodcūque ſignum, ſicut nuper dictum eſt. Credebat enim Democ. q̄ quicquid eſſet ſimul in potentia poſſet eſſe ſimul in actu: & argumentabatur, ſicut eſt poſsibile ſimul in potentia corpus ſenſibile omnino diuidi, q̄ hoc fieret in actu: non quidem ita q̄ eſſet ſimul in potentia diuiſibile, & actu diuiſum, ſed q̄ eſſet ſimul diuiſum actu ſecūdum quodcunque ſignum: ſed hoc oſtendebat eſſe impoſsibile. quia ſicut ex ſupradictis patet, ſequeretur q̄ nil incorporeum eſſet reſiduum à diuiſione, & q̄ corpus corrūperetur in rem incorpoream, & ex conſequenti q̄ corpus generaretur ex aliquo incorporeo, aut ex punctis, aut omnino ex nihilo. ſed hoc eſt impoſsibile. non ergo eſt poſsibile q̄ corpus ſenſibile ſit omnino diuiſum ſimul: neq; ergo videtur poſsibile q̄ ſit omnino diuiſibile in potentia. Sed, quia videmus ad ſenſum, q̄ corpus ſenſibile diuiditur in partes adinuicem & ſeparabiles, vel et in partes diuiſibiles, & maior magnitudo ſemper diuiditur in minores magnitudines, & totum coniunctum diuiditur in aliqua ſegregata & ſeparata: manifeſtum eſt hoc ita ſe habere. Non ergo eſt poſsibile, neque q̄ ſit diuiſio in infinitū ſecundum partem: ita q̄ pars poſt partem à toto ſenſibili corpore ſeparetur. neque eſt poſsibile q̄ corpus ſenſibile diuidatur ſimul ſecundum quodcunque ſignum. neutrum enim horum eſt poſitum: quia vtrobique videtur ſequi prædictum inconueniens. Sed videtur q̄ diuiſio corporis poſſit procedere vſque ad aliquem terminum. vñ ſequitur quod neceſſe ſit aliquas magnitudines eſſe indiuiſibiles, & aliqua corpora indiuiſibilia ſecūdum Demo. [Nō eſt Ari. hæc impoſsibilitas q̄ ponitur.]

Secūda rō. Secundam rationem ponit ibi. [Et aliter ſic erit.] Et dicit q̄ aliter etiam videtur eſſe neceſſarium eſſe corpora indiuiſibilia, poſito ſcilicet q̄ generatio ſit p cōgregationem, & corruptio ſit per ſegregationem. & hoc quidem neceſſarium erat ponere. Demo. quia ponebat formas & naturas rerum determinari ſecundum poſitionem & ordinē. videmus autem q̄ totum, cuius forma conſiſtit in poſitione & ordine, ſicut domus, non generatur niſi congregatione, neque corrumpitur niſi ſegregatione, & ideo, cum non ſit poſsibile in principijs generationis & corruptionis procedere in infinitum: ponebat q̄ eſſent aliqua principia prima, ex quibus corpora congregabantur, & in quæ ſegregabantur & huiuſmodi dicebat eſſe corpora indiuiſibilia. Deinde cum dicit. [Qua rōne Democ. ad hæc inducebatur.]

Sed quod clanculo peruerſa ratiocinatione vtatur & quatenus lateat, exponamus oportet. Nam, quia punctum puncto non hæret, magnitudines partim ſunt & partim non ſunt omnino ex parte diuiſibiles. Sed cum hoc poſitum aſſertumque eſt punctum vbius ac omni in parte videtur eſſe. ita vt in puncta diuidi magnitudinem ſit neceſſe. quippe cum omni in parte punctum ſit, quo fit, vt ea vel tactibus vel punctis conſtet. At omni in parte diuiſibilis eſt, quia vbi vnum eſt, & omnia vt ſingulum quodque. Vno autem plura non ſunt: non enim ſunt deinceps. Quare, non omni in parte diuiſibilis eſt. nam ſi per medium diuiſibilis ſit, & per punctum adhærens erit, diuiſibilis. At id haud quaquam fit, ſiquidem, nec ſignum ſigno, nec punctum puncto hæret. Hoc autem iſt diuiſio & compoſitio. Quare tam congregatio quam ſegregatio eſt, ſed non ex inſecabilibus, & in inſectilia. complura enim inde emergūt abſurda, nec hoc pacto vt omni ex parte fiat diuiſio (id enim eueniret, ſi punctum puncto hæreret:) ſed ſegregatio in parua & minora, & congregatio ex minoribus fit.

ANT. *Quoniam autem latet paralogizans, & quomodo latet dicamus. Quoniam enim non eſt punctus puncto vndiq; contiguus, omnino eſſe diuiſibile ineſt quidem aliquo modo magnitudinibus, aliquo autem modo non ineſt. Videtur autem quãdo hoc ponitur, & vndique & vbiq; eſſe punctū: quapropter neceſſe diuidi magnitudinem in puncta. vbiq; enim eſt punctum quapropter aut ex tactibus, aut ex punctis ipſe. Hoc autem eſt quod exiſtit vbiq;, quoniam vna vtique & omnis, & vnuſquiſque: plures autem vna non ſunt. conſequenter enim non ſunt: quapropter non vbiq;. Si enim ſecundum medium diuiſibile: & ſecundum contiguum punctum erit diuiſibile: nō autem poſsibile. Non enim eſt contiguum ſignum ſigno, aut punctum pūcto: hoc enim eſt diuiſio, aut compoſitio. Quapropter eſt congregatio aut diſgregatio, ſed neque in atoma, & ex atomis (multa enim impoſsibilia contingunt) neque itaque vt diuiſio fiat vbique. ſi enim eſſet contiguum punctum puncto hoc vtique eſſet:) Sed in parua & minima eſt cōgregatio, & ſegregatio ex minimis.* Alias diuidit in nihil.

Solutio primæ. Introductio ſatis pulcherrima. Soluit prædictas rationes. Et primo primam. Secundo ſecundam. ibi. [Sed non ſimplex.] Circa primum oſtendit q̄ tota virtus rationis Democriti in hoc conſiſtit, q̄, ſi corpus ſenſibile omnino eſt ſimul diuiſibile in potentia, q̄ ſit ſimul omnino in actu: ſed hæc conſequentia non tenet in omnibus. Quædam enim ſunt, de quorum ratione eſt eſſe in potentia: vnde in talibus non poteſt poni eſſe ſimul in actu, quod eſt ſimul in potētia: quia tolletur ratio & natura illius rei: quod quidem primo manifeſtum eſt in ſucceſsiuis. In prima enim parte diei ſimul poſsibile eſt eſſe horas diei: non tamen poteſt poni q̄ omnes horæ illius diei ſint ſimul actu. auferretur enim natura tēporis. de cuius ratione eſt q̄ ſit numerus motus ſecundum prius & poſterius, ſi enim eſſet ſimul quælibet pars eius, iam non eſſet ſecundum prius & poſterius. Secundo apparet hoc in permanentibus. De ſubſtantia enim aeris eſt materia, quæ eſt in potentia ad omnes formas, tamen non poteſt poni q̄ ex aere ſit generatum quicquid eſt poſsibile ex eo generari: quia tolleretur natura materiæ, quæ ſemper eſt in potentia ad omnes formas. Sic igitur contra rationem magnitudinis, puta lineæ eſt, q̄ ſit ſimul omnino diuiſa. vñ non ſequitur, ſi eſt ſimul omnino diuiſibilis in potētia, q̄ poſſit poni ſimul omnino actu diuiſa. Quod hoc ſit contra rationem lineæ patet. nam diuiſio lineæ in actu nihil aliud eſt q̄ pūctum in actu eſſe: ſi ergo eſſet ſimul omnino in actu diuiſa, oporteret quòd punctum eſſet vbique in actu in linea & ita oporteret quòd pūcta eſſent contigua, vel conſequenter ſe habentia in linea, hoc autem non poteſt eſſe. quia, cum puncta ſint indiuiſibilia, multorum punctorum contiguorum vnum non excederet aliud, quia vno tangeret aliud ſecundum ſe totum, & ita omnes puncti non eſſent niſi vnus punctus. Non ergo poteſt eſſe q̄ puncti ſint vbique in actu p lineam,

lineam, & ita contra rationem lineæ eſt ꝙ ſit ſimul tota diuiſa A in actu. Et ita non ſequitur ꝙ ſi ſit ſimul diuiſibilis omnino in potentia, ꝙ poſſit poni omnino eſſe diuiſa in actu. Dicit ergo primo Philoſophus ꝙ Democ. latet paralogizãs, id eſt facit paralogiſmum latẽtem & dicit quomodo lateat eius defectus. Quia enim punctum puncto non poteſt eſſe contiguum, & per conſequens nõ poteſt eſſe ꝙ linea ſit omnino diuiſa in actu. & ita eſſe diuiſibile vbiq;, licet aliquo modo conueniat magnitudinibus, ſcilicet in potentia: tamen quodãmodo nõ conuenit eis, ſcilicet in actu. quia, quãdo ponitur vbiq: eſſe diuiſa in actu, videtur poni ex conſequenti ꝙ vbique ſit punctũ

Punctis in actu ẽ diuiſio lineæ.

cum punctus in actu nihil aliud eſt q̃ actu diuiſio lineę. Si aũt pũctus eſt vbiq; in linea neceſſe eſt magnitudo diuidatur in puncta: cum nihil aliud in magnitudine inueniatur. vel etiam (ſecũdum aliam literam) ꝙ diuidatur in nihil quia nihil erit reſiduum præter diuiſionem, ſi vbiq; ſit punctum, quod eſt diuiſio. Et ideo ſequitur ꝙ magnitudo vel ſit ex punctis, vel ex tactibus partium lineæ, ſiue diuiſionibus lineæ. quod in idem redit. Ponitur enim ſecundum prædicta, ꝙ hoc, quod exiſtit in linea, ſit punctum, vel tactus, aut diuiſio, ſi linea ſit omnino B ſimul diuiſa. ſed hoc nõ poteſt eſſe: quia ſequeretur ꝙ ſolum vnum punctum eſſet vbiq;, id eſt in qualibet parte lineæ, & ꝙ oẽs partes lineæ non plus continerent de ſitu q̃ vnuſquiſq; eorum: immo ꝙ non eſſent plures q̃ vnus, vel plures diuiſiones q̃ vna. Non.n. poſſunt ſe habere conſequẽter, ita ꝙ vnum punctum ſit poſt aliud: neque ꝙ ſe tangant ſecundum vltima tñ, & ſecundum alia ſecernantur: quia enim ſint indiuiſibiles, ſecundum totũ coniunguntur: & omnino omnes puncti coniuncti nõ ſunt niſi vnus: & ideo non eſt poſſibile ꝙ ſit vbiq; p lineam. quia ſi linea eſſet diuiſibilis ſecundũ totum ſui, & punctus eſſet contiguus puncto, poſſet etiam diuidi ſecundũ contiguum pũctum: ſi eſſet omnino diuiſibilis. ſed hoc eſt impoſſibile: quia non eſt contiguum vel habitũ, id eſt conſequenter ſe habens punctum puncto: vel quodcũque ſignum ſigno. hoc autem pũctum in actu nihil aliud eſt quam actualis diuiſio lineæ, aut compoſitio, ſiue tactus partium lineæ. vnde concedẽdum eſt, ꝙ in corporibus ſenſibilibus inuenitur congregatio

ꝛ. c. 7. & 8.

& diſgregatio: non tamen indiuiſibilium corporũ, aut ex indiuiſibilibus: multa.n. impoſſibilia ſequerentur, vt in Tertio C de Cœlo dictũ eſt. Neque ita ꝙ diuiſio actualis lineæ fiat vbique. hoc enim contingeret & ſi punctus eſſet contiguus puncto quod eſt impoſſibile, vt ex dictis patet: ſed ſegregatio corporum eſt in aliqua parua & minora, cõgregatio vero eſt ex aliquibus paruis & minoribus, non autem ex minimis: quæ oportet eſſe indiuiſibilia. Deinde cum dicit.

VATAB.

At ſimplex perfectaq; generatio, congregatione & ſegregatione definita non eſt, quemadmodum nonnullis placet: qui & eam quæ in continuo fit mutationem, alteratonẽ eſſe aſſerunt. Verum id ipſum eſt, in quo prorſus errant. non.n. generatio ſimplex atque corruptio, congregatione ſegregationeue fit: ſed cum ex hoc in hoc mutatio fit. Alij vero, omnem eiuſmodi mutationem, alterationem eſſe putant. At in hoc, diſcrimen ſubit. nam hac ratione, illa materia, in ſubiecto exiſtit. Igitur cum in hiſce fuerit mutatio, generatio erit vel corruptio: cum in affectibus & ijs, quæ per accidens alicui competunt, alteratio.

ANT.
Tex. ca. 10.

Sed non ſimplex & perfecta generatio congregatione & ſegregatione determinata eſt, vt quidam inquiunt: eam vero, quæ in continuo eſt, tranſmutationem, alterationem. Sed hoc eſt in quo errant omnia. eſt enim generatio ſimplex & corruptio nõ congregatione & ſeparatione, ſed quando tranſmutatur hoc in hoc totum. Alij autem exiſtimant alterationem eſſe omnem talem trãſmutationem. in hoc autem differunt: in ſubiecto hoc quidem eſt ſecundum rationem, hoc aũt ſecundum materiam. Quando quidem igitur in his tranſmutatio fuerit generatio erit & corruptio: quando autem in paſſionibus & ſecundum accidens, alteratio.

Gñatio & alteratio quo ſint alteratio.

Soluit ſecundam rationem Democ. per interemptionem. Et primo interimit generationem ſimplicem & corruptionẽ eſſe congregationem & ſegregationem, vt Democ exiſtimabat, Secundo oſtendit conſequenter ad quid poteſt verificari cum Democ. ibi. { Segregata autem. } Dicit ergo primo: ꝙ non eſt ita dicendum, ſicut quidam dixerunt, quòd ſimpliciter & perfecta generatio fiat per congregationem, corruptio autem per ſegregationem: & quòd omnis tranſmutatio, quæ ſit in aliquo permanente, ſcilicet non congregato nec ſegregato, ſit alteratio. Credebant.n. hoc accidere in rebus naturalibus, ſicut accidit in domo, vel naui, & in huiuſmodi: quorũ forma conſtat in compoſitione vel ordine. non enim fiunt niſi per congregationem partium, neque corrumpuntur niſi p ſegregationem, quæcunque autem alia tranſmutatio accidit præter ſolutionem cõtinui, alteratio eſt. Hoc ergo eſt ex quo procedit tota fallacia. Eſt enim generatio & corruptio in rebus naturalibus, quorum forma non eſt poſitio & ordo, non quidem per congregationem & ſegregationem, ſed quia fit trãſmutatio ex hoc toto, id eſt non diſſoluto in partes, in hoc totum, quaſi nõ congregatum ex aliquibus partibus. Sed Antiqui philoſophi putabant omnem talem tranſmutationem, quæ ſit aliquo toto integro manente, eſſe alterationem, quod quidem non eſt verum. quandoque enim poteſt eſſe ſimplex generatio, & quandoque alteratio. ſed in hoc dixerũt: quia in ſubiecto aliquo eſt hoc quidem ſecundum rationem, i. ſecundum formam, hoc autem ſecundum materiam. nam corpus naturale actu exiſtens compoſitum eſt ex materia & forma. quando igitur eſt tranſmutatum ſecundum materiam & formam ſecundum, ita ſcilicet ꝙ materia accipiat alia.n. formam ſubſtantialem, erit ſimplex generatio & corruptio, quę autem eſt tranſmutatio ſecundum accidentia & paſſionem, erit alteratio, Deinde cum dicit.

Solutio ſecunda.

Gñati qualiter ſit.

Trãſmutatio ſecũdũ ſubiectum eſt gñatio vel corruptio, ſecũdũ accñſ vero alterati.

VATAB.

Sed quæ congregantur, ægre, quæ vero ſegregantur facile corruptioni redduntur obnoxia. Nam, ſi aqua in minore aquæ particulas, ſit diſcerpta, in aerem ocyus mutari ſolet, ſi vero collecta ſit, ſegnius. quod in hiſce quæ poſterius dicẽtur apertius fiet. Nũc vero ſit hactenus definitum fieri nõ poſſe, C vt generatio ſit eiuſmodi congregatio, qualem nonnulli eſſe aſſerunt.

Segregata autẽ & congregata leuiter corruptibilia ſunt. Si enim in paruiſſimas aquas aqua diuidatur, citius aer generatur: ſi autem cõgregetur tardius. magis autem hoc erit manifeſtum in ſequentibus, nunc autem tantum determinatum ſit, quoniam impoſſibile eſt generationem eſſe congregationem, qualem quidam inquiunt.

Segregatio & cõgregatio faciunt rõ eſſe ocioris aut tardioris corruptionis.

Oſtendit quantum ad quid verificetur dictum Democ. Manifeſtum eſt enim ꝙ aliqua ex hoc ꝙ ſunt congregata, vel ſegregata, redduntur leuius vel difficilius corruptibilia vel mutabilia. ſi enim aqua diuidatur in paruiſſimas partes, minus poterit reſiſtere actioni contrarij agentis, & ita citius ex aqua generabitur aer: ſi vero congregabitur multum de aqua, magis reſiſtet agẽti, & ſic tardius corrumpetur, vt exinde poſſit generari aer. & hoc manifeſtum erit in ſequentibus. Vltimo D autem epilogando dicit, nunc intantum eſſe determinatum ꝙ impoſſibile eſt generationem eſſe congregationem, qualẽ quidam inquiunt ſcilicet ex corporibus indiuiſibilibus.

LECTIO VI.

Generatio ſimpliciter an ſit, & quomodo ipſa ex ente vel non ente fieri contingat, obijciendo & ſoluendo inquiritur.

VATAB.

His autem determinatis pertractatiſq;, primo contemplari oportet, vtrum ſimpliciter quippiam, an proprie nihil generetur, corrumpaturue, ſemper autem ex quodam quidam fiat. vt ex agro ſanum & ex ſano agrum, aut puſillum e magno, & magnum e puſillo, & reliqua omnia ad hunc modum. Nã, ſi generatio ſimpliciter ſit, quippiam profecto e non ente ſimpliciter abſoluteq; fiet.

Determinatis

ANT· T. ca.12· *Quod autem ex his determinatis habet mirabilem quæſtionem, rurſus tentandum, quomodo eſt ſubſtantia ſimplex generatio, ſiue ex poteſtate ente, ſiue alio quopiam modo.*

Obijcit contra prædictam ſolutionem. Et circa hoc tria facit. Primo ponit obiectionem, Secúdo huius occaſione introducit aliam quæſtionem, & ſoluit eam. ibi § De his aút quantum. § Tertio ſoluit dubitationem prædictam. ibi § Propter quid § Circa primum tria facit. Primo dicit de quo eſt intentio: & dicit, quod, quia etiam poſt prædictam determinationem, inſurgit adhuc mirabilis dubitatio, rurſus oportet têtare quomodo ſimpliciter generatio ſit, ſiue ex ente in potêtia, ſiue qualiter ſit alio modo. Secundo ibi.

Tex. ca.13. Tex ca.18.

VATAB. *Dubitauerit namque quiſpiam, vtrum ſubſtantia ac reibu iuſce ſed non qualitatis, quantitatis, aut vbi, generatio ſit. eodem modo & de corruptione.*

ANT. *Quæret enim quis, an eſt ſubſtãtiæ generatio, et huius, ſed non quanti, & qualis, et vbi. eodem vtique modo et de corruptione quæritur.*

Qõ an tm̃ ſubſtãtiæ generent. Mouet quãdam quæſtionem, vtrum, ſcilicet generatio ſimplex ſit tantum ſubſtantiæ, & huius, i. indiuidui in genere ſubſtantiæ, non autem ſit quanti, neque qualis, neque vbi, & aliorum prædicamentorum, quę non ſunt ſimpliciter entia, & eadem quæſtio poteſt fieri de corruptione. Et hoc eſt ſupponendũ pro certo, quod generatio & corruptio ſimplex ſit ſolius ſubſtantiæ. Tertio ibi.

Notãdum.

VATAB. *Nam ſi quid oriatur, quandam potentia, non actu, ſubſtantiam eſſe, dilucidum eſt, ex qua fiat generatio, & inquam id mutari neceſſe ſit, quod corruptionem ſubit. Vtrum igitur ex cæteris quæ actu ſunt, quippiam huic cõpetet? vtrum, inquã, id, quod potentia duntaxat hoc aliquid atque ens eſt, ſimpliciter autem neque hoc aliquid, neq; ens, quantitas erit, aut qualitas, aut vbi? nam ſi actu nihil ſit, ſed omnia potentia, eueniet & id quod ita eſt, non ens eſſe ſeparabile, & inſuper (id quod ſemper maxime ſunt veriti, qui Primi in Philoſophia verſati ſunt) nihilo præxiſtẽte quippiam gigni. Quod ſi verũ non ſit, hoc quidem ſubſtantiam & hoc aliquid eſſe, ſed è cæteris prædicamentis aliquid continget (vt iã diximus) affectus ipſos a ſubſtantijs poſſe ſeparari.*

Si enim quid generabitur, manifeſtum eſt quòd erit ſubſtantia aliqua poteſtate, actu autem nõ, ex qua generatio erit, & in quam neceſſe eſt, tranſmutari quod corrumpitur. Vtrum quidem igitur exiſtit quid aliorum actu? dico autem, puta aut erit quãtum, aut quale, aut vbi, aut vero poteſtate ens, & hoc ens, ſimpliciter autem neque ens, neque hoc ens. Si enim nihil, ſed omnia poteſtate & ſeparatum, contingit quòd ſit non ens. Et amplius quod maxime timentes erant primi philoſophantes, ex nullo generari præexiſtente. Si autem hoc quidem eſſet hoc aliquid & ſubſtantia non exiſtit, aliorum autem prędicamentorum quid erunt, quemadmodum diximus, ſeparata paſſiones a ſubſtantijs.

Proſequitur dubitationem: & dicit, ꝙ, ſi non generatur ſimpliciter niſi quid, ideſt exiſtens in genere ſubſtantiæ: & id, ex quo generatur aliquid, eſt potentia ens, ſicut dictũ eſt, & non actu, ſequitur, ꝙ id, ex quo generatur ſubſtantia, & in quod tranſmutatur, quando corrumpitur, ſit ſubſtantia in potẽtia, non autem actu. Reſtat ergo quærendum, vtrum ſit in actu aliquod aliud prædicamentorum, puta quantum, vel quale, aut vbi, quodcunque aliud prædicamentorum, cum tamen ſit in potentia ens hoc, id eſt ſubſtantia, quæ eſt ens ſimpliciter: ita tamen ꝙ non ſit ſimpliciter, id eſt in actu, neque hoc, i. neque ſubſtantia, neq; ens. Quęcunque autem pars dubitationis detur ſequitur inconueniens. Si.n. nihil aliorum eſt in actu, ſed ſunt in potentia omnia genera prædicamentorum: ſequitur primo, ꝙ non ens ſit ſeparatum, id eſt ꝙ materia quæ eſt in potentia, ſubiecta ſit priuationi, quæ eſt nõ ens abſque omni forma. Secundo ſequitur id quod maxime timuerunt Primi Philoſophi, ꝙ aliquid generetur ex nullo præexiſtente. Quod.n. Primo ph ſic. t. c. 34 non eſt ens actu, nihil eſt. Si vero ponatur ꝙ id ex quo generatur ſubſtantia non ſit hoc aliquid, id eſt indiuiduum in genere ſubſtantiæ, neq; ſit ſubſtantia in actu, ſed ſit in actu aliquod aliorum prędicamentorum, ſequitur inconueniens, qđ prius induximus, ꝙ ſcilicet paſſiones & accidentia ſeparẽtur a ſubſtantijs: qđ eſt manifeſte impoſſibile. ſic igitur videtur ꝙ non poſſit eſſe generatio ſimpliciter hoc modo: ꝙ ſubſtantia generetur ex non ente actu, ente autem in potentia, vt prædicta ſolutio dicebat.

LECTIO. VII.

Quænam ſit cauſa perpetuitatis generationis & corruptionis ſimpliciter inquiritur, & veris cauſa ſermonis, prępoſitis vera ac, Philoſopho digna redditur.

VATAB.

De hiſce igitur quoad fieri poteſt, & quænam ſit cauſa, cur generatio tam quæ ſimpliciter, quam quæ ſecundum partem ſit ſemper ſit, diſſerendum eſt. Sed cum vna quidem cauſa ſit vnde motus eſſe principium diximus, altera vero ipſa materies, de tali cauſa dicamus oportet. Nam de illa quidem prius eſt dictum cum de motu ageremus, eſſe, inquã, aliud, quid omni tempore perdurat immobile, & aliud, quod in motu ſemper eſt. Sed de principio illo, quod mutationi non eſt obnoxiũ, Primæ Philoſophiæ eſt determinare, ac pertractare. At de eo, quod cætera iccirco mouet, quia continue moueatur, quidnam eorum quæ ſingularia vocantur eiuſmodi cauſa ſit, poſterius erit aſsignandum. nunc autem eam, quæ veluti in materiæ ſpecie ſita eſt, cauſam, per quam generatio & corruptio nunquam natura deſiſtunt, dicamus oportet. Nam ſimul forſitan & hoc emerget, & id quo de nuper, dubitauimus, quonam, inquam, pacto de generatione & corruptione ſimplici dicere conueniat.

ANT. Tex. ca.23. T. cõ.14.

De his autem quantum fieri poteſt tractandum, & quæ cauſa quare generatio ſemper ſit, & quæ ſimpliciter, & quæ ſecundum partem. Exiſtente autem cauſa, vna quidem, vnde principium motus dicimus eſſe, vna autem materia, talem antẽ cauſam dicere oportet. de illa enim dictum eſt prius in de motu ſermonibus, quod hoc quidem immobile eſt per omne tempus, hoc autem mouetur ſemper. Horum autem de immobili principio quidẽ diuidere alterius philoſophiæ eſt opus. De eo autem, quod iccirco alia mouet, quia continue mouetur, poſtea aſsignandum eſt quænam ſit talis cauſa ſingulariũ dictorum. T. c. 1. 5 *Nunc autem vt in materia ſpecie poſitam cauſam dicamus, propter quam ſemper generatio & corruptio non deſerunt naturam. ſimul enim forſitan fiet, & hoc manifeſtum & de nunc quæſito, quomodo oporteat dicere, & quomodo de ſimplici generatione & corruptione.*

Poſtquam Ariſtote contra pręmiſſam ſolutionem obiecit T. c. 18. hic introducit aliam quæſtionem, per cuius ſolutionem ſoluitur prædicta obiectio. Et circa hoc duo facit. Primo introducit quæſtionem & ſoluit eam, Secundo ex eius ſolutione pro T. c. 16. cedit ad ſoluendum quæſtionem principaliter intentam. ibi Tex. c. 7. § Propter quid autem. § Circa primum tria facit. Primo proponit quæſtionem, Secundo proſequitur eam. ibi. § Habet autem quæſtionem. § Tertio ſoluit eam. ibi. § Quocirca propter huiuſmodi. § Circa primum duo facit. Primo introducit quæſtionem. Dicit enim ꝙ de his, ſcilicet dubitatione præmiſſa, tractandum eſt, quoniam conuenit propoſitio. & vt melius

lius declaretur inquirendum eſt, quæ eſt cauſa q generatio ſit E ſemper, & illa quæ eſt ſimpliciter, & illa quæ eſt ſecundũ partem, i. ſecundum quid. Oportet enim ponenti mundum perpetuum & motum, ponere etiam generationem perpetuam. Quod autem neceſsitatis habeant rationes Ariſt. circa perpetuitatem mundi, manifeſtauimus in Octauo Phyſicorum.

T.c.4.
Ea mouẽte & materia põt accipi pperuitati motus.
T.c.37.

Secundo exponit introductam quæſtionem, & dicit, q cauſa perpetuitatis generationis, vna quidem accipi poteſt, quæ dicitur vnde eſt principium motus, id eſt cauſa mouens vel efficiens, alia cauſa poteſt accipi, quæ eſt materia, & talis nunc aſsignanda eſt, ſcilicet materialis, de cauſa enim mouente dictum eſt prius in ſermonibus de Motu. i. in Octauo Phyſico. ibi enim dictum eſt q eſt quoddam mouens immobile per omne tempus, i. motor cœli: aliud eſt mouens, quod ſemper mouetur, ſ. cœlum. de vno autem horum, ſ. de mouente primo, determinare pertinet ad aliam partem Philoſophiæ, quæ eſt prima inter alias. vnde in. 12. Met. determinauit Philoſophus

T.c.34.

de cã perpetuitatis motus & generationis. & de alio mouẽte. ſ quod cauſat perpetuam generationem propter hoc q ipſum continue mouetur, poſtea in fine huius libri aſsignanda eſt, q talis ſit cauſa ſingularium dictorum, i. perpetuitatis generationis ſimpliciter, & ſecundum quid. Sed nũc oportet aſsignare cauſam, propter quam generatio & corruptio in ſempiternum nõ deſerant naturam rerum. cauſam dico poſitam, in materiæ ſpecie, i. materialem cauſam. Et ne videatur hoc eſſe præter propoſitum, ſubiungit q forte ſimul manifeſtabitur F quomodo oporteat dicere circa hanc quæſtionem, & quomodo oporteat dicere de generatione ſimpliciter & corruptione Deinde cum dicit.

VATAB.

Inuehit autem & id quoque magnum abunde dubium. quænam cauſa ſit vt generatio generationi ſemper cohæreat, & alteram altera ſubinde ſequatur, ſi quidem quod corruptionem ſubit ad id proficiſcitur quod nequaquam in ratione rerum exiſtit. quod in rõne rerum minime exiſtit, nihil eſt. Nã quod haud eſt, neque ſubſtantia eſt, neque qualitas, neq; quãtitas neq; vbi. Igitur ſi ſemper quippiam eorum, quæ ſunt, ratione rerum abeſt, cur non dubium vniuerſum ipſum conſumptum fuit atque inane euaſit, cum id ex quo ſit genitorum quodque finitum ſit?

TNT.
T.c.16

Habet autẽ dubitationem ſufficientẽ, & quæ cauſa eſt quòd complicatur generatio, ſi quod corrumpitur ad nõ ens ſecedit, non ens autem nihil eſt. neque enim illud quid eſt, neq; quale, neq; quantum, neque vbi, quod non ens. Si igitur ſemper quod ens ſecedit, quare non conſumptum eſt olim & inane omne, ſi finitum erat ex quo ſit generatorum vnumquodq;?

Proſequitur quæſtionem introductam. Et primo obijcit ad excludendum perpetuitatem generationis, Secundo excludit quaſdam reſponſiones, ibi { Non enim vtique. } Dicit ergo primo, q videtur habere dubitationem ſufficienter mouentem, quæ eſt cauſa quare generatio complicatur & reſoluitur ſempiterne circa rerum naturam, ſi id quod corrumpitur ſimpliciter cedit in non ens. Sicut enim quod generatur ſimpliciter fit ex non ente ſimpliciter, ita q corrumpitur ſimpliciter, videtur, q in non ens ſimpliciter cadat: ita q hoc non ens omnino nihil ſit. neque enim poteſt eſſe quid, i. ſubſtantia quia, cum corruptio ſit ſubſtantiæ ſimpliciter, oportet q corruptum ſimpliciter cadat in non ſubſtantiã, & per conſequẽs in non ens, in quod terminatur corruptio. oportet autem q id neque ſit quale, neque quantum, neque vbi, neque aliquod aliorum prædicamentorum, eo q accidentia non poſſunt eſſe H ſine ſubſtantia. Si ergo generatio & corruptio ſint ſempiterna, videtur q ſemper aliquod entium cadat in non ens, & ita ſemper ſubtrahitur aliquid habentium naturam. Manifeſtum eſt autem q omne finitum cõſumitur, ſi ſemper ab eo fiat ablatio. ſi ergo totum vniuerſum eſt finitum, ex quo generatur vnumquodque entium? Si ergo generatio ab æterno fuit, olim debuit eſſe conſumptum totum ens: ita q iam non relinqueretur niſi inane, id eſt vacuum. Deinde cum dicit.

VATAB.

Non enim propterea quod id ex quo quid ſit infinitum ſit, non deficit, id enim eſſe nequit. nihil enim actu infinitum eſt, ſed potentia tantum, nempe diuiſione ipſa. Quare hanc ſolam cauſam eſſe oportebat cur nũquam deficiat, quia ſemper quippiam fiat minus, nunc autem hoc fieri minime cernimus.

ANT.

Non enim vtique propter infinitum eſſe ex quo generatur non deficit. hoc enim eſt actu infinitum, poteſtate autem eſt vt in diuiſione. Quapropter oportet hanc eſſe ſolum cauſam non deficiendi, quoniam generatur quidem ſemper minus, nũc autem videmus hoc minime.

Antiqui attribuentes principijs infinitum.

Excludit duas obuiationes. Quarum prima fuit antiquorũ naturalium, qui vt poſſent cauſare perpetuitatem generationis, attribuerunt infinitum principijs. Nam omnes, qui poſuerunt vnum principium, vel ignem, vel aerem, vel aquam, vel aliquod medium, dixerunt id principium eſſe infinitum. Demo. autem ponit ſpatium vacuum infinitum, & corpora etiã indiuiſibilia infinita. ſimiliter autẽ Anaxa. ponit infinitas partes conſimiles eſſe principia. Omnia ergo hæc excludit Philoſophus dicens, q non poteſt dici q ideo generatio non deficit, quia infinitum eſt id ex quo generantur, ſiue ſit vnum, ſiue multa principia, hoc enim eſt impoſſibile, quia vt probatur in Tertio Phyſicorum, & in Primo, nihil eſt actu infinitũ in natura. Secundam obuiationem ponit & excludit ibi { Poteſtate autem. } Poſſet enim aliquis dicere, q quamuis non ſit aliquid infinitum in actu, eſt tamen in potentia, ſicut patet in diuiſione continui. Et ita poſſet aliquis dicere, q ſicut a continuo, quamuis non ſit infinitum actu, infinitum aliquid per diuiſionem ſubtrahitur, & tamen non totum conſumatur: ita in corpore naturali, ex quo omnia generantur, quamuis non ſit infinitum, ſemper abſtrahitur aliquid per corruptionem, qđ cedit in non ens, nunquam tamen totaliter conſumitur. Sed hoc excluditur. quia, ſi a continuo finito, vt dicitur in Tertio Phyſicorum, ſemper abſtrahitur eadem quantitas, quantumcunque ſit magnum, tandem conſumetur. puta, ſi a diametro cœli ſemper quis abſtrahat palmum. ſed in infinitum continuum diuidatur, ſi ſemper fiat abſtractio ſecundum eandem proportionem. puta ſi cõtinuum diuidatur per medium, & medium per medium, & ſic in infinitum. & eadem ratio eſt de quacunque alia proportione. Sic autem diuiſione facta manifeſtum eſt, q id, quod poſt medium accipitur ſemper erit minus eo, quod prius accipiebatur, nam dimidiũ dimidij minus eſt quam dimidium, totius. vnde Ariſtote. concludit q, ſi hac ratione generatio & corruptio in infinitũ duraret, ratione q continuum in infinitum diuiditur, oportebit q id, quod poſtea generatur, ſemper ſit minus in quantitate, vt ſic ſemp minor exiſtat id quod abſtrahitur a corpore, hoc G autem non videamus ita accidere, quòd ſemper ſit minus quod generatur, nunquam autem totaliter conſumatur. hoc ergo, quòd generatio in infinitum duret & corruptio, non poteſt eſſe ſimile diuiſioni magnitudinis in infinitum, Deinde cum dicit.

VATAB.

Ergo, propterea quod interitus huius alterius eſt ortus, & contra, ortus huius alterius interitus, neceſſario accidit, vt mutatio irrequieta ſit, & ſubſiſtere nequeat. Cur igitur generatio et corruptio ſimiliter ſemper ſit circa vnumquodque eorum quæ ſunt, hanc apud omnes cauſam ſatis eſſe putandum eſt.

ANT.
T.c.17

Corruptio vni9 eſt generatio alterius & e contra. iõ generatio eſt ppetua.

Quocirca, propter huius corruptionem alterius generationem eſſe, & huiuſmodi generationem alterius eſſe corruptionem, inquietam eſſe neceſſe eſt tranſmutationem. De generatione quidem & corruptione ſimpliciter, ſemper circa vnumquodque entium, hanc exiſtimandum eſt eſſe ſufficientem cauſam in omnibus.

Excluſis falſis ſolutionibus concludit veram ſolutionem, ſcilicet quòd ideo neceſſe eſt eſſe generationis tranſmutationem

nem & corruptionis indeficiẽtem vel inquietam.i.non ceſſan A
tem: quia corruptio huius eſt generatio alterius, & e conuer

Quo generatio eſt ex ente actu per accidẽs, & ex ente in potẽtia per ſe T.c.66.

ſo. Nam generatio per ſe quidem eſt ex ente in potentia.i.ex materia, quæ eſt ſicut ſubiectum rerum naturalium. accidit enim materiæ, ex qua aliquid generatꝰ, q̃ ſit ſubiecta alteri formæ, ſecundum quam eſt ens actu, & priuationi formæ inducẽdæ, ſecũdum quam eſt ens actu. Et ideo Ariſto. dicit in primo Phyſi. ex ente quidem actu per accidens, ex ente autem in potentia per ſe. Et ſimiliter corrumpetur aliquid per ſe quidem in ens potentia: quod quidem ſubijcitur alteri formæ, ſecundum quam eſt ens actu: & priuationi prioris formæ, ſecũdum quam eſt non ens actu. & ita non dicitur, q̃ id quod corrumpitur ſecedat a tota rerum natura: quia quamuis fiat non ens hoc, quod eſt corruptum, remanebit tamen ens aliquid aliud: quod eſt generatum: vnde nõ poteſt materia remanere quin ſit ſubiecta alicui formæ: & inde eſt, q̃ vno corrupto generatur aliud, & vno genito: aliud corrumpitur: & ſic conſyderatur quidem circulus in generatione & corruptione: ratione cuius habet aptitudinem ad perpetuitatem. Vltimo aũt epilogando concludit, q̃ exiſtimandum eſt prędictam cauſam eſſe B ſufficientem de hoc, q̃ generatio & corruptio ſimpliciter ſit circa vnumquodq; entium in ſempiternum. qđ quidem oportet dicere ſuppoſita perpetuitate mundi & motus: quod tñ Fides catholica non ſupponit, vt alibi dictum eſt.

LECTIO. VI.

Tres afferuntur modi, quibus aliqua generari ſimpliciter & ſecundum quid & corrumpi ab inuicem dicuntur.

VATAB. octauo phi l.c.4.& infra.

Sed quam ob rem alia ſimpliciter, alia non ſimpliciter oriri ac interire dicantur, rurſum conſyderemus oportet ſiquidẽ idem eſt generatio huius & illius corruptio, atq; e huius cor G *ruptio & illius generatio, id enim, quandam poſtulat rationẽ. Dicimus enim, quippiam ſimpliciter nunc & non ſolum hocce corrumpi, atq; hac generatio, generatio ſimpliciter & hac corruptio, corruptio ſimpliciter eſt. Fit autem & hocce quidẽ aliquid, non autem ſimpliciter. etenim eum qui diſcit, ſciẽtem fieri dicimus, non autem ſimpliciter fieri.*

PRopter quid autem nunc hæc quidem ſimpliciter, dicuntur generari & corrumpi, hęc autem non ſimpliciter, rurſus ſcrutandum. ſi idem eſt generatio quidem huius, corruptio autem huius, & corruptio huius, generatio autem huius. quærit autem hoc aliquam rationem. Dicimus enim quoniam corrumpitur nunc ſimpliciter, & non ſolum hoc: hæc autem eſt generatio ſimpliciter, hæc autem eſt corruptio. hoc autem generatur quidem ſimpliciter hoc autem generatur quidem non ſimpliciter: dicimus enim diſcentem fieri ſcientem, generari autem ſimpliciter non.

Soluta dubitatione quam introduxerat de continuitate ge H nerationis, hic accedit ad ſoluendum quæſtionem principaliter intentam Et circa hoc duo facit. Primo mouet quæſtionẽ Secundo ſoluit eam. ibi § Quemadmodum enim determinauimus. § Dicit ergo primo, q̃ iterum eſt perſcrutandum, quare quædam dicuntur ſimpliciter generari, & quædam corrumpi, quædam autem non, ſicut dictum eſt in determinatione p̃cedentis quęſtionis, q̃ generatio huius eſt corruptio illius, & corruptio huius eſt generatio alterius. Videtur enim hoc requirere quandam rationem. nam ex quo adinuicem generantur & corrumpũtur, videtur q̃ eadem ratione ſit ſimpliciter generatio & corruptio vnius & alterius. Dicimus.n.in diuerſis quæ non ex inuicem generantur, quoniam aliquid corrũpitur ſimpliciter, & non ſolum ſic.i.ſecundum quid: & q̃ quędam generantur ſecundum quid, & non ſimpliciter. ſicut dicimus q̃ ille, qui addiſcit, ſit quidẽ ſciens, qđ eſt fieri ſecundum quid, non tñ fit ſimpliciter, erat ẽt anteq̃ eſſet ſciens. De vtroque ergo cõſyderandum eſt. ſ. quare, in generatis ex inuicem, quædam dicuntur generari ſimpliciter, & quædam ſecũdum quid. & quare etiam hæc differentia contingat in his quę non ex inuicem generantur. Deinde cum dicit

Quia igitur quæ iam (id quod definiẽdo ſæpe diximus) hoc aliquid ſignificant, quædam nõ, hac ſane decauſa quod in quæſtione verſatur euenit Refert enim haud parum, in quod mutetur id quod mutationem ſubit: verbi cauſa, quæ ad ignem fit tranſitio, ea forſitan generatio ſimplex eſt, et alicuius, ceu terræ corruptio. At terræ generatio, generatio quædam eſt cæterum generatio ſimpliciter nõ eſt, ſed corruptio ſimpliciter, puta ignis. ſicuti Parmenides aſſerit, qui duo, ens, inquam, et nõ ens, ignem et terram eſſe dicit. Verum hæc, an alia eiuſmodi ſupponantur, intereſt nihil: quãdoquidem, modum quærimus, non ſubiectum. Quæ igitur ad nõ ens ſimpliciter fit migratio, corruptio ſimplex eſt. quę vero ad ens ſimpliciter, ſimplex generatio. Quibus igitur illa, ſiue igni et terra ſiue quibuſdam alijs definita ſunt, horum profecto alterum ens, alterum non ens erit? Vno igitur modo ſimpliciter quippiam generari ac corrumpi, et non ſimpliciter, hoc inter ſe differunt. ANT.

Quemadmodum enim determinauimus multoties dicẽtes, quoniam hoc quidem ſignificat hoc aliquid, hoc autem nõ, propter hoc contingit quod quæritur. Differt.n.in quod tranſmutatur trãſmutans. puta forte quæ in ignem via generatio ſimpliciter, corruptio autem alicuius eſt, puta terræ: terrę autem generatio aliqua generatio. generatio autem non ſimplex, corruptio autem ſimplex, puta ignis. quemadmodum Parmenides dicit duo ipſum ens, et non ens eſſe inquiens, ignem, et terram. Hæc igitur aut talia alia ſupponere nihil differt. modum enim quærimus, ſed non ſubiectum In non ens igitur ſimpliciter via eſt corruptio ſimpliciter, in ſimpliciter autem ens eſt generatio ſimpliciter. Quibus igitur determinatum eſt, ſiue igni, ſiue terrę, ſiue aliquibus alijs, erit hoc quidem ens, hoc autem non ens. Vno quidem igitur modo differt in hoc generari ſimpliciter et corrumpi a non ſimpliciter.

De hoc ſuſius 4.phy. tex.c 49.

Corruptio ſimpliciter Gñatio ſimpliciter.

T.c.20. Soluit præmiſſam quæſtionem. & primo in his quæ gñantur adinuicem, ſcđo in his quæ non gñantur adinuicẽ. ibi § Dicuntur autem hæc quidem. § Circa primum duo facit. primo ſoluit q̃onem ſecundo epilogat. ibi § Eſſe quidem igit̃ § Circa T.c.vo. primum ponit modos, ſm quos contingit adinuicem generari: q̃uo.ſ. vnius generatio ſit alterius corruptio ſimpliciter & alterius ſecundum quid. Circa quorum primum dicit, quód ſicut multotiens determinatum eſt, quædam, quæ affirmatiuę dicuntur, ſignificant hoc aliquid, i. quoddam ens, quędam vero ſignificant non ens. & ex hoc contingit id. de quo dicitur, q̃ quædam dicuntur generari vel corrumpi ſimpliciter, quædam ſm quid. differunt.n. quantum ad hoc, quid ſit illud, in q̃ aliquid tranſmutatur per generationem & corruptionem, puta ſi dicamus ſecundũ opinionem Parmenidis q̃ ignis ſit ens, & terra non ens, tranſmutatio, quæ eſt via in ignem, puta ſi ex terra generetur ignis, diceretur generatio ſimpliciter, quia ẽ via in ens: corruptio non ſimpliciter, ſed alicuius, ſ. terræ, quę non eſt ens: e cõtra autem generatio terræ erit gñatio aliqua, non autẽ gñatio ſimplex, quia eſt gñatio non entis, ſed eſt corruptio ſimplex, quia eſt corruptio entis, ſ. ignis. Sic.n. Parmenides dixit duo eſſe principia rerum. ſ. ens & non ens, appellans ens ignẽ, & nõ ens terrã. forte propter hoc q̃ ignis inter alia elemẽta hẽt plus de forma, terra aũt minus. Hoc aũt exẽplum nõ procedit ſm ſniam Ari. qui exiſtimauit vtrunq; ens, & iõ ſubiungit q̃ nihil differt ad propoſitum ſalia exẽpla, vel alia ſupponere. Quærimus.n. inducendo exẽpla, modum, ſed non ſubiectum, non curantes verum. ſ. ſic ſe habeat in his terminis vel quibuſcunq; alijs. Et pp hoc etiam in libris Logicę vtitur exemplis ſm opiniones aliorum Philoſophorum, quę non ſunt inducenda, quaſi ſint verba Ariſtote. hoc igitur ex p̃miſsis eſt accipiendũ q̃ corruptio ſimplex eſt quæ eſt via ſimpliciter nõ ens, gñatio ſimpliciter q̃ eſt via in ſimpliciter ens. determinetur ergo quod dictum eſt de generatione & corruptione ſimpliciter, vel ſecũdum quid, ſiue in igne & terra, ſiue in quibuslibet alijs terminis, dummodo ita ſe habeant q̃ vnũ ſit ens, & aliud non ens. ſicut dicamus viuum & mortuum,

Primo modus quo dr̃ generatio ptio.

Duo principia rerũ ẽs & non ens ſecũdũ Parmenidem.

vel

vel aliquid aliud huiuſmodi. Concludit igitur quod vno modo differt ſimpliciter generari & corrumpi & non ſimpliciter, ſicut dictum eſt. Sed videtur quod hæc differentia non ſit conueniens. via enim, quæ eſt in ſimpliciter non ens, quam dicit eſſe corruptionem ſimpliciter, non poteſt intelligi in id quod eſt omnino nihil, quia omnis naturalis corruptio fit per reſolutionem in aliquam materiam. Similiter etiam non poteſt intelligi non ens ſimpliciter quod ſit priuatio pura ſine forma, quia materia nunquam denudatur ab omni forma: ita quod ſit ſola ſub priuatione. ergo oportet quod per non ens, in quod tendit corruptio ſimplex, intelligatur priuatio, quæ eſt adiuncta alicui formæ, cuilibet autem formæ naturali in generabilibus & corruptibilibus adiungitur priuatio. non ergo dicetur magis vnum generari & corrumpi ſimpliciter, in his quæ adinuicem generantur & corrumpuntur quam aliud. Dicendum eſt ergo quod nõ ens ſimpliciter intelligitur hic materia cum priuatione adiuncta alicui formæ. Sed duplex eſt forma. vna quidem perfecta, quæ cõplet ſpeciem alicuius rei naturalis, ſicut forma ignis, vel aquæ, aut hominis, aut plantæ. alia eſt forma incompleta, quæ neque perficit aliquam ſpeciem naturalem, neque eſt finis intentionis naturæ, ſed ſe habet in via generationis vel corruptionis, Manifeſtum eſt enim in generatione compoſitorum, puta animalis, quod inter primum principium generationis, quod eſt in ſemine, & vltimam formam animalis completam: ſunt multæ generationes mediæ, vt Auicen. dicit in ſua ſufficientia, quæ neceſſario terminantur ad aliquas formas: quarum nulla facit ens completum ſecundum ſpeciem, ſed ens incompletum quod eſt via ad ſpeciem aliquam. Similiter autem etiam ex parte corruptionis, ſunt multæ formæ mediæ, quæ ſunt formæ mediæ incompletę, non.n. ſeparata anima corpus animalis ſtatim reſoluitur in elemẽta: ſed hoc fit per multas corruptiones medias, ſuccedentibus ſibi in materia multis formis imperfectis: ſicut eſt forma corporis mortui, & poſtmodum putrefacti, & ſic tandem fit vltimum complementum ſucceſſiõe. Quando igitur per corruptionem peruenitur in priuationem cui adiũgitur talis forma in materia, eſt corruptio ſimpliciter. Quando autem ex priuatione, cui adiungitur forma imperfecta, quæ erat via generationis, peruenitur ad formam completã, eſt generatio ſimplex. Deinde cum dicit.

Dubium. — *Solutio Nõ ens ſimpliciter quid. Duplex eſt forma.* — *Sepata aĩa non ſtatim fit reſolutio in elemẽta.* — *Dictorum reſolutio.*

VATAB. *Altero, materiæ qualitate conditioneue. Cuius enim differentiæ potius hoc aliquid ſignificant, ea magis ſubſtantia eſt, contra cuius differentiæ priuationem magis ſignificãt, ea magis non ens eſt. Vt calor, prædicamentum quoddam & ſpecies eſt, frigiditas priuatio his autem differentijs, ignis & terra differunt.*

ANT. *Alio autem modo, materia differunt, qualiſcunque ea ſit. Cuius enim magis differentiæ hoc aliquid ſignificant. magis ſubſtantia: cuius autem priuationem, non ens. Puta calidum prædicamentum aliquod & ſpecies, frigiditas autem priuatio differunt enim ignis & terra his differentijs.*

Iſto generatio dulcis & triſtis. 5. phy. T. c. 58

Scd's mod' quo de generatio & corruptio.

Ponit ſecũdum modum, & dicit, quod alio modo erit quædam generatio & non ſimpliciter qualiſcunque materia erit, id eſt ſi habeat aliquam naturam id in quod eſt corruptio, dũmodo habeat aliquem defectum. Illud enim, cuius differentiæ magis ſignificant hoc aliquid, magis eſt ſubſtãtia. illud autem cuius differentiæ magis ſignificat priuationem, magis eſt non ens. Sicut calidum eſt quoddam prædicamentum, i. quoddam affirmatum ſine priuatione & eſt ſpecies, id eſt forma, frigiditas autem eſt priuatio: his autem differentijs differũt terra & ignis. Si autem terra eſt naturaliter frigida, ignis naturaliter eſt calidus: & ideo ignis eſt magis ſubſtantia, terra autẽ magis accedit ad non ens. Primo autem oportet conſyderare quomodo hic dicatur quod frigiditas ſit priuatio, cum frigidum & calidum contrarie opponatur, contrariorum autem vtorumque eſt natura aliqua, alioquin non eſſent in eodem genere. nam priuatio & non ens non eſt in genere. Dicendum autem eſt quod, ſicut oſtẽſum eſt in Decimo Metaphy. oppoſitio priuationis & habitus eſt principium oppoſitionis contrariorũ & ideo ſemper alterum contrariorũ eſt cum defectu & priuatione quadam reſpectu alterius. Dicitur ergo, frigidum priuatio E non quia ſit priuatio pura, ſicut cęcum & nudum, ſed quia eſt qualitas deficiens reſpectu calidi. Vnde in hoc differt iſte modus ſecundus a primo. nam primus modus accipiatur ſecundum differentiam entis & non entis ſimpliciter, hic autem accipitur ſecundum differentiã entis perfecti & imperfecti. Secundo oportet conſyderare, quomodo hic dicatur quod terra & ignis differant his differentijs, ſcilicet calido & frigido oportet.n. hoc intelligi de differẽtijs ſubſtãtialibus: alioquin non pertinerent ad generationem & corruptionem, ſed magis ad alterationem: principia autem differentiarum ſubſtãtialium, quæ ſunt cõſtitutiuæ ſpecierum, oportet eſſe formas ſubſtantiales, quę ſunt ſpecificę, ſecundum hoc ergo ſequitur quod calor, frigus ſint formæ ſubſtantiales ignis & terræ, quod eſt omnino impoſſibile. Primo quidem, quia non eſt poſſibile quod idem ſit in vno accidens, & in alio forma ſubſtantialis, niſi æquiuoce diceretur. calidum autẽ & frigidum in alijs corporibus ſunt accidentia, de quibus tamen vniuoce dicuntur cum elementis ex quorum mixtione in eis huiuſmodi qualitates inueniuntur: non ergo poteſt eſſe quod calidum & frigidum in elementis ſint formę ſubſtantiales. Secũdo quia nulla forma ſubſtantialis eſt ſenſu perceptibilis, ſed ſolum intelle F ctu: cuius obiectum eſt quod quid eſt, vt dicitur in Tertio de Anima. formæ autem quæ ſunt ſenſu perceptibiles, ſunt qualitates ſpeciei, quæ ob id dicuntur paſſibiles, quia ſenſibus inferunt paſſiones: vt dicitur in præſenti. Cum igitur calidũ ignis & frigidũ terræ vel aquæ ſint ſenſu perceptibilia, non poſſunt eſſe formæ ſubſtantiales. Dicendum eſt ergo quod ſicut habetur ex Octauo Metaph. differẽtię ſubſtãtiales, quia ſunt ignotæ, per differentias accidentales manifeſtant: & id multoties vtimur differentijs accidentibus loco ſubſtantialium. & hoc modo philoſophus hic dicit calidum & frigidũ eſſe formas ſubſtantiales ignis & terrę. calidum.n. & frigidũ, cum ſint proprię paſſiones horum corporũ: ſunt proprij effectus formarum ſubſtantialium eorundẽ. Et id ſicut alię cauſæ intelligibiles innoteſcunt per effectus ſenſibiles: ita & perfectione calidi & imperfectione frigidi perpendimus quod forma ſubſtantialis ignis eſt perfectior quam forma ſubſtantialis terrę. omnes.n. formę ſubſtantiales differunt ſecundum magis & minus perfe G ctum. vñ in octauo. Metaphyſi. dicitur. quod ſpecies rerũ ſunt ſicut numeri quorum ſpecies variantur ſecundum additionẽ & ſubtractionem. Põt etiã dubitari de hoc quod dicit, quod cuius denotatio magis ſignificat hoc aliquid, magis eſt ſubſtantia: cum tamen dicatur in prędicamentis quod ſubſtantia nõ ſuſcipit magis & minus. ſecundum quod per hoc non intendit ſignificare intentionem & remiſſionem ſubſtantiæ in Prædicamento ſubſtantiæ, ſed maiorem & minorem perfectionẽ in ſpeciebus ſubſtantię ſecundum dictam formarum differentiam. Tertium modum ponit.

In quo differunt primus & ſecundus ſecundũ dubium quo terra & ignis differant calido & frigido. — *Qd calor & frigus nõ ſint formę ſubſtantiales. Qd in vno ẽ accñs nõ põt in alio eẽ ſubſtantia.* — *Foia ſubſtãtialis nõ pcipi ſenſu* — *Capite de qualitate. T. c. 5.* — *Drĩæ ſubſtãtiales p accidentales manifeſtant. Proprietates ſunt, pprij effectus formarũ ſubſtãtialium* — *T. c. 10. Tertiũ dubiũ, quo dicat quid eẽ magis ſubſtantia.* — *T. c. 15.*

VATAB. *At pleriſq; videtur, illa potius ſenſibili & inſenſibili differre nã cum ad ſenſibilem materiã mutatio ſit, tum gigni quippiam aiunt cum ad eam quæ ſub ſenſum non cadit, corrumpi. Quandoquidem, ens, & non ens ſentiendo & non ſentiẽdo definiunt. quemadmodum quod ſcibile eſt. ens eſſe afferunt: quod ſciri non ſolet, non ens: quippe cum ſenſus ipſe ſcientiæ vim obtineat.*

H *Videtur autem magis multis ſenſibili & non ſenſibili differre quando enim in ſenſibilem tranſmutatur, & in materiam generari inquiunt, quando autem in non materiam, corrumpi. Ens enim & non ens in ſentire & nõ ſentire determinant: quemadmodum quidem ſcibile ens, ignotum autem non ens: ſenſus enim ſcientiæ habet virtutem.*

Circa hoc tria facit. Primo ponit tertium modum, ſecundum quem aliqui aſſignant differentiam generationis & corruptionis ſimplicis & ſecundum quid, Secundo oſtendit huiuſmodi falſitatem ibi [Quemadmodum igitur.] Tertio cõparat hunc modum. ſecundo ibi [Contingit itaque.] Dicit ergo primo quod multis videtur quod ſimpliciter generatio & ſecundum quid magis differunt per hoc quod eſt magis & minus ſenſibile quam ſecundum perfectionem & imperfectionem ſuarum differentiarum, ſicut in ſecundo modo dicebatur. Dicunt enim quod, quando aliquid tranſmutatur in ma-

tertiam

toriam quæ bene poteſt ſentiri: tunc generatur aliquid ſim- A pliciter puta qñ aliquid tranſmutatur in terram vel in aquã. quando autem tranſmutatur aliquid in id, quod non eſt manifeſtum ſenſui, dicunt illud corrumpi ſimpliciter, puta in aerem. & horum ratio eſt, per hoc φ determinabant aliqd ens & non ens ex hoc, quod non ſentitur vel ſentitur: exiſtimantes & id quod ſolum ſentitur eſſe ens. & hoc ideo quia apud eos non differunt ſenſus ab intelligentia, ſicut quidam poſuerunt: vt dicitur in Libro de Anima, & ideo vtuntur ſenſu ac ſi haberet virtutem intellectiuæ ſcientiæ, quæ eſt capax aliqualiter omnium entium: vnde ſcibile eius eſt, ignotum autem non ens. Deinde cum dicit.

Eos tãtum quo modo ſentiũt ſecũdum quoſdã Philoſophos.

VATAB.

Igitur hi vt res ipſas viuere quia ſentiũt aut ſentire poſſint, ita eaſdem eſſe quia ſub ſenſum cadant arbitrantur, veritatem modo quodam ſectantes, ſed hoc falſi dicentes.

Quemadmodum igitur illi in ſentire & poſſe ſentire viuere & eſſe exiſtimant, ita & res: In quo modo quoddam proſequitur veritatem. Id autem dicentes, non verum.

ANT.

Oſtendit falſitatem huiuſmodi ſententiæ. namq; tales, ſicut exiſtimabant animalia viuere & eſſe in hoc φ actu ſentiunt vel poſſunt ſentire, ita exiſtimabant res eſſe, in hoc φ ſentiuntur vel poſſunt ſentiri: ac ſi ſenſus eſſet perfectio rei ſenſibilis, ſicut eſt perfectio ſentientis, & in hoc quodammodo proſequebantur & deſtruebant veritatem rerum. Nam, cum verum dicatur aliquod ex eo quod eſt: ſi eſſe rerum cõſiſteret ſolum in ſenſibus, nulla veritas eſſet in rebus, ſed in ſolo ſentiente. hoc autem non eſt verum: quia ſic nulla veritas eſſet in rebus. vnde ſubtrahentes veritatem rerum dicunt non verum. Deinde cum dicit.

Qđ eſſe rerũ non conſiſtat ſolũ in ſenſibus.

VATAB.

Itaque generari quippiam ſimpliciter atque corrumpi, iuxta opinionem alio atque veritatem accidit modo. Nam ſpiritus & aer, ſenſu quidem, minus ſunt. & proinde illa, quæ ſimpliciter corrumpuntur, mutatione ad illa tendente corrumpi dicunt, atque generari, cum in rem tangibilem, terramq; mutantur. Reuera vero, hoc aliquid & ſpecies magis ſunt quam ipſa terra.

ANT.

Contingit itaq; ſecundum opinionem & ſecundum veritatem aliter & generari ſimpliciter & corrumpi. Spiritus quidem.n. & aer ſecundum quidem ſenſum minus ſunt: ideo & quæcunque corrumpuntur ſimpliciter in horum tranſmutatione hæc corrumpi dicuntur, generari autem, quando in aliquid tangibile, vt in terram mutatur. ſecundum veritatem autem magis hoc aliquid & ſpecies hæc, quam terra.

Cõparat hunc modum ſecundũ. & dicit, φ aliter contingit generari ſimpliciter & corrumpi ſecundum opinionem, quæ pertinet ad hunc tertium modum, & rei veritatem, quam tangit ſecundus modus. quia ſpiritus, ideſt aer & ventus minus ſunt ſecundum ſenſum, ideſt ſi iudicetur eſſe rei ex hoc φ ſentitur: & ideo quæcunq; corrumpuntur dicuntur ſecundum tertium modum corrumpi, & per tranſmutationem quæ non ſentiuntur generari: aut ſimpliciter qñ tranſmutantur in aliquod tangibile, & palpabile, ſicut quando mutantur in terram. Sed ſecundum veritatem accidit contrarium: quia aer magis eſt hoc aliquid & ſpecies quam terræ: eſt perfectius ens. & ideo ſecundum veritatem magis eſt generatio ſimpliciter ſi ex terra fiat aer, quam e conuerſo. Deinde cum dicit.

VATAB.

Cur igitur ſit aut non ſit ſimplex generatio, quæ eadem alicuius corruptio eſt, & corruptio ſimplex, quæ itidem generatio alicuius eſt, cauſam diximus. Nam id, ob materiæ diſcrimen euenit, nempe, aut quod ex ſubſtantia ſit vel non ſit, aut quòd hæc magis, illa minus. & non, quia materia eſt qua mutatio venit, & ad quam proficiſcitur, alia magis, alia minus ſenſu percipi queat.

Eſſe quidem igitur hanc ſimplicẽ generationem alicuius corruptionem entem, corruptionem aũt ſimplicem generationem alicuius exiſtentẽ, dicta eſt cauſa. Propter materiam enim differunt aut eo quod ſubſtantia eſt, aut non, aut quòd hæc magis hæc vero non, aut quod hæc quidem magis ſenſibilis eſt materia ex qua & in quam eſt, hæc vero minus eſt. ANT. T.c. 20.

Epilogat quæ dicta ſunt. & dicit φ dicta eſt, cauſa quare quædam eſt generatio ſimplex, cum tñ ſit corruptio alicuius: & quædam corruptio ſimplex, cum ſit generatio alicuius. hæc.n. differunt per materiam, i. per id in quod aliquid tranſmutatur per generationem vel corruptionem: aut quia eſt ſubſtantia, i. ens, vel non, ſicut dicebatur in primo modo: aut quia hoc magis, hoc vero minus. quia ſ. vnũ eſt perfectius ens quam aliud, quod pertinet ad ſm modum aut quia materia ex qua & in quam aliquid tranſmutatur eſt magis vel minus ſenſibilis, quod pertinet ad tertium modum. Vocat autem hic materiam, non puram, ſed rem, ex qua aliquid generatur, vel in quam corrumpitur.

Recapitulat tres modos prædictus.

LECTIO IX.

Generatio ſimpliciter & ſecundum quid in his quorum mutua non eſt generatio, quomodo ſumenda: tres demum mouentur Quæſtiones.

VATAB.

Dicuntur autem quædam ſimpliciter, quædam ſolum aliquid fieri, non ob mutuam generationem, ſed iuxta eum quẽ nuper diximus modum. Nam hoc tantum nuper definitum determinatumq; fuit, cur nam, cum omnis generatio ſit alterius corruptio, et omnis corruptio cuiuſpiam alius generatio, tam oriri quam interire non ſimiliter tribuamus hiſce, quæ in ſeſe viciſſim mutari ſolent. Ac quod poſtremo loco fuit dictum, hoc idem minime in quæſtionem reuocat, ſed quam ob rem quod diſcit, nõ ſimpliciter fieri, ſed fieri ſciens, quod vero naſcitur fieri dicatur.

ANT.

Dicuntur autem hæc quidem ſimpliciter generari: hæc autem aliquid ſolum non ex abinuicem generatione, ſed ſecundum quem diximus nunc modum. Nunc qui- C dem.n. tantum determinatum eſt, quare omni generatione exiſtente corruptione alterius, et omni corruptione exiſtente generatione alterius, non ſimpliciter attribuimus generari et corrumpi in adinuicem tranſmutabilibus. Quod autem poſtea dicetur non hoc quæret, ſed quare diſcens quidem non dicitur ſimpliciter generari, ſed generari ſciens, quod autem naſcitur generari.

Poſtquam oſtendit quare quædam generantur ſimpliciter, & quædam ſm quid eorum quæ adinuicem generantur, Hic oſtendit cauſam differentiæ generationis ſimpliciter & ſm quid, in his quæ non adinuicem generantur. Et Primo determinat quæſtionem principaliter intentam, Secũdo determinat quaſdã quæſtiones conſequentes. ibi § Sed nunc quærere oportet. § Circa primum tria facit. Primo mouet quæſtionem, Secundo ſoluit eam. ibi § *Hæc autem determinata ſunt.* § Tertio epilogat quæ dicta ſunt. ibi § *De generari quidem.* § Dicit ergo primo φ quædam dicuntur ſimplici- D ter generari, quædam autem ſm quid, non ſecundum generationem ex inuicem, vt ſupra dictum eſt, vt. ſ. vnum eorum, quæ ex inuicem generantur, generetur ſimpliciter, aliud autem ſecundum quid (hoc enim eſt quod ſupra determinatum eſt.) quare, cũ omnis generatio ſit corruptio alterius, & omnis corruptio ſit generatio alterius: non ſolum ſimili modo attribuitur generari & corrumpi in his quæ adinuicem tranſmutantur, ſed vnum eorum dicitur generari vel corrumpi ſimpliciter, aliud autem ſm quid. Quæſtio autem quæ poſtmodum determinanda eſt, non hic erit, ſed in his quæ non ex inuicem tranſmutantur: quare vnum dicitur generari ſimpliciter & alterum ſm quid: puta quare diſcens qui fit ſciens non dicitur ſimpliciter generari, ſed ſm quid ideſt ſciens, homo autem vel animal quando naſcitur dicitur

VATAB. generari ſimpliciter. & tamen manifeſtum eſt quod natum E & ſciens non generantur ex inuicem. Deinde cum dicit.

Hæc autem prædicamentis diſtincta ſunt. Nam alia ſubſtantiam, alia qualitatem, alia quantitatem ſignificant. Quæcunque igitur ſubſtantiam non ſignificant, ea non ſimpliciter, ſed quippiam fieri dicuntur. Verumenim vero, in omnibus generatio ſimpliciter iuxta ea quæ in altera ſunt ſerie dicitur. vt in ſubſtantia, ſi ignis fiat, ſed non ſi terra: & in qualitate, ſi ſciens, ſed non ſi inſcium.

ANT. Quæ non ſignificare ſubſtantiam aliquã nõ generatur ſimpliciter

Hæc autem diſtincta ſunt prædicamentis. nam hoc quidem hoc aliquid ſignificat, hoc autem quale. hoc autem quantum. Quæcunque igitur non ſubſtantiam ſignificant, non dicuntur ſimpliciter generari, ſed ſecundum quid fieri. ſed tamen in omnibus ſimpliciter generatio dicitur ſecundum quòd in alio ordine ſunt: puta in ſubſtãtia quidem ſi ignis, ſed non ſi terra: in qualitate autem ſicut ſciens, ſed non quando neſciens.

Solutio. Soluit quæſtionem nunc motam. & dicit, quod illa, quarum quædam dicuntur generari ſimpliciter, quædam ſecundum quid, ſunt diſtincta ſecundum prædicamenta: ita quod vnum eorum ſignificat hoc aliquid, i. ſubſtantiam: aliud autem quantitatem, aliud qualitatem, & ſic de alijs prædicamẽtis. Illa ergo, quæ non ſignificant ſubſtantiam, non generantur ſimpliciter, ſed ſecundum quid: ſicut quantitatem, aut qualitatem, aut aliquid aliorum. Quæ vero ſignificant ſubſtantiam dicuntur generari ſimpliciter. cuius ratio eſt, quia generatio eſt via de nõ eſſe ad eſſe, & id ſimpliciter generatur quod acquirit eſſe, cui non præſupponitur aliud eſſe: non. n. fit quod eſt. Vnde quod iã eſt non poteſt generari ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Et ideo illa, quorum eſſe præſupponit aliud eſſe, non dicuntur generari ſimpliciter, ſed ſecundum quid. eſſe autem accidentium præſupponit aliud eſſe: quia ſubiectum formæ ſubſtantialis nõ eſt ens actu, ſed potentia: & ideo ex hoc quod accipit formam accidentalem dicitur generari ſecundum quid. In omnibus tamen ſubſtantijs & accidentibus diuerſificatur generari ſimpliciter & ſecundum quid, ſecundum diuerſum ordinem entis ad non G ens, vel perfecti ad imperfectum, aut ſenſibilis ad inſenſibile. vnde quodammodo in ſubſtantia dicitur generatio ſimpliciter, ſi generetur ignis, non autem ſi generetur terra: & in qualitate dicitur generatio ſimpliciter ſi generetur ſciens, non autem ſi generetur neſciens. Deinde cum dicit.

Ratio quã ſuppl. ...

VATAB. *Quod igitur quædam ſimpliciter oriantur, quædam non, etiam omnino in ipſis ſubſtantijs, dictum eſt. & quòd vt generatio cõtinue ſit, cauſa vt materia id quod ſubijcitur, eſt: quia in contraria mutatiuum eſt atque in ſubſtantijs ſemper vnius generatio, alterius eſt corruptio: & vnius corruptio generatio alterius.*

ANT. Cauſa continuæ generationis eſt materia & ſubiectum

De generari quidem hoc ſimpliciter, hoc autem ſecundum quid, & vniuerſaliter dictum eſt in ſubſtantijs ipſis. Atq; item quòd continuæ generationis cauſa tanquam materia ſit ſemper ipſum ſubiectum, quoniam tranſmutatur in contraria: & eſt alterius generatio in ſubſtantijs alterius H corruptio, & alterius corruptio alterius generatio.

Epilogat quæ dicta ſunt. & dicit, quod dictum eſt vniuerſaliter de accidentibus & in ſubſtantijs, de hoc quod quædam generantur ſimpliciter, & quædam ſecundum quid. Et etiam dictum eſt, quod cauſa continuitatis generationis per modum materiæ eſt ſecundum quod tranſmutatur in contraria. ex hoc enim contingit quod ſemper in ſubſtantijs, alterius generatio eſt alterius corruptio, & e conuerſo. nunquam enim materia eſt ſub priuatione vnius formæ ſine alia forma. in quibuſdam autem accidentibus hoc contingit. nam corpus diaphanum eſt ſub priuatione lucis abſque hoc quod ſubſit formæ contrariæ. Deinde cum dicit.

VATAB. *At vero nec dubitaſſe conuenit, quam ob cauſam corruptis quibuſdam ſemper generatio ſiat. Nam vt corrumpi E ſimpliciter quippiam dicunt, cum illud ad inſenſibile & id quod haud eſt, proficiſcitur, ſic & ortum ſubire ex eo quod haud eſt, cum ex inſenſibili ſit. Siue igitur ſubiecto quopiã exiſtente, ſiue non ex eo ſit quod haud eſt. Quare ſimili modo & ex eo, quod haud eſt, generatur, & in id, quod haud eſt, corrumpitur. merito igitur, generatio non deficit. quippe cum generatio, corruptio ſit eius quod haud eſt, atque corruptio, generatio eius quod haud eſt. Sed quæret aliquis, vtrum hoc ipſum quod ſimpliciter non eſt, e contrarijs ſit alterum, verbi cauſa, verum non ens ſit terra, & id quod graue eſt, ens vero ignis, & quod leue eſt, an non, ſed ens terra, non ens vero terræ materies atque ignis ſimiliter? Et vtrum materies vtriuſque diuerſa ſit, an nec ex ſeſe mutuo fierent, nec ex contrarijs? (nam hiſce, igni, inquam, terræ, aquæ & aeri, contraria inſunt.) An partim eſt eadem, partim diuerſa? quod enim aliquando cum F ſit ſubijci ſolet, eſt idem: at ratio, non item eadem eſt. Sed de hiſce, hactenus.*

ANT. T.c. 21.

Sed nunc quærere oportet quare generatur aliquid ſemper ex corruptis alijs. Quemadmodum enim & corrumpi hoc ſimpliciter inquiunt, quando ad inſenſibile venit & non ens, ſimiliter generari ex non ente inquiunt, quando ex inſenſibili. Siue igitur ſubiectum aliquid ſubſit, ſiue non, generatur ex non ente. quare & ſimiliter generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. merito igitur non deficit generatio. Generatio enim entis, corruptio eſt non entis: corruptio autem entis, generatio non entis. Sed hoc non ens ſimpliciter quæret aliquis, vtrum aliquod contrariorum eſt, puta terra. & graue non ens, ignis autem & leue ens, aut non, ſed eſt & terra ens, non ens autem materia terræ & ignis ſimiliter. Et an alia vtriuſque materia ſit, an vero neque ex ſe, neque ex contrarijs (Hæc enim exiſtunt contraria, igni, terra, aqua & aeri) An eſt quidem partim eadem, partim vero alia. Nam quod ſubijcitur, idem eſt, eſſe autem non idem. De his igitur tantum dictum eſt.

T.c. 22. Quare generatio nõ deficiat.

Cõtrarietates primo exiſtũt quatuor elemẽtis.

Prima qõ quare generatũ eſt ex corruptio.

Determinat tres quæſtiones conſequentes. quarum prima eſt, quare ſemper generatur aliquid ex corruptis. quod ſupponit in hoc quod dixit, quare generatio vnius eſt corruptio alterius. Et ſoluit hanc quæſtionem dicens, quia corruptio tendit in non ens, & generatio eſt ex non ente: ideo oportet quod generatio ſit ex corruptis. Et hoc ipſe probat etiam ex aliorum opinione. quia ſicut homines dicunt corrumpi aliquid, quando peruenit ad inſenſibile, quod putant ens non eſſe, ſecundum tertium modum ſupra poſitum: ſimiliter dicunt aliquid generari, quãdo ex inſenſibili & non eſſe peruenit ad hoc quòd ſit ſenſibile. patet ergo quod ſecundum hunc modum, id quod eſt terminus corruptionis, eſt principium generationis. Siue ergo ſit aliquod ſubiectum, ex quo eſt generatio, ſiue non, ſemper oportet quòd generatio eius ſit ex non ente, quod eſt terminus corruptionis: hoc enim eſt de ratione generationis, quòd ſit ex non ente: quod autem illud non ens adiungatur alteri exiſtenti accidit generationi. Quare patet quod ſimul generatur aliquid ex non ente & corrumpitur in non ens, qualitercunque dicatur non ens: ſic igitur idem eſt in quod terminatur corruptio, & ex quo eſt generatio: & propter hoc generatio eſt ex corruptis. Conuenienter ergo non deficit ſucceſsio generationis & corruptionis, vt ſupra dictum eſt: quia generatio eſt quædam corruptio, ſcilicet non entis: & ita vnum eorum ſemper adiungitur alteri, cum tamen in id, ex quo vnum incipit, aliud terminetur. Secundam quæſtionem ponit ibi {Sed hoc non ens.} Poteſt enim aliquis quærere, an id non ens, ex quo eſt generatio, & in quod terminatur corruptio ſimpliciter, quod quidem eſt quodammodo ens, ſit aliquorum contrariorum. puta quod terra, & graue ſit non ens

T.c. 17.

Secũda qõ, an non ens ſit aliquorum cõtrariorum.

ens ſicut poſuit Parmenides: ignia autem & leue ſit ens, & ſoluit quod non eſt ita, ſed terra eſt ens, quia. ſ. terra ſit per hoc quod materia recipit quandam formã, quę facit eã eſſe in actu non ens ergo eſt materia terræ & ignis. Non tñ materia eſt non ens per ſe, ſicut Plato poſuit, ſed non ens per accidens ratione priuationis cui adiungitur. Tertiam quæſtionẽ ponit ibi. ❡ Et alia vtriuſque ❡ Vtrum, ſ. iſtud non ens, quod eſt materia, ſit aliud & aliud, quod eſt commune his, quæ adinuicem generantur. Et dicit quod alia eſſet vtriuſq; materia, ſ. ignis & terræ, ſi non generantur adinuicem: ſicut accidit his, qui poſuerunt & ignem & terrã primas materias. Oportet n. ea, quæ ex inuicem generantur, communicare in ſubiecto, quod ſuſcipiat formam vtriuſq;: & per conſequens nõ fieret tranſmutatio ex cõtrarijs inuicem, ſicut ſupra dictum eſt: quia contrarietates exiſtunt primo & per ſe elementis prædictis, ſ. igni, terræ, & aquæ, & aeri: vnde, ſi nihil tranſmutaretur ex igne in aquam vel aerem aut e conuerſo, nihil etiã traſmutaretur ex calido in frigidum vel e conuerſo, vt ſupra dictum eſt. Subiungit tñ quod materia eorum, quę tranſmutantur adinuicem, aliqualiter eſt eadem: & aliqualiter alia: ſubiecto. n. eſt eadem. Et hoc eſt quod dicit quod id, quod ſubijcitur eſt idem, qualitercunq; ſit ens: quia, ſ. non eſt ens actu, ſed potentia. Non eſt autem idem ſecundum eſſe vel rationem. aliam. n. rationem & aliud eſſe accipit prout eſt ſub diuerſis formis: & etiã ſecundum hoc ipſum quod ordinatur ad diuerſas formas. ſicut corpus eſt aliud ratione ſecundum quod eſt ægrotabile, & aliud ſecundum quod ſanabile, licet ſit idem ſubiecto. Vltimo autem epilogando concludit quod de his in tantum dictum eſt.

Materia dr̃ nõ ens per accñs rõne priuatiõis adiunctæ.

Tertia qõ, an materia ſit cõe his quæ adinuicem generantur.

Quorum vna materia inuicem generãtur.

Alind eſſe, & aliam rõnem habet materia prout ad diuerſas formas ordinatur.

LECTIO X.

Generationis & corruptionis Natura: ex eiuſ uo- ... ipſarum a cæteris motationibus. Differentia deducitur.

VATAB.

De generatione autẽ atq; alteratione, quo inter ſe diſcrepent, agendum. nã haſce mutationes inter ſeſe diuerſas eſſe dicimus. Cum igitur ſubiectum quippiã ſit, & affectio atq; qualitas quæ de ſubiecto nata eſt dici ab eodem diuerſa ſit, ſitq; vtriuſque horum mutatio: alteratio ſane eſt, quando ſenſibile ſubiectum permanens in ſuis mutatur affectibus: qui aut contrarij aut inter contrarios medij ſunt ſicuti corpus idem permanens viciſſim modo ſanum, modo ægrum eſt atque æs, quanquam idem, alias teres atque rotundum eſt, alias anguli ſpeciem præ ſe fert.

ANT. T.c.23.

De generatione autẽ & alteratione dicamus quid differunt. dicimus. n. has tranſmutationes eſſe inter ſe diuerſas abinuicem Quoniam igitur eſt aliud ſubiectum & aliud paſſio, quæ de ſubiecto innata eſt dici: & eſt tranſmutatio vtriuſq; horum, Alteratio quidem eſt, quando manente ſubiecto ſenſibili exiſtente tranſmutatur in eius paſſionibus, aut contrarijs entibus, aut medijs puta corpus ſanũ eſt, & rurſus laborat manens idem, & metallum quandoque rotundum, quandoque angulare idem exiſtens.

De drĩa generationis & alteratiõis.

Poſtquam Philoſophus oſtendit, quare eſt quędam generatio ſm quid, & quædam ſimpliciter, hic inquirit de differentia generationis & alterationis, & primo exponit ſuam intentionem dicens, quod dicendum eſt de generatione & alteratione quomodo differant adinuicem. & hoc ideo, quia ſuperius dictum fuit, quod generatio & alteratio ſunt diuerſæ tranſmutationes adinuicem. Secundo ibi. ❡ Qm̃ igitur eſt aliud ſubiectum ❡ Exequitur propoſitum ſuum: & primo dicit differentiam generationis & alterationis quantum ad ſm quod vtraque eſt tranſmutatio, Secundo quantum ad ſubiectum vtriuſque. ibi ❡ Quandoquidem igitur ❡ Circa primum duo facit. primo oſtendit in quibus ſit alteratio, ſecundo in quibus ſit generatio. ibi ❡ Qñ autem totum. n. ❡ Circa primum duo ſupponit. quorum Primum eſt quod aliud eſt ſubiectum, & aliud paſſio, quæ nata eſt dici de ſubiecto, ſicut differunt ſubſtantia, & accidens. Secundum eſt, quod contingit ad vtrunque eorum, eſſe tranſmutationem: vnde quandoq; fit tranſmutatio in ipſa ſubſtantia, quandoq; autem in accidentibus. his ergo ſuppoſitis, ſubiungit quod alteratio eſt, quando manet idem ſubiectum ſenſibile. ſ. qñ nulla tranſmutatione in eius ſubſtantia facta, fit tranſmutatio in paſſionibus eius, ſ. qualitatibus ipſius. Nec eſt differentia quantum ad hoc, vtrum ſit tranſmutatio ſecundum cõtraria extrema, vel ſecũdum media, puta vtrum de albo in nigrum, vel de rubeo in pallidum. Et ponit duo exempla. primum, ſ. cũ corpus animalis idem manens prius eſt ſanum, & poſtea infirmatur. Secundum eſt, qñ æs idem manens, quandoque eſt rotundum, & quandoque angulare, vel angulos habens. Et eſt aduertendum quod primum horum exemplorum pertinet ad primam ſpeciem qualitatis, ſecundum autem ad quartam. tñ Philoſophus in Quinto Phyſicorum, probat quod in prima ſpecie qualitatis, & quarta non eſt alteratio, ſed ſolum in tertia: quæ dicitur paſſio vel paſſibilis qualitas. & propter hoc forte ſignanter dixit, qđ alteratio eſt tranſmutatio in paſſionibus. Sed dicendum eſt qđ primo & ſemper alteratio eſt in qualitatibus tertiæ ſpeciei, per accidens autem mediantibus aliquibus qualitatibus: & ex conſequenti fit alteratio in alijs ſpeciebus, ſicut per aliquam alterationẽ calidi & frigidi mutatur homo de ſanitate in ægritudinem, & e conuerſo: & per alterationem mollis, & duri perducitur corpus ad aliquam figuram. Deinde cum dicit.

Quãdo eſt alteratio.

a. ſ. metallum.

Dubium. T. c. 17. & primo phi.

Solutio. Alteratio primo & per ſe eſt in tertia ſpẽ qualitatis, in alijs vero ſecundario.

At cum totum mutatur, nec ſenſibile quicquam vt ſubiectum idem permanet, ſed perinde euenit vt cum ex toto ſemine ſanguis, aut ex tota aqua aer, aut ex aere toto aqua fit, iam quod eſt tale, generatio huius eſt & illius corruptio.

VATAB.

Quando autem totum tranſmutatur nõ manente aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodem, ſed quaſi ex ſemine toto ſanguis aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, Generatio iam hoc tale, huius autem Corruptio.

ANT.

Oſtendit quando ſit generatio. & circa hoc duo facit. primo aſsignat quando eſt generatio, ſecundo quando magis eſt generatio. ibi ❡ Maxime autem generabitur. ❡ Dicit ergo primo, quod quando eſt tranſmutatio non ſolum ſecũdum paſsiones, ſed etiam ſecundum totam rei ſubſtantiam: intantum, ſ. materia accipit aliam formam ſubſtantialem, ita, ſ. quod nõ maneat aliquod ſenſibile: quaſi ſit idem ſubiectum numero eius actu, puta quando ex toto ſemine generatur totus ſanguis, aut ex toto aere generatur tota aqua, nulla ſegregatione aut congregatione interueniente, vt Democri. poſuit, talis tranſmutatio eſt, vnius generatio, & alterius corruptio. Deinde cum dicit.

Quãdo eſt generatio.

Et maxime, ſi ex inſenſibili ad id quod aut tactu, aut ſenſibus vniuerſis ſenſibile eſt, mutatio fiat, aut cõtra. vt cum ex aere gignitur aqua, aut eadem in aerem corrumpitur. etenim aer propemodum inſenſibilis eſt.

VATAB.

Maxime autem generabitur ſi tranſmutabitur ex inſenſibili in ſenſibile, aut tactu aut omnibus ſenſibus: puta quãdo aqua generatur ex aere, aut corrumpitur in aerem. aer enim mediocriter inſenſibilis eſt.

ANT. T.c.24.

Oſtendit quando maxime ſit generatio. & dicit, quod ſm tertium modum ſupradictum, qui accipitur ſecundum opinionem multorum, maxime dicitur aliquid generari, qñ ſit tranſmutatio ex aliquo, quod non poteſt bene ſentiri, in aliud, quod eſt bene ſenſibile vel ſm tactum, qui groſsior eſt & materialiter omnibus ſenſibus, vnde vulgares ſecundum ipſum maxime vident aliquid eſſe ſenſibile inquantum eſt paſsibile, aut etiam ſm alios ſenſus, ſicut cum aqua generatur ex aere, videtur eſſe ſecundum hunc modum generatio ſimpliciter: aut qñ corrumpitur in aerem, videtur eſſe corruptio ſimpliciter. Aer enim eſt modice ſenſibilis, tum propter ſui raritatem, tum quia non excellit in potentia aliqua qualitas actiua, ſed paſsiua, ſ. huiuſmodi humidum. In igne autem, qui eſt maior aere, excellit qualitas actiua quæ eſt calidum. aqua autem eſt denſior aere, & excellit in ea qualitas actiua, quæ eſt frigidum. terra autem eſt denſiſsima omnium elementorum. Deinde cum dicit.

Maxime generatio.

Aer modice ſẽſibilis.

VATAB.

Cæterum in hiſce ſi qua e contrarietate affectio eadem remaneat in eo quod ortum eſt, quæ prius in eo quod interijt erat, ceu ſi, cum ex aere fit aqua: aeris perſpicuitas, aut frigus in aqua remaneat, affectionum alterutram eius eſſe in quod mutatio fiat minime oportet. ſi minus, erit alteratio. Verbi cauſa muſicus homo corrũpitur, & homo non muſicus gignitur, homo vero idem perſeuerat. Si ergo muſica, atque muſicæ vacuitas non eſſet affectio per ſe hominis, generatio profecto foret alterius, & alterius corruptio. Quapropter hæ hominis affectiones ſunt, hominis vero muſici hominisque non muſici, generatio atque corruptio. Nunc autem id, eius quod permanet, affectus eſt. Proinde circa ea quæ eiuſmodi ſunt, alteratio exiſtit.

ANT.

In his autem ſi aliqua paſſio manet eadem contrarietatis in generato & corrupto, puta quando ex aere aqua, ſi ambo diaphana, aut frigida, non oportet huiuſmodi paſſionem, ſed alteram eſſe in quam tranſmutatur. ſi autem non, erit alteratio, v. g. muſicus homo corruptus eſt, homo autẽ immuſicus generatus eſt: homo autem manet id idem. Si igitur huius non paſſio eſſet, ſed ſecundum ſe muſica & immuſica, huius quidem generatio eſſet, huius autẽ corruptio. Ideo hominis quidẽ hæc eſt paſſio, hominis autem muſici & hominis immuſici generatio quædam et corruptio, nunc aũt paſſio hæc manentis, ideóq; alteratio eſt ſecundum talia.

Remouet quandam dubitationem. quia.n.dixerat quod ſubiectum quãq; manet facta tranſmutatione circa eius paſſiones, poſſet aliquis credere, ꝙ omne id, circa quod fit tranſmutatio aliquo adueniente, eſſet paſsio illius manẽtis. Sed ipſe hoc excludit dicens. In his corporibus, quæ adinuicem tranſmutantur, quandoque manet eadem paſsio, eadem.ſ. in generato & corrupto, ſicut quãdo ex aere fit aqua, ambo autem ſunt diaphana.i. tranſparentia vel frigida. non ꝙ aer ſit naturaliter frigidus, ſed per accidens. Non.n.oportet ꝙ huius permanentis.ſ.diaphani vel frigidi, alterum in quod fit tranſmutatio, ſ.aer vel aqua ſit paſsio. Si autem non eſſet verum qđ nunc dicimus, ſequeretur ꝙ, quando ex aere fit aqua, eſſet alteratio: ſemper.n.videmus ꝙ, quãdo id, quod tranſmutatur eſt paſsio permanentis, eſt alteratio: tunc autem generatio, qñ id quod tranſmutatur non eſt paſsio permanentis. Et hoc manifeſtat per quoddam exemplum. dr̃.n. ꝙ homo muſicus corruptus eſt, qñ homo amittit habitum Muſicæ: & tunc homo immuſicus, i. habens petitionẽ Muſicæ, generatus eſt, eo ꝙ muſica nõ eſt paſsio hominis muſici, cum ſit de eius ratione: ſimiliter immuſica eſt de ratione hominis immuſici. vnde homo muſicus nõ manet idem numero, ſed homo manet idem numero. Si ergo muſica & immuſica non eſſet paſsio hominis, ſed eſſet de eius rõne, tunc per tranſmutationem muſicæ & immuſicæ fieret vnius generatio alterius corruptio: & quia hoc non eſt verum, ideo muſica eſt paſsio hominis: ſed hominis muſici eſt generatio & corruptio. & quia homo manet, vt patet, ſequitur qđ muſica ſit paſsio permanentis: & ideo alteratio aliqua eſt ſm paſsiones permanentium. Si ergo aqua & aer eſſent paſsiones diaphani, ſicut permanentis, ſequeretur qđ tranſmutatio aeris ex aqua eſſet alteratio. Sed dubitatur, verũ eadem paſsio numero, quæ ſit altera pars contrarietatis, poſsit eſſe in generato & corrupto, vt ſupra dictum eſt. ſi.n. non remaneret eadem, non erit facilior tranſitus eorũ inuicem, quæ habent ſimilitudinem, eo quod oportebit vtrobiq; oĩa remoueri. Similiter vr̃ ſequi, qđ ſimile corrumpitur a ſuo ſimili. nam generans corrumpit id quod prius erat. Si autem ponatur quod maneat eadem numero, ſequitur primo quod remoto priori ſubiecto, remaneat poſterius, ſ. paſsio: & qđ idem numero accidens ſit in duobus ſubiectis. Dicendum ergo quod non manet idem numero, ſed id quod prius erat corrumpitur per accidens corruptione ſubiecti, recedente forma quæ prius erat talis accidentis: & aduenit ſimile accidens conſequens formam de nouo aduenientem, vel accidentem. Et quia per hoc accidens nõ erat aliqua repugnantia in agendo & patiendo, facilior fuit trãſmutatio. Nec eſt inconueniens, quod ſimile corrumpat ſuum ſimile per accidens corrumpendo ſubiectum vel materiam: ſic enim maior flamma conſumit minorem. Deinde cum dicit.

Aer nõ eſt naturaliter frigid⁹, ſed p accidẽs.

Tex.c.32.

Dubiũ an idẽ numero ſit accidens in genito & corrupto.

VATAB.

Cum igitur contrarietatis mutatio in quantitate eſt accretio, atque decretio: cum in loco, latio: cum in affectu atque qualitate, alteratio. At cum id non remanet in quo affectuum alter aut omnino accidens exiſtit, tum generatio vnius eſt, & alterius corruptio.

ANT.

Quandoquidem igitur ſecundum quantum eſt tranſmutatio contrarietatis Augmentum, & Diminutio; quando autem ſecundum locum, latio; quãdo autem ſecundum paſſiones & quale, alteratio eſt: Quando autem nihil manet, cuius alterum paſſio & accidens, vniuerſaliter hoc quidem Generatio eſt, huius autem Corruptio.

F Oſtendit differẽtiam generationis ad alterationem, & ad alias tranſmutationes ex parte ſubiecti. & primo dicit, qualiter ſe habeat ad ſubiectum, qđ eſt ens in actu: deinde quo modo ad id, quod eſt ens in potentia ibi § Eſt autem hyle. § Dicit ergo primo quod dictum eſt, quod alteratio eſt ſm paſsiones alicuius permanentis, & hoc idem accidit in alijs mutationibus, quæ fiunt ſecundum accidentia, quæ adueniunt ſubiecto exiſtenti in actu. Quando ergo eſt tranſmutatio de contrario in contrarium ſm quantitatem, puta de magno in paruum, aut e conuerſo, eſt augmentum & diminutio eiuſdem ſubiecti permanentis, eo quod quantitas aduenit ſubiecto exiſtenti in actu. Quando autem eſt tranſmutatio ſm contrarietatem loci, puta ſurſum aut deorſum, eſt latio.i. motus localis eiuſdem corporis permanentis; eo ꝙ eſſe vbi aduenit corpori actu exiſtenti. Qñ vero eſt tranſmutatio ſecundum contrarietatem in paſsionibus.i. paſsibilibus qualitatibus principaliter, & in alijs qualitatibus ex cõſequenti, tunc eſt alteratio eiuſdem permanentis: quia etiã qualitas aduenit ſubiecto actu exiſtenti. Quãdo vero nihil G manet actu exiſtens: cuius alterum quod tranſmutatur ſit paſsio & accidens, ſic quodcũq; eſt vniuerſaliter generatio & corruptio: eo ꝙ forma ſubſtantialis, ſm quam eſt generatio & corruptio, non aduenit in ſubiecto actu exiſtenti. Vnde patet falſam eſſe opinionem, quã tradidit Auicebron in Libro Fontis vitæ, ꝙ in materia eſt ordo formarum, ita ꝙ primo aduenit materiæ forma, ſecundum quam eſt ſubſtantia, & poſtea alia, ſm quam eſt corpus: & poſtea alia, ſm quam eſt animatum corpus: & ſic de alijs. Cum autem idẽ ſit conſtituere ſubſtantiam & facere hoc aliquid, quod pertinet ad ſubſtantiam particularem. ſequetur ꝙ prima forma, quæ conſtituit ſubſtantiam, faciet hoc aliquid, quod eſt ſubiectum in actu exiſtens: & ita formę poſteriores aduenient ſubiecto permanenti: & ſm eas erit magis alteratio quam generatio ſm doctrinam: quam hic Ariſt. tradidit. Eſt ergo dicendum, ꝙ ſicut ſupra dictum eſt: formæ ſubſtantiales differunt ſecundum perfectius & imperfectius: quod autẽ eſt perfectius poteſt quicquid poteſt imperfectius: & adhoc amplius. vnde forma perfectior, quæ facit animatum, poteſt H etiam facere corpus, quod facit forma imperfectior inanimati corporis: & ſic nulla forma ſubſtãtialis aduenit ſubiecto in actu exiſtenti, nec præſupponit aliam formam cõmuniorem realiter diuerſam, quæ pertineat ad conſiderationẽ Naturalis. ſed ſolum ſecũdum rationem: quod pertinet ad conſiderationem Logicam. Deinde cum dicit.

Qñ augmẽtum diminutio.

Qñ latio.

Quãdo alteratio.

Qñ generatio & corruptio.

Digr. cõtra ponentes plures formas ſubſtãtiales in cõpoſito.

T.c.18.

Aĩa rõnalis & ſenſitiua in homine non differũt realiter, ſed ſolũ ſm rationem.

VATAB.

Porro ſubiectum ortus & interitus ſuſceptiuum, maxime quidem ac proprie materies eſt. quodam autẽ modo, & id quoque quod cæteris alijs mutationibus ſubijci ſolet: propterea quòd ſubiecta omnia, quarundam contrarietatum ſuſceptiua ſunt. De generatione igitur et corruptione ſi eſt necne, & quo pacto eſt, item de alteratione, hoc modo ſit definitum atque determinatum.

ANT.

Eſt autẽ et materia maxime ſubiectum quidem proprium genera-

generationis & corruptionis ſuſceptibile, modo autem aliquo & in alijs tranſmutationibus: quoniã omnia ſubiecta ſuſceptiua ſunt contrarietatum aliquarum. De generatione quidem igitur ſiue eſt, ſiue non eſt, quomodo eſt, & de alteratione determinatum ſit hoc modo.

Comparat prædictas tranſmutationes ſm ſubiectum, qđ eſt tantum ens in potentia. & dicit quod prima materia eſt maxime proprium ſubiectum ſuſceptibile generationis & corruptionis. quia, ſicut dictũ eſt, immediate ſubſtat formis ſubſtantialibus, quæ per generationem & corruptionẽ adueniunt & recedunt. Sed quodammodo, i. ex cõſequenti & mediate ſubijcitur omnibus alijs tranſmutationibus; quia ſubiecta aliarum tranſmutationum ſunt ſuſceptibilia aliquarum aliarum contrarietatũ, quę reducuntur in primam cõ-

Tex. c. 71. trarietatem, quæ eſt formæ & priuationis, cuius ſubiectum eſt prima materia, vt dicitur in primo Phyſ. & ideo omnia alia ſubiecta participant quodammodo materiam primam, inquantum ex materia & forma componuntur. Vltimo aũt epilogando concludit, ꝙ determinatum ſit hoc modo de generatione ſimpliciter, vtrum ſit vel non ſit: & ſi eſt, quomodo eſt: & ſimiliter etiam de alteratione.

LECTIO XI.

Augmentum & Diminutio quo nam ab ipſa generatione, & alteratione Separentur.

VATAB. *Reſtat de accretione dicamus, quo nam a generatione & alteratione differat, & quo pacto vnumquodq; eorum, quæ ſuſcipiunt incrementum, augeatur, & quoduis eorum, quæ decreſcunt, diminuatur. Primo itaque conſiderare oportet, vtrum mutuarum inter ſe differentia in eo ſolum ſita ſit, circa quod verſantur ſol ut v. g. vtrum eo ſolum inter ſe diſſideant, quòd ea mutatio, quæ ex hoc, in hoc tendit, puta ex ſubſtantia potentia in ſubſtantiam actu generatio ſit. quæ vero circa magnitudinem verſatur accretio & decretio, quæ autem circa affectum alteratio. atque earum, quæ poſteriore loco dictæ ſunt, vtraque etiam ex hiſce quæ potentia ſunt ad ea quæ ſunt actu, mutatio ſit.*

ANT. T.c.25. *De augmentatione reliquum eſt dicere, quomodo differat a generatione & alteratione: & quo modo augmẽtatur vnumquodque quod augmentatur, & diminuitur quodcunque diminuitur. Scrutandum itaque primum, vtrum ſolum in circa quid eſt eorum differentia adinuicẽ? v. g. ea, quæ eſt ex hoc in hoc tranſmutatio, vt ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam, generatio eſt. quæ autem circa magnitudinem augmentatio & diminutio. quæ autem circa paſſionem, alteratio. vtrorumque autem ex potentia entium in actum tranſmutatio dictorum eſt.*

Sermo de augmentatione. Poſtquam Philoſophus determinauit de generatione & alteratione, hic determinat de augmentatione & diminutione. & primo exponit ſuam intentionẽ dicens, ꝙ poſt generationẽ & alterationem, reliquum eſt dicere de augmentatione. de qua conſiderare oportet primo in quo differat a generatione & alteratione. Secũdo per quẽ modum augmentatur & diminuitur vnumquodq; quod augmentatur & diminuitur. Secundo ibi § Scrutandum vtiq; primum. § Proſequitur ſuam intentionem. & primo oſtendit differentiam augmentationis a generatione & alteratione, Secũdo

T.c.26. inquirit de modo augmentationis. ibi § Circa quid autẽ eſt tranſmutatio. § Circa primũ duo facit; primo ſupponit vnã differentiam, Secundo inquirit de alia. ibi § Aut ẽt modus § Dicit ergo primo ꝙ primum eorum, quæ ſunt cõſideranda circa augmentationem, eſt, quòd oportet inquirere, vtrum differentia a generatione & alteratione ſit ſolum in circa quid. i. in genere, circa quod eſt quælibet iſtarum tranſmutationum. Hæc. n. eſt differentia manifeſta, videlicet. ꝙ tranſmutatio, quæ eſt ex hoc in hoc, i. ex ſubſtantia ente in potentia, in ſubſtantiam entem actu, eſt generatio. tranſmutatio autem, quæ eſt circa magnitudinem eſt augmentatio, puta; qñ aliquid tranſmutatur de paruo in magnum. tranſmuta-

A tio autem, quæ eſt circa paſſiones, i. paſſibiles, qualitates, eſt alteratio. Et, quia dixerat quod generatio eſt tranſmutatio ex ſubſtantia in potentia in ſubſtantiam in actu, vt idem intelligatur etiam in alijs duabus ſupradictis mutationibus, ſubiungit quod tranſmutatio vtrorumq; prædictorum, ſcilicet magnitudinis & paſſionis, eſt ex potentia in actum. Et etiam motus eſt actus exiſtentis in potentia in actum. Et etiam eſt actus exiſtentis in potentia, vt dicitur in Tertio Phyſicorum. Deinde cum dicit.

An etiã mutationis modus differat? Nam nec id quod alterationẽ ſubit, nec id quod generatur, neceſſario mutari loco cernitur. quòd autem accreſcit, aut decreſcit cernitur. TATAB:

Aut etiã modus differt tranſmutationis. videtur enim quòd alteratur non ex neceſſitate tranſmutans locum, neque quod generatur. quod autem augmentatur & diminuitur. T.c.50.

Aſsignat aliam differẽtiam ex modo tranſmutationis. Et

B primo ponit differentiam, Secundo exponit. ibi § Alio aũt modo. § Dicit ergo primo, ꝙ in prædictis mutationibus ẽt modus tranſmutationis differt. Non autem refert vt hæc litera legatur interrogatiue vel remiſsiue. in hoc. n. differt modus prędictarum tranſmutationum, ꝙ id qđ alteratur, non ex neceſsitate tranſmutatur ſm locum. ſimiliter etiam neq; quod generatur, ſed neceſſe eſt id quod augmentatur aut diminuitur, ſm locum tranſmutari. Huius dicit ratio eſt: quia locus commenſuratur locato, & hoc ſm magnitudinem, non autem ſm qualitatem vel ſubſtantiam: & ideo neceſſe eſt, ꝙ, qñ mutatur magnitudo locati, ꝙ etiam fiat tranſmutatio ſm locum, non autem qñ tranſmutatur aliquid ſecundum ſubſtantiam vel ſecũdum qualitatem. ſicut autem cõmenſuratio locati ad locum attenditur ſecundum magnitudinem, ita qualitas attenditur ſecundum formam ſubſtantialem, & ex conſequenti ſm aliquam qualitatem, puta grauitatem vel leuitatem. & ideo licet generatio & alteratio

Græca tñ lectio interrogationẽ poſtulat.

Cur id qđ augmentatur mouet localiter.

C poſsit eſſe ſine mutatione locali: aliqua tamen generatio & alteratio eſt cauſa ꝙ aliquid moueatur ſecundum locũ, puta cum ſit ignis vel terra ſit graue vel leue. Differentia autẽ aliarum tranſmutationum per comparationem ad motum localem non eſt omnino per accidens. oſtenſum eſt. n. Octauo Phyſicorum, ꝙ motus localis eſt primus, principalis motus, & cauſa aliorum motuum. Deinde cum dicit. T.c.58.

At alio quam quod fertur modo. quod. n. fertur, tota mole locum mutat. quod autem accreſcit, perinde atq; quod diſtendi produci q; ſolet. hoc enim manente, partes, alio. VATAB.

Alio autẽ modo ab eo quod fertur. nam quod fertur vniuerſum mutat locum: quod autẽ augmentatur, quemadmodum quod extenditur: hoc enim manente, particulæ tranſmutantur ſecundum locum. ANT.

Manifeſtat quod dixerat, ſ. ꝙ id, quod augmentatur vel

E diminuitur, mutatur ſecundum locum. Et primo manifeſtat hoc per differentiam ad motum localem rectum, Secundo per differentiã ad motum localem ſphæricum. ibi § Non quemadmodum quę ſphærę. § Dicit ergo primo, ꝙ alio modo tranſmutat locum id quod augmẽtatur vel diminuitur: quam id quod fertur, ſ. motu recto. Illud. n. quod fertur. ſ. motu recto, vniuerſum. i. ſecũdum ſe totum variat locum: illud autem, quod augmentatur mutat locum, ſuum, ſicut illud quod extenditur, puta metallũ per malleationem, vel etiam humidum in vaſe per infuſionẽ, ſiue quodcunq; huiuſmodi corpus: quo quidem in eodem loco manente partes eius tranſmutantur ſecundum locum per extenſionem, vel quocunque alio modo. Deinde cum dicit.

Non ſicuti globi partes, migrant, ſuumque deſerunt locum, nam globi partes toto manente æquali in loco, locum ex loco mutant. at partes eorum, quæ augentur, ſemper in ampliorem locum vergere ſolent, & eorum quæ decreſcunt, in minorem. Generationem igitur alterationemque & accretionem non ſolum obiecto, ſed ipſo etiam mutationis modo differre, perſpicuum eſt. VATAB.

ANT.

Non quemadmodum quæ ſpheræ. hæ enim in ſimili loco transſmutantur manente toto: quæ autem eius quod augetur ſemper in ampliorem locum: in minorem autem, quæ eius quod diminuitur. Quod autem transſmutatio differt Tex.c.26. *non ſolum in circa quid, ſed ex poteſtate eius quod generatur & alteratur & augmentatur, manifeſtum.*

Manifeſtat differentiam ad motum localem ſphæricum. & dicit, ꝙ partes eius, quod augmentatur, mutant quidem locum ſed non eodem modo, ſicut partes ſphæræ. partes.n. ſphæræ tranſmutantur toto manente in eodem loco,ſ.ſubiecto: quamuis etiam totum motet locum ſm rationem vt Tex.c.83. dicitur in Sexto Phyſicorum.ſed partes variant locum etiã ſubiecto,ſicut pars cœli,quæ modo eſt in oriente, poſtmodum erit in occidente. ſed talis tranſmutatio partium ſphæræ ſunt in ſimili loco,i.neq; in maiori, neq; in minori: ſed partes corporis,quæ ſemper augentur, extenduntur in maiorem locum,eius vero quod diminuitur ſemper retrahuntur in minorem. Vltimo autem epilogando concludit manifeſtum eſſe ex prædictis quod tranſmutatio eius quod ge- F nerator & alteratur & augetur, differunt non ſolum in circa quid,i.ex parte generis, in quo ſunt iſtę mutationes, ſed ſicut ex parte modi tranſmutandi.

LECTIO XII.

Quæſtionis ſolutio, An materia,quæ ſubiectum augmenti eſt,expers ſit magnitudinis actu vel potentia, necne.

VATAB.

At id circa quod accretio decretione verſari ſolet (verſari autem videtur,circa magnitudinem) vtro modo accretionem decretionemue ſubire exiſtimandum eſt, vtrum,inquam ex potentia quidem magnitudine ac corpore,ſed actu nec corpore,nec magnitudine corpus fieri, an non, putandum eſt? atque cum hoc bifariam dici contingat, vtro modo ſit accretio? vtrum ex ſeparata ipſa per ſe materia, an exiſtente in alio corpore?

ANT.

Circa quid autem eſt tranſmutatio augmentationis & diminutionis Circa magnitudinem autẽ videtur eſſe G *augeri & diminui. Et qualiter ſuſcipiendum? Vtrũ* T.c.27. *ex potentia quidem magnitudine & corpore,actu vero incorporeo, Et, cum hoc dupliciter contingat dici, qualiter augmentatio ſit vtrum ex ſeparata ipſa ſecundum ſe materia, an ex exiſtente in alio corpore?*

Poſtquam Philoſ. oſtendit dĩam augmẽti à generatione & alteratione,hic incipit inquirere de mõ augmenti:& primo quantum ad ſubiectum, qđ augetur, Secundo quantum ad id,quo aliqd augetur.ibi § Suſcipiendũ itaq;. § Circa primum duo facit.Primo mouet q̃õnem,Secũdo inquirit quæ Tex.c.32. ſtionis veritatem. ibi § Aut impoſsibile. § Circa primũ duo facit. Primo proponit qđ ex prædictis ſit manifeſtum circa augmentum: & quærit circa quid ſit tranſmutatio augmẽti & diminutionis.Et rñdet,ꝙ motus augmenti & diminutionis vr̃ eſſe circa magnitudinem.Secundo ibi.§ Et qualiter.§ Oſtendit quid reſtat inquirendum. & dicit ꝙ accipiendum eſt de cætero qualiter fiat augmentum vel diminutio. Et q̃- H tum ad ſubiectum augmenti,primo mouet hanc queſtionẽ, vtrum contingat ꝙ per augmentum generetur magnitudo & corpus ex eo ꝙ eſt in potentia ad magnitudinem,& corporeitatem.ita.ſ.ꝙ ſit actu incorporeum,& ſine magnitudine,vel non.& ſubdiuidit primum membrum q̃õnis:dupliciter.n.poteſt dici ꝙ aliqua materia actu exiſtens ſit ſine corporeitate & magnitudine.vnde ratio abiliter quæritur,ſi talis materia ſit ſubiectum augmenti, qualiter ex ea augmentatio fiat,vtrum,ſ.ipſa materia ſine corporeitate & magnitudine exñs ſit ſm ſeipſam ſeparata exiſtens aut ita ꝙ ſit in aliquo corpore: non tñ pars eius.nã, ſi eſſet pars eius,eſſet ſubiectũ corporeitati & magnitudini ipſius. Deinde cũ dicit.

VATAB.

An neutro modo fieri nequeat? nam ſi ſeparata ſit, aut nullum occupabit locum, veluti punctus quidam, aut vacuum,vel corpus non ſenſibile erit: horum autem alterum E *non continzit, alterum neceſſe eſt in aliquo eſſe: quod enim ex eo oritur,id ſemper alicubi erit: quare & illud, aut per ſe, aut per accidens.*

ANT.

Aut impoſſibile vtrunque ſeparata n. aut nullum poſſidebit locum, vt punctus aliquis,aut vacuum erit,et corpus non ſenſibile horum autem hoc quidem non continzit, hoc autem neceſſe in aliquo eſſe. ſemper enim alicubi erit quod generatur ex eo: quapropter & illud aut ſecundum ſe, aut ſecundum accedens.

Determinat quæſtionem motam.& primo ratione accepta ex parte materiæ vel ſubiecti, Secundo rõne accepta ex T.c.31. parte augmenti.ibi § Amplius autem talis. § Circa primum duo facit. Primo determinat q̃õnem prædictam rõne ſumpta ex parte materiæ, ſm ꝙ ab ipſo conſideratur, Secundo Tex.c.29. ſm ꝙ cõſideratur a Platonicis ibi §Sed neq; puncta.§ Circa primũ tria facit,ſ. ꝙ materia ſine magnitudine ſit ſeparata T.c.28. exiſtens.Secũdo ibi.§ Sed ſi in aliquo exiſtat. § Excludit ſm F membrum,ſ. ꝙ materia ſeparata à magnitudine non ſit in aliquo;Tertio concludit ꝓpoſitum.ibi §Melius ergo.§ Dicit T.c.29. ergo primo,ꝙ vtrunq; membrum ſecundæ diuiſionis eſt impoſsibile. & primo hoc oſtendit,quãtum ad hoc ꝙ impoſsibile eſt materiam ſine magnitudine exiſtentem per ſe ſeparatam exiſtere.quia, ſi ſit ſeparata, oportet alterum duorũ Impoſsibile eſt materiã ſine magnitudine ꝑ ſe exiſtere. Vacuũ. 4. Phyſ. t.c. 50.& infra. eſſe: quorum vnum eſt,ꝙ nullum poſsideat locũ,ſicut punctus,cuius non eſt locus, eo ꝙ omnis locus dimenſionẽ habet aliquam: aut oportet ſi materia ſine quantitate exiſtens occupat locum aliquẽ,ꝙ ſit aliquis locus vacuus. Nam vacuum dicimus locum non repletum ſenſibili corpore. vel etiam oportet ꝙ ſit quoddam corpus non ſenſibile. Nã vacuum nihil aliud dicebant,niſi corpus non ſenſibile. Oportet.n dicere vacuum corpus, ꝑꝑ dimenſionem ſpacij: non ſenſibile autem, ꝑꝑ vacuitatem. horum autem duorum alterum eſt impoſsibile.ſ.ꝙ ſit vacuum, vel corpus non ſenſibile. Similiter impoſsibile eſt ꝙ materia ſeparata exiſtens nullum poſsideat locum: materia.n.eſt,ea qua generantur corpora ſenſibilia: hoc autem,ex quo corpora ſenſibilia generantur, neceſſe eſt in aliquo loco eſſe: ſemper.n.videmus G ꝙ id,quod generatur, ex eo ex quo generatur eſt alicubi,i. in aliquo loco determinato. Ibidem autem eſt quod generatur ex aliquo, vbi fuit id, ex quo generator: ergo oportet id,ex quo generatur aliquid ſecundum materiam,eſſe alicubi,vel per ſe vel per accidens,per ſe quidem ſecundum opinionem antiquorum Philoſophorum ponentium materiã corporum naturalium eſſe aliquod corpus actu, puta ignẽ, aut aerem, aut aquam,per accidens autem ſecundum opinionem Platonis,& ſuam,qui ponebat materiam eſſe ens in potentia. Deinde cum dicit.

AVTAB.

At vero ſi ſit in aliquo,& ita quidem ſeiunctũ ſit vt nihil illius aut per ſe, aut per accidens ſit, multa profecto vel quæ fieri nequeant euenĩet. Dico aũt, vt ſi ex aqua fiat aer, idẽ non erit, aqua mutationem ſubeunte, ſed quia in aqua, vt in vaſe materies eius eſt. Nihil.n. vetat, infinitas eſſe materias:quare & actu fieri. Adde quod, nec ita aer ex a- ANT. *qua oriri videtur, vt permanẽte aqua,aer inde egrediatur.* Tex. c.28.

H *Sed,ſi in aliquo exiſtit,ſiquidẽ ſeparatũ ita vt non illius ſecundum ſe,aut ſecundũ accidens aliquid ſit, contingunt multa impoſſibilia. Dico autem, v.g. ſi generabitur aer ex aqua,non aqua erit trãſmutata.ſed propterea quòd in aqua vt in vaſe ineſt materia eius,cuius eſt.infinitas.n.nihil prohibet materias eſſe:quapropter & generari actu. Amplius neq; ſic videtur generari aer ex aqua, vt exiens a manẽte.*

Excludit ſm membrum oſtendens ꝙ materia ſeparata à Materia ſeparata a magnitudine non eſt in aliquo. magnitudine non ſit in aliquo.& primo proponit qđ intendit.& dicit, ꝙ ſi materia ſine magnitudine exiſtens ita ſit in aliquo corpore ſeparata à ſubſtantia eius, ꝙ non ſit aliquid eius per ſe vel ꝑ accidens, cõtingunt multa impoſsibilia. & manifeſtat hunc modum ponendi. puta ſi ponamus, ꝙ qñ generatur aer ex aqua, non fiat hoc per tranſmutationem

aquæ,

aquæ, ita, ſ. q materia aquæ amittat formam aquæ, & recipiat A *duro generatur.*
formam aeris, ſed ſicut ſi materia aeris eſſet in aqua, ſicut in
Prima rõ. vaſe. Secundo ibi. § Infinitas. n. § Ponit rationes deducentes
ad inconueniens. quarum prima eſt q, ſi in aqua præter materiam
eſt etiam materia aeris, pari ratione poteſt etiam eſſe in
aliqua alia, & ſic in infinitum: præſertim, q ex vno poſſunt
infinita generari ſucceſsiue: & ita ſequeretur, q nihil prohibeat
eſſe infinitas materias in aqua: ſed ex materia qualibet
poteſt aliquid actu generari: ergo ſequeretur q infinita poſ-
Secũda rõ. ſint actu generari in potentia, ſimul poteſt generari actu. Secundam
rationem ponit. ibi § Amplius neque ſic. § Et dicit
q non videmus aliquid ſic generari ex aliquo, puta aerem
Séſibile ap ex aqua: ſicut quod exit ex aliquo permanente. puta cum vi-
parens ac- num exit a dolio non tranſmutato, videmus enim q genera-
cipitur vt tur ex corrupto, ſicut ſupra dictum eſt. oportet autem id, qđ
principiũ in ſenſibile apparet, accipere vt principium in Scientia Natu-
ſciẽtia Na- rali. Deinde cum dicit.
turali.

VATAB. *Satius igitur fuerit, inſeparabilem omnibus materiam tri-* B
bueie, ut pote quę una numero eademq; ſit, ratione non vna.

ANT. *Melius ergo eſt facere inſeparatam materiam eandem &*
T.c.29. *vnam numero, ratione autem non vnam.*

Materia eſt Concludit veritatem dicens, q melius eſt dicere, q mate-
vna nume- ria ſic inſit omnibus, q non ſeparetur ab eis, tanquam nihil
ro oium & eorum exiſtens. Sed q vna & eadem numero ſit materia om-
non differt nium, & differat ſolum ratione, ſicut ſupra dictum eſt: & ſe-
niſi ſm rõ- cundum hoc non erit ſeparata a magnitudine, ſed in vnoquo-
nem. que actu magnitudini ſubiecta.

LECTIO XIII.

Nullum magnitudine carens eſſe augmentationis ſubiectum oſtendiiur.

VATAB. *At vero, nec puncta nec lineas, corporis materiam poſtea ijſdem de cauſis oportet.*

A N T. *Sed neq; puncta ponendum, neque lineas corporis eſſe materiam propter eaſdem cauſas.*

Supra Philoſophus oſtendit q non eſt poſsibile ſubiectum
augmenti eſſe id quod nullam habet quantitatem actu, ſed in C
Mãm nõ eſ potẽtia tantum, ſicut eſt materia. Et, quia quidam poſuerunt
ſe aliquid materiam corporum eſſe quid mathematicum, ideo Philoſo-
mathema- phus hic oſtendit q nihil qđ caret magnitudine poteſt eſſe ſu-
ticum. biectum augmenti. Caret autem quantitate in genere ma-
thematicorum punctus quidem ſimpliciter, linea vero ſecũdum
dimenſionẽ latitudinis & profunditatis, ſuperficies autem
ſm dimenſionem profunditatis, corpus autem habet magnitudinem
ſecundum omnem dimenſionem: vnde eſt perfecta
Tex.c.3. magnitudo, vt dicitur in Primo de Cœlo. Oſtendit ergo
q nihil talium, quod quocunq; modo caret magnitudine, poteſt
poni materia, quæ ſit ſubiectum augmenti ſimpliciter. primo.
quidem propter rationes præmiſſas. vnde dicit, q neque
ponendum eſt puncta, quæ carent omnino magnitudine, eſſe
corporis materiam, quæ, ſ. ſint ſubiectum augmenti: neque
etiam lineas, quæ ſecundum aliquid carent magnitudine: &
hoc propter eaſdem cauſas, i. propter rationes ſuperius aſsignatas.
quia neceſſe eſt puncta, & lineas ſeparatim per ſe exiſtere,
aut in aliquo corpore eſſe: & ſic ſequerentur eadem quæ D
ſuperius ſecuta ſunt. Deinde cum dicit.

VATAB. *Sed cuius vltima ſunt hæc, id materia eſt, quæ nec ſine affectu vnquam, nec ſine forma eſſe poteſt. Gignitur igitur abſolute aliud ex alio, id quod alio quoq; loco iam definitum eſt: atque ab aliquo actu exiſtenti, quod eiuſdem ſit aut generis aut ſpeciei, vt ignis ab igne, aut ab homine homo: aut ab actu: durum enim a non duro fit.*

ANT. *Illud autem, cuius hæc ſunt vltima, materia eſt, quam non quam ſine paſſione poſſibile eſt eſſe, neque ſine forma. Generatur quidem igitur ſimpliciter alterum ex altero, quemadmodum & in alijs determinatum eſt: & ab aliquo, aut actu*
Tex.c.30. *exiſtente, aut homogeneos, aut homoideos, verbi gratia igne ab igne, aut homo ab homine: aut ab actu. durum enim a non*

Improbat hoc per ipſam poſitionẽ Platonicorum. qui ponebant
q mathematica erant ſubſtantia corporum naturalium. & quia puncta, & lineæ ſunt termini dimenſionum, ſicut
forma eſt terminus materiæ, ponebant q id, qđ per huiuſmodi
terminatur, eſſet materia corporum: ipſi autem termini
magis ſe habent in ratione formæ. & hoc eſt qđ dicit, q
id, ſ. dimenſio vel magnitudo, cuius hoc, ſ. pũcta & lineæ ſunt
vltima, erat materia ſm Platonicos. Secundo ibi. § Quam
nunquam. § Oſtendit conſequẽter q nihil horum poteſt eſſe
materia corporum: quia ſ. ſecundum eos mathematica ſunt
ſeparata a formis naturalibus & paſsionibus ſenſibilibus, ſi- Materia rõ
cut ſm intellectum, & ita & ſecundum eſſe: ſed materia non eſt ſepara-
poteſt ſeparari a formis naturalibus & paſsionibus ſenſibili- bilis a paſ-
bus: ergo impoſsibile eſt aliquid mathematicorum eſſe ma- ſione & a
teria corporũ naturalium. Primo ergo proponit medium ſuę forma.
rationis dicens, q materiam neq; poſsibile eſt eſſe ſine paſsibili
qualitate, neq; ſine forma: ſine quibus tñ ſecundum Platonicos
ſunt mathematica. Secundo ibi. § Generatur quidem. §
Probat quod ſuppoſuerat. & primo q materia nõ poſsit eſſe
ſine forma. Secundo q non poſsit eſſe ſine paſsione. ibi § Qm
autem eſt. § Dicit ergo, q ſicut in alio libro determinatum
eſt, puta in Primo Phyſ. ſimpliciter generatur alterum ex altero.
ſit enim vnumquodq; ex ſubiecto, qđ eſt materia. opor- T.c.a.71.
tet etiam q id, quod generatur, generetur ab aliquo agente
actu aut homogeneos, i. ſaltem quod ſit vnius generis, aut homoydeos,
id eſt q ſit vnius formæ vel ſpeciei. & exemplificat,
q ignis generatur ab igne, ſicut ab agente vnius ſpeciei, & ſicut
homo generatur ab homine: aut oportet q ſaltem ab aliquo
actu exiſtente, ſiue ab actione alicuius actu exiſtentis aliquid
generetur: etiam ſi generans ſimile non ſit generato in
genere ſeu ſpecie, ſicut durum generatur a non duro, puta
cum lac induratur per ignem. Contingit autem q aliquod factum
non aſsimiletur in forma agenti, vno quidem modo,
quia illud factum non primo & per ſe reſpondet facienti, ſed
per accidens, ſiue per poſterius. per accidens quidem ſicut Qñ factum
muſicus ſanat non inquantum muſicus, ſed inquantũ eſt Me- nõ aſsimila
dicus, ſanitatis autem ſimilitudo non eſt in muſico inquan- tur agenti
tum muſicus, ſed inquantum eſt Medicus, qui per formam ſa- in forma.
nitatis, quam habet in anima, facit ſanitatem in corpore. per Primo.
poſterius autem, ſicut cum qualitas effecta eſt effectus conſequens
aliquã primarum qualitatum. ſicut ſanitas cauſatur ex
aliqua medicina calida per calorem, quem facit in corpore:
quamuis in ipſa medicina non ſit forma ſanitatis. Secũdo per
hoc q agens agit inſtrumẽtaliter. inſtrumentum. n. non agit
virtute propriæ formæ, ſed inquantum mouetur a principali Secundo.
agente, quod per ſuã formam agit. vnde effectus aſsimilatur
in forma, non quidẽ inſtrumento, ſed principali agenti. ſicut
domus, quæ ſit in materia, domui quæ eſt in mente ædificantis,
non autem ſecuri aut aſciæ. & homo generatus aſsimilatur
in ſpecie patri generanti, non autem ſemini. Tertio, qñ
materia patientis nõ eſt proportionata ad recipiendum formam
agentis propter illius excellentiam, ſed recipit aliquid Tertio.
minus. ſicut in animalibus, quę generantur ſine ſemine ex virtute
Solis. Et inde eſt etiam q effectus non aſsimilatur ipſe
ſic agenti remoto, ſed propinquo, vt homo homini, non autem
Soli: quamuis homo generet hominẽ & Sol, vt dicitur
in Secundo Phyſi. Sicut autem vnumquodque ab agente generatur
aliqualiter ſimili ſecundum formam, ita corrumpitur
aliquid a contrario. Et, quia generatur aliquid ex corru- Tex.c.26.
pto, vt ſupra dictum eſt, neceſſe eſt materiam, ex qua aliquid
generatur, & in quam aliquid corrumpitur, ſemper habere
aliquam formam, per quam aſsimiletur vel contrarietur generanti
vel corrumpenti. Deinde cum dicit.

VATAB. *Cum autem & corporeæ ſubſtantiæ materies ſit corporis iam talis (nullum enim eſt commune corpus) eadem & a magnitudine & ab affectu, ratione quidem, non item loco ſeparabilis eſt, niſi & ipſi quoq; affectus ſeparabiles ſint. Patet igitur ex his, quæ addubitauimus, accretionem non eſſe mutationem è potentia quidem magnitudine, actu vero nullam habente magnitudinem, quandoquidem quod commune eſt, ſeparabile eſſet: hoc autem eſſe non poſſe, dictum iam eſt.*

Quoniam autem eſt materia & ſubſtantiæ corporeæ, & corporis talis. (Corpus.n.commune nullum) eadem paſſionis & magnitudinis eſt, ratione quidem ſeparata, loco autem non ſeparata, niſi & paſſiones ſint, ſeparabiles. Manifeſtum autem eſt ex quæſitis, quoniam augmentatio non eſt transmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habentem magnitudinem. ſeparatum.n.eſſet ipſum commune. hoc autẽ, quoniam impoſſibile, dictum eſt in alijs prius.

ANT. T.c.31.

Oſtendit q̃ materia non ſit ſine paſſione. Non.n.materia eſt nisi ſubſtantiæ corporeæ. ſubſtantiæ.n. incorporeæ immateriales ſunt. vnde ſequitur q̃ omnis materia ſit talis corporis. non.n. poteſt eſſe aliquod corpus commune, quod non ſit determinatum ad aliquam ſpeciem, & ad aliquod indiuiduum. omne autem tale corpus neceſſe eſt habere aliquam paſſionem, vel conſequentem formam ſpecificam, qualis eſt propria paſſio, vel qualitercunq; aliter aduenientem: ſicut ſunt accidentia indiuidualia. ergo neceſſe eſt q̃ eadem materia, quæ eſt ſubiectum magnitudinis, ſit etiã ſubiectum paſſionis, ita quidem q̃ materia, quæ eſt ſubiectum magnitudinis, ſit ratione ſeparata a paſſione. ſicut eſt alia rõ hominis, & albi, loco autem, i. ſubſtantia, non ſeparantur. niſi quis dicat q̃ paſſiones ſunt ſeparabiles a ſubſtantijs, q̃d eſt impoſſibile. Et, quia Philoſophus videbatur digreſsionem quandã à propoſito feciſſe, colligit propoſitum ex omnibus præmiſsis dicens, manifeſtum eſſe ex oĩbus, quæ inquiſita ſunt, q̃ augmentum non eſt transmutatio ex aliquo, quod ſit in potentia ad magnitudinem, ita q̃ actu nullam magnitudinem habeat. ſequeretur enim q̃ commune ſubiectum, i. materia prima, eſſet ſeparatum per ſe exiſtens abſque omni forma: quod & nunc oſtenſum eſt eſſe impoſsibile. & etiam prius in alijs libris, puta in primo Phyſi. Deinde cum dicit.

Quod materia nõ ſit ſeparata a paſſionib⁹.

E *quauis augeri videtur. Atque pari modo in decretione, minor euadere. Præterea accedente quopiam accreſcere, & abeunte decreſcere.*

Suſcipiendum itaq; magis, quaſi tangentes quæſtionem à principio, qualis alicuius rei's augmentari et diminui cauſas quærimus. Videtur itaque eius, quod augetur, quæcunque pars aucta eſſe. ſimiliter autem in diminutione minor eſſe generata. Amplius autem adueniente aliquo augmentari, & recedente diminui.

Poſtquã Philoſophus determinauit de augmento ex parte eius q̃d augetur, hic inquirit de eo, quo aliquid augetur. Et primo proponit de quo eſt intentio: dicit, q̃, cum de ratione augmenti ſit q̃ ſit additamentum magnitudinis: hoc magis videtur eſſe ſuſcipiendum ad præſentem conſiderationem, ſicut difficilius, quaſi aliquod principium quæſtionis facientes, quale ſit id, quo aliquid augetur vel diminuitur, vt ſic augmenti & diminutionis, cauſas conuenientes inquiramus. Secundo ibi. {Vĩ vtiq; eius.} Exequitur propoſitum. Et primo ponit diuiſionem intentam principaliter. Secundo interponit aliam quæſtionem. ibi {Quæreret aũt aliquis.} Tertio ſoluit quæſtionem principalem. ibi {Quoniam autem de his quæſitum eſt} Circa primum tria facit. Primo proponit duas ſuppoſitiones, Secundo mouet dubitationem. ibi {Neceſſe autem augmentari.} Tertio excludit quandam obuiationem. ibi {Sed neque ſi contingit.} Prima ergo ſuppoſitio quam primo proponit, eſt hæc, ſ. q̃ eius, q̃d augetur, quælibet pars videtur eſſe augmentata. Et ſimiliter de diminutione qualibet pars eius q̃d diminuitur videtur eſſe facta minor. cuius ratio apparet ex eo quod dicitur in Quinto Phyſ. illud enim, cuius aliqua pars mouetur, dicitur moueri, ſecundum partem, & non ſimpliciter: ſicut homo dicitur vulnerari, cuius manus vulnerata eſt. Ad hoc ergo q̃ aliquid per ſe & ſimpliciter moueatur, requiritur q̃ quælibet pars eius moueatur, quod quidem etiam in augmento, & omnibus alijs motibus obſeruari oportet. Secunda ſuppoſitio eſt, q̃ omne q̃d augetur, augmentatur aliquo adueniente extrinſeco, & ſimiliter diminuitur aliquid aliquo recedente. cuius ratio eſt, q̃a oportet aliquid in actu reduci per id quod eſt actu: vnde ſecundum hoc, id, quod eſt in potentia ad maiorem quantitatem, reducitur in actum illius quantitatis per aliquid quod habet actu quantitatem illam: & hoc eſt, quod adijcitur ei quod augetur. Deinde cum dicit.

F

Q̃d augetur ſm quamlibet partem augetur. T:c.5.

Augmentum ſit aliquo extrinſecus adueniente.

Tex. c.69.

VATAB.

Præterea talis mutatio accretionis propria non eſt ſed generationis. nam Accretio magnitudinis, quæ in quopiã ineſt, augmentatio eſt: Decretio vero eiuſdem, diminutio. Quã obrem id, quod accreſcit, magnitudinẽ quandam habeat oportet. Proinde nequaquam conuenit, accretionem è materia, quæ magnitudinis expers, ad actum magnitudinis eſſe: potius enim eſſet generatio corporis, non accretio.

G

ANT.

Amplius autem talis tranſmutatio non augmentationis eſt propria, ſed generationis. Augmentatio.n.eſt exiſtentis magnitudinis additamentum: Diminutio autem minoramentum: ideo oportet habere aliquam magnitudinem quod augetur. quapropter non ex materia ſine magnitudinis oportet augmentationem eſſe in actu magnitudinis. generatio enim vtique erit magis corporis, non augmentatio.

Oſtendit propoſitum ratione ſumpta ex parte augmenti. & dicit, q̃ talis tranſmutatio, quæ, ſ. fieret ex eo quod ſolum eſſet in potentia ad magnitudinem, non proprie pertineret ad augmentum, ſed magis ad generationem: quia de ratione augmenti eſt q̃ fiat additio ad præexiſtentem magnitudinẽ. Dicitur.n. aliquid augeri ex eo quod fit maius: quod nõ eſſet niſi aliquid prius eſſet magnum. Et per oppoſitum, ratione diminutionis eſt quòd fiat quædam minoratio magnitudinis præexiſtentis. vnde patet q̃ oportet id quod augetur habere aliquam magnitudinem. Et ſic oportet q̃ augmentatio fiat, non quidem q̃ materia, quæ erat ſine magnitudine in actu, perueniat ad hoc q̃ habeat magnitudinem in actu: hoc enim non eſſet augmẽtatio corporis, ſed generatio: cuius rationis eſt q̃ fiat aliquid in actu, quod prius fuit in potentia.

VATAB.

Itaq; aut incorporeo, aut corpore augeri illud, neceſſe eſt. Si igitur incorporeo, quod commune eſt ſeparabile erit. At a magnitudine materiam eſſe ſeparabilem, quemadmodum prius eſt dictum, impoſſibile eſt. Sin vero corporeo, duo corpora, id, inquam, quod augetur, & quod auget, in eodem erunt loco. quod etiam fieri nequit.

ANT.

Neceſſe autem augmentari, aut incorporeo, aut corporeo. Siquidem igitur incorporeo, erit ſeparatum quod commune. impoſſibile eſt autem materiam a magnitudine eſſe ſeparabilem, quemadmodum dictum eſt prius. Si autem corporeo, duo in eodem loco corpora erunt, & quod augetur, & quod

H *auget. eſt autem & hoc impoſſibile.*

Dubium.

LECTIO XIIII.

Quænam ſit eius, quo aliquid augetur, natura inquiritur.

VATAB.

Potius itaque ſumamus oportet, quaſi tractantes ab initio quæſtionem, qualis accretio decretioue, cuius cauſas quærimus, exiſtat. Igitur eius, quod accrementum ſuſcipit, pars

Proponit dubitationem, quæ ſequitur ex duabus præmiſſis diuiſionibus. Si.n. eius, quod augetur, oportet quamlibet partem augeri: & omne augmentum ſit per alicuius additionem: conſequens eſt q̃ cuilibet parti eius, q̃d augetur, oporteat, aliquid addi. neceſſe eſt ergo q̃ id, quod additur, quo dicitur aliquid augeri, aut eſſe corporeum, aut incorporeum ſeparatũ ab omni quantitate corporali. Sed, ſicut ſupra oſtenſum eſt, impoſsibile eſt q̃ materia ſeparata ſit a magnitudine: vnde patet q̃ id, quo aliquid augetur, non poteſt eſſe incorporeum. Et iterum, ſi eſſet incorporeum, non eſſet quantum in actu: vnde ſui appoſitione non faceret maius ſecundum quantitatem. Si autem dicatur, id, quo addito, aliquid augetur, eſſe corporeum, ſequeretur duo corpora ſimul eſſe in eodem loco, ſ. corpus, quod augetur, & corpus additum quod auget. Non.n. poteſt dici quod collocetur ſeorſum corpus quod augetur, & corpus quod auget: quia oportet

Duo corpora eẽ ſimul in eodẽ loco eſt impoſsibile.

additamen-

additamentum fieri cuilibet parti eius quod augetur, quod ex ſupradictis ſuppoſitionibus ſequitur: & hoc etiã eſt impoſsibile, ſcilicet quòd duo corpora ſint ſimul in eodem loco. & ſic ſequitur inconueniens ad vtramque partem quæſtionis. Deinde cum dicit.

VATAB. *At vero nec accretionem decretionemue perinde fieri, atque cum ex aqua fit aer: tunc enim moles fieri maior aſſolet) dicere contingit. nõ enim id accretio, ſed eius quidem in quod mutatio fit generatio, contrarij vero corruptio erit, neutrius autem, accretio. Immo aut nullius, aut ſi quid vtriſque, et in quam, quod oritur, & ei quod interierit commune eſt, veluti corpus, eius erit. & nec aqua, nec aer accreſcit: verum illa interit, hoc oritur: ſed corpus, ſi quid augeatur. At hoc quoq; fieri nequit. Nam ea ſeruare oportet, quæ ei quod accreſcit, decreſcitue, ratione competunt. Hæc autem tria ſunt. quorum primum eſt, magnitudinis quæ accreſcit, partem quamlibet maiorem effici. verbi gratia, ſi caro carnis. Alterum, accedente quopiam. Tertium, ſeruato pariter atq; manente eo quod accretionem ſubit. Nam, cum quippiam ſimpliciter, abſoluteq; gignitur aut interit, non permanet. At cum altera-* B *tur, aut accreſcit decreſcitue, quod alteratur aut incrementa ſuſcipit, id permanet. verum illic affectio, hic magnitudo eadem nõ manet. Quod ſi mutatio illa, quam diximus, eſſet accretio contingeret profectò quippiam nulla re accedente permanenteue accreſcere, nullaq; abeunte decreſcere, & id non manere, quod ſuſcipit accretionem. At hoc, ſeruare oportet. quippe, cum accretio talis eſſe ſupponatur.*

ANT. T.c.33. *Sed nec ſic contingit fieri ac generari dicere augmentationem & diminutionem, vt quando ex aqua aer: tunc n. maior moles generata eſt, non n. augmentatio hęc, ſed generatio quidem eius in quod tranſmutatur erit, corruptio autem contrarij, augmentatio autem neutrius. Sed aut nullius, aut, ſi aliquod cõmune amborum exiſtit, eius quod generatur, & eius quod corrumpitur, verbi gratia ſi corpus. aqua autem non aucta eſt, neq; aer, ſed hoc quidem deperijt, hoc autem generatum eſt: corpus autem ſiquidem id ad auctum eſt. Sed & hoc impoſſibile. Oportet autem ſaluare rationem & exiſtentiam eius quod augetur & diminuitur. Hæc autem tria ſunt. quorum vnum eſt quãcunq; partem maiorem eſſe eius quod augetur magnitudinis, v.g. ſi caro, carnis. Et adueniẽte aliquo, Et tertium, vt ſaluetur & permaneat id quod augetur. Cum enim generatur aliquid ſimpliciter & corrũpitur non manet idem. quod autem augetur aut alteratur, aut minuitur manet idem. Sed tamen hic quidem paſſio, hic autem magnitudo non manet eadem. Si itaque erit illis prædicta augmentatio, continget nullo adueniente neque manente augeri, & nullo recedente diminui, & non manere quod augetur: ſed oportet hoc ſaluare, ſubiecta n. eſt augmentatio talis.*

Quãdo ex aqua fit aer nõ eſt augmentũ, ſed generationem cõſequiẽ rarefactio.

Excludit quandam obiectionem. Poſſet n. aliquis dicere, D ꝙ augmentum fit nullo alio oppoſito. ſicut, quando ex aqua generatur aer, videtur eſſe quoddam augmẽtum: quia fit maior quantitas. ſed per hunc modum non contingit fieri augmentum ſeu diminutio: talis n. tranſmutatio nõ eſt augmentum, ſed eſt generatio eius, in quod tranſmutatur, ſ. aeris, & corruptio eius quod tranſmutatur, ſ. aquæ contrarietate calidi & frigidi. Non autem poteſt dici augmentatio neq; aeris, neque aquę, ſed nec vllius eſt augmentatio. vel erit augmentatio illius, quod eſt commune vtrique: ſi tamen aliquid ſit tale. ſicut corpus videtur eſſe aeri, & aquæ commune, vt dicatur ꝙ aqua non eſt augmentata, neque aer: quia aqua corrupta eſt, & aer generatus: ſed corpus eſt qđ augetur, ſi aliqđ ibi augmentatum eſt: ſed hoc eſt impoſſibile. Oportet enim ad hoc ꝙ aliquid dicatur augeri ꝙ ſaluentur ea, quæ ſunt de ratione eius, quod augetur & diminuitur: quæ quidem ſunt tria. Quorum primum eſt, & ſupra poſitum eſt, ſcilicet quòd Aqualibet pars magnitudinis. quæ augetur, fiat maior. puta ſi caro augetur, ꝙ qualibet pars carnis fit maior. Secundum etiam ſupra poſitum eſt. ſ. ꝙ aliquo adueniente aliquid augetur. Tertium autem eſt, quod, ſ. nunc ponitur de nouo, vt, ſ. id quod augetur conſeruetur & permaneat in ſuo eſſe. Quia. n. generatio & corruptio ſunt tranſmutationes circa ſubſtantiam: cum ſimpliciter aliquid generatur vel corrumpitur non permanet eius ſubſtantia, puta circa qualitatem, aut quãtitatem. & ideo, cum aliquid alteratur ſeu augetur vel diminuitur manet idem numero ſecundum ſubſtantiam. Sed hic quidem. ſ. in alteratione, nõ manet eadem paſsio: ſed in augmento & diminutione non manet eadem magnitudo, ſed fit maior vel minor. Si ergo prædicta tranſmutatio, qua ex aqua fit aer, eſſet augmentatio, ſequerentur duo contraria prædictis poſitionibus. Quorũ vnum eſt, ꝙ aliquid augeretur nullo alio, adueniente, & diminueretur nihilo recedente. Aliud autem eſt, ꝙ id, quod augetur non maneret. neq; aqua, neq; corpus, quod videtur eſſe commune, manet idẽ numero. Vnde etiam ſignanter ſupra dixit, ſi aliquid eſt commune. quia, ſ. nihil actu eis idem numero exiſtens ſecundum ſubſtantiam, eſt, commune ei quod corrumpitur & generatur. Oportet autẽ prædictas poſitiones ſaluare in omni eo quod augetur. B hoc. n. ſupponitur quaſi principium: ꝙ augmentatio ſit talis tranſmutatio qualis ſupradicta eſt. Sed videtur nihil prohibẽre aliquid augeri nullo adueniente probat. n. Philoſophus in Quarto Phy. ꝙ ſicut aliquid fit albius non ſuper addito alio albo, ſed per intentionem albedinis præexiſtentis, inquantũ ſ. ſubiectum reducitur in actum perfectioris albedinis: ita etiã poteſt fieri aliquid maius abſq; additione alicuius corporis magnitudinem habentis, per hoc, quod materia, quæ prius erat ſub paruis dimenſionibus, poſtea fit facta ſub maioribꝰ. Nam idem eſt ſubiectum magnitudini & paruitati, ſicut & albi & nigri. & hoc manifeſte apparet in rarefactione. Rarefactio autem contingit non ſolum tranſmutata ſpecie, puta cum ex aqua generatur aer de quo hic loquitur Ariſto. ſed etiam eadem ſpecie manente, ſicut ſi aer rarefiat vel condenſetur. Dicendum eſt autem ꝙ talis tranſmutatio non poteſt propriè dici augmentum, ſed alteratio. fit enim ſecundum C tranſmutationem paſsibilium qualitatum. ſ. rari & denſi. variatio autem qualitatis aut quantitatis ſe habet ex conſequẽti. Sicut ex motu, qui eſt ſecundum locum variatur motus ſecundum ſitum, quia variatio ſitus conſequenter ſe habet ad variationem loci. Deinde cum dicit.

Tria ſunt augmento attendẽda.

Alteratio aũt & augmẽtatio ſunt tranſmutatiões circa accidẽtia.

Dubium. Tex.ca. 84. 8. Phy. 55.

Solutio, Rarefactio non eſt augmentũ ſed alteratio.

Sed quæret aliquis, quid eſt quod accreſcit, vtrum id cui non nihil additur? verbi cauſa ſi quid crus augeat, crus ne maius euadit, quod autem incrementum præſtat, ipſum, inquam, alimentum, minime? Sed cur non ambo incrementa ſuſcipiunt? Nam tam quod additur quam cui additio fit, maius reddi aſſolet, haud ſecus aquæ vinum miſcueris: pari enim ratione vtrunque maius eſt. VATAB.

Quæret autem aliquis: & quid eſt quod augetur, vtrum cui apponitur aliquid, aut quod apponitur, verbi gratia ſi crus quod augetur hoc fit maius, quod autẽ auget, cibus non? D Quare igitur non ambo aucta ſunt? Maius n. quod apponitur & cui quemadmodum & quando miſcens vinum aquæ: ſimiliter cum maius vtrunque. ANT. T.cap.34.

Mouet autem aliam quæſtionem, & primo proponit eam, ſecundo ſoluit eam. ibi. {Aut quoniam, huiuſmodi.} Dicit ergo primo, quòd, cum augmentum fiat aliquo ſuperaddito remanet quæſtio, quod eſt id quod augetur: vtrum, ſcilicet id, cui apponitur, aut quod apponitur, vel potius augetur vtrunque. Verbi gratia. cruri alicuius animalis apponitur aliquid, ſcilicet cibus; vtrum ergo crus augetur & fit maius, cibus autẽ, qui apponitur vel additur, non augetur, ſed auget: quare ergo ambo non augmentata ſunt? vtrunque enim nõ fit maius: ſed id quod apponitur non, & id cui apponitur ſic: & ſicut quando vinum miſcetur aquæ videtur vtrunque augeri; quia vtrunque fit maius eodem modo. Deinde cum dicit. Alia qõ.

VATAB. *An quia huius ſubſtantia maneat, illius vero, puta cibi, haud quaquam. Quando & illic quoq; quod euincit ac ſuperat in ipſa miſtione augeri dicitur, ceu vinum. nam vniuerſa miſtura vini, non aquæ, functionem exercet. In alteratione quoq; ſimiliter ſi caro & ſubſtantia ipſa maneat, eorum vero affectuum, qui per ſe competunt quiſpiam inſit, qui prius non inerat, & hoc ſunt alteratum eſt. Id autem, quo alteratum eſt, interdum nihil patitur, interdum & illud quoq; pati ſolet: Verum quod alterat, atq; motus principium, in eo eſt quod alteratur & eo quod accreſcit. quod.n. mouet, in hiſce eſt. Quandoquidem & quod ingeri ſolet, fieri aliquando maius poteſt, & corpus quod eo fruitur. vt ſi quod ingeritur, ſpiritus fiat. verum cum hoc patitur, corrumpi ſolet, nec in eo eſt id quod mouendi vim obtinet.*

ANT. *Aut quoniam quidem huius ſubſtantia manet, huius aũt non, v.g. cibi. quoniam dominans dicitur in miſtione, vt vinũ, facit.n. vini opus, ſed non aquæ, vniuerſa miſtura. Similiter & in alteratione, ſi manet caro ens, & quod aliquid eſt, paſſio autem aliqua quæ ineſt per ſe, quæ prius non inerat, alteratum eſt hoc. Quo autem alteratum eſt, hoc quãdoq; quidẽ nihil paſſum eſt, neq; alterata eſt ſubſtantia, quandoq; autẽ & illud. Sed alterans, & principium motus in eo quod augmentatur & alteratur. in his.n. eſt mouens quoniam & ingrediens generatur vtiq; magis, & accipiens illud corpus, verbi gratia, ſi ingrediens fiat vtique ſpiritus, oportet corruptum eſſe hoc patiens], & mouens non eſt in hoc.*

F

Solutio. Soluit quæſtionem per id, quod ſupra poſitum eſt: ſ. quòd oportet id quod augetur manere ſm ſubſtantiam. Ideo ergo vinum dicitur augeri & non aliud, qm̃ huius quidem, ſ. cui additur, puta crutis, manet ſubſtantia: huius autem, ſ. quod additur, puta cibi, non manet: conuertitur.n. in ſubſtantiam eius quod nutritur & augetur. Et, quia in obiectione fiebat mentio de miſtione, oſtendit etiam in miſtione ſimile eſſe. nã id, cuius ſubſtãtia manet, dicitur eſſe dominans in miſtione, ſicut dicitur eſſe vinum, qñ parum de aqua admiſcetur multo vino. & hoc apparet ex propria operatione, quæ eſt euidens ſignum ſpeciei. tota.n. miſtura facit operationem vini, ſ. calefaciendo & confortando, non autem facit opus aquæ. Et ſimile eſt de alteratione. quia, ſi permanet caro, & quod aliquid eſt, i. quidditas ſeu ſpecies eius: aliqua autem paſſio de numero per ſe accidentium adueniat, quæ prius non erat, id quod permanet, dicitur alteratum. & ſimiliter oportet id qđ augetur permanere. Id autem, quo aliquid alteratur, ſ. alterans, quandoque in nullo tranſmutatum eſt, neq; ſecundum paſsionem, neque ſecundum ſubſtantiam, ſicut contingit in his, quæ agunt, & non patiuntur. ſicut corpora cœleſtia. quandoque vero & ipſum alterans patitur & tranſmutatur, ſicut in corporibus inferioribus, quæ agunt & patiuntur adinuicem, vt infra patebit. Sed in motu augmenti virtus alterans, & quæ eſt principium motus ſe habet ex parte augmentari:

T,c.43.

quod tamen ita alterat, ꝙ etiam alteratur. in his enim, quæ augentur, eſt principiũm motus augmenti, ſ. ad alterandum & conuertendum cibum, qui additur: quia, ſi hoc non eſſet, cibus ingrediens corpus, ſic magis generaretur, & acciperet ad ſuam naturam id corpus eum ingrederetur. Puta cum ſpiritus, ideſt ventus ſeu aer ingreditur ventrem, & facit eum maiorem. Vel ſpiritus, ideſt anima ingreditur corpus, & conformat ipſum ſibi. ſed non eſt ita: quinimo cibus ingrediens corpus patiendo a corpore animalis corrumpitur conuerſum in corpus animalis, & principium mutationis non eſt in hoc quod additur, ſed in eo cui additur.

LECTIO XV.

Propoſitis ſolutionis rectæ conditionibus, illa diſſoluitur dubitatio, an ſecundum quamlibet partem eius quod augetur, contingat ipſum augmentum fieri necne.

VATAB. *Cum autem de hiſce ſit abunde addubitatum, dubitationis ſolutionem inuenire enitamur oportet, illud ſeruantes, permanente, inquam, eo quod augetur, atque adueniente aliquo fieri accretionem & abeunte decretionem. Et inſuper, quoduis ſenſibile ſignum maius minusue reddi. & neq; corpus eſſe inane, neque eodem in loco duas eſſe magnitudines, neque incorporea re quicquam augeri.*

E

ANT. T.c.35. *Quoniam autem de his quæſitum eſt ſufficienter, oportet quæſtionis tentare ſolutionem inuenire, ſaluantes manere id quod augetur, & adueniente aliquo augeri, recedente autem diminui. Adhuc autem, quodcunque ſignũ ſenſatum, aut maius, aut minus generatum eſſe: & non vacuum eſſe corpus, neque duas magnitudines in eodem loco, neque incorporeo augeri.*

Poſtquam Philoſophus mouit dubitationem de eo, quo aliquid augetur: & ſoluit dubitationem interpoſitam, hic accedit ad ſoluendum dubitationem principalem. Et primo ſoluit dubitationem. Secundo oſtendit dubitatione remota, quomodo fiat augmentum. ibi § Maius autem totum. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit qualis debeat eſſe ſolutio. Secundo ponit ſolutionem. ibi. § Suſcipiendum. § Oportet autem ꝙ vera ſolutio includat omnia quæ ſunt de ratione rei, & omnia & impoſsibilia excludat. & ideo primo oſtendit quomodo intendit ſaluare omnia q̃ ſunt de rãtione augmenti: & dicit, ꝙ, quia ſufficiẽter quæſitum eſt de prædictis, oportet tentare, i. ad hoc conatum apponere, vt inueniatur talis ſolutio quæſtionis, qua ſoluentur tria, quæ ſupradicta ſunt de ratione augmenti. quorum Primum eſt, ꝙ id, quod augetur permaneat: Secundum eſt, ꝙ augmentum fiat adueniente aliquo, & diminutio aliquo recedente: Tertium eſt, ꝙ quodlibet ſignum ſenſatum, ideſt qualibet pars ſenſibilis eius quòd augetur fiat maior in augmento, aut minor in diminutione. Secundo oſtendit quomodo intendit tria impoſſibilia vitare. Primo quidem, vt non ponamus corpus quod augetur eſſe vacuum. Secundo, vt non ponamus duas magnitudines, vel duo corpora eſſe ſimul. Tertio, vt non ponamus augmentũm fieri per additionem alicuius incorporei. videtur enim ſuppoſitis prædictis ſuppoſitionibus alterum horum inconuenientium ex neceſsitate ſequi. Si enim augetur quælibet pars eius quod augetur: & nihil augetur niſi adueniente aliquo: oportet quod cuilibet parti eius quod augetur aliquid adueniat. ſi ergo id, quod aduenit, non eſt incorporeum: oportet duo corpora eſſe ſimul, niſi ponatur corpus quod augetur eſſe vacuum. Deinde cum dicit.

T.c.38. Rectũ eſt ſui iudex, atque obliqui. Duo facere oportet ut ſoluentẽ difficultatẽ aliquã

G

VATAB. *Sumenda autem erit cauſa vno quidem prius a nobis definito, diſſimilaria, inquam augeri, cum ſimilaria accreſcunt, ex his enim quodque componitur. Deinde carnem, & os, & id genus partium quamq; perinde atque cæterarum, quæ formam habent in materia, duplicem eſſe, nam materies atque forma, caro dicitur aut os.*

ANT. *Suſcipiendum igitur cauſam, ſed ſi primum quadam conſtituerimus, quorũ vnum eſt quòd anhomiomera augentur, cum homiomera augentur: componitur.n. ex his vnũquodq;. Deinde quòd caro, & os, & vnumquodq; talium partium, eſt duplex, quemadmodum & aliorum in materia ſpeciem habentium. Etenim materia dicitur, & ſpecies, caro aut os.*

H

Caro & os eſt duplex.

Soluit dubitationem: & primo præmittit quædam neceſſaria ad quæſtionis ſolutionem, ſecundo ponit ſolutionẽ. ibi § Qualemcunque igitur partem. § Circa primum proponit duo. circa quorum primũ dicit, ꝙ oportet ſuſcipere cauſam, per quam & prædicta ſoluantur, & inconuenientia vitentur: ita tamen, ꝙ determinemus quædam prius. quorum Vnum eſt ꝙ anhomeomera, ideſt membra diſsimilium partium, puta manus aut pes & ſimilia, augentur per hoc, ꝙ partes augent: quas homiomera vocat, ſicut ſunt caro, & oſ & huiuſmodi. Et huius rõnem aſsignat, quia vnumquodq; membrũ diſsimilium partium augetur ex his quæ ſunt ſimilium, ſicut manus ex carne, & oſſe, & neruo: & ideo oportet ꝙ per augmentum partium augeatur totum. Secundo ponit, ꝙ caro & os & vnaquæq; talium partium, quę primum dicit augeri, eſt duplex:

duplex: ſicut contingit in omnibus quæ habent ſpeciem in materia. nã caro vel os poteſt dici vel vt materia carnis, vel vt ſpecies carnis. Hoc quidam intellexerunt ſic, ꝙ aliqua caro ſignata eſt: quæ eſt ſm materiam, & alia, quæ eſt ſecundum ſpeciem. Dicunt. ꝙ caro vel os vel quicquid eſt huiuſmodi dicitur eſſe ſm ſpeciem, ea eo ꝙ eſt generatũ ex primo humido ſeminali, in quo primo fuit virtus ſpecies. Caro autem ſecundum materiam dicitur, ex eo ꝙ generatur ex humido nutrimentali: quod quidem aduenit primo humido ſubſtantiali, ſicut materia quædam eius: prout primũ humidum extenditur per alia membra, admiſto ſibi ſecundo humido, ad hoc vt compleatur quantitas rei viuentis & omnium partium eius. Et hæc fuit opinio Alexandri, vt dicit Auer. in expoſitione huius loci: quem plures poſtmodũ ſecuti ſunt. Sed hoc non poteſt ſtare cum verbis Ariſt. quæ hic dicuntur. Dicit. n. ꝙ caro, & os, & vnaquaque talium, eſt duplex, ſ. ſecundum materiam, & ſpeciem? quemadmodum aliorum in materia ſpeciem habentium. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſpeciem in materia habẽt non ſolum iſta quæ generantur ex ſemine, & quæ nutriuntur, in quibus prædictis intellectus poſſet aliqualiter ſuſtineri, ſed etiam corpora inanimata, ſicut ſunt lapides, aurũ, & argentum. Vult ergo Ariſt. ꝙ in carne & oſſe dicitur ſpecies & materia, ſicut in lapide & auro: in quibus non eſt humidum ſubſtantiale & nutrimentale. & ideo dicendum eſt ſecundum intentionẽ Ariſt. ꝙ eadem caro dicitur ſecundum ſpeciem, prout in ea conſideratur id quod pertinet ad ſpeciem carnis: & ſecundum materiam, prout in ea conſideratur id quod eſt materiæ. & eadem ratio eſt de omnibus alijs compoſitis ex materia & forma. Deinde cum dicit.

Expõ. Alc.
Auer. c. 38
Impugnatio.
Expõ propria.

VATAB. *Partem igitur quamlibet augeri, & accedente aliquo ſecundum formam quidem eſt poſſibile, at ſecundum materiam, haudquaquam.*

ANT. *Quamlibet igitur partem augmentari, & adueniente aliquo ſecundum quidem ſpeciem eſt contingens, ſecundum autem materiam non eſt.*

Ponit ſolutionem. & primo ponit eam, ſecundo manifeſtat per exemplum ibi { Oportet aũt intelligere. } Tertio cõcludit epilogando ſummam ſolutionis. ibi { Quapropter eſt quidem. } Dicit ergo primo, ꝙ hoc quod ſupra dictum eſt, ꝙ quælibet pars augetur eius qđ augetur, & ꝙ vnumquodque augeatur adueniente aliquo, eſt verũ, ſi accipiatur pars ſm ſpeciem. nam cuilibet parti ſm ſpeciem cõſideratæ additur aliquid tanquam permanenti, & ita quælibet pars ſm ſpeciem conſiderata augetur, non autem cuilibet parti ſecundum materiam conſideratæ fit additio: ſed non quælibet pars ſecundum materiam conſiderata augetur. Dictum enim eſt ꝙ id quod augetur, oportet permanere, non autẽ permanet quælibet pars ſecundum materiam conſiderata, ſed ſolum ſecundum ſpeciem. Deinde cum dicit.

Tex. c. 36.
Tex. c. 37.
Qũo quælibet pars augeatur.

VATAB. *Intelligere autem perinde oportet atq; ſi quis aquã menſura eadem metiatur. quod n. fit, aliud atq; aliud ſemper eſt. Ad hunc itaq; modum & carnis materies augetur, & nõ cuiuis parti eius quippiã additur, ſed alia dilabitur, alia accedit. At cuiuis figuræ ac formæ parti, fit acceſſio.*

ANT. T. c. 36. *Oportet autem intelligere quemadmodum ſi aliquis mẽſurabit eadem mẽſura aquam. Semper enim aliud & aliud quod generatur ſic vtique augmentatur materia carnis, ſed non partium cuique aliquid aggeneratur. ſed hoc quidem defluit, hoc autem aduenit. Formæ autem, & cuicunq; ſpeciei particula.*

Manifeſtat ſolutionem propoſitam per exempla. & primo ponit manifeſtationem, ſecundo oſtendit in quibus; partibus dicta ſolutio ſit magis manifeſta. ibi { In anhomeomeris. } Dicit ergo primo, ꝙ oportet intelligere quod dictum eſt de carne ſecundum ſpeciem & ſecundum materiam, ſi quis menſuraret aquam eadem menſura, ita tamen ꝙ ſemper ſit alia & alia aqua. puta, ſi ex vaſe pleno aqua, guttatim aqua effluat, & guttatim ſemper infundatur: erit enim ſemper idem quantum id, menſuram aquæ, non tñ quo ad materiam aquæ. Sic autem comparatur ſpecies ad materiam, ſicut menſura ad menſuratum, eo ꝙ forma eſt finis materię, vt dicitur in Secundo Phyſi. Sic n. oportet intelligere ꝙ ſpecies carnis permaneat eadem tanquam menſura quædam: non tñ ſemper permaneat eadem materia, in qua talis ſpecies ſuſcipitur. Eſt etiam ſimile de fluuio, qui ſemper manet idem quãtum ad ſpeciem fluuij, materialis tñ aqua ſemper eſt alia & alia. Similiter eſt etiam in igne, cuius ſpecies & figura ſemper manet, ſed ligna, in quibus materialiter ignis ardet, conſumuntur, & alia opponuntur. Idem etiam apparet in populo ciuitatis, qui ſemper manet idem ſm id quod eſt ſpeciei, quamuis hominum, ex quibus conſtituitur populus, quidam moriantur, & quidam ſuccedant. & ſemper permanet id quod pertinet ad ſpeciẽ carnis, licet materia, in qua fundatur talis ſpecies, paulatim cõſumatur per actionem caloris, & alia de nouo adueniat per nutrimentum. Sic ergo, qñ aliquod corpus augetur, augmentatur quidem materia carnis: quia plus generatur per nutrimentum q̃ perdatur per actionem caloris: & ita multiplicata materia, vis augmentatiua, quæ pertinet ad ſpeciem, excedit proportionabiliter totam materiam in maiorem quantitatem. Non tñ ita augmentatur materia carnis, ꝙ cuilibet parti materię aliquid addatur: quia neq; quælibet pars materiæ manet, ſed quædam defluit, conſumpta, ſ. per calorem; & quædam aduenit reſtituta, ſ. per nutrimentum & ita non oportet incorpoream eſſe, neq; eſſe corpoream omnino ſimul, neque corpus quod augetur eſſe vacuum: quia non minus fuit id qđ reſtituitur per alimentum, q̃ id quod fuit per calorem conſumptum. virtus. n. caloris naturalis, quę pertinet ad ſpeciem, reſtituit id quod in locum eius qđ perit. Si aũt fuerit plus quod ex alimento generatum eſt, virtus naturalis extendit id in maiorem quantitatem ſm aliquam dimenſionem: & ita occupat maiorem locum. Sed, q a ſpecies ſemper manet, neceſſe eſt dicere, ꝙ cuilibet parti formæ vel ſpeciei aliquid aduenit, & quælibet augeatur. Neq; ꝑpter hoc ſequitur duo corpora eſſe in eodem loco: quia formę & ſpeciei non debetur locus niſi rõne materiæ, in qua fundatur, quæ eſt proprie ſubiectum quantitatis dimenſiuæ. ſi autem intelligatur caro ſm ſpeciem, quæ eſt generata ex humido ſubſtantiali, caro autem ſm materiam, quæ eſt generata ex humido nutrimentali vt Alex. poſuit, videtur hoc verbum Ariſt. ſ. ꝙ caro ſm materiam defluit & adueniat, non autem caro ſm ſpeciem, magis eſſe dictum probabiliter quam ſm aliquam neceſſariam rõnem, cum non neceſſe ſit vtrumque humidum in vnam maſſam adiungi ad perficiendum quantitatem totius corporis, & omniũ partium eius. nec poteſt neceſſitate probari ꝙ caro ita conſumat vnum, altero permanente ſemper. Non eſt autem credibile, ꝙ Ariſt. in tali re aliquid ſine ratione neceſſaria dixiſſet, vt Auer. dicit in expoſitione huius loci. Deinde cum dicit.

A
Notabile.
T. c. 23.
Lege de Iuuen. & Sen. Lect 10. 4.
B
Soluit obiectionem Ariſ. ſupra, tex. cõ. 32.
C
Digre. contra expoſitionẽ Ale.
Com. 38.

VATAB. *Id autem magis conſtat in hiſce, quæ diſſimiliũ ſunt partium, vt in manu, quòd iuxta proportionis rationem aucta ſit. quandoquidem mater es, cum diuerſa eſt, facilius digno ſcitur hic quam in carne, & hiſce quæ ſimilium ſunt partiũ. iccirco, & cum mortuum eſt quippiam, magis adhuc caro & os, quam manus & brachium eſſe videtur.*

D

ANT. T. c. 32. *In anhomæomeris autem hoc magis manifeſtum, v. g in manu, quodiam proportionaliter auctum eſt. materia enim aliã cũ a ſpecie manifeſta magis eſt hic, quam in carne & homæomeris. ideo & mortui magis videtur eſſe vere & os, quam brachium & manus.*

Oſtendit in quibus partibus ꝓdicta ſolutio ſit magis manifeſta. & dicit, ꝙ id quod dictum eſt, magis eſt manifeſtũ in anhomeomeris, i. membris diſſimilium partiũ, puta manu, quam videmus ꝓportionaliter augeri, Proportionabiliter autem augetur tota manus, & quilibet digitus, & etiã quilibet articulus. & hoc ideo, quia magis manifeſta eſt diſtinctio ſpeciei & materiæ in huiuſmodi membris quam in carne, & oſſe, & alijs membris ſimilibus. Quanto. n. ſunt propinquiora toti, tanto plenius recipiunt perfectionẽ formæ quæ principaliter eſt actus totius. vnde & operationes anticupant.

Lege ſinẽ quarti libri Meteorologicorum, quẽ alij de miſſis nũ-

ma

mæ magis manifeſtæ ſunt in diſsimilibus membris, quã in E partibus ſimilibus. Et ideo licet poſt mortem, per quã ſeparatur aĩa a corpore, non ſolum non remaneat animal, ſed

Tex.c.8. etiam nulla pars animalis, niſi æquiuoce, vt dicitur in Secundo de Anima: tñ videtur, q magis poſt mortem animalis remaneat caro aut os. quã manus aut brachium: in quibus magis apparent operationes animæ. Deinde cum dicit.

VATAB. *Quare, partim augetur carnis qualibet particula; partim non augetur. Nam ſecundum formam quidem, cuiuis parti quippiam adiungitur, ſecundũ materiam vero, haudquaquam.*

ANT. *Quapropter eſt quidem ſic quãtumcunq; carnis auctum, eſt autem vt non. Secundum ſpeciem enim cuicunque aduenit. ſecundum materiam autem non.*

Concludit epilogando ſummã ſolutionis, ſcilicet q quodammodo qualibet pars carnis eſt aucta, ſ. accipiendo carnem, ſecundum ſpeciem: & quodammodo non, ſ. accipiendo carnem, ſecundum materiam. F

LECTIO XVI.

Quomodo id quod aduenit, ei, quod augetur Comparetur: & quomodo augmentum ab ipſa generatione Differat, vel cum illa Conueniat.

VATAB. *Totum tamen maius euadit accedente quopiam, quod nutrimentum, atque contrarium nominatur, & in eandem formam tranſeunte. vt ſi humidum ſicco accedat, & cum iam acceſſerit, mutationem ſubeat fiatq; ſiccum. Nam partim ſimile ſimili, partim diſſimile diſſimili accreſcit.*

ANT. T.c.38. *Maius autem totum generatum eſt adueniẽte aliquo, quod vocatur cibus, & contrarium tranſmutato in eandem ſpeciem v.g. ſi ſicco adueniat humidum. cum enim aduenerit tranſmutatur humidum & generatur ſiccum. Eſt enim vt partim ſimile a ſimili augmentetur, eſt autem partim a diſſimili.* G

Solutis dubitationibus, quæ erant circa augmentum, hic Philoſophus determinat modum augmenti. Et primo determinat qualiter fiat augmentũ. Secundo determinat qualiter fiat diminutio. ibi § Hæc autem ſpecies ſine materia. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit qualiter ſe habet id quod aduenit, ad id quod augetur, eo adueniente. Secundo comparat augmentum alijs operationibus aĩæ vegetabilis. ibi § Quæret autem aliquis. § Dicit ergo primo, q ſoluta quæſtione de partibus eius quod augetur, vtrum quælibet pars augmentatur vel non manifeſtum eſt q totum maius eſt aliquo adueniente. puta, cibo. hoc.n. adueniens in principio eſt contrarium ei, cui aduenit, ſm aliquam contrarietatem paſsionum: ſed poſtea tranſmutatur in eandem ſpeciẽ, puta, ſi ſicco adueniat id, quod eſt a principio humidum, qđ cum aduenerit tranſmutatur, & fit ſiccum. Et ita quodammodo verum eſt dicere, q ſimile augetur ſimili, quodammodo autem verum eſt dicere q aliquid augetur a diſsimili, nam id, quod augetur, in principio quidem eſt diſsimile, in fine autem ſimile, vt dictum eſt. Deinde cum dicit. H

Augmentum quodãmodo eſt a ſimili, quodammodo autẽ a diſsimili.

T.c.41.

T.c.39.

VATAT. *Dubitauerit autem quiſpiam, quale id eſſe oporteat, quo quid augetur. Palam itaq; eſt, hoc, potentia illud quod augetur eſſe oportere vt ſi caro accretionem ſubeat, id quo illa accreſcit potentia carnem eſſe, actu autem aliud. quod ſane vbi corrumpitur, caro fieri ſolet.*

ANT. T.c.39. *Quæret autem aliquis, quale oportet eſſe id, ex quo augetur. Manifeſtum vtiq;, quoniam potentia eſt illud, verbi gratia ſi caro potentia carnem, actu autem aliud. Corruptum vtique caro, generatum eſt.*

T.c.34 & 50. Comparat augmentum alijs operationibus animæ vegetabilis, cuius operationes ſunt tres, vt dicitur in Secundo de Anima, ſ. generatio, nutrimentum, & augmentum. Primo,

Tex.c.40. comparat augmentum generationi, ſecundo nutrimento. ibi § Quantum autẽ quod vniuerſale. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit ſimilitudinem augmenti & generationis, ſecundo differentiam ibi. § Non igitur hoc ipſum. § Mouet igitur quæſtionem circa primũ quale oporteat eſſe id, ſ. cuius formæ eſt id quo augetur. & concludit manifeſtũ eſſe ex præmiſsis, q id, quo aliquid augetur, eſt in potentia ad id quod augetur. Puta, ſi caro eſt qđ augetur, id, quo augetur, oportet eſſe in potentia carnem. Quia, ſicut ſupra dictũ eſt, id, quo aliquid augetur, eſt in principio diſsimile, in fine aũt ſimile: & quia nihil eſt in potentia ad vnum, quin ſit in actu aliquid aliud, oportet id, quo augetur caro, quod eſt in potentia ad carnem, eſſe actu aliquid aliud quam carnẽ, puta panis: quod autẽ eſt actu aliquid, non fit aliud niſi per prioris corruptionem & ſequentis. oportet igitur augmentum fieri corrupto eo, qđ prius erat actu, puta pane, genito eo quod augetur, puta carne. Et ſic manifeſtum eſt q in augmento concurrit generatio aliqualiter. Deinde cum dicit.

VATAB. *Non igitur ipſum per ſe, ſolumq; eſt. nã alioqui, generatio eſſet, non accretio. ſed id quod augetur cũ eo eſt. Qualiter igitur hoc affecto, illud augeri ſolet? An miſto, haud ſecus atq; ſi quis vino aquam infundat, & idẽ id quod admiſtum eſt efficere vinũ poſſit. An ſicut ignis tactum tremabile adurit, ſic & id, cui agendi facultas delegata eſt in eo, exiſtens quod accreſcit, quodq; actu caro eſt, quod acceſſit & potentia carne, actu carnẽ facere conſueuit? Illo igiť ſimul exiſtente, id ipſum accedit. qm ſi ſeorſum eſſet, generatio ſane foret. nam ignem ad hunc facere modũ contingit, videlicet iniectis in eum, qui iam eſt, lignis. verum ita quidem, accretio eſt: at, cum ligna ipſa incenduntur, generatio.*

ANT. *Non igitur hoc ipſum ſecũdum ſe. Generatio enim eſſet non augmentatio, ſed quod augetur hoc. Quod igitur & ab hoc eſt patiens auctum eſt, aut miſtum. quẽadmodum ſi quis vino ſuperinfundat aquam, hoc autem poteſt vinum facere quod miſtum eſt. Et quemadmodum ignis facit eum ea, quæ vri poſſunt, contigerit, ita in eo qđ augetur, & eſt actu caro, quod ineſt augmentatiuum adueniente, id quod eſt potentia caro facit actu carnẽ. Igitur ſimul exiſtit. ſi enim ſeorſum, generatio eſt. Eſt enim ita ignem facere ad exiſtentem adiungentes ligna, ſed ſic quidem eſt augmentatio: quando autem ipſa ligna per ſe incenduntur, generatio eſt.*

Oſtendit differentiã augmenti & generationis, dicens q in augmento fit quædam generatio carnis, cũ aliud ſit augmentatio a generatione: ſequitur q non generetur ſm ſeipſum. i. ſeparatim. qñ aliquid generatur: quia ſic nõ eſſet augmentum, ſed generatio. ſed oportet generari carnem in carnem, quæ augetur. Sic igitur propter id quod caro in eo qđ augetur eſt patiens, in eo. ſ. quod tranſmutatur in ſimilitudinem eius qđ augetur, & ab hoc, ſ. paſſo & tranſmutato augmentatum eſt, vel id, cui additur, vel totum miſtum. Et eſt ſimile, ſicut ſi aliquis vino præexiſtenti ſuperinfundat aquã hoc modo, q vinum ſua virtute poteſt aquam commiſtam conuertere in ſui naturam: tunc.n. dicitur eſſe augmentum vini, non generatio. cum autem liquor aliquis ſecundum ſe in vinum cõuertitur, puta vua, eſt vini generatio. Aliud autem exẽplum ponit de igne, qui adurit corpora vſtibilia ſibi coniuncta: & ita contingit in eo qđ augetur, quod eſt actu caro, cuius virtus augmentatiua id quod adurit exiſtens in potentia ad carnem facit actu carnem: ita tamen q ſit ſimul cum carne præexiſtente. Si enim ex aliquo, quod eſt in potentia caro, ſeorſum fieret caro, eſſe: generatio carnis, non augmentum. ſicut addit cum ex virtute ſeminis, ſanguis mẽſtruus in carnem conuertitur. Et hoc etiam accidit circa ignem. contingit enim quandoq; q ligna igniuntur adiuncta igni præexiſtenti, & hoc eſt augmentatio ignis: quando vero ipſa ligna incenduntur ſeorſum, non adiuncta alijs lignis adustis, tunc eſt generatio.

Dña inter augmẽtum & gene.

LECTIO XVII.

Id quod auget ei quod nutrit Comparatur: quomodo item Conueniant ac Differant augmentum & nutrimentum exponitur.

Quantitas autẽ vniuerſalis nulla fit, ſicuti nec animal VATAB.

quod

quod nec homo ſit, nec ſingularium aliquod. ſed vt hic vniuerſale, ſic & illic quantitas. Caro igitur & os & neruus & ſimilares partes, accedente quidem quanto aliquo, ſed non carne quanta, augeſcunt.

ANT. T. có. 40.

Quantum autem vniuerſale quidem non generatur: quemadmodum nec animal nec homo, nec aliquid ſingularium: ſed vt hic vniuerſale, ita & illic quantū. Caro autem, aut os, aut manus, & horum homæomera, adueniente quidem aliquo quanto, ſed non carne quanta.

Poſtquam Philoſophus comparauit augmentum generationi, hic comparat augmentum alimento. & primo oſtendit quomodo ſe habet id quod auget ad quod nutrit, ſecundo quomodo ſe habet augmentū ad nutrimentum ibi § Et nutrimentum. § Circa primum tria facit. Primo oſtendit qd ſit id quod augetur, i. ꝙ ſit quantum. & dicit, ꝙ quantum vniuerſale non generatur nec ſit, ſicut animal vniuerſale, nec homo vniuerſalis, nec ſingularium. i. nec aliqua ſpecierum: puta nec leo vniuerſalis, nec bos vniuerſalis. Sed, ſicut in illis generatur vniuerſale. ſ. in aliquo particulari, puta cū generatur hoc animal, aut hic homo, & illic. ſ. in augmento generatur quantum, nó quidem in vniuerſali, ſed in aliquo determinato, ſicut cum ſit quanta caro, aut os, aut manus & his ſimilia. Secundo ibi § Adueniente. § Oſtendit quid ſit id quod auget. ſit. n. augmentum adueniente aliquo, vt dictum eſt: ſed, ſi per augmentum fieret quantū in vniuerſali, oporteret id quod aduenit eſſe quantū in potentia, & nullo modo in actu. ſed quia non generatur quantum in vniuerſali, ſed hoc quantum, puta caro; oportet id quod aduenit eſſe quidem aliquid in actu quantum, non autem carnem quantam, ſed ſolum in potentia. Tertio ibi.

T. c. 4. Quātū vniuerſale nó generatur.

VATAB.

Quo igitur potentia ſimul vtrunque exiſtit, videlicet caro quanta, hoc quidem auget. nam carnem quantam fieri oportet. Quo vero ſolum caro, hoc alit, hoc enim nutritio & accretio; ratione differunt.

ANT. Tex. c. 41.

Secundum id igitur quòd potentia vtrunq; v. g. quanta caro ſic auget quidem. etenim quātam oportet generari, & carnem. ſecundum id enim quod ſolum ſubſtantia caro, nutrit. Etenim ſic differunt cibus & augmentatio, ratione.

Concludit differentiam eius quod auget, & eius quod nutrit. & primo ponit differentiam dicens, ꝙ id inquantum id quod aduenit, eſt in potentia ad vtrunq;: puta ad hoc ꝙ ſit quanta caro, vt. ſ. non ſolum ſit aptum recipere ſpeciem carnis, ſed etiam in maiorem quātitatem produci: per hoc. n. auget. Ad hoc. n. ꝙ ſit augmentum, oportet fieri & quātum, vt. ſ. fiat maior quantitas: & carnem, quia oportet id quod aduenit in finem aſſimilari, vt dictum eſt. Inquantum vero id quod aduenit eſt in potentia ad hoc ꝙ ſit caro, ſecūdum hoc nutrit. ſic enim differunt ſecundum rationem cibus & augmentatio. nam cibus nutriens eſt in potentia inquantū conuertitur in carnem, inquantum autem ſuſcipit maiorem quantitatem eſt augens. Deinde cum dicit.

VATAB.

Quocirca quandiu ſaluum manet animal, etiam ſi decretionem ſubeat, alitur, ſed non ſemper accreſcit.

ANT.

Ideo nutritur quis quouſque ſaluatur, & diminuitur: augmentatur autem non ſemper.

Infert quoddam corollarium ex eo quod dictum eſt, videlicet ꝙ aliquis nutritur quouſq; ſaluatur, i. quandiu conſeruatur in vita: quia ſemper oportet reſtitui per nutrimentum id quod continue ſoluitur, i. id quod diminuitur oportet nutriri. Non autem ſemper animal augetur, ſed quandiu cibus conuerſus in carnem poteſt extendi in maiorem quantitatem. Deinde cum dicit.

Quādiu animal augetur.

VATAB.

Atque nutritio idem quod accretio exiſtit, ratio tamen eſt diuerſa. quo enim id, quod adiungitur atque adicitur potentia caro quanta eſt, hoc carnem augere poteſt: quo vero caro potentia ſolum, hoc nutrire.

ANT.

Et nutrimentum augmentationi idem eſt quidem, eſſe autem aliud. nam quatenus id quod aduenit potentia quanta caro, augmentatiuum carnis eſt: quatenus autem quod ſolum potentia caro, nutrimentum.

Oſtendit differentiam inter ipſum augmentum & nutrimentum & dicit, ꝙ nutrimentum eſt idē qđ ipſum augmentum, eſſe autem cum eis aliud: quaſi dicat ſunt idē ſubiecto, ſed differunt ratione. inquantum. n. id quod aduenit eſt in potentia ad vtrunq;, id eſt ad hoc ꝙ ſit quanta caro, ſm hoc eſt augmentum carnis: inquantum vero eſt in potentia ad hoc ſolum quod ſit caro, ſecundum hoc eſt nutrimentum, aut cibus, vt ſupra expoſitum eſt. Deinde cum dicit.

Qđ auget quod nutrit ſunt idē re, ſed differūt ratione.

VATAB.

Hoc autē forma ſine materia eſt, vt tibia, potentia quadam in materia eſt. ſimiliter, & quiduis aliud inſtrumentum. Quod ſi materies aliqua accedat, quæ potentia ſit tibia, & potentia quantitatem habeat, hæ tibiæ maiores euadent. Sin vero nihil præterea agere poſſit, ſed res perinde habeat vt cum vino ſubinde plus aquæ immiſcetur, quæ tandem vinum aqueum reddit, facitq; aquam, tum quantitatis decretio ſit, forma autem remanet.

ANT.

Hæc autem ſpecies ſine materia, vt immaterialis potentia aliqua, in materia eſt. ſimiliter autem & aliud quodcunque organum. Si autem aduenerit aliqua materia, quæ ſit potentia immaterialis, habens, & quantum potentia, hę erunt immateriales maiores. Si autem amplius facere non poteſt: ſed vt aqua vino ſemper amplius miſta in fine aquaticum facit, & aquam, tunc diminutionem faciet quanti: facies autem manet.

T. c. 42.

Oſtendit quomodo fiat diminutio. Ad euidētiam autem horum, quæ hic dicuntur, conſiderandum eſt qđ virtus ſpeciei aliter ſe habet in rebus viuentibus, quę proprie nutriuntur & augent̄, & in rebus carentibus vita, quæ neq; nutriuntur neq; augentur. Corpora. n. viuentia mouent ſeipſa non ſolum ſm motum localem, ſed etiam ſm motum alterationis, puta cum animal naturaliter ſanatur: & ſecundum motum augmentationis aut generationis, præſertim ſm quod nutrimentum eſt generatio quędam, vt dictum eſt: inquantum. ſ. & ſi non generetur caro ſm ſe, aggeneratur tamen carni præexiſtenti. Omne autem mouens ſeipſum, vt probatum in Octauo Phyſico. diuiditur in duo, quorum vnum eſt mouens, aliud vero motum vnde oportet quod in rei veritate ſit aliquid motum, quod conuertitur in naturam ſpeciei, & aliquid mouens. ſ. ipſa virtus ſpeciei conuertens. Et inde eſt quod virtus ſpeciei in rebus viuentibus non determinat ſibi aliquam materiam ſignatam, cū vna pars effluat & alia adueniat, vt dictum eſt. Non poteſt tñ virtus ſpeciei eſſe abſq; omni materia, ſed in hac vel illa determinate, vt probatur in Septimo Metaphyſicorum. In rebus uō inanimatis nihil tale inuenitur: niſi forte, inquantū eſt in eis aliqua ſimilitudo augmenti & nutrimēti: puta in igne & vino per efficaciam virtutis actiuæ in eis, ſpeciei carnis vel cuiuſcunque huiuſmodi in quacunq;. Sic igitur virtus non determinat ſibi aliquam materiam ſignatam, ſed nūc ſaluatur in hac, nunc in illa & eſt ſicut ſpecies immaterialis potentia, quantum ad hoc, qđ non determinat ſibi materiam ſignatā, eſt tñ in materia ſemper aliqua. Et eadem ratio eſt de quocunque alio organo, puta de oſſe, aut neruo, aut quocunque huiuſmodi. Si ergo aduenerit aliqua materia, quæ ſit in potentia, non ſolum ad hanc ſpeciem, quæ quodammodo eſt immaterialis, ſed etiam eſt in potentia ad maiorem quantitatem, hę etiam erunt maiores & immateriales, id eſt ipſę virtutes ſpeciei, quæ ſunt in carne, & oſſe & huiuſmodi, extenduntur in maiorem quantitatem. Sed hoc non ſemper poteſt fieri: quia virtus ſpeciei debilitatur, cū ſit in materia contrarietati ſubiecta, per continuā actionem & paſsionem & per adiunctionem materiæ extraneæ, quæ non ita recipit virtutem

Virtus ſpeciei aliter ſe habet in viuentibus aliter in nō viuentibus

T. c. 41.

Aīata habent virtutem augendi & nutriēdi.

Tex. c. 28. In aīata vero hñt ſimilitudinatie has virtutes.

Quomodo ſpecies deſtruitur.

virtutem ſpeciei, ſicut prius erat. Quando ergo non hoc amplius virtus ſpeciei facere poteſt, vt.ſ.tantum conuertat de nutrimento, quod ſit in potentia non ſolum ad ſpeciẽ, & ad maiorem quantitatem, ſed nec etiam ad æqualem, tũc fit diminutio quantitatis: & tñ conſeruatur ſpecies in quãtitate minori, & finaliter etiã ſpecies ceſſat: ſicut, ſi aqua magis & magis vino miſceatur: fiet vinum aquatum: & finaliter corrumpetur vinum, & fiet totaliter aqua.

LECTIO XVIII.

De Tactu agendum eſſe proponitur: quodq; proprie, ac metaphorice acceptus ſit declaratur.

VATAB.

Cum aũt de materia & hiſce, quæ nuncupantur elementa, primo dicere oporteat an ſint necne, et vtrũ vnũquodq; eorum ſempiternũ ſit, an ortum ſubeat aliquo pacto, & ſi generentur, vtrum ex ſeſe mutuo generẽtur eodem modo oĩa, an inter ipſa vnum aliquod primum ſit, prius vtiq; de hiſce diſſeramus neceſſe eſt, de quibus nunc dicitur indefinite.

ANT. Tex.c.33. Sermo de tactu, actione paſsione & miſtione.

Quoniam autem oportet primum de materia & de vocatis elementis dicere, ſiue ſint, ſiue non: & vtrũ ſempiternum vnumquodq;, an vero aliquo modo generetur, & ſi generatur vtrum ex inuicem generentur omnia eodem modo: an eorum vnum primum ſit. Neceſſe eſt itaq; prius de his dicere, de quibus indeterminate dicitur nunc.

Poſtquam Philoſophus determinauit de generatione & corruptione in cõi, & de alijs ſequentibus; ſ. de augmentatione & alteratione, incipit determinare de quibuſdã, quæ ad hæc requiruntur. Et primo dat intentionem ſuam, ſecundo proſequitur intentum, ibi § Fere equidem. § Circa primum duo facit. Primo determinat intentionẽ ſuam, ſecundo oſtendit neceſsitatem ſuæ intentionis: ibi. § Omnes.n. qui elementa. § Dicit ergo primo, quod, cũm oporteat dicere de materia: circa quam eſt tranſmutatio elementorũ: & de ipſis elementis ſm contrarietates, quę ſunt in eis, vtrũ ſcilicet ſint aut nõ, & vtrum vnum eorum ſit ſempiternum & intranſmutabile, ſicut ſupra dicit Empedocles, aut generantur: & ſi generantur qualiter generantur, vtrum.ſ. generantur adinuicem, aut mouentur, aut eſt aliquod principiũ eorum, ex quo generantur, & in quod reſoluuntur, ſicut diuerſi dixerunt, vt Democritus atomos, Anaxagoras infinita ſm ſpeciem: quia, inquã, illa determinare debemus, oportet prius determinare de quibuſdam antecedẽtibus ad illa: de quibus dicitur indeterminate nunc. Quod quidem poteſt dupliciter intelligi. vno modo quod Philoſophi ſui temporis indeterminate & inſufficienter dixerunt de ipſis. alio modo, quia de generatione indeterminate & confuſe dictum eſt de ipſis. Deinde cum dicit.

Tex.c.44.

Tex.c.t.

Prim° modus huic loco magis quadrat.

VATAB.

Omnes enim, tam qui elementa ipſa, quam qui ea quæ conſtant ex elementis generant, ſegregatione & congregatione, atq; actione et paſſione vtuntur. Eſt aũt congregatio, miſtio. Sed quonam pacto quippiã miſceri dicatur, plane ac dilucide haud quaquã eſt definitum. At vero nec alterari quicquam, nec ſegregari congregarive, nullo patiente aut agente poteſt. Etenim qui plura faciunt elementa, actione et paſſione mutua generationem fieri cenſent quanquã ex uno facta omnia dicant neceſſe eſt. Atq; hoc recte quidem dicit Diogenes, niſi ex vno eſſent omnia, non poſſe viciſſim agere & pati, ceu calidum frigeſieri, & idem rurſum calefieri. nõ enim calor & frigus, in ſeſe mutuo tranſeunt, ſed ipſum, vt patet, ſubiectum mutationem ſuſcepit. Quare, horum quibus actio competit vnam eſſe ſubiectam materiam neceſſe eſt. Dicere igitur vniuerſa eſſe eiuſmodi, non eſt verum, ſed ea quibus mutuo a ſeſe pati, & agere inſitum eſt. At vero ſi de actione paſſioneue & de mixtione contemplandum ſit, & de tactu ſpeculemur eſt neceſſe. Nam neq; agere & pati ea poſſunt proprie, quæ ſe mutuo tangere nequeunt: neq; fieri poteſt, vt miſceantur quæ non quodammodo ſeſe tangunt prius. Quare de hiſce tribus, videlicet quid tactus, quid miſtio, et deniq; quid actio, determinandum videtur. Hinc aũt ſumatur initium. Nam ex entibus ea quibus miſtio competit eſſe apta vt ſeſe mutuo tangant, eſt neceſſe. atq; ſi quid agat & aliud patiatur proprie, ſimili itidem modo atq; illa afficientur. Quocirca de tactu prius dicendum eſt.

ANT.

Omnes.n. qui & elementa generant, & quæ ex elementis ſegregatione vtuntur, et cõgregatione: & facere & pati. Eſt autem congregatio miſtura. Quo autem miſceri dicimus, nondum determinatum eſt manifeſte. Sed neq; alterari poſſibile, nec ſegregari & congregari, nullo faciente aut patiente. Etenim plura elementa facientes, generant ea, mutua illorum inter ſe actione & paſſione; & his quidem ex vno neceſſe eſt dicere factionem, & hoc recte dicit Diogenes: quoniam ſi non eſſent ex vno omnia, nec etiam facerent & paterentur adinuicem, v.g. calidum infrigidari, & hoc calefieri rurſus. non.n. caliditas & frigiditas tranſmutantur adinuicem, ſed ipſum ſubiectum, vt manifeſtũ eſt. Quapropter in quibus facere eſt & pati, neceſſe eſt vnam horum ſubiectam eſſe naturam. Oĩa igitur, talia eſſe dicere non verum, ſed ea demum, in quibus eſt mutua actio & paſſio. Sed ſi de facere & pati, & miſtura videndũ, neceſſe eſt & de tactu. Non.n. facere hæc & pati poſſunt proprie, quæ non poſſibile adinuicẽ tangere: nec non tangentia adinuicẽ quantercunq; contingit miſceri primum. Quapropter de tribus his eſt determinandum quid Tactus, quid Miſtura, & quid Factio. Principium aũt accipiamus hoc: Neceſſe.n. eſt vt quibuſcũq; rebus ineſt miſtio ſeſe mutuo tangere poſſint, & ſi aliquid facit, hoc autem patitur principaliter, & his ſimiliter: ideo primo dicendum eſt de Tactu.

Quare de his determinãdum eſt.

Oſtendit neceſsitatem determinãdi dicens, quod omnes Philoſophi tangentes elementa, vel ex elementis generata, vtuntur congregatione & ſegregatione. Quæ enim ex elementis generantur, ex congregatione elementorum generantur: quæ vero corrumpuntur, ex ſegregatione elementorum corrumpuntur: quæ etiam dicebant agere & pati adinuicem. Cum ergo congregatio ſit quędam miſtura, oportet de miſtura determinare. Qualiter.n. fiat miſtio & quid ſit, non eſt adhuc manifeſte determinatum. Cum autem nec alteratio nec congregatio, vel ſegregatio poſsint fieri ſine actione & paſsione, oportet prius determinare de actione & paſsione. Illi enim, qui ponunt plura principia, dicunt eſſe generationem per actionem & paſsionem elementorũ adinuicem. ſimiliter & illi, qui ex vno materiali principio dicunt aliqua fieri, neceſſe habent ponere agere & pati. Ideo recte dixit Diogenes cum dixit, quod niſi ex vno materiali principio fierent omnia; impoſsibile eſſet aliqua adinuicẽ tranſmutari, aliter.n. non poſſet calidum frigefieri, nec frigidum calefieri, niſi ſubeſſet vna materia: impoſsibile eſt.n. quod frigiditas ſit caliditas vel ecõuerſo: ſed oportet quod habeant vnum commune ſubiectum, per quod poſsint adinuicem tranſmutari. quapropter quæ agunt & patiuntur adinuicem, neceſſe eſt habere vnam ſubiectam materiam, quæ ſit ſuſceptiua cõtrariorum. Non tamen omnia agentia & patientia ſunt talia, ſ. habentia vnam materiam, ſed ſolum illa, quæ agunt & patiuntur adinuicem. Sunt.n. aliqua, quæ agendo non patiuntur, ſicut ſubſtantiæ ſeparatæ, & corpora cœleſtia quæ ſcilicet corpora, licet patiantur, vtpote quæ mouentur tñ non patiuntur ab his, quæ mouentur ab eis. Vlterius autem cũ miſtio, & facere & pati non poſsint fieri ſine tactu (nam ea quæ adinuicem non ſe tangunt, non poſſunt adinuicem agere & pati) ideo determinando de ipſis, oportet de tactu tractare. Inter iſta autem tria prius determinandum de tactu, quia tactus prius eſt: ſequitur.n. ad iſta duo, ſed non econuerſo. Neceſſe.n. eſt quod iſta, quæ miſcentur adinuicem, ſe tangant, ſed non conuertitur. Similiter, ſi aliquid agit & patitur ab eo, neceſſe eſt etiã quod iſta ſe tangant, ſed non conuertitur. Cum ergo primum ſit a quo non conuertitur cõſequentia, primum inter tria dicendum de tactu. Deinde cum dicit.

Quę agunt & patiuntur adinuicem habent vnã materiam.

In poſt pdicamẽtis c. de Prior.

Ferè

VATAB. *Ferè igitur vt & extera quæq; alia nomina, plura dicuntur modis, & partim vniuocè, partim altera ab alteris prioribusq;, ſic & de tactu quoq; res ſeſe habet.*

ANT. Tex.c.44. *Fere quidem igitur vt & aliorum nominũ vnumquodq; dicitur multifariam, & hæc quidem æquiuoce, hæc autem altera ab alteris, & prioribus, ſic habet de tactu.*

Proſequitur intentum: & circa hoc tria facit ſm quod de tribus determinat. Primo determinat de tactu, Secundo

Tex.c.46. de facere & pati. ibi § De facere & pati. § tertio de mixtione.

Tex.c.81. ibi § Reliquum autem vidẽdum. § Circa primum duo facit.

De tactu. Primo diſtinguit hoc nomen tactus, Secundo incipit agere de ipſo. ibi § Sed tñ principaliter. Dicit ergo primo, quod tactus dicitur multipliciter, ſicut fere vnumquodque aliorum nominum, quædam.n. dicuntur æquiuoce, quædã analogice & tranſumptiue, ſiue metaphorice: ita etiam tactus dicitur proprie & tranſumptiue. Dicit autem fere, quia forte non omnia dicuntur multipliciter. Deinde cum dicit.

VATAB. *Sed tamen quod proprie dicitur: ad ea accommodari ſolet quæ ſitum habent. Situs autem hiſce quibus & locus competit etenim, perinde vt Mathematici, de tactu & loco reddamus oportet, ſiue eorum quodq;, ſeparatum ſit, ſiue alio modo habeat. Si ergo tangere ſit, quemadmodum antea eſt definitum, extrema ſimul eſſe, ea profectò ſe mutuo tangent, quæ cum diſcretas magnitudines, ſitumq; habeant, extrema ſimul habeunt, Porro cum ſitus omnibus quibus & locus cõpetat, atq; ſupra & infra & id genus oppoſita, prima loci differentia ſint, omnia ſanè, quę ſeſe mutuo tangunt, pondus leuitatemùe aut vtraq;, aut alterum habebunt, quæ aũt talia ſunt, actiua ſunt & paſſiua. Vnde conſtat eiuſmodi natura mutuo ſeſe tangere, quorum cum viciſſim mobilia ſint atq; motiua, diſcretis ſeparatisq; magnitudinibus, extrema ſunt ſimul. Cæterum, cùm id quod mouet nequaquã ſimiliter id moueat, quod motum ſubit, ſed neceſſe ſit vt idẽ, aliud moueat motum & ipſum, aliud immobile perſiſtens, haud aliter de ipſo quoq; agente dicẽdum eſſe in aperto eſt. Nam id, quod mouet, agere quippiã, & contra quod agit, mouere dicunt. verum differentiã ſubeunt, & proinde ea diſtinguamus oportet. Non.n. fieri poteſt vt quoduis mouens agat, ſi patienti agens opponamus. patiens autem ſit cui motus ſecundum affectum competit. affectus vero, ſecundum quem ſolum alteratio fit. vt albedo & calor. ſed mouere, latius eſſe quam agere patet. Illud igitur palam eſt, ea, inquam, quæ mouent partim mobilia tãgere, partim minime.*

ANT. *Sed tamen principaliter dictum exiſtit in habentibus poſitionem: poſitio autem quibus & locus. Etenim in mathematicis ſimiliter aſſignandus eſt tactus & locus, ſiue eſt ſeparatum vnumquodq; eorum, ſiue alio modo. Si igitur eſt, determinatum eſt prius, Tangere vltima habere ſimul, hæc vtique ſe tangunt adinuicem quæcunque determinatas magnitudines & poſitionem habentia, ſimul habent vltima. Quoniam autem poſitio iiſdem quidem in quibus & locus exiſtit: loci differentia ſurſum & deorſum prima, & talia oppoſitorum: omnia ad ſeinuicem tangentia grauitatem vtique habent aut leuitatem, aut ambo, aut alterum. talia autem paſſiua & actiua. Quapropter manifeſtum eſt, quoniam hæc tangere nata ſunt adinuicem, quorum diuiſis magnitudinibus, ſimul vltima ſunt, exiſtentibus motiuis & mobilibus adinuicem.*

Tex.45. *Quoniam autem mouens non ſimiliter mouet quod mouetur, ſed hoc quidem neceſſe eſt motum, & ipſum mouere, hoc autem immobile ens, manifeſtum, quoniam & de faciente dicemus ſimiliter. Etenim mouens facere aliquid inquiunt, & faciens mouere. ſed tamen differunt & oportet determinare Non enim poſſibile eſt & mouens omne agere & facere, ſi faciens opponitur patienti hoc autem in omnibus in quibus eſt motus paſſio. paſſio autem eſt, ſecundum quam alteratur ſolum, verbi gratia calidum & album. ſed mouere amplius quam agere eſt. Illud igitur manifeſtum eſt quòd motiua partim immobilia tangunt, partim vero non tangunt.*

Proſequitur de tactu & primo de tactu proprie ſumpto, ſecundo de tactu ſumpto tranſumptiue. ibi. § Eſt autem vt

Tex. c. 45. aliquando. § Circa primum duo facit. Primo inueſtigat definitionem tactus, ſecundo inueſtigatam concludit. ibi § Sed

T.c.45. determinato. § Circa primum ponit conditiones, quę requiruntur ad tactum. Eſt autem tactus, vt infra ponit, in habentibus poſitionem, quorum vltima ſunt ſimul, mouentibus & motis actiuis & paſſiuis adinuicem. Primo ergo manifeſtum ſupponit, concludens primam conditionem, dicens, ꝙ tactus proprie & principaliter dictus eſt in habentibus poſitionem: poſitio autem non eſt niſi in habentibus locũ. & ideo, cum mathematica habeant poſitionem, ſiue ſint ſeparata ſecundum rem, ſiue ſecundum rationem tantum, habent etiam locum. Nam, ſicut dicit Commentator ſuper loco illo, licet mathematica abſtrahantur ab alijs accidenti-

Com.44. Sola naturalia sũt vero in loco. bus. ſ. a motu & materia, impoſſibile eſt tamen ea imaginari ſine loco, cum corpus naturale non ſit in loco niſi ſm ſuas dimenſiones, & non per alia accidentia. Locus ergo inſeparabilis eſt a mathematicis corporibus: ipſis tamen non contingit locus & tactus, niſi per quandam ſimilitudinem ad naturalia. Nulla.n. vere ſunt in loco niſi naturalia ſecundum eſſe accepta, in quibus ſunt mathematica ſm eſſe ſuum: & ideo etiam in ipſis habent locum & tactum. Nec accipiuntur hic ſecundum abſtractionem ab eſſe: quia talis conſideratio non eſt naturalis, ſed mathematica & ideo locus & tactus conuenit eis ſecundum ꝙ talia per poſterius. Secundo ibi. § Si igitur eſt vt determinatum. § Ponit ſecundam conditionem dicens, ꝙ, ſi ita eſt, vt dictum eſt in Quinto Phyſ.

Tex.c.22. ꝙ tangere eſt habere vltima ſimul: illa ſe tangunt, quæ habent determinatas magnitudines & poſitionem, & quorũ vltima ſunt ſimul: & iſtæ ſecunda conditio, ſ. habere vltima ſimul. Tertio ibi. § Quoniam autem poſitio. § Inueſtigat tertiam conditionem, ſ. ꝙ tactus eſt in mouentibus & motis, dicens, ꝙ poſitio eſt in habentibus locum. & quia primę differentiæ loci ſunt ſurſum, & deorſum, vt dicitur in Secundo de Cœlo, neceſſe eſt vt quæ ſe tangunt, ſint ſurſum aut

Tex. c.8. deorſum Ideo, quę ſe tangunt, ſunt grauia aut leuia, aut ambo: ſicut elementa media, quæ ſunt grauia & leuia ſecundũ diuerſos reſpectus, vt dicitur in quarto de Cœlo: aut alterum eorum, ſicut extrema: quorum alterum eſt ſimpliciter

T.c. 34. graue, & alterum ſimpliciter leue. omnia autem talia dum tangunt ſe agunt & patiuntur adinuicem. Quapropter concludit manifeſtum eſſe, ꝙ illa proprie ſe tangunt, quorum diuerſæ ſunt magnitudines, & ſimul habent vltima, quæ mouent & mouentur adinuicem per virtutem illorum vltimorum. Quarto ibi. § Quoniam autem mouens. § Inueſtigat quartam conditionem quæ eſt, ꝙ tactus eſt in actiuis & paſſiuis. & dicit, quia non omne mouens mouetur, ſed quoddam eſt mouens motum, quoddam autẽ mouens immobile: & hoc dupliciter, aliquid.n. ſimpliciter nullo modo mouetur, ſicut mouens primum aliquod autẽ mouens non mouetur a moto, licet moueatur ab aliquo, ſm quorundam extimationẽ, agens etiam inuenitur in illis duobus modis: quia quidam dicunt ꝙ actus mouentis eſt quoddam facere, & e conuerſo, ꝙ actus facientis eſt quoddam mouere: quod tamen falſum eſt. Differunt.n. mouens & faciens. quorum differentiã oportet nos determinare. Si enim nos dicimus ꝙ faciens op-

Dña inter mouens & faciens. ponitur ſm ſuam ſpeciem patienti, tunc cum contraria nata ſunt fieri circa idem, oportet ꝙ faciens patiatur, cum tangat ipſum: hæc autem ſunt, quibus motus eſt paſſio, i. quibus mouendo patiuntur ſm alterationem aliquam, alteratio autem ſola eſt ſm paſſiones, i. paſſibiles qualitates, vt ſm calidum vel frigidum. cum ergo calidum contrarietur frigido, & albũ nigro, & ſic in alijs, duo poſſunt concludi. primum, ſ. ꝙ agens & patiens habent contrarias qualitates, ſecundum eſt cum non omne mouens ſit tale, non omne mouens eſt agens. In plus ergo erit mouere q̃ agere. Ex his ergo quæ

Mouere in plus quam agere.

go quæ dicta ſunt concludit corollarium quoddam dicens, E q mouentia immobilia tangunt ipſa mobilia, eſt aût vt ſic, eſt autem vt non ſic, quia tangunt per vltimû virtutis egredientis ab eſſe eorum: ſed non tangunt per vltimum ſuę quantitatis tñ. Quia ſi ſunt immobilia ſimpliciter, vt ſubſtantiæ ſeparatæ, non habent vltimum, ſi vero ſint ab his, quæ mouent: & tunc non habent vltima ſimul cum vltimis illorum quæ mouentur. Ad euidentiam illorum, quæ hic dicuntur, conſiderandum eſt, qđ agens ſiue faciens põt ſumi dupliciter.

Agens dupliciter.

Vno modo communiter, prout ſ. virtus alicuius procedit quocunq; modo in id quod ſubijcitur ſibi, & hoc modo ſuperius eſt ad mouẽs: Alio modo poteſt ſumi naturaliter, ſiue phyſice, & hoc modo in minus eſt q̃ mouens & opponitur ſecundum ſuam ſpeciem patienti. Deinde cum dicit.

VATAB.

Verum ea tangere vniuerſaliter definiuntur, quæ ſitum habent, & quorum alterum motiuum eſt, alterum mobile, idque viciſſim, quibus agere atque pati competit. Magna igitur ex parte, id quod tangitur, id tangit a quo tangi ſo- F *let. Etenim omnia fere quæ apud nos ſunt cum mouentur, mouent, per quæ eſſe neceſſe videtur, vt id quod tangitur, id tangat a quo tangi ſolet.*

ANT.

Sed determinato tangere vniuerſaliter quidem, quod eſt poſitionem habentium, & hoc quidem motiuo, hoc mobili, ad inuicem autem motiuo & mobili: in quibus exiſtit agere & pati. Eſt quidem igitur, vt in multum tactum quod tangit tangens: etenim mouent mota omnia fere, quæ in conſpectu noſtro, quibus neceſſe eſt, & videtur tactum tangere quod tangit.

Tactus definitio.

Concludit inueſtigatam definitionem tactus dicens, q determinatur vel definitur ipſum tangere vniuerſaliter, qđ eſt in habentibus poſitionem, mouentibus & motis, a ſeinuicem actiuis & paſſiuis Et ex hoc cõcludit vlterius quoddam corollarium, q frequentius & fortius dicitur eſſe ta- G ctum omne agens naturale quod tangendo tangitur: quia fere omnia, quæ ſunt in conſpectu noſtro circa locum actiuorum & paſſiuorum, mouent mota: in quibus neceſſario videtur eſſe tactus. Deinde cum dicit.

VATAB.

Interdum autem dicimus mouens ſolum tangere id quod mouetur: & contra quod tangitur, id non tangere, a quo tangitur. Verum, quia quæ eiuſdem ſunt generis, cum motum ſubeunt, mouent: vt quod tangitur tangat neceſſarium eſſe videtur Quare ſi quid motus expers moueat, id profecto tanget mobile, nihil aũt illud. Interdum.n. dicimus eum, qui non moleſtia afficit, tangere nos, non nos illum. De tactu igitur rerum naturalium, hoc pacto determinatum ſit.

ANT.

Eſt autem, vt aliquando inquimus, mouens tangere ſolum id quod mouetur, quod tangitur autem non tangere id quod tangit. Sed quæ mouent mota, quia homogenea, neceſſe videtur eſſe quod tangitur tangere. Quapropter ſi quid mouet immobile ens, illud quidem tangit quod mouetur, il- H *lud autem non: inquimus enim aliquando triſtantem tangere nos, ſed nos non eum. De tactu quidem igitur in naturalibus determinatum ſit hoc modo.*

Determinat de tactu improprie dicto dicens, q ſicut inquimus. i. dicimus quoddam eſſe mouens quod ſolũ tangit id quod mouetur, ſed id quod tangitur, ſ. ipſum motum, nõ tangit tangens. i. mouens: & in talibus eſt tactus improprie ſumptus: & iſta ſunt, quæ non ſunt vnius generis Phyſi. Sed illa, q̃ ſunt homogenea. i. vnius generis naturalis, mota mouent: & in talibus neceſſe eſt q tactum tangat tangens: & ſi eſt aliquod mouens immobile tangit id quod mouetur, ſed non tangitur ab eo. & eſt ſimile ſicut inquimus, i. dicimus aliquando, q contriſtans tetigit nos, & nos non tetigimus contriſtantem, vt quando aliquis dicit verbum iniurioſum, vnde contriſtamur, ſed nos non tetigimus contriſtantem. Vlterius epilogat dicens, q de tactu in naturalibus dictum eſt hoc modo.

LECTIO XIX.

Quænam & qualis ſint naturæ actiua & paſſiua declaratur.

VATAB.

Deinceps de actione & paſſione dicendũ eſt, cum de hiſce ſententias inter ſeſe ſubcontrarias a maioribus noſtris acceperimus. Plurimi.n. vno ore hoc aſtruunt, a ſimili, inquam, ſimile nullum pati, quia neutrum alteri potius actiuum ſit, aut paſſiuum: quippe cum eadem oĩa, ſimilibus ſimiliter inſint. At quæ diſſimilia differentiaq; ſunt, vt mutuo agant patianturq; aptiſſima eſſe aſſerũt. Nam cum minor ignis a maiori corrumpitur, ob contrarietatem illam id ipſum pati inquiunt: dicunt.n. multum pauco eſſe contrarium.

ANT.
T.c.46.
Simile a ſimili eſt impaſſibile.

De facere & pati: dicendum deinceps. Suſcepimus n. a prioribus ſubcontrarios inter ſe ſermones. Multi quidem n. dicunt concorditer, quòd ſimile quidem a ſimili omne impaſſibile eſt: propterea quod non magis actiuum aut paſſiuum eſt alterum altero: omnia.n. eadem ſimiliter inſunt ſimilibus. Diſſimilia autem, & differentia & facere & pati adinuicem ſunt innata. Etenim quando minor ignis a maiori corrumpitur: propter contrarietatem, hoc, inquiunt, pati: contrarium enim eſſe multum pauco.

De facere & pati.
Rõ ordinis

Poſtquã Philoſophus determinauit de tactu q eſt vnum de tribus neceſſarijs ad principale propoſitum, hic incipit determinare de facere & pati. Et eſt rectus ordo: quia ſicut tactus præcedit actionem & paſſionem, eo q agentia & patientia neceſſe eſt q adinuicem ſe tangant, ita agere & pati præcedit miſtionem, eo q ad miſtionem neceſſe eſt q aliqd agat & aliquid patiatur, vt infra dicetur. Et ideo ante miſtionem determinat de agere & pati. Circa hoc duo facit: Primo determinat de agere & pati, Secundo de modis agendi & patiendi. ibi § Quomodo autem contingat. § Circa primum tria facit. Primo oſtendit quæ & qualia ſunt actiua & paſſiua. Secundo determinat de modis eorum. ibi § Eodem modo ſuſcipiendum eſt. § Tertio oſtendit ad quas cauſas ipſa actiua & paſſiua reducantur. ibi § Eſt enim factio cauſa vnde principium. § Circa primum tria facit. Primo ponit opiniones aliorum de ipſo facere & pati, ſecundo manifeſtat oſtendendo cauſas contrarietatis ipſius. ibi § Videntur autem hoc modo. § Tertio ponit opinionem ſuam. ibi § Sed quoniam non quocunq; innatum eſt. § Circa primum ponit vnam opinionem dicens, q, poſtquam determinatum eſt de tactu, dicendum eſt de facere & pati: prius tamen videndum eſt quid de ipſo dixere priores Philoſophi. Videntur.n. eorum opiniones de facere & pati eſſe contrariæ. nã multi concordauerunt in hoc, q ea quæ agunt & patiuntur adinuicem, neceſſe eſt penitus eſſe diſsimilia. Cuius rationẽ aſsignabant dicentes q inter ſimilia, vnum non habet magis rationem agentis quam aliud nec econuerſo: vnde non habet magis rationem patientis quam aliud. omnia.n. hæc, ſcilicet agere & pati, ſimiliter eodem modo inſunt his quæ ſunt ſimilia. ſed illa quę ſunt diſsimilia, & differunt in formis & qualitatibus, nata ſunt agere & pati adinuicem. Siquis autem obijcere contra eos dicens, q ſimilia & agunt & patiuntur adinuicem, ſicut multus ſiue magnus ignis corrumpit paruum ignem, quia ſunt ſimiles & vnius naturæ Reſpõdetur, q hoc non eſt propter ſimilitudinem quam habent, ſed eſt propter contrarietatem in quantitate ipſorum: magnum enim contrariatur paruo. Secundo cum dicit.

Tex.c.89.
T.c.56.
Tex.c.53.
Tex.c.55.
T.c.48.
T.c.50.
Prima opinio q ſimile non patitur a ſimili
Obiectio.
Reſponſio.

VATAB.

Democritus vero, ſolus præ ceteris peculiariter dixit. Nã agens & patiens, idem ac ſimile eſſe aſſerit. non.n. fieri poſſe arbitratur, vt differentia atq; diuerſa a ſeſe viciſsim patiantur. Sed & ſi quæ diuerſa ſunt quippiã in ſeſe mutuo agant, hoc illis euenire, non quo diuerſa ſunt, ſed quo idem quippiam habent. Quæ igitur dicuntur, talia ſunt.

ANT.
T.c.47.

Democritus autẽ vltra alios dixit ſolus ſingulariter. Inquit.n. idem et ſimile eſſe faciens & patiens: quia altera & differentia non cõtingit pati abinuicẽ. Sed, ſi altera exiſten-

tia

tia faciunt aliquid adinuicem, non ſecundũ quod altera, ſed A
ſecundum quòd idem aliquid ſunt, ſic hoc accidere eis. Quæ dicuntur igitur hæc ſunt.

Sc͂da opi. φ ſimili ſolum a ſimili patitur.

Ponit aliam opinionem quæ primę videtur eſſe cõtraria: & eſt opinio Demo. qui in hac opinione fuit ſingularis & ſolus. Dixit.n. φ agens & patiens eſt omnino idẽ & ſimile: quia quæ ſunt diuerſa & diſſimilia, nec agunt, nec patiuntur adinuicem. Sed, ſi contingat φ aliqua diuerſa & diſſimilia agant & patiuntur adinuicem, hoc non eſt inquãtum diuerſa, ſed inquãtum aliquo modo ſunt idem & ſimilia. Hæc ergo ſunt quæ accipimus ab antiquis de ipſo facere & pati. Deinde cum dicit.

VATAB. *Qui autem hoc pacto dicunt, ſubcontraria dicere videntur. Contradictionis vero cauſa, eſt hæc. Nam, cum totum quippiam contemplari oporteat, de parte quadam loquũtur vtriq;. Nam quod ſimile eſt, & omni ex parte nullam proſus habet differentiam, nihil à ſimili pati, rationi conſentaneum eſt. Cur n. potius alterum altero erit paſſiuum? Item ſi fieri queat vt quippiam patiatur à ſimili, illud quoq; à ſeſe pati poterit. Atqui his ad hunc modum ſeſe habentibus, nihil aut incorruptibile aut mutationis expers fuerit, ſi quidẽ ſimile quatenus ſimile exiſtit actiuum ſit. Nam corpus omne ſeſe interno proprioq; motu mouebit, Et quod prorſus diuerſum & nullatenus idem eſt, ſimiliter. Nam neque albedo à linea, neque linea ab albedine quicquam patietur, niſi forte per accidens. i. en, ſi lineam eſſe albam, aut nigram acciderit. Non n. ea quæ neque contraria ſunt, neque ex contrarijs conſtant, ſeſe extrudunt propelluntq; à natura.*

ANT. *T.c.84.* *Videtur autem hoc modo dicentes ſubcõtrarios dicere ſer*C*mones. Cauſa autem contradictionis eſt: cum totum inſpexiſſe debuiſſent, partem tantum aliquam vtriq; dixerunt. Simile n. omnino indifferens rationabile eſt non pati à ſimili. nihil n. magis actiuum erit alterum quàm alterum. Sed, ſi ſimile à ſimili pati aliquid poſſibile & ipſum à ſeipſo. Quamuis his ita ſe habentibus, nihil vtique erit nec incorruptibile, neque immobile. Sed ſi ſimile ſecundum quòd ſimile actiuum, ipſum. n. ſeipſum mouebit omne. Et omnifariam alterum, & nullatenus idem ſimiliter, neque. n. patietur albedo à linea, aut linea ab albedine præterquam ſecundum accidẽs, puta ſi accidat albam, ſiue nigram lineam eſſe. Non exterrius. n. ipſa ſeipſa à natura faciunt quæcunque, neque contraria, neque ex contrarijs ſunt.*

Si ſimile & ſimili patit & idẽ a ſeipſo patiet.

T.c.49.

Cur ita cõtrariabant inter ſe antiqui.

Manifeſtat primas opiniones oſtendendo cauſam cõtrarietatis in ipſis, dicens, φ antiqui Philoſophi videntur dice D re ſubcontrarios ſermones. qui ideo dicuntur ſubcontrarij, quia quodammodo ſunt veri, & quodãmodo falſi. vnde aliqualiter compatiuntur ſe adinuicem, ſicut ſubcontrariæ propoſitiones. Cauſa autem diuerſitatis & contrarietatis iſtarum opinionum eſt: quia, cum oporteat conſiderare naturam actiuorum & paſſiuorũ ex vtraq; parte, i. tam ex parte terminorum q̃ ex parte ſubiecti: ſiue tam ex parte materiæ, quàm ex parte formæ, quod idem eſt, conſiderauerunt tantum vnam partem. & ideo in parte verum dixerunt, & in parte falſum. Primi. n. qui dixerũt actiua & paſſiua omnino diſſimilia, conſiderauerunt ea tantum ex parte terminorum ſiue formarum. Et in hoc bene dixerunt; quia non eſt conueniẽs φ omnino ſimile in materia & in forma patiatur ab omnino ſibi ſimili in materia & forma: qm̃ ſicut antiqui dicebãt nullum corpus eſt dignius agere in alterum q̃ alterum. Alia etiam ratione inducebantur ad hoc ponendum: φ, ſi ſimile, agit in ſimile, vbi maior eſt ſimilitudo, magis ibi eſt ratio actionis & paſſionis: ſed cum nihil ſit ſimilius alteri, quã idẽ ſibijpſi, idem à ſeipſo patietur, & ſeipſum corrumpet. nihil ergo incorruptibile, nihil immobile erit. Qui vero dixerunt actiua & paſſiua eſſe ſimilia, conſiderauerunt ea ſolum ſm materiam, & quantum ad hoc bene dixerunt: quia id quod eſt omnino alterum, & nullatenus idem, non agit in alterũ A nec patietur ab eo: impoſſibile eſt. n. φ ea, quæ non communicant in materia agant & patiantur mutuo. Et ponit exemplum de linea & albedine, quæ cum non communicant in materia, impaſſibilia ſunt adinuicem: niſi forte per accidens adinuicem patiantur: ſicut quando linea fit alba vel nigra: Et quod talia non ſint adinuicem actiua & paſſiua, patet ex hoc, quòd illa, quæ non ſunt contraria, nec ex contrarijs, nõ faciunt ſeipſa adinuicem exterius à natura, id eſt non tranſmutant ſe adinuicem vel corrumpuntur. Cum enim illud quod corrumpitur vel generatur tendat ad aliam formam, dicitur fieri exterius à natura, id eſt à forma, quam prius habebat, quæ dicitur natura, vt dicitur in Secundo Phyſicorum. Deinde cum dicit.

S pra com. 13.

VATAB. *At, cum non quoduis agere ac pati natum ſit, ſed quæ aut contraria ſunt, aut habent contrarietatem, tam agens quàm patiens genere quidem ſimile ac idem, ſed ſpecie diſſimile atq; contrarium eſſe eſt neceſſe. Nam corpus à corpore, & ſapor à ſapore, & calor à calore, & in ſumma quod eiuſdem eſt generis ab eo quod eiuſdem itidem generis eſt, pati aptum eſt. Cuius cauſa eſt, quòd contraria in eodem genere ſunt oĩa. Cõtraria vero inter ſeſe viciſſim agunt patiunturq;. Quare & agens & patiens partim eadem ſunt, partim diuerſa, atq; inter ſeſe diſſimilia, neceſſe eſt. Cum autem agens & patiens genere quidem eadem ſimiliaq; ſint, ſpecie autem diſſimilia, contraria vero ſint eiuſmodi, cum contraria, tũ quæ inter ea media ſunt, inter ſe mutuo actiua & paſſiua eſſe conſtat. Et. n. omnino generatio atque corruptio, in hiſce conſiſtunt. Quãobrem & ignem calefacere & frigidum frigefacere, & omnino actiuum id quod patitur ſibi ſimile reddere, tam rationi conſentaneum exiſtit: nam agens & patiens contraria ſunt, & generatio, in contrarium tendit. Quare neceſſe eſt, vt patiens in id mutetur quod agendi vim obtinet: hoc. n. pacto, in contrarium erit generatio.*

ANT. *T.c.50.* *Sed quoniam non quodcunque natum eſt pati & facere. ſed quæcunque aut contraria ſunt, aut contrarietatẽ habent, neceſſe eſt patiens & faciens genere quidem ſimile eſſe & idem, ſpecie autem diſſimile & contrarium. natum eſt. n. corpus à corpore, ſapor a ſapore, calor autem a calore pati. vniuerſaliter autem homogeneos ab homogeneo. Huius autem cauſa quoniã contraria in eodem genere omnia: faciunt aũt & patiuntur contraria abinuicem. Quapropter neceſſe eſt qualiter quidem eſſe eadem faciens & patiens, qualiter autem altera & diſſimilia abinuicem. Quoniam autem faciẽs & patiens genere quidem eadem & ſimilia ſunt, ſpecie au*D*tem diſſimilia: talia autem contraria: manifeſtum quoniam actiua & paſſiua ſibinuicem ſunt & contraria & media. Etenim vniuerſaliter generatio & corruptio in his & ex his. Et ideo rationabile iam ignem calefacere, & frigidum infrigidare. Contraria. n. hæc ſunt, ideo & actiua & paſſiua. Et vniuerſaliter faciens aſſimilare ſibiipſi patiens. faciẽs. n. & patiens contraria ſunt & generatio in contrarium. Quapropter neceſſe eſt in faciens patiens tranſmutari. Sic. n. generatio in contrarium erit.*

Agẽs & paties debẽt eſſe idẽ genere & diuerſa ſpẽ.

T.c.52. *quæ ſũt nata agere & pati adinuicem.*

Ponit opinionem propriam. & circa hoc duo facit. quia primo ponit eam, ſecundo redit iterum ſuper opinionem antiquorum, oſtendendo φ in parte bene dixerunt & in parte errauerunt, & cauſam erroris ipſorum. ibi {Secundum rationem autem non eadem dicentes} Dicit ergo, quòd quia non quæcunque apta nata ſunt agere & pati adinuicem, ſed ſolum illa, quæ ſunt contraria, vel habent contrarietatem, neceſſe eſt quòd agens, & patiens in genere ſint idem & ſimilia, & diuerſa ſpecie & contraria. Et non ſumitur hic genus logice: quia hoc modo alia corpora eſſent eiuſdem generis, ſed ſumitur genus naturaliter. & hoc modo omnia quæ communicant in materia ſunt eiuſdem generis. Quòd autem actiua & paſſiua ſint talia dupliciter probat. Primo per indu-

Genus duplex nota & mox Lectio.16.

Materia cęli diuerſũ genus eſt a materia elemẽtorũ.

inductionem, dicens, ꝙ agens & patiens eſſe eiuſdẽ generis & diuerſa ſpecie patet inducendo in ſingulis, corpus.n. natũ eſt pati a corpore, quod eſt eiuſdem generis in ſubſtantia, ſi tñ communicent in materia: quod dico pp corpora cœleſtia, quæ non habent eandem materiã cum inferiorib. ſapor aũt natus eſt pati a ſapore, & color à colore, quæ ſunt eiuſdẽ generis in qualitate, & vniuerſaliter res eiuſdem generis ab homogeneis, i. á rebus naturalib. eiuſdem generis Secundo

T.c.14. ibi.{Huiuſmodi autem cauſa.} Oſtendit idem ſimiliter ſic. quęcunque agunt & patiuntur adinuicem ſunt contraria: contraria autem ſunt in eodẽ genere, vt probatur in 10. Metaph. ergo actiua & paſſiua ſunt in eodem genere. & ideo neceſſe eſt ipſa eſſe qualiter, i. quodammodo eſſe ſimilia: quia eadem & ſimilia genere, & qualiter, i quodammodo altera

Syllogiſmus Ariſt. & diſſimilia ſpecie, vt dixerunt antiqui. Hanc autem rationem conuertit, de concluſione faciens alteram præmiſſarũ hoc modo, illa, quæ ſunt ſimilia in genere, & diuerſa ſpecie ſunt contraria: ſed actiua & paſſiua ſunt talia. ergo ſunt contraria: & etiam ipſorum media, quæ ad extrema comparata F quodammodo contrariantur. Si ergo ſm iſtam viam poterit eſſe generatio & corruptio, quæ fiunt ſolum per contraria, ſic etiam ignis poterit calefacere, & frigidum infrigidare, & vniuerſaliter faciens poterit ſibi aſſimilare patiens, cũ habeat vnum commune ſubiectum ſuſceptiuum contrariorum: faciens.n. & patiens ſunt contraria: & faciens poterit tranſmutari in patiens, & econuerſo. Sic enim fit generatio & corruptio, ſcilicet de contrario in contrarium. Deinde cum dicit.

VATAB. *Itaq; tametſi verbotenus eadem non dicunt, vtroſque tamen naturam ipſam attingere contingit. Dicimus.n. interdũ, ſubiectum ipſum pati, vt hominem ſanari & calefieri ac frigefieri & cætera ad hunc modum. interdum vero, frigidum calefieri, & ægrum ſanari. atque vtraq; vera ſunt. Eodem modo & de agente dici ſolet: nam interdum hominem, interdum calidum calfacere dicimus. Partim.n. materies ipſa patitur partim contrarium. Igitur qui ad illam reſpexerunt, agens & patiens quippiam idem habere oportere putarunt. qui ad alterum contra.*

ANT. T.c.52. *Secundum rationem autem non eadem ſunt dicentes, ambos tamen eſt tangere naturam. Dicimus.n. pati quandoque ſubiectum. v.g. ſanari hominem, & calefieri, & infrigidari, & alia eodem mod: quandoque autem calefieri frigidum, ſanari autem ęgrotantem. ambo autem ſunt vera. Eodẽ modo & de faciente. quandoque.n. calefacere hominem inquimus, quandoque autem calidum. eſt quidem.n. vt materia quod patitur eſt autem vt contrarium. Ad id quidem igitur reſpicientes idem oportere habere exiſtimauerunt faciens & patiens ad alterum autem, contrarium.*

Redit ad prædictas antiquorũ opiniones, oſtendẽdo cauſam contrarietatis ipſorum: quod quidem ſupra licet idẽ fecerit, non ſic tamen aperte manifeſtauit Dicit ergo ꝙ antiqui Philoſophi ſibiinuicem contradicere videntur nõ eadẽ dicentes, quia non habuerunt eandem rationem, i, conſiderationem, vtraque tamen pars tetigit naturam actiuorum & paſſiuorum, vel ſecundum aliam literã, ambo tetigerunt verum. Dicimus.n. aliquando pati ſubiectum, ſicut quando dicimus hominem ſanari, vel calefieri, vel infrigidari, & ideo Demo. ſolum reſpiciens ad ſubiectum, dixit actiua & paſſiua eſſe ſimilia. & in hoc bene dixit. dicimus etiam aliquãdo & contrarium pati, ſicut calidum frigefieri, & frigidum calefieri, & ideo etiam alij ſolum terminos intuentes dixerunt ipſa actiua & paſſiua eſſe omnino diſſimilia.

LECTIO. XX.

Agentis ac patientis duplex genus, primum, ſ. & vltimum quid ſint, & ad quod nam cauſæ genus Reducantur oſtenditur.

VATAB. *Cæterum haud aliam eſſe rationem de ipſo agere ac pati,* E *quàm de ipſo mouere ac moueri, exiſtimandum eſt. Etenim ipſum quoque mouens bifariam dicitur. nam & id, in quo motus principium ineſt, mouere videtur: (quippe cum principium, prima cauſarum ſit:) & rurſum quod vltimum eſt, ad id quod mouetur ad generationem: ſimili modo, de ipſo agente eſt dicendum, nam & Medicum, & vinum ſanare dicimus. Nihil igitur vetat in motu quo minus primum mouens immobile ſit, imo in nõnullis etiam neceſſarium exiſtit. at vltimum ſemper ſubeundo motum moueat neceſſe eſt. In actione autem, ipſum quidem primum nihil patitur, vltimũ vero patitur.*

ANT. T.c.53. *Eodem modo ſuſcipiẽdum eſt de facere & pati quo & de moueri & de mouere. Dupliciter.n. dicitur et mouens. in quo.n. eſt principium motus, videtur hoc mouere: (principium n. prima cauſarum:) et rurſus vltimum ad id quod mo-* F *uetur ad generationem. Similiter autem & de faciente. etenim Medicum ſanare dicimus, & vinum. Primum igitur mouens nihil prohibet in motu quidem immobile eſſe, in quibuſdam autem eſt & neceſſarium, vltimum autem ſemper mouere motum. In actione autem primum quidem impaſſibile. vltimum autem & ipſum patiens.*

Principiũ prima cauſarum.

Poſtquam Philoſophus determinauit naturam actiuorũ & paſſiuorum oſtendendo quę & qualia ſint, hic inquirit de modis eorum. & primo diſtinguit agẽtia abinuicem, ſcđo aſſignat cauſam diuerſitatis ipſorum. ibi {Quæcunque autẽ non habent.} Dicit ergo primo ꝙ ſuſcipiendum eſt, ꝙ facere & pati dicũtur multipliciter, vt mouere & moueri, vtrunque.n. dicitur dupliciter. ſicut mouens, qm̃ in vtroq; eſt primum & vltimum. id.n. eſt primum mouens, in quo eſt primum principium motus. quod veriſſime mouere, principium.n. mouendi eſt prima cauſa cauſarum, virtutem habẽs mouendi a ſeipſo non ab alio. vltimum autem mouẽs eſt id quod mouet per aliud, & poſt quod non eſt aliud mouens, ſed poſt ipſum eſt ſolum id quod mouetur ad generationẽ. Similiter autem duplex eſt faciens. quoddam primum, ſicut Medicus, qui eſt prima cauſa ſanitatis, & quodda vltimum, ſicut vinum vel potio, quæ etiam eſt cauſa mouens ad ſanitatem. Inter hæc aũt duo mouẽtia hæc eſt differentia, quia primum mouens poteſt eſſe immobile, ſicut Medicus, qui non mouetur ab aliquo dum ſanat, niſi forte per accidens. in quibuſdam tñ neceſſe eſt primum mouens eſſe omnino immobile, ſicut in his, quæ ſunt omnino ſeparata à materia, & hoc dupliciter, quia vel eſt omnino immobile, ſi nullam habeat materiã penitus, aut eſt immobile ab eo quod mouetur ab ipſa, ꝙ hoc, quando non habet eiuſdem rationis materiam cum eo quod mouetur. Vltimum autem mouens, poſt quod non eſt aliud niſi id quod mouetur tantum, neceſſe eſt ſemper mouere motum ab eo prima. Et ſimiliter eſt in actione, quia quoddam eſt agens primum, quod eſt impoſſibile, & H quoddam agens, quod patitur. Deinde cum dicit.

Agẽt & pati, mouere & moueri dupliciter.

Dña inter mouẽs primum & vltimum.

VATAB. *Quæ.n. eandem materiam non habent, ea citra paſſionem agunt. ceu medendi ars. hęc.n. ſanitatem efficit. & nihil ab eo patitur quod ſanari ſolet. At cibus dum agit, ipſe quoq; quippiam patitur aut.n. caleſcit aut frigeſcit, aut aliud quippiam patitur & ſi nil agit. Eſt autem medendi ars, veluti principium, cibus vero vltimum ac tangens.*

Quæcunq; igitur actiua, in materia formam non habent, ea pati nequeunt quæcunq; habent, queunt. Non.n. ſimiliter prope dixerim omnes, oppoſitorum vtriuſque eandem eſſe materiam, ſicuti genus vnum dicimus. Atque quod calidum eſſe poteſt, id proprius admoto præſenteq; calefactiuo incaleſcat neceſſe eſt. Idcirco, ſicuti diximus ex his quæ agẽdi vim habent, quædam pati non ſolent, quædam pati ſolẽt. Atque quo modo in motione res ſeſe habet. ſic & in actione. nam vt illic quod primo mouet, motus expers eſt, ita & hic quod primo agit, pati nequit.

Quæ-

Quæcunq; nõ habent eandẽ materiã, ipaſſibilia ſunt.

T.c.54.

Quæcunq; nõ in materia hñt formã, impaſſibilia ſunt.

Quæcunque autem non habent eandem materiam, faciunt A *impaſſibilia exiſtentia. v.g. Medicatiua. Ipſa. n. faciens ſanitatem nihil patitur a ſanato: cibus autem faciens ipſe patitur etiam. n infrigidatur, aut calefit, aut aliud quid patitur ſimul faciens. eſt autem Medicatiua quidem vt principium, vltimum autem cibus eſt & tangens. Quæcunq; quidem igitur non in materia habent formam, hæc quidem impaſſibilia ſunt actiua, quæcunq; autem in materia paſſiua. Materiam quidem. n. dicimus omnes ſimiliter eandem, vt ita dicam, eſſe oppoſitorum cuiuslibet, & vt genus eius: potens autem calidum eſſe, præſente calefaciente, & approximante, neceſſe eſt calefieri. Ideo (quemadmodum dictum eſt) hæc quidem impaſſibilia actiuorum, hæc autem paſſibilia: & quemadmodum in motione, eodem modo habet & in actione. Illic enim primitus mouens immobile, & in factiuis primitus faciens impaſſibile.*

Aſſignat cauſam diuerſitatis ipſorum dicens, quod cã, quare quoddam agens eſt quod agendo patitur, quoddam autem non, eſt iſta: quia quædam non habent eandem materiam, & talia agentia faciunt vel agunt exiſtentia impaſſibilia, i. ipſia non patientib ab his, in quæ agunt. v.g. medicina faciens ſanitatem nihil patitur à ſanato: quia non communicat cum eo in materia. Quædam autem habent eandem materiam, ſicut cibus vel potio, & id quod ſanatur, & ideo cibus agẽdo patitur: quia aut calefit aut infrigidatur. Inter hæc duo agentia, ſ. medicinam & cibum, medicina eſt principium, in quo primo eſt actio cibus autem eſt agens vltimum, quod agit per tactum. Quæcunque igitur agentia non habent eandem formam in materia, quæ ſit eiuſdem rationis cum paſſibilib. hæc cum ſint de numero agentium ſiue actiuorum, ſunt impaſſibilia, quæcunq; autem habent formam in materia eiuſdem C rationis agendo patiuntur. Subiungit ad horum declarationem quæ dicatur materia vna aliquorum: & dicit, quod dicitur eſſe vna materia cuiuslibet, quæ eſt ſuſceptiua contrariorũ, quæ licet ſit vna ſubiecto, differt tamen ſm eſſe: & propter hoc dixit, vt ita dicam. Et ipſa materia dr̃ vt genus, nõ quidem prædicabile, ſed dicitur genus ſecundum quod genus dicitur ſubiectum primum, quod ſubſtat duobus contrarijs aut pluribus: contrariorum autem vnum eſt in actiua, alterũ eſt in paſſiuo: & ideo vna materia eſt actiui & paſſiui. Et quod per naturam poteſt eſſe calidum, neceſſario calefit, quando appropinquat calidum calefaciens ipſum: hoc ergo quod dictum eſt, cauſa eſt, quare quædam agentia ſunt paſſibilia, & quædam impaſſibilia. Et ſicut dictum eſt in motione, ita dictum eſt in actione, quia ſicut in mouentibus primum mouens eſt immobile, in effectiuis primum efficiens eſt impaſſibile. Deinde cum dicit. ...

Quę cõicãt in materia agũt & patiũtur, quæ vero non e contrario.

Gen' Logicũ & Phyſicum.

Notabile.

V ATAB. *Nam cauſa vt vnde principiũ motus exiſtit, actiua eſt. Cuius aũt gratia cætera fiunt, actiua non eſt. Quapropter ſanitas ipſa non eſt actiua, niſi per trãlationẽ. Etenim cum ea, aliquo quidem agente, adeſt, patiens fit quippiam, ſed cũ habitus ipſi adſunt, nihil præterea fit, ſed iam eſt. forma autẽ atque fines, habitus quidam ſunt. At materies, vt materies, paſſiua eſt. Igitur ignis, in materia calorẽ habet. Quod ſi calor ſeparabile quippiam eſſet; is nimirũ pateretur nihil: ſed fortaſſe fieri nequit, vt is ſeparabilis ſit, quod ſi ſint nonnulla eiuſmodi, in eis profecto verum fuerit, quod dicimus. Quid igitur ſit agere ac pati, & quibus competat, & qua de cauſa, & quemadmodum, hoc pacto ſit deſignatum.*

ANT. Tex.co.55.

Sanitas nõ eſt factiuũ niſi ſm metaphoram. Habitib. præſentib. i materia ceſſat motus.

Eſt n. factiuum cauſa, vt vnde principiũ motus, cuius autem gratia non actiuum. nam ſanitas non factiuum eſt, niſi ſecundum metaphoram. Etenim hoc quidem faciente quãdo exiſtit generatur aliquid patiens, habitibus autẽ præſentib. non amplius generatur aliquid, ſed eſt iam: ſpecies autem & finis habitus quidam. Materia aũt ſecundum quod materia paſſiuum. ignis quidem igitur in materia habet calidũ. Si autem aliquid ſeparatum calidũ eſſet, hoc nihil pateretur hoc A *quidem igitur forſitan impoſſibile eſt ſeparatum eſſe. Si aũt ſunt quædam talia, in illis vtique erit verum quod dicitur. Quid quidem igitur facere & pati, & in quib. inſit, & quare, & quomodo, determinatum ſit hoc modo.*

Si calidũ aliquid ſeparatũ erit nihil patiet.

Oſtendit ad quam cauſam reducatur agens, & ad quam patiens. dicens, quod agens eſt vnũ primum principium motus & eſt diuerſum à cauſa formali & finali, & non dr̃ finalis, niſi ſm metaphoram. Et quod non ſit formalis nec finalis, ſic probat: quia, quando faciens eſt ſm actum faciens, tunc aliquid generatur in patiente. Sed talib. habitib. ſiue formis, ſicut eſt ſanitas, quæ eſt finis operationis Medicinæ, præſentib. nõ generatur aliquid nec fit, ſed iam eſt: ſpecies. n. & fines ſunt habitus quidam quieſcentes: nam habito fine quieſcit motor. Secundo cum dicit. {Materia autem.} Oſtendit ad quã cauſam reducatur patiens, dicens quod reducitur ad materiam: quia materia ſecundum quòd materia. Quæ autem ſunt actiua B & paſſiua, habent ſpeciem in materia: ſicut ignis habet eſſe calidum in materia ſi autem eſſet aliquod calidum ſeparatũ à materia, hoc nihil pateretur. ſed forſan impoſſibile eſt eſſe aliquid tale ſeparatum: licet quidam hoc dixerunt. Si autem aliqua ſint talia, quæ ſint a materia ſeparata, in illis verũ eſt quod dicitur, ſ. quod nihil patiuntur. Sed de hoc in prima Philoſophia locus erit determinare. Ex hoc manifeſte patet, quòd omnis potentia paſſiua & omnis paſſio eſt per materiam, & omnis actio eſt per formam. Vltimo epilogat, & eſt planum in litera.

Oĩs actio ẽ p formã & oĩs paſſio p materiã.

LECTIO. XXI.

Opiniones afferuntur aliorum de rerum generatione & interitu, ac diluuntur.

V ATAB. *Quo autem pacto id euenire queat, dicamus rurſum. Quibuſdam igitur pati quodq; videtur, vltimo principaliſſimoq; agente per quoſdam meatus ſeſe intrudente, atque nos hoc pacto & videre & audire, cæterisq; alijs ſenſib ſentire aiunt. Tum etiam per aerem & aquam, & ea quæ perſpecta atque translucida ſunt res ipſas videri: propterea quòd meatus habeant inuiſibiles quidem ob paruitatem, ſed tamen frequenter, & ſerie quadam ac ordine diſpoſitos: & magis, quæ magis perſpicua dilucidaq; ſunt.*

ANT. T.c.56.

Quomodo autem cõtingat hoc accidere rurſus dicamus. His quidem videtur pati vnumquodque per quoſdam poros, ingrediente faciente vltimo & principali: & hoc modu videre & audire nos inquiunt, & ſecundum omnes alios D *ſenſus ſentire. Amplius videri per aerem & aquam, & per tranſparentia: quia poros habent, inuiſibiles, propter paruitatem ſpiſſos autem & ſecundum ordinem: & magis habent tranſparentiam magis.*

Poſtquam Philoſoph' determinauit de natura actiuorũ & paſſiuorum, & de modis eorum: & oſtendit ad quas cauſas reducantur, hic determinat de modis agendi & patiẽdi, quomodo, ſ. contingat agere vel pati: & primo ſm opinionem aliorum, ſecundo ſecundum opinionem propriam. ibi {Quo autem modo exiſtit.} Circa primum duo facit. Primo ponit opiniones aliorum, ſecundo reprobat eas. ibi {Vt autem parum digredientes.} Circa primum duo facit. Primo ponit opiniones aliorum in generali, ſecundo in ſpeciali. ibi {Hi igitur in quibuſdam.} Dicit ergo primo, quod dicendum eſt rurſus, quo contingat agere & pati. Dicit autem rurſus: quia iam dixit quendam modum actionis & paſſionis in genere, nũc deſcendit ad ſpeciales modos ſumptos ex parte actiuorum & paſſiuorum, ſ. qualiter veniat agens ad patiens, vt imprimat ei ſuam formam, per quã intendit ipſum patiens tranſmutare. Circa hoc autẽ fuerunt diuerſæ opiniones. quibuſdam. i. viſum fuit, quod vnumquodq;, quod patitur, patitur per quoſdam poros, qui ſunt in ipſo patiẽte: per quos ipſum agẽs,

T. c. 77.
T.c.64.
T.c.60.

quod eſt proximum patienti, ingreditur in patiens per illos poros, vndique contingit ipſum, & vndique patitur patiés, & non in vno loco tantum, & per hunc modum dicit, ꝙ videmus & ſentimus ſecundum alios ſenſus omnes: quia ſecũdum eos viſus & auditus, effunduntur ſuper viſibile per media. ideo dixerunt quòd per poros illorum corpòrum, quæ ſunt media ſenſuum, videmus & audimus. Dicit etiam quod ideo plus videmus per aerem, & aquam, & per alia corpora diaphana, ſicut eſt vitrum, & criſtallum, quia illa corpora habẽt plures poros alijs: qui pori ſunt indiuiſibiles propter paruitatem, ſed magis ſpiſſe poſiti & melius ordinati, quia directi, & ideo videt melius per tranſparens viſus, ſi reperit rectam lineam, per quam videat, & quia magis tranſparens habet poros ſpiſſiores & directos ordinatos, ideo quanto fuerit magis tranſparens, tanto per ipſum melius videmus. Deinde cum dicit.

Sẽſus effunduntur ſup ſenſibile ſecũdũ iſtos.

VATAB. *Quidam igitur, quemadmodum & Empedocles, hoc pacto in nonnullis definierunt, non ſolum in agentibus patientibusq́;, ſed & ea miſceri aiunt, quorum pori atque meatus cõmenſurabiles inter ſeſe ſunt.*

ANT. *Hi igitur in quibuſdam determinauerunt ita, quemadmodũ & Empedocles, non ſolum in facientibus & patientib. ſed & miſceri inquiunt ea, quorum pori inuicem ſunt commenſurabiles.*

Ponit opiniones eorũ in ſpeciali: & diuiditur in tres partes ſm tres opiniones. & primo ponit opinionem Empedo. & dicit quòd quidam magis ad ſpeciem deſcendentes, dicunt ipſos poros non ſolum in actiuis & paſſiuis, ſed etiam illa dicunt adinuicem bene admiſceri, quorũ pori ſunt commenſurabiles, vt vnum in aliud ingredi poſſit: ita quòd plurimum vnius ſit in plurimo alterius, & econuerſo. Deinde cum dicit.

VATAB *Vna autem ratione ac via maxime de omnibus definiere Leucippus & Democritus, principium facientes quod quidẽ ſecundum naturam eſt.*

ANT. T.c.57. *Compendioſe autem maxime & de omnibus vno ſermone determinauerunt Leucippus & Democritus principium facientes ſecundum naturam.*

Ponit opinionem Leucippi & Democriti dicẽs, breuiter & compendioſe dicamus, ꝙ vno etiam ſimili ſermone dixerunt Leucippus & Democritus. ambo. n. poſuerunt principium, quod eſt ſecundum naturam. Per ipſum. n. ſicut infra dicitur, reddebant cauſam generationis & corruptionis, & ad ſenſum apparentia conſitentur, & ideo dicitur ſecundum naturam magis quam poſitio aliorũ, qui de naturis rerũ, per ſua principia cauſas aſſignare non poſſunt. Deinde cum dicit.

Tex.co.57.

VATAB. *Nonnullis. n. ex veteribus, id quod eſt, neceſſario eſſe vnum atque immobile, viſum eſt. vacuum. n. ipſum non eſſe: nihil autem moueri poſſe, ſi vacuum ſeparatum in ratione rerum non ſit. Nec rurſus eſſe multa, ſi ipſum non ſit, quod ea diſtinguit. Cæterum putare vniuerſum ipſum non eſſe continuum, ſed ea quibus conſtat diuiſim ſeſe tangere, idem profecto eſſe, atque ipſum multa & non vnum eſſe & vacuum dicere. Nam, ſi omni ex parte diuiſibile ſit, nullum vnum eſſe, quare nec multa, ſed vacuum vniuerſum. Sin vero partim diuiſibile ſit, partim non diuiſibile, hoc figmento cuidam eſſe perſimile. Nam quatenus, quamq́; ob cauſam pars alia vniuerſi hoc pacto ſeſe haberet, plenaq́; eſſet, alia diuiſa? præterea, ſic eſſe neceſſarium motum non eſſe. Ob haſce igitur rationes nonnulli ſenſum prætereuntes deſpicienteſq́;, quaſi rationem ſequi ducem oporteat, vniuerſum ipſum, vnum & immobile & infinitum eſſe aſſerunt. Nam alioqui (inquiunt) finis ad vacuum finiret. Quidam igitur adhunc modum et ob cauſas haſce, de ipſa veritate dixerunt. Sed cum in rationibus hæc videantur euenire, in ipſis vero rebus minime: hoc pacto ſentire, inſaniæ perſimile exiſtit. nemo. n. ex hiſce, quos inſania male habet, à mente eo vſque diſcedit, vt ignem & glaciem, vnũ eſſe putet: ſed ſolum quæ bona honeſtaq́; ſunt, & quæ per conſuetudinem talia eſſe apparent, ea quibuſdã ob inſaniam nihil differre videntur.*

ANT. *Quidam. n. antiquorum opinati ſunt ex neceſſitate eſſe vnum omne & immobile, vacuum quidem. n. non ens. moueri autem non poſſe ſi non vacuum ſeparatum. Neque rurſus multa eſſe ſi non ſit ſegregans. Hoc. n. nihil differt. vt ſi quis exiſtimet non continuum eſſe omne: ſed res diuiſas ſemetipſas tangere & fore multa & non vnum eſſe, & vacuum. Si. n. vbique diuiſibile, nihil eſſe vnum: quapropter neque multa, ſed vacuum omne. Si autem tum diuiſibile quidem, tum autem non, fictitium aliquod hoc vtique videre. Vſque quantum. n. & propter quid hoc quidem ſe habet ita eſſe totaliter & plenum eſt, hoc autem diuiſum? Amplius autem & ſic fore neceſſarium non eſſe motionem. Ex his igitur vtiq́; ſermonibus tranſcendentes ſenſum, & deſpicientes eum enunciant, ac ſi conueniens ſit rationem ſequi, vnum & immobile omne eſſe dicunt, & infinitum quoddam finem. n. finire vtique ad vacuum. Hi igitur propter cauſas has enunciant ita de veritate. Amplius autem in ſermone videtur hoc quidem contingere, in rebus autem ita opinari dementia eſt ſimile. nullus. n. dementium egreditur intantum, vt ignem, & glaciem vnum eſſe exiſtimet: ſed ſolum bona, & apparentia propter aſſuetudinem, hæc quibuſdam nihil videntur differre propter dementiam.* T.c.58. T.c.59.

Opi. Par. & Meliſſi.

Ponit opinionem Parme. & Meliſſi. qui opinati ſunt eſſe tantum vnum principium, & illud eſſe immobile & continuum. Quod autem ſit immobile ſic probabant. Motus nõ poteſt eſſe niſi ſit vacuum: ſed vacuum non eſt: ergo motus non eſt, ergo eſt tantum vnum & immobile. Quod vero ſit tantum vnum ſic probabant. Multa non poſſunt eſſe niſi ſit aliquid ſeparans & diuidens ea: nihil autem poteſt eſſe segregans & diuidens niſi vacuum ſit: ſed vacuum non eſt: ergo nõ poſſunt eſſe multa ſegregata: & ſic omnia vnum ſunt. Et, quia poſſet dici eis ꝙ multa ſunt ſe tangentia, ita ꝙ inter ea non ſit vacuum ſegregans Dicunt, ꝙ hoc nihil differt. quia continuum & contingens idem dicebant eſſe. nam ſm eos continui partes ſe contangebant. Dixerunt etiam ꝙ nihil differt ꝙ ſint multa, & ꝙ non ſit vnum, & ꝙ dicatur eſſe vacuum: quia continuum & contiguũ ſunt idem ſm iſtos, nec multa ſunt niſi ſint diuiſa, & ꝙ non diuidebantur niſi per vacuum, ſed non eſt vacuum, ergo nec multa, ſed omnia continua. Si. n. dicatur ꝙ ens vbiq́;, i. in omni puncto, ſit diuiſibile, tũc poteſt dici ꝙ nihil ſit vnum. ſed multitudo componitur ex multis vnis, ergo nec multitudo erit. ergo totum erit vacuum. Si autem dicatur totum ens eſſe continuum, tum quidem. i. ſm aliquid eſſe diuiſibile, tum autem non, i. ſecundũ aliquid eſſe indiuiſibile, hoc vtique videbitur eſſe fictitium, cum non ſit magis ratio, quare in vno puncto diuidatur q̃ in alio. vſque ad quantum. n. erit diuiſibile, ita ꝙ ibi ſtet diuiſio, & quare aliquid de vniuerſo ita ſe habet ꝙ diuiditur & ſeparatur per vacuum, aliud autem ſe habet quod eſt plenũ, & non diuiditur, ita ꝙ vnum ab alio ſeparetur per vacuum, non videtur horum poſſe ratio aſſignari. Amplius autem ſequitur ex neceſſitate ꝙ nihil mouebitur per iſtas rationes. ergo tranſcenderunt & dimiſerunt ſenſum, & ea quæ per ſenſum apparent, opinantes ꝙ magis debemus ſequi rationem quàm ſenſum. Quod autem totum ens ſit infinitum ſic probabant. Si ens finitur, aut finitur ad plenum, aut ad vacuum, ſed ad plenum non poteſt finiri, quia plenum eſt ens, idem enim finiretur ad ſeipſum, vel eadem ratione illud plenum finiretur ad aliud plenum, & ſic eſſet abire in infinitum, ergo oportet quòd finiatur ad vacuum, ſed vacuum non eſt, ergo ad nihil finitur. ergo oportet quòd ens ſit infinitum. iſti ergo propter tales cauſas ſic enunciauerunt de veritate. Adhuc in ſermone per ipſorum rationem ſophiſticam vr hoc ſequi quod dictum eſt, non tamen in rei veritate cotingit.

Dementiæ ſignum.

git. Si autem res ipſę inſpiciantur, dementię videtur eſſe ſimile dictum eorum. nullus n. demens intantum ægreditur a iudicio veritatis, quod dicat ignem & glaciem eſſe vnum: qđ illi dicebant ponentes omnia eſſe vnũ. Licet aliquis propter conſuetudinem vel propter apparentiam putet mala in ſenſibus eſſe bona hoc. n. quibuſdam propter dementiam accidit. vnde aliquando inter bona & mala nullam differentiã eſſe putant. Deinde cum dicit.

VATAB.

Leucippus vero rationes habere arbitratus eſt, quæ ſenſui conſentanea dicentes, nec generationem, nec corruptionẽ, nec motum, nec entium pluralitatem e medio tollant. Conſentanea autem hiſce quæ apparent, hæc quidem locutus. illis vero qui ipſum vnum conficiunt, quia ſine vacuo nõ ſit motus. & vacuum eſſe nõ ens, & eius quod eſt nihil non ens eſſe ait. quod enim proprie eſt, plenum eſſe.

ANT.
T. c. 60.

Leucippus autẽ exiſtimauit habere ſermones, qui ad ſenſum confeſſa dicentes, non deſtruebat generationem, neque corruptionem, neque motum, neque multitudinem entium. Conſenſit autem his partim quæ apparent, partim vero vs, qui vnum aſtruunt quare neque eſſe motum ſine vacuo. Vacuumq́; non eſſe ens: & entis nihil non ens inquit eſſe. principaliter. n. ens, plenum eſt ens.

Comparat prædictas opiniones adinuicem. Et primo cõparat opinionem Leucip. & Democ. ad opinionem Parmen. & Meliſſi. ſecundo comparat eam ad opinionem Empe. ibi ¶Sed vt Emp.¶ Tertio ad opinionem Platonis ibi ¶Similiter autem aliorum.¶ Circa primum duo facit. Primo comparat opinionem Leucip. ad opinionem Parm. & Meliſſi penes cõuenientiam, ſecundo penes differẽtiam. ibi ¶Sed omne quod tale.¶ Dicit ergo primo, ꝙ Leucip. Putauit habere ſermones meliores alijs in hoc, ꝙ confitetur ea quæ ſunt manifeſta ad ſenſum. Vnde neque deſtruit generationem neq; corruptionem, neque motum, neque multitudinem rerum: ſ. d cõfitetur ea quę ſunt omnib. manifeſta ad ſenſum. In hoc tamen dixit eadem cum Parm. & Meliſſo: conſtituentib. ſ. dicentib. ꝙ omne quod eſt, eſt tantum vnum; & immobile: quia dicit ꝙ bene ſequitur, ꝙ non erit motus niſi ſit vacuum. ſed in hoc differt ab eis: quia illi deſtruxerunt conſequens, ſ. vacuum eſſe: & concluſerunt oppoſitum antecedentis, ſ. motum nõ eſſe. Sed Leucip. ponit antecedens & infert conſequens, ſ. motum, & ex hoc concludit vacuum eſſe. vacuum autem dicit eſſe ſicut priuationem, & ideo ſimpliciter eſt non ens: quia non eſt aliquid entium, ſicut nec priuatio: tamẽ eſt ens, quia eſt entis, ſicut priuatio habitus. vnde plenum dicebat principaliter ens. Deinde cum dicit.

T. c. 61
T. c. 62.
C
Parme. vacuũ quod Leu. ponit.
Vacuũ eſt ſicut priuatio.

AVTAB.

Sed quod eſt eiuſmodi, non vnum eſſe, ſed numero infinita, & indiuiſibilia ob molis paruitatem. Atque hæc in vacuo ferri. vacuum. n. eſſe. Item cum coaleſcunt coeuntq́; generationem: cum diſſoluuntur, corruptionem efficere. Atq; agere & pati, quatenus ſeſe tangunt. nam eatenus, non vnum eſſe. Et generare, cum componuntur complicanturque. Et ex eo quod vero vnum eſt, non gigni multitudinem. nec ex iiſce, quæ vere multa ſunt, vnum: ſed hoc eſſe impoſſibile. D

ANT.

Sed omne quod tale non vnum, ſed infinita multitudine, & indiuiſibilia propter paruitatem tumoris. hæc autẽ in vacuo ferri: vacuum n. eſſe. Et coagmentata quidem generationem facere, diſſoluta autem corruptionem: facere autem & pati quatenus ſe contingunt. Secundum. n. id non vnũ eſſe & compoſita & complicata generare. Ex eo quod vere vnũ eſt, non generari multitudinem, neque ex vere multis vnum: ſed eſſe hoc impoſſibile.

Tex. c. 62.

Comparat dictas opiniones circa differẽtiam dicens. Qđ licet principaliter ens ſit plenum: tñ non omne quod eſt plenum eſt vnum, ſicut dicit Parm. & Meliſſus, ſed ſunt multa, & infinita, & indiuiſibilia propter paruitatem ſuæ quantitatis. Hæc. n. ſunt quæ ipſi appellant athomos, ſiue corpora indiuiſibilia, quæ mouentur in vacuo. quod vacuum ipſe Leucippus dicit eſſe. Quomodo autem fiant generatio & corruptio, & alia, quę apparent ex illis athomis, ſubiungit dicens. Quod per ipſorum congregationem & cõglutinationem fit generatio: cum autem diuiduntur, fit corruptio; cum vero vndique ſe contingunt, faciunt actionem & paſſionem: cum autem penetrant ſe, & vnum ſubintrat in alterum, fit augmẽtum, cum permutauerint ordinem & ſitum, tunc fit alteratio. ſecundum enim quod dicit & confitetur, neceſſe eſt ponere non eſſe vnum ſolum, ex quo generantur iſta compoſita & complicata, quia ex eo, quod eſt vere vnum, impoſſibile eſt fieri multa, nec ex vere multis fieri vere vnum, impoſſibile eſt fieri multa, nec ex vere multis fieri vere vnum. Dicitur autem vere vnum, quod omnino eſt indiuiſibile actu & potentia: vere autem multa, quę omnino diſtincta ſunt nec actu nec potentia coniunguntur, ſicut indiuiſibilia. Deinde cum dicit.

De atomis & cõcurſu eorum ſm illos.
A
Vere vnũ & vere multa.

VATAB.

B *Sed quemadmodũ Empedocles & quidam alij aiunt per meatus pati: ſic omnem alterationem paſſionemque fieri modo, cum per vacuum fiat diſſolutio & corruptio: ſimiliter autem & accretio, intro ſubeuntibus ſolidis. Fere autem perinde dicat Empedocles atque Leucippus ait. eſt neceſſe eſſe, inquam, ſolida quædam, cæterum indiuiſibilia, niſi meatus omni ex parte continui quod ſanè fieri nequit. Nam ſolidũ, nihil aliud præter poros, ſed totum vacuum eſſet. Quę igitur ſeſe tangunt indiuiſibilia eſſe, & quę inter hæc media ſunt vacua quos ille poros meatueq́; appellat. eſt neceſſe. ad hunc modum, Leucippus de actione & paſſione dicit. Modi igitur, quibus alia agunt, alia patiuntur, hi fere dicuntur. & de hiſce quidem, & quo pacto dicant, perſpicuum eſt. Et ad poſitiones, quibus ipſi vtuntur, fere conſentanee accidere videtur, cæteris autem minus. verbi gratia Empedocli qualiter generatio, corruptio, & alteratio fiant, nequaquam liquet. Nam his prima corpora indiuiſibilia ſunt, figura tantum inter ſe diſcrepantia, ex quibus primis cætera componuntur, et in quę vltima diſſolui ſolent. Empedocli vero, cætera quidem vt patet vſque ad elementa ipſa, generationem habent atque corruptionem. At horum ipſorum aceruata congeſtaq́; magnitudo quo pacto oriatur ac intereat, neque perſpicuum eſt, neque fieri poteſt vt ipſe dicat, niſi & ipſius ignis elementum eſſe dixerit.*

C

ANT.
T. c. 62.

Sed vt Empedocles, & aliqui aliorum inquiunt pati per poros: ita omnem alterationem & omne pati, hoc modo generari per vacuum facta diſſolutione & corruptione. ſimiliter autem, & augmentationem ſubintrantibus alijs. Fere autem & Empedocli neceſſe eſt dicere, vt Leucippus inquit, et enim eſſe quadam ſolida, indiuiſibilia autem, ſi non vbique pori continui ſunt. hoc autem impoſſibile: nihil. n. aliud ſolidum extra poros. ſed omne vacuum. Neceſſe igitur tangentia quidem eſſe indiuiſibilia, media autem eorũ vacua, quos ille dicit poros. ita autem & Leucippus dicit de facere & pati: modi igitur, ſecundum quos hæc quidem faciunt, hæc autem patiuntur, fere hi dicuntur. Et de his quidem, & quomodo dicunt manifeſtum eſt, & ad eorum poſitiones quib. vtuntur fere confeſſe hoc contingere videtur, alijs autem minus, verbi gratia Emp. quomodo erat generatio & corruptio, & alteratio, non eſt manifeſtum. His. n. erãt corpora indiuiſibilia prima corporum, formis differentia ſolum ex quibus primum componuntur, & in quæ vltimo diſſoluuntur. Empedocli alia quidem manifeſtum, quoniam vſque ad elementa habent generationem & corruptionem: ipſorum vero elementorum quomodo generatur et corrumpitur coaceruata quantitas, neque manifeſtum, neque contingit dicere ei non dicenti & ignis elementum eſſe.

Comparat opinionem Leucippi ad opinionem Empe. & primo penes conuenientiam, dicens. ꝙ Democ. & Leucipp. dicunt ꝙ res patitur per poros, ſicut dixit Empe. ꝙ quidam alij de antiquis philoſophis. dicunt, ꝙ omne pati & oẽ alterari hoc modo generatur, & fit quod ſit: ita ꝙ fiat rei diſſolutio per interpoſitionẽ vacui, quia vacuum interponitur ipſis rebus, ita ꝙ pars huc, pars illuc feratur. Similiter augmentatiooem fieri per ſubintrationem ipſorum ſolidorum atomorum adinuicem. Emped. aũt fere neceſſe eſt dicere. ſicut Leucip. dixit: eſſe ſ. indiuiſibilia corpora. Dicit autem fere: quia Emp. non confitebatur expreſſe eſſe aliqua corpora indiuiſibilia, ſed quia hoc ſequitur ad opinionem eius. ponebat. n. poros in ipſis corporib. ex quib. actio & paſſio cauſabatur ſm eum. aut ergo illi pori ſunt in toto corpore: ita ꝙ nõ ſit aliquid medium inter eos, aut eſt aliquod corpus ſolidũ diuidens eos. Si ſunt in toto corpore, ita ꝙ nihil ſit medium, tunc totum corpus erit vacuum: quod eſt impoſſibile. neceſſe eſt ergo eſſe aliquod corpus ſolidum extra poros, i. præter poros, quod ipſos diuidat & diſtinguat, & talia corpora neceſſe eſt eſſe diuiſibilia, media autem illorum ſunt vacua ſiue foramina, quæ. ſ. ille Emp. dicit poros. Nulla. n. vt dicit.

Com. 62. F

Commentator eſt differentia inter vtranq; opinionem: niſi quod ſm Leuci. inter hæc corpora eſt vacuum, & apud iſtos illa foramina ſunt plena corporib. ſubtilib. Conueniunt igitur in duob. ſ. in poſitione vacuitatis, & poſitione corporis indiuiſibilis: & ideo fere ita dicit Leucip. de facere & pati ſicut Emp. & ideo dicit, ꝙ modi agendi & patiendi ſm vtroſque fere ſunt idem. Dicit fere propter prædictam cauſam. Secundo cum dicit. ſEt de his quidemſ Ponit differentiam inter vtranque opinionem, dicens; ꝙ iſtorum differentia de modis agendi manifeſta erit ex eorum poſitionibus ſequentibus. Nam Leucip. magis poteſt dare ea ſua opinione cauſam eorum, quæ manifeſte videntur. Emp. autẽ minus: quia ſm eius fundamentum non eſt manifeſtum, quo accidit generatio & corruptio, & alteratio in omnib. entib. naturalib. ſed Democ & Leucip. poſſunt aſſignare cauſam generationis & corruptionis, nõ ſolum miſtorum. ſed etiam quatuor elementorum, ea corporibus indiuiſibilibus: quia ſecundũ

G

iſtos diuerſitas iſtorum corporum tam ſimplicium quã miſtorum cauſatur ex diuerſitate corporum atomorum, quæ differunt poſitione, ordine, & forma, & figura, ſicut dicitur in 1. Metaphyſi. Emp. vero ex ſui poſitione non poteſt dare cauſam generationis & corruptionis niſi ſolum iſtorum miſtorum vſque ad elementa. ponit enim alia fieri ex quatuor elementis: ſed in elementis non poteſt dare cauſam generationis & corruptionis. non enim poſuit alia elementa priora iſtis quatuor elementis. vnde non poteſt dicere propter quid vel quomodo generentur ex alijs, aut corrumpatur in alia. Deinde cum dicit.

Lect. 6.

Nihil prius quatuor elemẽtis ſm Emp.

VATAB.

Similiter et aliorum omniũ, uti Plato in Timæo ſcripſit.

Tantum. n. abeſt, vt eo quo Leucippus modo dicat, quod hic ſolida, ille plana eſſe indiuiſibilia, & hic infinitis figuris, ille finitis, indiuiſibile quodque definiri aſſerit, quandoquidẽ indiuiſibilia vtrique & figuris definita dicunt. Ex his itaq; generationes & ſegregationes fiunt. Non Leucippo quidem duo modi eſſe poſſunt, & per vacuum, & per tactum. hoc. n. H *ratione, diuiſibile quodq; exiſtit. Platoni vero, duntaxat per tactum. nam vacuum non eſſe inquit. Et de planis quidem indiuiſibilibus, in hiſce quæ prius dicta ſunt diximus, de ſolidis uero iiſdem indiuiſibilibus quod præterea conſiderari poteſt, in præſentia omittatur.*

ANT. T. c. 63.

Similiter autem aliorum omnium, ut in Timæo ſcripſit Plato: Intantum differt enim ut non eodem modo cum Leucippo dicat. Quoniam hic quidem ſolida hic autem planities dicit indiuiſibilia. Et hic quidem infinitis terminari figuris indiuiſibilium ſolidorum unumquodq;, hic autem terminatis quoniam indiuiſibilia utrique dicunt terminata figuris. Ex his itaque generationes & ſegregationes & corruptiones. Leucippo quidẽ enim duo modi erant, utique per uacuũ & per tactum. hic enim indiuiſibile unumquodque. Platoni E *autem ſecundum tactum ſolum: uacuũ enim non eſſe inquit. De indiuiſibilibus autem planiciebus diximus in prioribus ſermonibus, de indiuiſibilibus autem ſolidis amplius eſt dicere ideo hoc accidens relinquitur nunc.*

Comparat opinionem Leucippi ad opinionem Platonis, & primo penes conuenientiam, dicens, ꝙ ſicut Leucip. põt dare cauſam generationis omnium ex ſua poſitione, ita & Plato ſm ꝙ ſcripſit in Timeo. Secundo cum dicit. ſIntantũ differt. n.ſ Ponit differentiam dicens, ꝙ quamuis Leucip. & Plato conueniant in hoc ꝙ vterque poſuit indiuiſibilia principia, tamen in tribus differunt. Primo, quia Leucip. dixit illa indiuiſibilia eſſe corpora ſolida, Plato autem ea dixit eſſe ſuperficies. Secundo, quia figuræ indiuiſibilium corporũ, quibus figurãtur & terminatur, vnumquodq; compoſitorũ ſunt infinitæ apud Leucip. ſed ſm Platonem ſunt finitæ. Poſuit. n. Plato figuras triangulares eſſe primas omnium figurarum, quæ finitæ ſunt. Tertio differunt:, quia, cum vterque iſtorum dicat generationem & corruptionem fieri per congregationem & ſegregationem atomorũ, ſm Leucip. erunt

Dña inter Leucip. & Plato. tripl.

F

duo modi, quibus fit actio & paſſio, ſ. per tactum agentis & patientis, & per vacuum, quo adeſt porus. ſm Platonem vero erit tantum vnus modus, ſ. per contactum, & non per vacuum. Vacuum. n. ſecundum eum non eſt de indiuiſibilibus ſuperficiebus, vt dictum eſt in Tertio de Cœlo & Mundo. T. c. 61. & inde. Quod autem contingit dicere de indiuiſibilibus corporibus, relinquatur nunc.

LECTIO XXII.

Illorum deſtruitur ſententia, qui indiuiſibilia corpora rerum principia aſſerebant.

VATAB.

Vt autem paululum digredientes dicamus quodque eorum, quæ indiuiſibilia ſunt, impatibile eſſe neceſſe est. (non enim fieri poteſt vt quicquam patiatur, niſi per vacuum) vllamque paſſionem efficere (nam vacuum, neque durum, neque frigidum eſſe poteſt.)

G

ANT. T. cõ. 64.

Vt autem parum digredientes dicamus neceſſarium et impaſſibile vnumquodque dicere indiuiſibilium. (non enim poſſibile pati niſi per vacuum) & nullius actiuum paſſionis, neque enim durum, nec frigidum eſſe poteſt indiuiſibile.

Poſtquam Philoſophus poſuit opinionem aliorũ de principijs rerum naturalium, & de modis quibus agũt & patiuntur adinuicem, nunc in parte iſta reprobat eas & primu reprobat opiniones eorum, quantum ad poſitionẽ atomorum, quæ dicebant eſſe principia, ſecundo quantum ad modos agendi, quos ponebat. ibi ſQuicunque quidem igitur per potorum.ſ Circa primum duo facit. primo oſtendit indiuiſibilia corpura non eſſe principia, ſecundo quod non mouentur à vacuo ibi ſAmplius quidam quid quod eſt amplius autem vtrum.ſ Circa primum duo facit. primo ponit rationem, ſecundo remouet quandam inſtantiam, quam aduerſarij poſſent dare. ibi ſAmplius autem inconueniens. Qđ ergo indiuiſibilia corpora non poſſint eſſe principia, probat ducendo ad impoſſibile, quod contradictoria erunt ſimul vera & hoc tali ratione. Si indiuiſibilia corpora ſunt principia, nec agent nec patientur adinuicem, item ſi ſunt principia agent & patientur adinuicem: ergo agent & non agent, patientur & non patientur: quod eſt impoſſibile. Circa rationem iſtam ſic procedit. primo probat ꝙ non agent nec patientur, duplici ratione. quarum prima talis eſt. Actio & paſſio fit per vacuum, vt ipſi dicunt: ſed in talibus atomis non eſt vacuum, ergo nec agunt nec patiuntur. Secunda talis eſt. Omne quod eſt cauſa actionis vel paſſionis, eſt durũ, vel molle, vel aliqua qualitatum diſpoſitum, ſed nullum corpus indiuiſibile eſt tale, ergo nec eſt actiuum nec paſſiuum. Secundo cum dicit.

T. c. 75.

T. c. 73.

Tex. co. 72.

T. c. 70.

VATAB. *Atqui hoc abſurdum eſt, ſolum, inquam, rotundæ figuræ A calorem tribuere. neceſſe enim eſt, & contrarium, frigus ſcilicet, alicui alij competere figuræ. Abſurdum etiam eſt, ſi hac quidem, caliditas, inquam, & frigiditas inſint, pondus autem, ac leuitas, & duritia mollitiesque non inſint. Atqui Democritus, indiuiſibilium quodque per exceſſionem grauius eſſe aſſerit, quare, vt patet, & calidius. aut fieri non poteſt, vt quæ talia ſunt, mutuo à ſeſe non patiantur ceu à calore admodum exuperante, id quod lente calidum eſt. At vero ſi durum, & molle. Molle autem dicitur, quia pati quippiam ſoleat. quod enim cedit, molle eſt. At vero & abſurdum quoque fuerit, ſi nihil niſi figura ſolum inſit. item, ſi quid inſit, ſed vnum ſolum. vt ſi hoc durum ſit, illud calidum. neq; n. eorum natura, vna aliqua eſſe poteſt. Pari modo impoſſibile fuerit, & ſi plura vni inſint. nam, cum ſit indiuiſibile, in eodem affectu haberi. Quare, ſi patitur quatenus frigeſit, eatenus nimirum & aliud quippiam aget, aut etiam patietur. Ad hunc autem modum de cæteris quoque paſſionibus eſt dicendum.*

ANT. T.c.65. *Quamuis hoc inconueniens ſit, ſolum dare circulari, figura calidum. neceſſe eſt n. & contrariũ frigidum alicui alij conuenire figuræ. inconueniens autem ſi hæc quidem inſint dico autẽ caliditas, & frigiditas, grauitas autem, & leuitas,* Tex. c.66. *durities, & mollities non inſint. Sed tamen grauius ſecundũ excedentiam inquit eſſe Democritus vnumquodq; indiuiſibilium. quapropter & calidius: talia autem entia non pati* T.c.67 *adinuicem impoſſibile verbi gratia, à multum excedente calido leuiter frigidum calidum. Sed tamen ſi durum eſt, & molle. Molle autem in patiendo aliquid dicitur. ſubactiuum* T.c.68. *enim & molle. Sed tamen inconueniens, & ſi nihil inſit, niſi C ſolum figura: & ſi inſit vnum autem ſolum, verbi gratia hoc quidem frigidum, hoc autem calidum. neque. n. vna aliqua eſſet natura eorum. ſimiliter autem impoſſibile ſi multa vni. Indiuiſibile. n. cum ſit in eodem, habebit paſſiones: Quapropter & ſi patiatur (ſiquidem infrigidatur) ſic et aliquid aliud faciet, aut etiam patietur. eodem autem modo & de paſſionibus alijs.*

Oſtendit oppoſitum, ſ. quod corpora indiuiſibilia agant & patiantur, & hoc triplici ratione. quarum prima talis eſt Secũdum prædictos Philoſophos, indiuiſibilia corpora, quę ſunt Prima rõ circularis figuræ, ſunt calida: ergo oporter aliquod alterius figuræ eſſe frigidum: quia inconueniens eſt ponere vnũ contrariorum in naturali ſine reliquo, ſi aũt duæ qualitates ſuot Inconuenit in atomis, nec eſſe eſt ponere aliquas qualitates conſequẽtes ponere vnũ contrariorũ in natura ſine reliquo. eſſe in eis: q ſunt grauitas, durities, leuitas mollities, & aliæ huiuſmodi qualitates. cum concedant in atomis vnum eſſe grauius alio, ſicut apparet in radio Solis, quod vna atomus magis deſcendit quam alia. Si autem vnus eſt grauior alio, vnus etiam eſt & leuior alio, & vnus calidior alio. cum autem ſint talia, impoſſibile eſt ea non pati adinuicem & agere cum ſibi appropinquant. Patitur. n. leuiter calidum ab excedenti calido: non inquantum ſunt ſimilia in calido, ſed inquantum Quõ calidũ patiat à calidiori. excedens eſt magis calidum, & aliud quod exceditur eſt magis frigido permiſtum. Secundum rationem ponit ibi. Sed tamen ſi durum. Quæ talis eſt. ſi Democr. dicit ipſis atomis Secũda rõ. eſſe durum, neceſſe eſt quod dicat etiam eſſe in eis molle, per ſuã prædictam rationem: quia, ſi vnum cõtrariorum fuerit in natura, & reliquum, vt dr ſecundo de cœlo. molle autem naturale impotentiam reſiſtendi tactui paſſiuum eſt licet inquantum T.c.18. eſt infuſum humido ſit ſubactiuum. Dicitur autem molle ſubactiuum, quia agit per humidum, quod non eſt ſimpliciter actiuum, ſicut calidum vel frigidum: & per hoc dictũ Cur molle dicatur ſubactiuum. ſequitur tertium atomos eſſe actiuas & paſſiuas. Si ergo ſm quod deducit Commentator, quocunque componant ea, contingit eis impoſſibile: quoniam, ſi ponunt ea non eſſe recẽ- Tertia rõ. ptiua paſſionum ſequitur, quod non ſit aliqua cauſa actionis & A paſſionis; & ſi ponunt ea receptibilia, contingit vt nõ ſint receptibilia. ſic ergo ex illorum poſitione contingit vt ſint illorum receptibilia. Et ſicut diximus, licet hoc ſequatur ex dictis Democriti, & Leucippi, tamen hoc eſt impoſſibile & inconueniens. in atomis n. aut eſt figura ſola, aut cum figura qualitas actiua, & paſſiua. ſi ponatur in eis ſola figura, tũc non erunt actiua nec paſſiua: quia figura nec eſt actiua, nec paſſiua: aliter enim mathematica agerent & paterentur, ſi autem cum figura in atomis ponatur qualitas, quandoque autem vna erit in quolibet atomo aut plures. ſi autem vna, nec propria fuerit in qualibet atomo, & hoc quidem ſit calidum, hoc autem frigidum, tunc eorum natura non erit eadem. ſi ergo differunt in naturis ſunt diuiſibilia. ergo in indiuiſibilia ſunt diuiſibilia. Si autem plures qualitates inſunt T.c.50. vni atomo; quæ quidem actiuæ ſunt & paſſiuæ, illæ erunt cõtrariæ; quia actio & paſſio ſunt inter contraria, vt ſupra dictum eſt. ergo contraria ſunt in eodem indiuiſibili, ſequitur etiam quod ſint in eodem ſecundum idem, quod eſt im- B poſſibile. ſequitur etiam, quod ſi atomus infrigidatur, quod ſecundum hoc calefiat: quod falſum eſt. & eodem modo eſt de alijs qualitatibus actiuis & paſſiuis, quæ ſunt durum; & molle. Deinde cum dicit.

Siquidem hoc ipſum eodem modo accidit, tam ijs qui ſolida, quam qui plana eſſe indiuiſibilia dicunt. nam ſi vacuũ in hiſce, quæ indiuiſibilia ſunt, non ſit, neque rariora, neque denſiora fieri poſſunt. VATAB.

Hoc. n. & ſolida & planities dicentibus indiuiſibilia, contingit eodem modo. neque. n. rariora neque denſiora eſt poſſibile generari vacuo non exiſtente in indiuiſibilibus. ANT. T.c.69.

Reprobat opinionem Platonis dicens, quod etiam Democ. & huiuſmodi iſtud inconueniens ſequitur: & ad opinionem Platonis dicentis ſuperficies indiuiſibiles eſſe principia Di- C cit. n. Plato, quod in illis ſuperficiebus non eſt uacuum: quia ſecundum eos impoſſibile eſt fieri rarum, niſi per interpoſitionem vacui in partib. corporis. Sequitur quod non exiſtente vacuo non generatur aliquid rarius vel denſius: cum autẽ rarum & denſum ſint primæ contrariæ qualitates ex parte materiæ, iſtis non exiſtentibus aliæ conſequenter non erunt: quia ablato priori aufertur & poſterius. Si ergo in corpore nullæ ſunt qualitates actiuæ & paſſiuæ. ergo nec agit nec patitur aliquod indiuiſibilium non exiſtente vacuo ipſo. Deinde cum dicit. Arguir ad hominem.

Adhæc illud quoque præter rationem exiſtit parua inquam, eſſe indiuiſibilia, magna vero minime. Nunc enim haud ſine ratione, quę maiuſcula ſunt facilius quàm quæ parua, frangi ſolent. hæc. n. magna. ſ. facile diſſoluuntur, quippe quæ in multa impingunt. Sed quæ prorſus indiuiſibilia exiſtunt, cur paruis potius quam magnis competunt? VATAB.

E *Amplius autem inconueniens eſt & parua quidem indiuiſibilia eſſe, magna autem non. Nunc. n. magis rationabiliter maiora confringuntur quam parua. hæc quidem. n. diſſoluuntur facilius paruis, verbi gratia magna quidem procedunt ex multis, indiuiſibilia autem vniuerſaliter, quare magis quàm magnis inexiſtunt paruis.* ANT.

Remouet quandam inſtantiam ſiue falſam reſpõſionem, quæ poſſet dari ad rationes ſuas poſſet. n. aliquis dicere, quod atomi parui ſunt indiuiſibiles, magni autem diuiſibiles, vnde remouet dicens, quod hoc eſt inconueniens. Verum. n. eſt quod rationabilius, & facilius magna diuiduntur quam parua; quia magna facilius diſſoluuntur. & hoc ideo, quia magna componuntur ex multis. Non tamen paruitas vel magnitudo eſt cauſa diuiſibilitatis, vel indiuiſibilitatis. Ipſa vero atoma de natura ſua, & vniuerſaliter ſunt indiuiſibilia, & non propter magnitudinem vel paruitatem. Deinde cum dicit. Paruitas vel magnitudo nõ eſt cã diuiſibilitatis vel indiuiſibilitatis.

Inſuper vtrũ illorũ omnium ſolidorũ vna ſit natura, an inter ſe differant perinde atq; ſi mole alia ignea, alia terrea eſſeat?

Nam ſi vna ſit omnium natura, quidnam.i.quod ea diſtinxit ſeparauitq;? Aut cur cum ſeſe tangunt, non in vnū coaleſcunt, haud ſecus quam aqua, cum aquam tangit: nihil.n. poſterius à priori differt. Sin vero diuerſa, qualianam hæc ſunt. Atque perſpicuum eſt, ea potius quam figuras ipſas poni oportere principia, cauſasq; eorum, quæ eueniunt. Præterea ſi natura differant, & agent & patientur, cum mutuo ſeſe tangent.

ANT. T.c.71.

Amplius autem utrum̄ omnium una natura illorū ſolidorum, aut differt alterum ab alteris quemadmodū, ſi hæc mole eſſent ignea, hæc autem terrea. Si.n. vna natura eſt omniū, quid diuidens? aut quare cum ſe tangunt non fiunt vnum? quemadmodum aqua, quando aquā tangit nihil.n. differt poſterior aqua à priori. Si autem alia, qualia hæc? & manifeſtū eſt quod hæc ponēda ſunt principia & cauſas contingentiū magis, quàm figuras. Amplius autem differentia in natura vtique facien: & patientur approximantia adinuicem.

T. cō.72.

Ponit ſecundam rationem principalem ad probandum F atomos quos illi ponebāt, non eſſe principia, q̄ talis eſt. Aut illa corpora ſunt vnius naturæ, ſicut ſi eſſent oīa ignea, vel oīa terrea, vel differūt adinuicem in naturis, vt ſi eſſent alia terrea, alia ignea. Si autē ſunt oīa vnius naturæ & vnius ſpeciei ſm̄ quantitatem, quid erit tunc diuidēs & diſcontinuās ipſos atomos? quaſi diceret, nihil. cum.n. ſint vnius naturæ non eſt in eis aliquid inuenire, per quod abinuicem diſcontinuentur ſicut in aqua, cuius partes, q̄n adinuicē ſe tangūt, ſtatim continuantur, & non differt poſterior pars aquæ à priori: cum autem ipſa corpora atoma nec ſic adinuicem cōtinuentur, non erunt vnius naturæ. Nec diuerſarum naturarum: quia, ſi illa corpora ſunt alia & alia, vt dictum eſt, quales ſunt illæ diuerſę ſpecies vel naturæ? cum.n. illæ naturæ faciant atomos diuerſos & diſcontinuos, oportet q̄ ſint omnes ſm̄ naturas diuerſæ. ergo illæ naturæ magis ſunt ponendæ cauſæ & principia rerum, quæ fiunt ex atomis, quam figuræ atomorum, quod Demo. dixit eſſe principia. Et præterea, quæ differunt in natura & forma agunt & patiuntur adinui G cem, cum approximantur. illa vero, quæ ſunt diuerſa in figura, non ſic agunt & patiuntur adinuicem. ergo magis illæ diuerſæ naturæ debent poni principia actionis & paſſionis, q̄ diuerſæ figuræ. Deinde cum dicit.

VATAB.

Præterea, quid nam eſt id quod mouet? Nam ſi aliud ſit, affectioni erunt obnoxia: Sin vero quodque ſeſe moueat, aut erit diuiſibile, ita vt altera parte moueat, altera moueatur, aut in eodem inerunt contraria: & materies non modo numero vna, ſed & potentia, erit.

ANT. T.c.73.

Amplius, quid eſt quod mouet? ſi.n. aliud, paſſiuum eſt ſi autem ipſum ſeipſum, vnumquodque aut diuiſibile erit, ſecundum aliud quidem mouens, ſecundum aliud autem motum, aut ſecundum idem contraria inerunt. Et non ſolum materie erit vna numero, ſed & potentia.

Idē ſeipſū mouere nō poteſt. T.c.74.

Oſtendit q̄ corpora indiuiſibilia non mouētur in vacuo, H ſicut dicebat Democ. tali ratione; ſi illa indiuiſibilia mouentur in vacuo, quærendū eſt quid mouet ea, aut.n. mouetur a ſe aut ab alio, ſi ab alio, tunc ipſum indiuiſibile eſt paſſiuū ergo non eſt primum principiū actionis, ſed potius ipſum mouent. Si autem mouetur a ſeipſo, aut erit diuiſibile, cum ſm̄ vnam partem moueat & aliā moueatur, aut in eodē ſm̄ idē exiſtent contraria: mouere.n. & moueri ſunt contrariorum. vtrunq; autem iſtorum eſt impoſſibile. Sic etiam non ſolum eſſet materia contrariorum vna numero, ſed etiam potētia eſſet vna, quod eſt impoſſibile. ſi.n. in materia contrariorum eſſet vna potentia ſolum, non haberent ipſa contraria diuerſas naturas: ſic etiam nō eſſet multitudo rerum, ſed omnia eſſent vnum: quia oīa eſſent ab eadem materia & ab eadē potentia numero. Cū.n. actus & potentia non diuerſificant ſpeciem, ſi eſſet tantum vna potentia, eſſet tantum vna ſpecies. Eſt autem hoc intelligendum de potētia propinqua ad formas contrarias, quæ non eſt vna numero, ſed diuerſa. eſt.n.

Notabilia pulchra de potētia materiæ.

E alia potentia remota, quæ eſt vna & eadem contrariorum: q̄ hæc eſt prima materia, quæ ſecundum ſe eſt in potentia, & ipſa eſt ſua potentia. Deinde cum dicit.

VATAB.

Qui igitur ob meatuum motionem paſſiones accidere inquiunt, ſi oppletis quoque meatib. id euenire dicant, meatus ſuperuacanei ſunt. Nā ſi paſſio ad hunc fiat modum, vniuerſum ipſum etiam ſi foramina non habeat ſed continuum ſit, eodem pati modo poteſt. Inſuper, qui fieri poteſt vt tranſpiciatur vti aiunt? Nam neque ſecundum tactus per perſpicua tranſitio fieri poteſt, neque per meatus ſi ſinguli pleni ſint.

Quidem enim meatus habere an non, refert? totum enim ſimiliter erit plenum.

ANT. Tex.co.75.

Quicunque quidem igitur per pororum motionē inquiūt paſſiones contingere, ſiquidē & plenis poris, ſuperfluant pori. Si.n. patitur aliquid ita omne, & ſi non poros habens, ſed ipſum continuum ens, patietur eodem modo. Amplius autē T.c.76. *quomodo contingit de inſpicere et videre, vt dicunt, neque.n.* F *ſecundum tactum contingit tranſire per tranſparentia, neq; per poros, ſi plenus eſt vnuſquiſque. Quid.n. differt à non poros habere? omne enim ſic erit plenum.*

Reprobat prædictas opiniones quantum ad modos agēdi & patiendi, quos ponebant. & circa hoc duo facit. Primo oſtendit q̄ ad actionem & paſſionē non ſunt neceſſarij pori. Secundo q̄ nec quantum ad diuiſionem corporum. ibi. Diuiſibilibus autem. Circa primum duo facit. Primo oſtēdit q̄ pori non ſunt neceſſarij ad actionem & paſſionem. Secundo remouet quoddam dubium. ibi. Sed & ſi vacuum. Circa primum ponit duas rationes, quarum prima talis eſt. Quicunque dicunt contingere paſſiones ex hoc, q̄ actiuum mouetur in poris paſſiui, ſicut iſti dicunt, q̄ res patitur cum impleti ſunt pori: neceſſe eſt eos concedere, q̄ pori ſunt ſuperflui ſi.n. aliquod corpus patitur, quia actiuum tangit ipſum in poris tunc illud patitur per actum actiui, & nō per poros, G etiam ſi non haberet poros, ſed ſi totum continuum patietur eodem modo propter tactum actiui: ſuperflui ergo ſunt pori. Secundam rationem ponit ibi. Amplius autem quomodo contingit. Dicens, q̄ iſti non poſſunt dicere, quōmodo videre & inſpicere fiat, quando iſte ſenſus fit per tranſparentiam, ſicut per vitrum vel criſtallum. Manifeſtum.n. eſt quod ſentiens ſecundum tactum non tranſit per tranſparentiam, vt ad rem ſenſatam perueniat, quia illi ſenſus fiunt per diſtantiam. Nec iterum poſſunt dicere, quōd ſenſus fiat per poros ſi plenus eſt vnuſquiſque pororum, ſicut ipſi dicunt. nihil enim differt habere poros plenos, & non habere poros: quia totum corpus eſt tranſparens, ſicut erit plenum. Deinde cum dicit.

VATAB.

At vero ſi & hæc quidem vacua ſint, ſed corpora in ſe neceſſario habeant, idem rurſum accidet. Quod ſi magnitudine tantilla ſint vt nullum corpus admittere queant, putare H *quod paruum eſt vacuum eſſe, quod magnum non vacuum, nec quantumcunque quidem, aut dicere ſeſe putare vacuum eſſe quippiā aliud præter corporis locum, ridiculum eſt. Quare, vt patet, vacuum omni corpori, mole æquabile erit. in ſumma, meatus facere, ſuperuacaneum. nam ſi per tactum agat nihil, neque per meatus ſeſe inſinuando aget. Sin vero quippiam ex eo agat quia tangit: etiam ſi meatus nulli ſint, eorū quæ inter ſe agere nec pati nata ſunt alia agēt, alia patiētur. Perinde igitur meatus aſtruere vt quidem exiſtimant: aut falſum eſſe, aut certe vanum, ex his conſtat.*

ANT.

Sed & ſi vacua quidem hæc ſint, neceſſe aūt corpora in ſe ſeipſis habere, idem contingit rurſum. Si autem talia ſint ſecundum magnitudinē ſuam, vt nō ſuſcipiāt corpus aliquod, ridiculum, paruum quidem exiſtimare vacuum magnū autem non eſſe vacuum. Qualecunque aūt vacuum aliquod exiſtimare dicere niſi regionem corporis. Quapropter manife-

ſtum

ſium, quoniam omni corpori, ſ. ſecundum tumorem æquale erit vacuum. vniuerſaliter autem poros facere ſuperfluum. ſi.n.nihil facit ſecundum tactum neq; per poros tranſiens faciet. Si autem in tãgendo & poris non exiſtentibus, hæc quidem patientur, hæc autem facient ad ſeinuicem hoc modo innatorum. Quòd ergo ita dicere poros, vt quidam exiſtimãt, aut mendacium, aut inane eſt, manifeſtum ex his.

Remouet quoddam dubium, ſiue quandam falſam reſpõſionem quę poſſet dari. Poſſet enim aliquis dicere q pori & foramina ſunt vacua, & hoc remouet dicẽs, q, ſi ſint vacua, aut poſſunt in ſe recipere corpus implens ipſa, aut nõ ſi poſſunt: ponatur ergo quod recipiãt. Poſsibili enim poſito in eſſe, quod ex eo accidit, non eſt impoſsibile. legitur ergo id quod prius, ſ. q non ſemper contingat videre per tranſparens, quia impletis poris nihil videtur. Si autem pori tales ſunt, q non poſsint recipere corpus implens eo q ſunt parui, hoc ridiculum eſt dicere, ſ. q paruum foramen, qđ porus dicitur, ſit vacuum, magnum autem ſpacium nõ ſit vacuum ſed plenum corpore ſubintrante ipſum, quia qualitercunq; eſt vacuum illud ſiue magnum ſiue paruum, habet corpus ſibi æquale implẽs ipſum. quod quidem patet per definitionẽ vacui. Vacuum enim nihil aliud eſt niſi regio ſiue ſpacium alicuius corporis ſuſceptiuum, quapropter manifeſtum eſt q omni corpori in tumore ſuæ quantitatis eſt æquale vacuum, ſi vacuum eſſe ponatur. Vniuerſaliter aũt ſuperfluũ eſt dicere poros eſſe propter actionem: aut.n. agens agit ſecundum tactum aut non, ſi non agit per tactum, ergo nõ agit intrinſecus, in poris tangens, ergo pori non ſunt cauſa paſsionis. Si aũt agit ſecundum tactum, etiam & non exiſtentibus poris: dummodo actiuum tangat paſsiuum, quæ ſunt innata agere & pati adinuicem, fiet actio & paſsio. Vlterius autẽ epilogat q ita ponere poros, vt quidam exiſtimant, aut eſt mẽdacium, aut inutile eſt ad actionem & paſsionem, & hoc eſt manifeſtum ex ſupradictis. Deinde cum dicit.

Poſsibili poſito i eſſe nõ ſequitur impoſſibile.

A

Vacuum.

VATAB.

Porro cum corpora omni ex parte diuiſibilia ſint, meatus facere ridiculum exiſtit, nam quo diuiſibilia ſunt, hoc ſepari queunt.

ANT.

Diuiſibilib. autem omnino corporibus exiſtentibus, poros facere ridiculum eſt, ſecũdum id enim quòd diuiſibilia ſunt, poſſunt ſeparari.

Oſtendit q pori nõ ſunt neceſſarij ad corporis diuiſionẽ dicens. Quod, cum omne corpus ſit diuiſibile, tam philoſophicum q̃ mathematicum ridiculum eſt ponere poros cauſa diuiſionis: quia corpora poſſunt ſeparari ſecundum id q diuiſibilia ſunt. in talibus autem non eſt vacuum in poris ergo non ſunt cauſa diuiſionis: quia alter mathematica non eſſent diuiſibilia.

LECTIO. XXPI.

Ex duabus conditionibus propoſitis ac probatis, quonam pacto fiat Generatio & actio & paſsio

VATAB.

Quonam autem modo ea quæ ſunt Generent agantq; ac Patiantur, ſumpto initio ſæpe iã dicto, declaremus oportet,

ANT.
T c.77.

QVo autem modo exiſtat Generare in rebus, & Facere, & Pati dicamus; accipientes principium dictum multotiens.

Poſtquam Philoſophus poſuit opinionẽ aliorum de agere & pati ſiue de modis agẽdi vel patiendi, & reprobationes earum, in parte iſta ponit opinionem propriam & verã. Et circa hoc duo facit. primo dat intentionem ſuã, ſecũdo proſequitur intentum. ibi { Si enim eſt. } Dicit ergo primo, q, poſtq̃ poſitæ & reprobatæ ſunt opiniones aliorum de actione & paſsione, dicendum ſecundum rei veritatem quomodo exiſtat vel fiat generatio, & quomodo exiſtat agere & pati in his quæ agunt & patiuntur. Ad hoc autem perfecte videndum accipiẽdum eſt pro principio actionis paſsionis illud quod multotiens dictum eſt. Deinde cum dicit.

VATAB.

Si enim aliud potentia aliud actu tale eſt, atque natũ eſt non partim pati, partim nõ pati, ſed vniuerſim quatenus eſt tale, magis autem & minus quatenus magis & minus tale eſt: ſic profecto melius quiſpiam meatus ineſſe dicet, ſicuti in metallicis venæ quædam rei affectui obnoxiæ porrigi ſolẽt.

Si enim eſt hoc poteſtate, hoc autem actu tale ac ſumere naturæ aptum natum eſt non tum quidem pati, tum autem non pati, ſed oĩno ſecundum quòd eſt tale, magis aũt & minus ſecundum quòd tale magis & minus. Et has res vtique aliquis dicet magis ineſſe, vt in metallicis: extenduntur.n.ſe paſſiue venæ continuæ. ANT.

Proſequitur intentum. Et circa hoc duo facit. Primo ponit duas conditiones, quæ requiruntur ad actionem & paſſionem, Secundo probat primam conditionem. ibi { Exiſtimare autem. } Circa primum ponit primo primam conditionem, quæ eſt, q patiens, quod eſt in potentia; non patitur ſecundum quaſdam partes, ſed ſecundum omnes. Primo ergo præmittit quoddam principium manifeſtu, & eſt Quod entium, quoddam eſt in potentia & illud eſt paſſiuum, quoddam eſt in actu, & illud eſt actiuum, &, cum ita ſit, non eſt alia cauſa paſsionis, niſi quia receptiuum alicuius formæ recipit illam ab aliquo agente. impoſſibile eſt ergo q illud tale corpus, quod eſt in potẽtia, ſit receptiuum alicuius formæ, tum quidem, id eſt ſecundum aliquas partes, tum autem non, id eſt ſecundum quaſdã non, ſed oportet q ſit omnino poſsibile, id eſt in omni parte. in quantum eſt in potentia. Poteſt tamen ſecundum aliquas partes magis recipere paſsionem ab agentis virtute cauſatã, & ſecundum quaſdam minus: quia forte paſsiuum magis eſt diſpoſitum in vna parte quam in alia ad recipiendum formam, quam agens intẽdit inducere. Si autem aliquis dicat q magis paſsiua ſunt magis poroſa: ſicut videmus in venis metallorum, q quæ ſunt rariores magis ſunt diſpoſitæ ad recipiẽdum formam metalli, & ſic videtur, q pori ſunt cauſa paſſionis. Dico q hoc nõ eſt verum, q foramina non ſunt cauſa paſsionis, ſed potius diſpoſitionis materiæ, quę a tali actiuo paſsibilis eſt, & non ab alio. Secundo cum dicit.

Tex.c.79. Conditio prima.

B

An pori ſint cauſa paſſionis.

VATAB.

C

Continuum igitur quodq;, & vnum exiſtens, affectionis expers eſt. Similiter, & ea quæ tametſi agere & pati nata ſunt, tamen neq; ſeſe tangunt, neque alia. Intelligi volo, vt ignis non modo cum tangit, ſed etiam ſi procul ſit, calefacit Nam ignis aerem, aer corpus excalefacit, cui, vt agat, patiaturq; eſt inſitum.

ANT.
T.c.78.

Continuum igitur vnumquodq; & vnum exiſtẽs impaſſibile eſt. Similiter autem & non appropinquantia nec ſibipſis, neq; alijs, quæ facere nata ſunt & pati. Dico autem verbi gratia non ſolum tangens calefacit ignis, ſed & ſi lõge ſit, (aerem quidem ignis, aer autem corpus calefacit) natus facere & pati.

Ponit ſecundam conditionem, & eſt, q agens & patiens debent eſſe diuiſa & non continua quia id, quod eſt continuum, non eſt paſſibile. Veritas aũt huius propoſitionis ex hoc eſt, quia nihil patitur a ſeipſo, quia non eſt magis ratio, quare vna pars eius agat & alia patiatur q̃ alia, cũm partes continuĩ ſint ſimilis naturę. Iſta aũt agentia & patietia, licet ſint diuiſa, q oportet q ſint in debita propinquitate. Oĩa.n. agentia naturalia habet determinatam virtutem, quæ, ſi vltra ſuæ virtutis proportionem elongentur a patientib. nullum effectũ cãre poterunt, ſed cum ſũt propinqua in ſe vel in alijs, tunc agens aget, & patiẽs patietur. Dico aũt appropinquare ſibiipſis, qñ primum agẽs, & vltimum patiẽs ſunt immediata. appropinquare vero in alijs eſt, quando inter primum agẽs & vltimum patiens eſt aliquid qđ agit & patitur. Agit aũt in virtute primi. verbi gr̃a ignis non ſolũ calefacit nos, quando tãgit, ſed etiam quando eſt longe, calefacit enim aerẽ, qui natus eſt calefieri ab igne, aer autem calefactus calefacit corpus noſtrum. Deinde cum dicit.

Cõditio ſecunda.
Rõ cur agẽs & patiẽs ſint locutu & ſubiecto diſtincta.

D

At fieri nõ poſſe aut quicquam parte altera patiatur, altera non patiatur: qui idipſum initio definire, dicãt oportet: Si enim magnitudo non omnino omniq; ex parte ſit diuiſibilis ſed corpus latitudo ĩdiuiſibilis ſit, nõ erit profecto quicquam

quam omni ex parte patibile, ſed ne cõtinuum quidem. Quod ſi hoc falſum eſt, & oẽ corpus eſt diuiſibile: diuiſum ne ſit, ſed tangat, an diuiſibile nihil refert. Nã ſi per tactus ſegregari poſſit, perinde vt quidam affirmant: ẽt ſi nondum ſit diuiſum, poterit tamen eſſe diuiſum. nullum enim emergit impoſſibile.

ANT. T.c.79.

Tum quidem exiſtimare autem pati, tum autem non determinantes quòd in principio hoc dicendum. Siquidem.n. nõ vbique diuiſibilis ſit magnitudo, ſed eſt corpus indiuiſibile, aut latitudo, non vtique eſſe vbiq; poſſibile, ſed neque continuum vllum. Si aũt hoc mendacium, & omne corpus diuiſibile, nihil differt dicere diuiſum eſſe quidẽ, tangere: aut vtique diuiſibile eſſe, Si.n ſegregari poteſt ſecundum tactus, vt aiunt quidam: & ſi nondum eſt diuiſum erit diuiſum. poſſibile.n. diuiſum eſſe ſit.n. nullum impoſſibile.

Oẽ corpus diuiſibile, vide 1. coeli. t. c. 2.

Probat tertiam conditionẽ dicẽs, q exiſtimare ſicut quidam exiſtimant, q res quæ patitur, tum, id eſt ſecundum aliquam partem patitur: & tum non, id eſt ſecundum aliq̃ nõ patitur, hic determinandum eſt, & dicẽdum, q hoc falſum eſt. Si.n. concederetur q corpus & magnitudo non vbique eſſet diuiſibilis, ſed diuiditur in indiuiſibilia corpora, ſicut dixit Democ. vel in indiuiſibiles ſuperficies ſicut dixit Plato, nunc verum eſſet qđ corpus non vbique, i. in omni parte ſua eſſet paſſibile. Sic etiam eſſet verum, q nihil eſſet cõtinuum, licet continuetur ad ſenſibile non tñ componitur ex indiuiſibilibus. Si aũt eſt mendacium hoc quod dicunt, imme, quia mendaciũ eſt, quia oẽ corpus eſt indiuiſibile, nihil differt dicere, q diuidatur, vel q ſit diuiſibile, vel q tangatur, vel q ſit tangibile. Licet.n. in poros diuidatur ſecundum Democ. tñ etiã eſt diuiſibile in partibus, quæ poris interponuntur: quia iſtæ non ſunt indiuiſibiles: quæ tñ partes ponebantur indiuiſibiles ab eis; & ſimiliter eſt tangibile in illis & ita ſecundum totum eſt tãgibile, & diuiſibile, & paſſibile. Si.n. põt ſegregare ſecũdum tactus, i. ſecundum ſuperficies in quibus eſt tactus: vt dr̃ quidam Platonici. Et, ſi non dum eſt diuiſum, eſt tamẽ diuiſibile. Poſito ergo in eſſe poſſibili no accidit impoſſibile. Similiter etiam, ſi diuiſibile ſit in partes, poſita diuiſione in actu ſequitur impoſſibile. Secundum ergo totum, & quamlibet ſui partem, eſt diuiſibile & paſſibile. Deinde cum dicit. F G

VATAB.

Omnino autem generationem ad hunc fieri modum, nempe deſciſſis corporibus, cã celſos egreditur rationis. Etenim ſermo iſte alterationem e medio tollit. At idem corpus quãquam continuum, alias liquidum, alias cõcretum videmus non diuiſione aut compoſitione hoc paſſum, neque conuerſione aut contactum, ſicuti Democritus aſſerit. Nã neq; tranſpoſitione, neque natura ede mutatione, ex liquido cõcretum euadere ſolet. Neq; nunc dura concretaq; indiuiſibilia mole ſunt: ſed ex æquo quoduis nunc liquidum, interdum vero durum, ac concretum exiſtet.

ANT. Texta. 8o.

Vniuerſaliter autem generari, hoc modo ſciſſis corporibus, eſt inconueniens deſtruit.n. hic ſermo alterationem. Videmus.n. idem corpus continuum cum ſit, quandoq; quidem humidum, quandoq; autem coagulatum, non autem diuiſione & compoſitione hoc patiens. neque conuerſione, & cõtactu, ſicut ait Democrit. neque enim tranſductum neq; tranſpoſitum ſecundum materiam, neque tranſmiſſum coagulatũ ex humido generatum eſt. Neque autem nunc inſunt dura & coagulata indiuiſibilia tumoribus. ſed ſimiliter omne nunc humidum, quandoq; autem durum, & coagulatũ eſt. H

Oſtendit q prædicta opinio non eſt ſufficiens ad actionẽ & paſsionem. & circa hoc duo facit. primo oſtendit q non eſt ſufficiens ad alterationem, immo deſtruit ipſam, ſcđo q nec ſufficiens ad augumentum. ibi § Amplius autem. § Dicit ergo primo, & vniuerſaliter q paſsio hoc modo fiat in re, ſciſsis ſiue ſeparatis corporibus per poros, eſt inconueniens. Deſtruit enim hic modus alterationem, in qua tñ ſoluatur paſsio & actio. Videmus.n. q idem corpus continuum manens, quandoq; quidem eſt humidum & liquidum, & quãdoq; coagulatum, ſicut glacies & aqua fluida, & tamen talis alteratio fit ſine diuiſione ipſius corporis continui; & ſine aliqua alia compoſitione, & ſine conuerſione ſuarum partium, & abſque tactu diuerſo in ordine componentium partium, ſicut dicit Democr. Cum n aliquod humidum coagulatur non tranſducitur extra naturam ſuam, i. q materia ſubſtantiam, nec tranſponuntur partes mutando ordinem vel ſitum, neque tranſmittitur per liquefactionem, neque etiam nunc, quando .ſ. humidum coagulatur, oportet q in aqua corpora indiuiſibilia tumoribus, ac eſt ſecundum quantitatem ſubintret ad cauſandum coagulatione, ſed ipſum humidum quod coagulatur, & e conuerſo, ſemper ſimiliter ſe habet quãtum ad hoc, q neq; componuntur partes, neque addantur vel diuiduntur, neque mutant ordinem vel ſitum. Patet ergo, q prædicta opinio deſtruit alterationem. Deinde cum dicit.

Teſtimonium ſenſuũ.

Glacies eſt aqua ſecundũ ſubſtantiam. ſ. alterata.

Poſſibili poſito i eſſe nõ ſequitur impoſſibile.

VATAB

Præterea, fieri non poteſt vt accretio decretione ſit, nõ n. quoduis fiet maius; ſi accretio adiectio ſit, & non totum mutetur vel admiſto aliquo vel ipſo per ſe mutato. Quod igitur generare ac agere, & generari, ac pati inter ſeſe mutuo ſit, & quonam pacto id fieri queat, hoc quonam quidam fieri dicant, non tamen fieri poſſit, hoc modo ſit definitum.

ANT. & V T c.81.

Amplius autem neque augmentationem poſſibile eſt eſſe & diminutionem, non.n. quodcunque erit factum maius, ſiquidem erit appoſitio, & non omne mutatum, aut miſto aliquo, aut ſecundum ſe tranſmutante. Quod igitur eſt generare & facere, & generari & pati adinuicem, & quo contingit, & quomodo inquiunt quidam, non contingit aũt, determinatum ſit hoc modo.

VATAB.

Oſtendit & quod deſtruit augmentum. In augmentatione.n. oportet q augeatur quælibet pars eius, quod augetur, vt ſupra dictum eſt. Sed, ſi augmentum fiat per additionem atomorum, vt ipſi dicunt, non erit augmentatio, ſed quædam appoſitio corporis ad corpus, non ex hoc q quælibet pars iſtius compoſiti augumentatur. Idem, in augumentatione oportet q augmentans ſiue adueniens augumentato tranſmutetur in naturam eius, & q ipſum totum, quod augetur, tranſmutetur ab eo, quod ſibi aduenit, de minori quãtitate in maiorem quãtitatem. Sed per additionem corporum atomorum ipſum totum non erit tranſmutans, i. non tranſmutabitur alio miſto, i. aliquo corpore indiuiſibili ſibi addito, non tranſmutante ipſum de minori quãtitate in maiorem. Et ipſum totum non erit ſecundũ ſe tranſmutans i. non tranſmutabit corpora indiuiſibilia, q̃ ſibi adueniunt, & remanent incorrupta. Vñ ſignanter dixit alio miſto: quia talia corpora nõ miſcentur adinuicem, ſicut grana frumẽti in medio. Vltimo epilogat. & patet in litera.

T.c.32. A

LECTIO. XXIIII.

Miſtionem deſtruentes rationes adducuntur, hinc miſtionis à cæteris ſpeciebus motus differentia poſita, ea diſſoluitur quæſtio, an Miſtio ſit.

ANT. T c.77.

VATAB.

Reſtat vt de miſtione contemplemur iuxta eundem doctrinæ modũ. nam ex hiſce, quæ initio propoſuimus, hoc erat tertium. Conſiderandum autem eſt, quid miſtio, quid miſtile quibus entibus, & quo pacto competat. & inſuper, vtrũ ſit miſtio, an id falſum ſit?

ANT.

Reliquum autem videndum de Miſtione ſecundum eũdem modum methodi. Hoc enim erat tertium propoſitorum a principio. Scrutandum autem eſt quid miſtio, & quid miſcibile, & quibus exiſtis entium, & quomodo. Amplius autem, vtrum ne eſt miſtio, an hoc mendacium.

T.c.82.

Poſtquã Philoſoph⁹ determinauit de tactu & de facere & pati, quæ ſunt neceſſaria ad generationẽ, hic determinat de

Sermo de miſtione.

de miſtione, quæ fuit tertium eorum, de quibus ſupra pro- A miſerat ſe dicturum. Eſt enim etiam miſtio neceſſaria ad generationem eorum, quæ ex elementis generantur. quando n. fit gñatio ſimplicis elemẽti, tũc nulla fit miſtio. Circa hoc ergo duo facit. primo manifeſtat intentionem ſuam, ſecundo proſequitur intentum. ibi { Impoſsibile eſt.n.alterum. } Dicit ergo primo, ꝙ poſt prędicta, reſtat nos videre de miſtione ſecũdum eundẽ modum methodi. Et iõ, quia miſtio erat tertium eorum, quæ poſuit tractanda. Quid aũt intendat per hoc quod dixit, ſecundum eundem modum methodi, declaratum ſubdit: ꝙ perſcrutandum eſt quid eſt miſtio, & quid miſcibile, & quibus exiſtit entium, id eſt, quæ cõtingit miſceri. & videndum quõ fiat: & ſi ſit miſtio, vel verum ſit mendacium miſtionem fieri: quia, hoc modo ſupra quæſiuit de alijs. Deinde cum dicit.

VATAB.

Nam fieri non põt, vt quid alterum alteri fieri miſceatur, ſicuti quidam aiunt. Etenim cum ea quæ miſta ſunt, adhuc ſint, nec alterationem ſubierint, non magis nunc quam prius eſſe miſta, ſed ſimiliter ſeſe habere dicunt. Porro ſi al- B *terum ſit corruptum, non eſſe miſta ſed alterum eſſe, alterũ non eſſe: miſtionem autem, eorum eſſe, quæ ſimiliter ſeſe habent. Eodem autem modo, & ſi poſtea quam in vnum ambo venerint, vtrunq; eorum quæ miſcentur, corruptum ſit: non n. ea eſſe miſta quæ omnino in ratione rerum non ſunt.*

ANT. *Impoſſibile eſt enim alterum altero miſceri, quemadmodum dicunt quidam. Exiſtentibus enim adhuc miſtis, & nõ alteratis, non magis nunc miſta eſſe, quã prius, inquiunt, ſed conſimiliter ſe habere. Altero aũt corrupto non miſta eſſe, ſed hoc quidem eſſe, hoc autem non eſſe; miſtionem aũt ſimiliter habentium eſſe. Eodem modo, & ſi ambobus conuenientibus, corruptum eſt vtrunque miſtorum. non n. eſſe miſta nullatenus exiſtentia.*

Proſequitur intentum. & circa hoc duo facit. primo pertractat vltimam quæſtionem, ſ. an miſtio ſit: Secundo penul- C timam quæſtionem, ſ. quomõ dõ miſtio fiat. ibi { Cõtinuam autem his. } Alias autem quęſtiones non proſequitur: quia ex cognitione iſtarum reliquæ innoteſcunt. Circa primum

T.c.85. duo facit. primo ponit rõnes quib. oſtenderet, miſtionẽ nõ eſſe, ſecundo ſoluit eas. ibi { Hic quidem videtur ſermo. } Dicit ergo primo, ꝙ fuit quidam dicentes non eſſe poſsibile miſtionem fieri: & ad hoc probandum vtebantur tali rõne. Qñ miſcibilia veniunt ad miſtionem aut manent, ſicut

An miſtio prius in forma & ſpecie, aut non manent, ſed corrumpunẽ ambo, vel alterum: ſi ambo manẽt in forma & ſpecie, ſicut prius, & non alterantur, tunc non ſunt magis miſta q̃ prius, ſed conſimiliter ſe habent. Si aũt alterum corrumpatur, nec etiam tunc erit miſtio, ſed corruptio vnius, & cõſeruatio alterius non corrupti. ſi autem ambo inuicem corrumpũtur, tunc etiam non erit miſtio: quia nõ poſſunt eſſe miſta, quæ nullo modo ſunt entia. Deinde cum dicit.

VATAB. *Hæc igitur ratio poſtulare videtur vt quo miſtio a generatione & corruptione, & quo miſtile a generabili & cor-* D *ruptibili differat, definiamus. Perſpicuum enim eſt, miſtionem, ſi quidem ſit, ab illis differre oportere. Quo fit hiſce cognitis, quę addubitata fuerunt ſolui queant. An vero neque materiam igni miſtam eſſe, neq; miſceri dum comburitũ aut ipſam ſuis partibus aut igni, ſed ignem gigni, & materiam corrumpi dicimus.*

ANT.
T.c.85. *Hic quidem videtur ſermo quærere quod differt actu miſtio a generatione & corruptione: & quid miſcibile a generabili, & corruptibili. Manifeſtũ enim quòd oportet differre, ſi eſt miſtio. Quapropter his exiſtentibus manifeſtis, quę ſita ſoluent̃ vtiq;. At vero neq; materiam igni miſceri dicimus, neq; miſceri cum exardeſcit Neq; ipſum ſuis particulis que igni: ſed ignem quidem generari, hãc autem corrumpi.*

Determinat propoſitam quæſtionem. Et quia ratio negtium miſtionem eſſe, quærit differentias miſtionis & generationis, & miſcibilis & generabilis, Ideo Philoſophus primo oſtendit differẽtiam eorum adinuicem, & miſtionis ad alios motus, ſcdõ ſoluit ſecundum propriam opinionẽ. ibi { Quoniam aũt ſunt hæc quidem potentia. } Circa primum T.c.84.
duo facit. primo ponit differentiam miſtionis & generationis, ſcdõ miſtionis ad augmentum & alterationem. ibi { Secundum autem modum eundem } Dicit ergo primo, quod ſermo eorum, qui negãt miſtionẽ fieri, videtur quærere differẽtiam miſtionis & generationis. quęrit etiam in quo differt miſcibile a generabili & corruptibili. Manifeſtũ.n.eſt, quod ſi eſt miſtio, oportet eã differre ab alteratione, & augmento. & generatione, quę ſunt mutationes ad formam: & quando iſta differentia erit manifeſta tũc ſoluetur quęſtio. Ponit ergo differentiam miſtionis & generationis, cum dicit. At vero neque materia, dicens quod materia non dicitur miſceri generabili, ſed potius effici actu per formã: nihil enim aliud ad generationem requiritur ſecundum Ariſtot. in Quinto Metaphyſi. niſi agens reducens materiã præ- T.c.15.
exiſtentem in potẽtia ad actum. Vnde in Octauo Metaphy-
ſic. dicit, ꝙ non eſt alia cauſa, quare partes definitionis ſunt T.c.15.
veræ vnum, niſi agens, quod reducit ad actum, quod prius erat in potentia. materia enim, in qua generatur ignis, non dicitur miſceri igni, nec etiam formæ ipſius. ſimiliter nõ dicimus ignem miſceri lignis, cum ardẽt ea. nec etiã dicimus, quòd materia ignis miſceatur particulis ignis, neque ipſi igni, ſicut dicimus ꝙ vnum miſcibile miſcetur particulis alterius miſcibilis, & ipſi miſcibili. ſed dicimus materiam ignis, ſicut ligna vel aliud corrumpi, ignem autem generari. Ex quo manifeſte poteſt concludi, ꝙ miſtio non eſt generatio neque corruptio. Deinde cum dicit.

Eodem autem modo, neque corpori alimentum, neque figuram, quæ ceræ molem afformat, ceræ miſceri dicimus. nec corpori albedinem, nec omnino affectus habitusq; rebus ipſis miſceri poſſibile eſt: quippe cum ipſi ſalui cernantur. At VATAB.
vero nec albedinem & ſcientiam, nec aliud quicquam inſeparabile, miſceri contingit. Quinimo, nec id probe dicunt, quia oĩa aliquando & ſimul eſſe & miſceri inquiunt. non n. omnibus omnia miſceri queunt: ſed eorũ, quę miſcentur, vtrũque ſeparabile quid eſſe oportet. affectuum autem nullus ſeparabilis exiſtit.

ANT. *Secundum autem modum eundem neque corpori cibũ, neque figuram ceræ miſtam neque figuram tumori, neque corpus & album, neque totaliter paſſiones & habitus poſſe eſſe miſta rebus. ſaluata.n. videntur. Sed tamen neque albũ & diſciplinam cõtingit miſceri, neq; aliud non ſeparabiliũ aliquod. Sed de hoc dicunt quidam non bene, qui omnia quãdoque ſimul eſſe dicunt, & miſta eſſe. Non enim omne omni miſcibile, ſed oportet exiſtere ſeparabile vtrunque miſtorũ. paſſionum autem nulla ſeparabilis.* Non oẽ oĩ ẽ miſcibile

Ponit differẽtiam miſtionis ad alios motus. & primo ad augmentum dicens, ꝙ ſm eundem modum nõ dicimus cibum miſceri corpori cibato: quia cibus tranſit in dominans corpus, quod manet ſecũdum formam. ſed neutrum miſcibilium ita manet, ſicut corpus cibatũ. ſ. indiuiſum & ſpecie nullo modo alteratum: & ſic patet, ꝙ miſtio differt ab augmento. Differt ẽt ab alteratione, ſicut primo patet in artibus. nõ.n. dicimus figuram miſceri ceræ, nec figuram miſceri quantitati, ſiue tumori: quia vtrunq; manet indiuiſum a ſpecie, nullo modo alteratum. Idem oſtendit in alterõnib. naturalibus. nõ.n. dicimus ꝙ albedo miſceatur corpori, qñ corpus fit album: & vniuerſaliter nulla paſsio, & nullus habitus miſcetur alijs rebus, ſed ſunt i eis ſicut in ſubiecto: hæc ratio huius eſt, quia ambo ſcilicet, tam accidẽs quam ſubiectum videnẽ eſſe ſoluta & non alterata. ſimiliter nullũ accidens miſcetur alij accidenti. Et vniuerſaliter nullũ, qđ non cõtingit ſeparari, & per ſe exiſtere, põt miſceri: quia omnia miſcibilia prĩo ſunt ſeparata: & poſt miſtionẽ ſeparari poſſunt Et propter hoc non bene dixerunt aliquando oĩa fuiſſe ſimul,

Anax. & ſe ſimul, ſicut dicitur in primo Phy. Non enim omne cuilibet miſcetur. ſed oportet miſcibilia eſſe talia, quorum vtrunq; poſsit ſeparari, paſsio aũt nulla eſt ſeparabilis: & ideo nec miſcibilis. Deinde cum dicit.

quaces.

T.c. 32.33.

VATAB.

Cum autem eorum quæ ſunt alia actu ſint, alia potentia, quæ miſta ſunt eſſe quodammodo & non eſſe contingit, actu quidem aliud exiſtente eo quod ex eis factum eſt, potentia vero quippiam vtriſq; eorum, quæ erãt antequam miſcerentur, & non eſſe perdita. id quod ratio prius addubitabat. Nam quæ miſcentur, & prius ex ſeparatis coiſſe, & poſſe rurſum ſeparari videmus. Igitur neque permanẽt actu, vt corpus & albedo, neque corrumpuntur, aut ambo aut alterum. nam eorum virtus atq; potentia, ſalua manet. idcirco hæc omittantur.

Quoniam autem ſunt hæc quidem potẽtia, hæc aũt actu entium, cõtingit miſta eſſe aliqualiter, & non eſſe, actu quidem ente aliquo generatio ex ipſis, potẽtia aũt adhuc vtroque quæ erant antequam miſcerentur, & non pertita. Hic aũt ſermo quæſiuit prius. Videntur. n. quæ miſcentur prius, ex ſeparatis cõuenientia, & poſsibilia ſeparari rurſus. Neque manens igitur actu, vt corpus & album, neque corrumpuntur, neq; alterum, neque ambo: ſaluatur. n. virtus eorũ, ideo hæc quidem derelinquantur.

Qũo miſcibilia ſunt ĩ miſto poſt miſtionem

Soluit prædictam quæſtionem dicens, quod entium quædam ſunt ẽt in potentia, & quædam in actu. Vñ miſta, poſtq̃ miſta ſunt, contingit aliqualiter eſſe, & aliqualiter non eſſe in miſto. Sunt. n. ibi in potentia, ſaluata tamen virtute eorũ, ſed non ſunt ibi actu. ipſum. n. generatum eſt aliud ab ipſis miſcibilibus ſiue miſtis, & eſt in potẽtia ipſa miſcibilia, quæ ante miſtionem ſunt ſeparata. ita contingit poſt miſtionem ſeparari, licet in miſto non ſint abinuicem diuiſa. & hoc eſt quod ſermo habitus, ſiue ratio negantium miſtionem quæſiuit, ſ. qũo elementa manerẽt in miſto. videmus. n. quod ea, quæ miſcentur, conueniunt ex prius ſeparatis: & poſtquam conueniunt rurſus ſeparabuntur: quia leuia aliquando aſcẽdent & grauia deſcendent. Cum enim elementa, quæ ſunt in miſto, ſint ibi præter naturam, quia ſunt extra propriã regionẽ, vt dicitur ſecundo de Cœlo: quod autem eſt præter naturam non poteſt eſſe ſempiternum, neceſſe eſt ipſa ſeparari. non ergo manent elementa in miſto actu ſine aliqua alteratione, ſicut corpus album: nec ambo nec alterum corrumpuntur oĩno, ſicut in generatione & corruptione: ſaluatur n. virtus eorum. Ad euidentiam aũt huius quæſtionis duo ſunt conſyderanda, ſuper q̃ illa quæſtio eſt fundata. Primũ eſt qualiter ꝑ elementa veniatur ad miſtionem, Secundum eſt, quomodo elementa ſunt in miſto. Circa primum ſciendum eſt, ꝙ ẽm dicta philoſophorum. primum mouẽs elementa ad miſtionem eſt immiſcibile: & hoc eſt ipſum cœlum, ſiue aſtra lata in ipſo. quod eſt diuerſum a natura quatuor elementorum, vt probatum eſt in primo de Cœlo & H Mundo. Nam ſicut oſtendit Philoſophus in Primo Meteororum, iſte mundus quatuor elementorum eſt de neceſsitate continuus, i. contiguus ſuperioribus motibus, vt oĩs ipſius virtus gubernetur inde: quia illud oportet putare primam cãm, quod oĩbus eſt principium motus: tale aũt eſt ipſum cœlum: & iõ ibidem ſubdit, ꝙ cauſa eorum, quæ accidunt circa ignem, terram, & alia elementa, eſt virtus eorũ, quæ ſp mouentur. Vñ in eodem dicit, ꝙ ſphæra Ignis mouetur circulariter, & ẽt ſphæra aeris, licet non tota, per raptũ firmamenti. Habent ẽt aliæ ſtellæ ſpecialem effectum in aliquibus elementis, ſicut ſphæra Solis, in qua eſt effectus caloris, & eſt nata mouere ignem, & ſphæra Lunæ eſt nata mouere aquam, ſicut ad ſenſum patet. aliæ aũt ſphæræ. v planetarum natæ ſunt mouere aerem. & iõ aer tot diuerſis motib. mouetur. Eſt. n. in aere frigus cõgelatiuum ex ſphæra Saturni: & æſtus ex ſphæra Martis, & teperies in calido ex ſphæra Iouis. & temperies in frigido ex ſphæra Veneris. commiſcibilitas & paſsibilitas facilis ex ſphæra Mercurij. Sphæra aũt ſtellarum fixarum, quæ eſt octaua, in qua ſunt multæ imagines & figuræ mouet terram, vnde & in ipſa figurantur imagines multæ in generatis, licet ergo elementa leuia non deſcendant ex ſe, nec grauia aſcendant ex ſe. tamen ex motoribus vniuerſalibus ordinantibus motum, aliquando deſcendunt leuia, & aſcendunt grauia. Huiuſmodi autem conueniens exemplum eſt in qualitatibus actiuis & paſſiuis corporis animati. nõ enim in animali ſemper mouetur calidũ ſecundum naturam ignis, nec agit actum ignis omnino, ſed potius mouetur ĩ id, ad quod dirigitur ab anima, & agit ad terminum & finem intentum ab ea ſicut Philoſophus dicit contra Emped. in Secundo de Animæ. Cum autem motus cœli, & opus naturæ ſit opus intelligentiæ, vt dicit Philoſophus, non ſemper ſequuntur elementa proprium impetum ſui motus, ſed aliquando mouebuntur in id, ad quod ꝑ voluntatem intelligentiæ diriguntur, ſiue per virtutem ſtellarũ, ſiue de propinquo, ſiue inſtrumẽtali motore loquamur. Hoc autem manifeſtum eſt per exemplum de vapore terreſtri eleuato a terra, ſicut dicitur in primo Meteororum; qui per virtutem Solis aſcendit ad calidam regionem aeris, Et de vapore humido & aquoſo ſimiliter aſcendente. vnde, cũ in aere ſint quædam partes ignitæ & aereæ & aqueæ & terreæ mouentur a ſeinuicem aſcendendo & deſcẽdendo. Qđ autem ignis ſit in aere, patet per Philoſophũ in Primo Meteororum. Dicit enim quòd ambitus ignis per aerem frequẽter ſpargitur motu, id eſt per virtutem cœleſtis motus, & fertur violẽtia deorſum, & ideo ſunt aliquæ partes ignis & in rore & in vaporibus pluuialibus deſcendentibus, quæ vapores accipiunt in regione aeris calefacta, & ideo aquæ pluuiales ſunt vaporoſæ & calidæ. Et hæc etiam eſt cauſa ꝙ niue deſcendente non eſt tãta intenſio frigoris, ſicut in alijs hyemalibus temporibꝰ. ſic ergo, cum pluuia & rore & alijs huiuſmodi deſcendunt partes ignitæ ad locum miſtionis. Ex his patet quòd ad miſtionem non mouet violentia, ſed natura, & ideo miſtio non eſt violenta ſed naturalis. Circa G ſecundum autem diuerſi diuerſimode opinantur. Sunt. n. quidam dicẽtes, ꝙ qualitatibus actiuis & paſsiuis ad mediũ redactis aliqualiter per alterationem, formæ generales, elementorum manent in miſto, quia, ſi non manerent, corruptio quædam erit in miſto. Rurſus etiam, quia aliter ſimplicia corpora, elementorum rõnem amitterent. Elementum n. eſt ex qũo cõponitur aliquid, & eſt in eo, vt dicitur. Quinto Metaphy. Sed iſta opinio eſt impoſsibilis. Impoſsibile. n. materiam ſecundum idem, diuerſas formas elementorum ſuſcipere. Si igitur in corpore miſto formæ ſubſtãtiales elementorum ſaluaretur, oportebat diuerſis partibus materiæ eas ineſſe, materia autẽ diuerſas partes accipere eſt impoſsibile, niſi præ intellecta quantitate in materia. ſublata n. quãtitate, materia indiuiſibilis permanet, ſicut patet in Primo Phyſico. Ex materia autem ſub quantitate exiſtente, & forma ſubſtantiali ad prę intellecta, corpus phyſicum cõſtitutur. Diuerſæ igitur partes materiæ formis elementorũ ſubſiſtentes plurimum corporum rationem ſuſcipiunt. multa aũt corpora impoſsibile eſt eſſe ſimul. Non igitur in qualibet parte corporis miſti erunt quatuor elementa, & ſimiliter non erit vera miſtio; ſed ad ſenſum, ſicut accidit in coogregatione corporum inſenſibilium ꝑꝑ paruitatem. Præterea: Quęlibet forma ſubſtantialis propriã diſpoſitionem acquirit in materia, ſine qua eſſe non põt, vñ altera eſt via ad alterationem, altera ad corruptionẽ, impoſsibile aũt eſt eã dem eſſe diſpoſitionem, q̃ requirit forma ignis, & q̃ requirit forma aeris, vel aquę, ſed ſunt contrarię, cõtraria aũt eſſe non poſſunt in eodem ſubiecto. Impoſsibile eſt igitur, ꝙ in eadẽ parte miſti ſint formæ ſubſtantiales ignis, & aquæ. Si igitur miſtio fiat remanentibus formis ſimplicium corporum, ſequitur ꝙ non ſit miſtio. ſed ſolum ad ſenſum, quaſi iuxta ſe poſitis partibus inſenſibilibus propter paruitatẽ. Quidã vtriuſq: rõnes vitare volens in maius inconueniens inciderunt. Vt, n. miſtionem ab elementorum corruptione diſtinguerent, dixerunt formas ſubſtantiales elementorum aliqualiter remanere in miſto. Sed rurſus, oẽ cogerent miſtionem ad ſenſum, & non ſecundum veritatem, ponere, poſuerunt ꝙ formæ elementorum non manent in miſto ſecũdum ſuum complementum, ſed in quoddam medium reducunt. Dicunt enim ꝙ formæ elemẽtorũ ſuſcipiũt magis & minus,

Diſgreſsio pulcherima.

qũo elemẽta veniant ad miſtionem naturaliter & nõ ꝑ violẽtiam T.c. 1317. T.1. in primo ca. la cœlum. ſphæræ cœli hãt ſpeciales affectus in.

T.c. 47.

Cap.4.

Qđ ignis ſi

Niue deſcẽdẽte eſt ſit intẽſio frigora.

qũo elemẽta ſint i miſto. Aui. ꝙ ponit Aui. 3. cœli c. 67 Elementum quid. Tex.c.4.

Impugnatio hꝰ opi.

Ala opinio Aui. 3. cœli cõmen. 67.

minus, & habent contrarietatem adinuicē. Et quia hæc ma A nifeſte repugnant cōi opinioni & dictis Ariſt. dicentis in p̄dicamentis, ꝙ ſubſtantię nihil eſt contrariū: & ꝙ non recipit magis & min⁹. Vlterius procedūt dicẽtes, ꝙ formę elementorum ſunt imperfectiſsimæ, vt pote materię primę ꝓpinquiores: vñ ſunt medię inter formas ſubſtantiales, & accidentales. Et ſic, inquantum accedunt ad naturam formarum accidentalium, magis & minus ſuſcipere poſſunt. Hæc aūt poſitio multipliciter improbabilis eſt. prīo, quia eſſe aliquod medium inter ſubſtantiam & accidens eſt oīno impoſsibile: eſſet.n. aliquid medium inter affirmationem & negationem. proprium.n. accidentis eſt in ſubiecto eſſe, ſubſtantiæ vero in ſubiecto non eſſe, formæ aūt ſubſtantiales ſunt quidem in materia, ſed non ſubiecto. nā ſubiectum eſt hoc aliquid, forma aūt ſubſtantialis eſt, quæ facit hoc aliquid, non autem pręſupponit ipſum. Itē, ridiculum eſt dicere mediū B eſſe inter ea, quę non ſunt vnius generis, vt probatur in Decimo Metaphyſi. medium.n. & extrema ex eodem genere eſſe oportet. nihil ergo medium eſſe pōt inter ſubſtantiam & accidens. Vnde impoſsibile eſt formas elementorum ſuſcipere magis & minus. Oīs n. forma recipiens magis & minus eſt diuiſibilis per accidens, inquantum, ſ. ſubiectum pōt eā participare vel magis vel minus. Secundum aūt id, quod eſt diuiſibile vel per accidens vel per ſe, contingit eſſe motum continuum, vt patet in Sexto Phy. ſi igitur formę ſubſtantiales elementorum ſuſcipiunt magis & minus, tam generatio q̄ corruptio erit motus continuus, qđ eſt impoſsibile. Na motus continuus nō eſt niſi in tribus generibus, ſ. in quantitate, & qualitate, & vbi. Oportet igitur aliū modum inuenire, quo & veritas miſtionis ſaluet, & tñ elementa non totaliter corrumpantur, ſed aliqualiter in miſto remaneant. Conſyderandum eſt igitur quod qualitates actiuæ & paſsiuæ elementorum contrariæ ſunt adinuicem, & C magis & minus recipiunt. ex cōtrarijs aūt qualitatibus, q̄ ſuſcipiunt magis & minus cōſtitui pōt media qualitas quæ ſapit vtriuſq; extremi naturam, ſicut pallidum inter albū & nigrum. Sic igitur remiſsis excellentijs elementarium qualitatū, cōſtituitur ex eis quædam qualitas media, quę eſt ꝓpria qualitas corporis miſti, differens tñ in diuerſis ſecundū diuerſam miſtionis proportionem: & hęc quidem qualitas eſt propria diſpoſitio ad formam corporis miſti, ſicut qualitas ſimplex ad formam corporis ſimplicis. Sicut igitur extrema inueniūtur in medio, qđ participat naturā vtriuſq;, ſic qualitates ſimpliciū corporum inueniuntur in qualitate corporis miſti. Qualitas aūt ſimplicis corporis eſt quid aliud a forma ſubſtantiali ipſius, agit tñ virtute formæ ſubſtātialis educerē in actū, eū nihil agat ſupra ſuā ſpeciē. Sunt igit̄ virtutes formarum ſubſtantialiū ſimplicium corporū corpibus miſtis, nō actu, ſed virtute. Et hoc eſt qđ Philoſophus, nō manēt agit̄ elemēta, ſ. i miſto, actu, vt corpus albū: nec corrūpunt̄, nec alterū, nec ambo: ſaluat̄.n. virtus eorū.

Imaginatio h⁹ opi.

T.c.12.

Opi ꝓpria

Propter variam forte auctoris ſētentiā, ſui quoq; ſectatores inter ſe contrarij ſunt.

LECTIO. XXV.

Aliorum opinionibus de Miſtionis modo propoſitis ac reiectis, propriam ac veram ſententiam adducit.

VATAB.

Dubitationem aūt hiſce continuam ediſſeramus oportet, vtrum miſtio quippiam ad ſenſum ſit verbi grā, cū ea quæ miſcentur ita in parua diuiſa fuerint, & hoc pacto iuxta ſe poſita, vt nullam ſenſu dignoſcatur, tunc ne miſta ſunt an nō. Sed ſic vt eorū quæ miſta ſunt, particula qualibet iuxta quālibet ſit? illo igitur mō miſta eſſe dicuntur, vt ordeacea grana frumētaceis, cū quodlibet iuxta quodlibet poſitū eſt.

ANT. Tex.c.c.85.

Continuā aūt his quæſtionem dicendū vtrū ne miſtio ad ſenſum ſit, vt qñ ita in parua diuiduntur quæ miſcentur & ponūtur adinuicem hoc mō, vt non manifeſtū ſit ſenſui vnūquodq;, tūc miſta ſunt. Aut nō ſunt: ſed eſt vt quęcūq; ſecus quātūq; ſit particulā miſtorū. dr.n. ſic illo mō, v.g. ordeum miſtū frumēto, qñ quodcūq; ſecus quodcūq; ponit̄.

Poſtq̄ Philoſophus determinauit miſtionem eſſe, hic determinat quō fiat miſtio. Et circa hoc duo facit. primo ponit opiniones aliorū de mō miſtionis, ſcđo ponit opinionē propriam ibi § Sunt itaq; vt diximus. § Circa primam duo facit. primo ponit opiniones aliorū. ſcđo reprobat eas. ibi A § Si aūt eſt oē corpus. Circa primum ſciēdum eſt, ꝙ de modo miſtionis duplex fuit opinio. Vna fuit ꝙ tunc ſolū miſtio fiat, qñ miſcibilia diuiduntur in tam minima ſm quantitatem, ꝙ ſenſus ea percipere non pōt, & qñ illa minima fuerint ſecus inuicē poſita nō alterata, tunc dicunt fieri miſtionem, & hanc opinionē prīo ponit Philoſophus. Scđam opinionem ponit. ibi § Aut non ſunt § Quę fuit talis. Qđ, cū miſcibilia ſunt diuiſa, nō ita vt ſiſtat diuiſio in minima ſm ſenſum, ſed ſiſtat in minima ſm materiā, ſ. ꝙ non ſit accipere minus, qđ ſeruet materiā, & operationem miſcibilis. Cōueniunt.n. ambæ iſtæ opiniones, ꝙ dicunt miſtionē eſſe ſm minima. ſed differūt, quia prima ponit minima quo ad ſenſum, ſcđa minima ſm materiā. Dicit ergo Philoſophus, ꝙ dicendum eſt & determinandum cōtinuam quęſtionem, ſ. ſi ita ſit, vt dicit prima opinio, vel ſicut dicit ſcđa, quę dicit, ſ. ꝙ diuiſo corpore in minima ſimpliciter, qlibet pars eius eſt ſecus quācunq; partem alterius. Dicit̄.n. ſic a quidam. v.g ſicut ſi diceremus ordeum miſtum cum frumento: licet.n. illa diſcernant̄, tñ ſunt minima ſui generis. Et ad ſimilitudinem iſtorum dicunt fieri miſtionē elemētorum, qñ in minima ſimpliciter diuiſo elemento, quælibet pars vnius eſt iuxta partem alterius. Deinde cum dicit.

At ſi oē corpus ſit diuiſibile, ſi corpus corpori miſtū ſimilare ſit, partē quālibet ſecus quamlibet eſſe oportebit. Atque fieri nequeat vt in partes minimas diuiſio fiat, & cōpoſitio non idem ſit, quod miſtio, ſed aliud, non oportere dicere quæ miſcentur eſſe miſta ſecundū partes exiguas, quæ ſuam adhuc retineant naturā, perſpicuum eſt compoſitio.n. eſſe, non temperatura, aut miſtio, nec pars eādem cū toto haberet rōnē. Dicimus aūt, ſi quid miſceri debeat, quod miſtū eſt, ſimilium eſſe partiū. quēadmodū aqua pars aqua eſt. ita & tēperati tēperatū. Quod ſi miſtio ſit cōpoſitio ſecundū partes exiguas, nihil horū accidet, ſed ſolū miſta ad ſenſū. VATAB.

Si aūt eſt oē corpus diuiſibile, ſi eſt corpus corpori miſcibile homiomeros: quācunq; partem cuicūque propinquam eſſe oportebit. Quoniā aūt eſt in minima diuiſio. neq; cōpoſitio idē quod miſtio ſed aliud manifeſtū quod neq; ſecūdum parua ſaluta oportet quæ miſcētur dicere miſta eſſe. Cōpoſitio.n. erit & non tēperamentū, neq; miſtio, neq; habebit eādem rōnē cū toto pars. Dicimus aūt oportere ſi miſtū eſt aliquid, miſtū homiomerū eſſe. vt quēadmodū aqua pars aqua ita & tēperati. Si aūt ſecūdum parua cōpoſitio eſſet miſtio, & nihil cōtingeret horū: ſed ſolū quidem miſta ad ſenſum. ANT. T.c.86.

Deſtruit prædictas opiniones, & primo per rōnē coem ambabus, ſcđo per rōnem propriam. ibi § Et idem huic. § Dicit ergo primo, ſi oē corpus eſt diuiſibile, ſi corpus corpori eſt miſcibile de rōne miſturę eſt ꝙ quælibet pars vnius miſcibilis ſit homiomera, & oportet ꝙ quęlibet pars ſit iuxta q̄libet partem alterius miſcibilis. Qm̄ aūt miſtio non eſt D cōpoſitio diuiſorū in minima latētia ſenſum, ſicut dicebat prīa opinio, nec ēt ſicut dicebat ſcđa, manifeſtum eſt quod non erit miſtio ſecundū parua ſaluata in ſpeciem & virtutem, quia tūc eſſet potius quædā compoſitio, & nō miſtio, nec haberet quęlibet pars eādē rōnem cum toto. Nos aūt dicimus, ꝙ, ſi eſt aliquod miſtum oportet ipſum eſſe homiomerum, i. eiuſdem rōnis in parte & in toto. & ſicut quælibet pars aquę eſt aqua, ita quælibet pars miſti eſt miſtū. Si aūt miſtio eſſet compoſitio ſm parua, vt dicebat vtraq; opinio, licet differenter, nihil horū contingeret, ſed ſolū miſtio ad ſenſum & non ſecundum veritatē Deinde cū dicit

Miſtum homionerū eē oportet

Atque idem huic quidem ſi acute non videat eſſe miſtū, Lynceo vero non eſſe miſtum videbit. Neq; diuiſione, adeo quauis particula iuxta quamuis poſita ſit, miſtio ſit nā fieri non pōt, vt corpora ſic diuidantur. Aut igitur nō eſt miſtio, aut hoc rurſum eſt dicēdū, quo pacto, ſ. quā, fieri poſſit.

Et idem huic quidē miſtū: ſi non videt quis acute, lynceo aūt non miſtum videbitur. Neq; diuiſione vt quacunq. ſecus quācunq; pars. impoſſibile.n. ita diuidi. Aut igitur non erit miſtio, aut dicendum eſt hoc quō contingit fieri rurſus.

Ponit

Ponit proprias rónes. Et primo contra primá opinionẽ, dicẽs q, ſi hoc modo fiat miſtio, ſicut prima opinio dicebat, illud quod eſſet vini miſtum, puta ei qui videt acute, eſſet alteri non miſtum, puta linceo videnti acute. Secundo arguit contra ſecundam opinionem. ibi. § Neque diuiſione. § Dicẽs q miſtio non eſt ex diuiſione minimorum, quia in minima ſimpliciter impoſſibile eſt diuidere corpus, ita q in eis fiet diuiſio. ſi autem minima eſſent phyſica, tunc eſſet congregatio & nõ miſtio. Aut igit miſtio non eſt, cũ hi duo modi eſſe nõ poſſint, aut rurſus dicendum eſt, quomodo contingit miſtionem fieri. Deinde cum dicit.

VATAB.

Sunt itaq; (vti diximus) eorum quæ ſunt, quædam actiua quædam quæ ab hiſce pati ſolent. Quædam igitur conuertũtur, ſuntq; inter ſe mutuo actiua & paſſiua, quorum videlicet eadem eſt materies. Quædam vero agunt & nõ patiuntur nimirũ quib. materies eadẽ non eſt. Horũ igitur nõ eſt miſtio. Quare nec medendi ſcientia ſanitatẽ, nec ſanitas eandẽ, miſta corporib. efficiuntur. Eorũ vero actiuorũ & paſſiuorũ, quæ facile diuiſibilia ſunt, multa quidẽ paucis et magna paruis cõpoſita miſtionẽ non faciũt. ſed accretionem euiſce quod euincit. Nam alterum, in id quod euincit verti ſolet ut gutta vini, decies millenis aquæ menſuris non miſcetur et eum forma vini perit, atq; vinum in totam aquam vertitur.

ANT.
T.c.83.

Sunt vtiq;, vt diximus, entiũ hæc quidem actiua, hæc aũt paſſiua ab his. Hæc quidẽ igitur conuertuntur, quorum eadẽ materia eſt, & actiua adinuicem & paſſiua abinuicem: hæc aũt faciunt, ſed impaſſibilia ſunt, quorum non eſt eadem materia. Horum quidem igitur non eſt miſtio. ideoq; neque medicina facit ſanitatem, neq; ſanitas eſt miſta corporib. Actiuorum autem & paſſiuorum quæcunque ſunt facile diuiſibilia, multa quidem paucis & magna paruis compoſita, nõ faciunt miſtionem, ſed augmentationem dominantis. tranſmutatur. n. alterum in dominans. Ideo gutta vini in mille millibus amphoris aqua non miſcetur: ſoluitur. n. ſpecies & tranſmutatur in totam aquam.

G

T.c.88.
Multa paucis adiuncta & e contra non faciũt miſtionem ſed augmẽtationem.
Gutta vini ĩ 10000 amphoris aq no miſcet.

Determinat de modo miſtionis ſm propriã opinionẽ, & primo pmittit quandã diuiſionẽ neceſſariã ad propoſitũ oſtendendum dicens, q ſicut ſupradictũ eſt, entium quedam ſunt actiua, qdã paſſiua ab his, ſ. actiuis ſed iſtorũ; qdã cõicãnt in materia, & talia in agendo & patiendo adinuicẽ cõuertunt: qda vero ſunt, quorũ non eadẽ materia eſt. & taliũ licet vnũ agat, & reliquũ patiatur, non tñ ia hoc conuertuntur adinuicem. Scdo ibi. § Horum quidẽ igitur non eſt miſtio. § Proſequitur intentum, Et circa hoc tria facit. Primo oñdit q non ſunt miſcibilia, ſiue ex quib. non põt fieri miſtio, ſcdo oſtendit qñ, & ex quib. fiat miſtio. ibi. § Qñ aũt potentijs adæquantur. § Tertio redit iterũ ſupra primũ, vt melius manifeſtet q nullo modo ſunt miſcibilia. ibi § Qñ aũt alterum. § Dicit ergo primo q eorum, q non cõicant in materia, non põt eſſe miſtio: & ideo licet medicina faciat ſanitatem, non tñ patit a ſanitate: & ideo miſceri ibi non põt. Neque ſanitas vel aliqd actiuos miſcet corporib. & talia ĩmiſcibilia ſunt ex ſui natura. Quædam aũt, licet ſint miſcibilia ex ſui natura, tñ p accidens miſceri non pñt. Et quæ ſint iſta declarat. ibi § Actiuorũ & paſſiuorum. § Dicens quod ſi multa de genere actiuorum & paſſiuorũ coponantur, & magna paruis, non faciunt miſtionẽ, ſed faciunt augmentũ pdominantis: per cuius virtutẽ, alterũ. ſ. paucũ, vel paruum tranſmutatur in alterũ pdominans. Et ideo gutta vini in mille milib. amphoris aquæ, non miſcetur cũ ipſa aqua: quia forma ſiue ſpecies eius tranſmutatur, & corrumpitur in ipſa aquam. Deinde cum dicit.

T.c.80.

H

T.c.89.

VATAB.

Cum vero potentias habent quodammodo æquales, tum vtrumq; è ſua quidẽ mutatur natura in id quod vincit ac ſuperat, non tamen fit alterum, ſed inter vtrumq; mediũ atque commune. Patet igitur ea eſſe miſtilia, quæcunque ex agentib. contrarietatem habent, hæc. n. inter ſe paſſiua ſunt.

ANT.
Tex.c.89.

Quando autem potentijs adæquantur, æqualiter, tunc tranſmutatur, vtrunque in dominans ex ſuipſius natura: nõ generatur. n. alterum; ſed medium commune. Manifeſtum igitur, quoniam hæc ſunt miſcibilia, quæcunque factiua contrarietatem habent: hæc ſunt enim abinuicem paſſiua.

Oſtendit ex quibus & qñ fiat miſtio: & circa hoc tria facit, primo oñdit qñ, ex quib. fiat miſtio: ſcdo oñdit quæ faciliter miſcentur. ibi § Et parua aũt. § Tertio quæ difficulter ibi. § Multum autẽ. § Dicit ergo primo, qñ potentiæ miſcibilium adæquantur, tunc vnumquodq; miſcibilium æqualiter dñatur, & vnumquodq; ad alterũ tanquam ad dñans tranſmutatur, & unumquodq; ex ſuipſius natura ſm aliquid tranſmutat. Nec tñ vno corrupto aliud gñatur, ſed fit medium inde cõe, quod participat oim virtutes miſcibilium coniunctorum. manifeſtum eſt ergo q hæc ſunt miſcibilia, quæcunq; ſunt de numero facientium ſiue agentium. & habent cõtrarietatẽ: quia hæc ſunt adinuicem paſſiua: & hoc eſt primo qd requiritur in miſcibilib. Contra hæc aũt quod hic dr obijcitur á quibuſdã, quia ſic miſcibilium potentia adæquatur, tanta eſt virtus reſiſtendi quanta eſt virtus ad agendum & ita nec agent nec patientur adinuicẽ. Item obijciunt Auic. & Algazel. dicentes; q ſi miſcibilia adæquantur in miſtio, non magis inclinabit illud miſtũ ſurſum, q deorſum, vel ad aliquã aliã loci drĩam: cum nullum ſit in ipſo pdominans elementorũ. & adhuc ſequitur, q quilibet motus ſm ipſũ magis eſt violentus q naturalis & ſimiliter eſt de loco. Sequeretur et q oĩs miſtio eſſet vna. & ita ex ſimilib. in quantitate eſſent caro, & oſſa. & lapis, & cætera miſta: quod eſt impoſſibile. Ad quod dicendum eſt, q, cum oĩs miſtio naturalis ſit p pgñatione, non ſic ſunt intelligenda verba Philoſophi q in miſtio ſit æquitas virtutum & potẽtiarum, vt prima ró procedebat: nec etiam oportet q ibi ſit æqualitas quantitatis ipſorũ miſcibiliũ. Sed eſt intelligendum q ibi ſit æqualitas proportionis, quam requirit forma rei generandæ, propter quã eſt miſtio. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Deinde cum dicit.

E

F

Leg. in quibuſda co. & rectius adæquãtur.

Miſcibilia ſunt actiua & paſſiua adinuicem

Dubium.

Quia tria elemẽta violenter mouerentur.

Solutio.

VATAB.

Parua autem dum paruis admouentur, propẽſius miſceri ſolent. quippe cum ea facilius celeriusq; ſeſe tranſmeent.

ANT.

Et parua autem paruis poſita ſecus miſcentur magis, facilius. n. inuicem & citius tranſeunt.

Oſtendit quæ faciliter & bene miſcentur. dicens, q quando parua miſcentur paruis, tunc facilius fit miſtio: quia talia facilius & citius tranſeunt per ſeinuicem alterando.

Deinde cum dicit.

Quæ faciliter miſceãt

VATAB

At multum tardius hoc idem efficit poſituráq; á multo. Iccirco ex hiſce, quæ diuidi poſſunt patiq; ſolent; quæ facile terminos ſuſcipiunt, ea miſtilia ſunt: quippe quæ facile in parua diminuntur. hæc. n. eſt eius, quod facile terminatur, ratio, v. g. quæ liquida ſunt, inter corpora maxime miſtilia ſunt, cum liquidum maxime omnium diuiſibilium facile terminari poſſit, modo non ſit viſcoſum, atque tenax. Hæc in molem reddunt ampliorem atque maiorem.

ANT.

Multũ aũt et a multo tardius hoc operatur. Ideo & bene determinabilia diuiſibilia & paſſiuorũ miſcibilia. Diuiduntur. n. in parua facilius. hoc. n. eſt bene determinabile eſſe. v. g. humida miſcibilia maxime corporum. Bene determinabile. n. maxime humidum diuiſibilium, ſi non viſcoſum ſit. hæc et enim vtique ampliorem & maiorem ſolum rumorẽ faciunt.

Humida ſi bõ miſcibilia niſi ſint viſcoſa aut lubrica.

Oſtendit quæ tarde & de difficile cõmiſcent dicẽs, q, qñ multu miſcetur multo, tũc tardius & difficilius cõmiſcetur. & hoc ró: quia difficilius adinuicẽ altaãt, & tardius traſeũt p ſeinuicẽ. Requirit ẽt ad facilẽ miſtionẽ, q miſcibilia ſint bene terminabilia adinuicẽ paſſiua. & hoc ró: quia bene terminabilia cũ ſint ſubtilia, & humida, facilius diuiduntur i parua, q facilius cõmiſcẽtur q magna. hoc. n. eſt bene terminabile, qd eſt bene diuiſibile in parua. v. g. humida q ſunt inter cætera corpora bene miſcibilia. & hoc ideo, qa humidũ inter alia corpora eſt magis diuiſibile in parua, niſi illud humidũ ſit viſcoſum, quia ſicut dr in 4. Meteororum, partes humidi viſcoſi continent, ſicut glutinum, propter miſtum eius ſubtiliter ſiccũ. qd apprehendit vndiq; humidũ, & non ſinit elabi oleũ. Qñ vero aquæ admiſcetur, quia lubrica ſimul iuncta, vel lubricũ humido cõpoſitũ, auget tumorẽ ſiue quãtitatẽ, ſed

Quæ difficulter miſcentur.

T. cõ. 28.
Vnde humidum ſit viſcoſum.

ſed non miſcetur ei,ſic,& qualſbet pars eius alteret & alte- A
retur ab eo ad mediam naturam miſti. Deinde cum dicit.

VATAB. *Cum autem alterum duntaxat paſſiuum fuerit, aut alterum vehementer & alterum admodũ remiſſe: vel nihilo vel certe paulo maius euadet quod ex vtriuſque miſtura conſurgit. quod, in ſtanno & ære accidit. Nonnulla.n.entia inter ſe minus diſcreta ſunt, ambiguntq;. videntur.n. quodammodo & remiſſa miſceri, & quaſi alterum ſuſceptiuũ, alterum forma eſſe, quod quidem, & in hiſce accidit. Nã ſtannũ quaſi affectio quadã ſine materia, æris, pene euaneſcit, miſtura toti colore ſolum indito. quod idẽ, et in alijs quoq; vſu venit.*

ANT: *Quando autem alterum ſolũ paſſiuũ erit, aut uehemẽter hoc autem ualde parum, aut nihilo maius eſt id, quod ex ambobus*
T.c.90. *miſtum eſt, aut parum quod contingit circa ſtannũ, et æs. Quędam enim balbutiũtur adinuicẽ, et epaſotirizãt. Videntur enim aliquantulum ac remiſſe miſta eſſe, & alterum quidem ſuſceptiuum, alterum aũt ſpecies: quod in his cõtingit. ſtannũ.n. ut paſſio aliqua ſine materia æris, pene euaneſcit miſtũ oẽ, colorãs ſolũ. Idẽ aũt hoc cõtingit in alijs.* B

Oſtendit iterum primum, vt melius declaret quæ ſunt \̃q nullo modo miſceri poſſunt, dicens, ꝙ, qñ ſolum alterũ eſt paſſiuum, ita ꝙ non agat in alterum, talia nullo mõ miſcẽt: & hoc eſt, qñ miſcibilia non cõicant in materia. Qñ vero cõicant in materia, ſed vnũ vehementer agit, & alterũ vehemẽter patitur, & nõ tm̃ agit quãtũ primũ, neq; taliũ põt eſſe miſtio. vel ſi eſt aliqua, parũ relinquẽt de eo qđ vehemẽter patitur: ſicut patet in ſtãno & ære. ſi.n. in ære liquefacto miſceẽ modicũ de ſtanno, tunc ſtannũ ꝑ vehementiã actionis æris euaporat: & nihil forte remanet, niſi color quidã: & eſt ſimile balbutientib. qui vna litera prolata, aliã diſtincte nõ proferunt, idem etiã contingit in multis alijs. Deinde cum dicit.

VATAB. *Patet igitur ex his quæ diximus, miſtionem eſſe, & quid ea ſit, & quam ob cauſam, & quænam entia miſtilia ſint, quandoquidem nonnulla ſunt eiuſmodi, quæ & pati inter ſe, & facile terminari diuidiq; poſſunt. Hæc.n. cum miſta ſunt nõ eſſe* C *corrupta nec ultra eadem ſimpliciter eſſe, nec eorum miſtionem eſſe compoſitionem, nec ad ſenſum, neceſſe eſt. Sed miſtile quidem eſt, quando cum facile definiri queat paſſiuum eſt & actiuum, & att quod eſt eiuſmodi, miſtile. nã miſtile, id cognomine dici ſolet. Miſtio vero, ẽ miſtiliũ alteratorũ unio.*

Manifeſtum igitur ex his quæ dicta ſunt, quòd eſt miſtio,
ANT. *& quid eſt miſtio, & quare eſt, et quæ ſunt miſcibilia entiũ, quoniam ſunt quędam quaſi paſſiua abinuicem & bene determinabilia, & bene diuiſibilia. Hæc.n. neque corrupta eſſe neceſſarium eſt quãdo miſta. neque adhuc ſimpliciter eadem eſſe quæ prius. neq; compoſitionẽ eſſe miſtionem eorum, neq; ad ſenſum. Sed eſt miſcibile quidem quodcunq; bene determinabile cum paſſiuũ fuerit et actiuũ, & tali miſcibile eſt ad homomerũ.n. miſcibile. miſtio aũt ẽ miſcibiliũ alteratorũ unio*

Recapitulatio. Recapitulat quæ dicta ſunt de miſtione: per quod etiam quarta quæſtio declaratur, quæ fuit primo propoſita in principio huius capituli, dicens manifeſtum eſſe ex his quę dicta ſunt, & ꝙ miſtio, & quid eſt, & quare eſt: quia ꝑꝑ paſſionem & actionem contrariorum. Et dictum eſt etiam quę ſunt mi-
T.c.84 ſcibilia: qñ iſta paſſiua adinuicẽ, & bene terminabilia: & talia ſunt bene diuiſibilia. Dictum eſt etiam, ꝙ ad hoc ꝙ ſit miſtio, neceſſarium eſt ꝙ miſcibilia non ſint ſimpliciter corrupta, nec ſunt ſimpliciter eadẽ, vt prius. ſunt.n. corrupta quãtum ad formas, & remanent quantum ad virtutem, vt ſupra oſtenſum eſt. Adhuc ẽt oſtenſum eſt, ꝙ miſtio non eſt compoſitio minimorum ſm̃ naturam, ſicut dicebat vna opinio: nec minimorum ſm̃ ſenſum, vt dicebat alia. talia.n. minima non ſunt miſcibilia. Sed illud eſt miſcibile, quod cum ſit bene determinabile eſt actiuum & paſſiuum: & illud quod admiſce-
quo miſtio tur cum tali miſcibili, eſt miſcibile ad homiomerum. i. ſ. cit
nis diffin in cum alio miſtum, quod eſt eiuſdem rationis in toto & in par
telligitur. tib. Patet etiam quod miſtio eſt miſcibilium alteratorũ vnio. Quæ quidem alteratio ſolum eſt intelligenda in virtutibus A ſiue qualitatibus eorum. Sed, ſi etiam alteratio ſumatur impropriè, miſtio eſt miſcibilium alteratorum, & corruptorũ ſecundum formas vnio.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE.

LIBER SECVNDVS.

Cum S. Thomæ expoſitione.

SVMMA LIBRI.

De Elementorum Principijs & numero inquirit & ipſorum Generatione, & de Miſtorum item generatione meminit, & generationis, & corruptionis cauſas inueſtigat.

LECTIO I.

Præmittitur huius libri intentum. Antiquorum præterea ac propria de materiali generationis elementorum principio opiniones tractantur.

VATAB. *De miſtione igitur & tactu, & actione & paſſione, quo pacto hiſce competant, quæ natura mutationem ſubeunt: & inſuper de ortu & occaſu ſimplici abſolutoque qualiter fiat, cuius ſit, & quam ob cauſam: tum etiam de alteratione quid ſit alterari & quam quodq; eorum habeat differentiam, dictum eſt. Reſtat, vt circa ea, quæ elementa corporum appellantur, contemplemur. Nam generatio &* C *corruptio, ſubſtantijs omnibus, quæ natura conſtant, haud ſine ſenſibilibus corporibus competunt.*

ANT. *De miſtione quidem igitur & tactu, & facere*
T.c.1. *& pati dictum eſt quomodo exiſtant his quę tranſmutantur ſecundum naturam. Amplius autem de generatione & corruptione ſimpliciter, & quomodo eſt, et propter quã cauſam. Similiter autem & de alteratione dictum eſt, quid eſt alterari, & quam habeat differentiam eorum vnumquodq;. Reliquum autem conſiderare circa vocata Elementa corporum. Generatio quidem & corruptio omnibus natura ſubſiſtentibus ſubſtantijs eſt non ſine ſenſibilibus corporibus.*

POſtquam Philoſophus in 1. lib. determinauit de generatione & corruptione in cõi, & de motib conſequentib, ſ. de alteratione & augmento, nunc in Secundo lib. determinat de generatione & corruptione in ſpeciali, ſ. de genera- D tione & corruptione elementorum. Et circa hoc duo facit. primo recapitulat ea quæ dicta ſunt in 1. lib. & continuat dicta dicens dando intentionem, Secundo proſequitur intentum ibi § Horum aũt ſubiectum. § Dicit ergo primo, ꝙ dictũ eſt iam in 1. lib. de miſtione & de tactu, & de facere & pati, quomodo exiſtunt his quæ tranſmutantur ſm̃ naturam. amplius etiam dictum eſt de generatione & corruptione quomodo exiſtat, & propter quam cauſam. ſimiliter etiam dictum eſt de alteratione quid eſt, & in quo differt à generatione & corruptione. Relinquitur autem in hoc Secundo libro conſiderare de corporibus, quæ elementa vocantur, an- Quia miſta
tequam conſideremus in libris de Generatione & corrup- ſũt ex qua
tione corporum ſpecialium, ſicut lapidum, & metallorum, tuor elemẽ
& plantarum, & animalium & hoc ideo, quia omnes ſubſtan- tis. Elemẽ
tiæ, quæ generantur & corrumpuntur, nõ ſunt ſine iſtis ſen- ta dñr an-
ſibilib. corporib. ſ. quatuor elementis. Dicuntur autem ele- tonomaſti-
menta antonomaſtice ſenſibilia: quia eorum dñæ ſiue prin- ce ſẽſibilia
cipia,

cin'a, quæ ſunt quatuor qualitates, ſ. calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, ſunt cauſæ omnium aliarum qualitatum tangibilium. Deinde cum dicit.

VATAB. *Quorum ſubiectum materiam quidam vnam eſſe aiunt eã aerem, aut ignem, aut quippiam inter hæc medium, quod & corpus ſit & ſeparabile ponentes. Quidam, numero plures vna. alij. ignem & terram, & alij & hæc, et tertium aerẽ, alij & aquam inter hæc quartum, vt Emped. ex quibus concretionem ſecretionemue, aut alterationem ſubeuntib. ortũ atque occaſum rebus ipſis contingere dicunt.*

ANT. T.c.2. *Horum autem ſubiectam materiam, hi quidem eſſe inquiunt vnam. vt puta aerem ponentes, aut ignem, aut aliquod horum medium, quod & corpus eſt. & ſeparabile. Hi autem plures, numero, quàm vnam: quidam ignem et terram, hi autem & hæc, et aerem tertium. hi autem et hoc et aquam quartum, & Emped. ex quibus congregatis & ſegregatis, & alteratis, aiunt contingere generationem et corruptionem rebus.*

Proſequitur intentum. Et circa hoc duo facit. Primo inquirit de ſubſtantia & numero eorum, ſcđo de mutua ipſorum generatione & corruptione. ibi § Quõ autem determinatum eſt. § Circa primum duo facit. Primo determinat de materiali principio & formali elementorum, ſcđo de numero eorum. ibi § Quoniam autem quatuor elementa. § Circa primum duo facit. Primo determinat de principio materiali, ſecundo de formalib. ibi § Sed non minus. § Circa primũ duo facit. Primo determinat de materia elementorum ſm opinionem aliorum, ſecundo ſecundum opinionem propriam. ibi § Nos autem dicimus § Circa primũ duo facit. Primo ponit opiniones aliorum, ſecundo reprobat eas. ibi § Quoniam quidem igitur principia. § Dicit ergo primo ꝙ quidam fuerunt, qui poſuerunt tm̃ vnam materiam elementorum. Sed iſti diuerſificati ſunt; quidam. n. dixerunt ꝙ illa materia erat aer, quidam vero ꝙ ignis. ſed iſti diuerſificati ſunt quidã. n. poſuerunt quoddam corpus medium, igne quidem denſius, aere autem ſubtilius. Conueniunt omnes iſti in hoc, ꝙ dixerunt ipſam materiam elementorum eſſe corpus ſeparabile actu, & per ſe exiſtens. Alij vero fuerunt, qui dixerunt materiam elementorum eſſe plurificatam per numerum, & iſti ẽt diuerſificati ſunt, quia quidam dixerunt ipſam eſſe ignem, & terram, quidam vero addunt tertium, ſ. aerem, quidam addunt quartum, ſ. aquam, ſicut Empe. dicunt autem tam ponentes duo quam ponentes plura duobus ꝙ per congregationem & ſegregationem ipſorum fit generatio & corruptio in rebus. Deinde cum dicit.

Tex.c.24.
Tex.c.16.
T.c.6.
T.c.6.
antiquorũ opiones de elemẽtorũ gñatiõe de principio materiali.

VATAB. *Quod igitur prima ipſa, principia elementaq; probe dicantur, ſit in confeſſo, ex quibus ſi aut congregatione ſegregatione ue, aut alia mutatione tranſmutentur, generationẽ fieri contingat atque corruptionem. Sed qui vnam vltra ea quæ ſunt dicta, materiam faciunt, eamq; corpoream atque ſeparabilem, errant. Nam fieri non poteſt. vt corpus hoc, cum ſenſibile ſit, ſine cõtrarietate exiſtat. Etenim infinitum hoc, quod nonnulli principium eſſe dicunt, aut leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum eſſe neceſſe eſt.*

ANT. *Quoniam igitur prima principia et elementa bene ſe habet dicere, quòd ſit confeſſum ex quibus trãſmutationes aut ſecundum congregationem aut ſegregationem, vel ſecundũ aliam tranſmutationem contingit generationem eſſe, & corruptionem. Sed facientes quidem vnam materiã extra prædicta, hanc autem corpoream, & ſeparabilem, peccant. Impoſſibile. n. ſine contrarietate eſſe corpus hoc ſenſibile. aut. n. leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum, neceſſe infinitum, hoc, quod quidam dicunt eſſe principium.*

Impoſſibile ẽ corpus ſenſibile eẽ ſine cõtrarietate.

Reprobat prædictas opiniones, & hoc primo, ſcđo quaſi incidenter reprobat opinionem Platonis ibi § Vt autẽ in Timæo ſcriptum eſt § Aduertendum autem eſt circa primum ꝙ non reprobat opinionẽ ponentiũ plura elementa, ſed ad

Nota intẽtionẽ philoſophi.

E præſens concedit eam tanquam propinquam aliqualiter veritati. vnde dicit, ꝙ ſit conceſſum illis, qui ponunt plura elementa eſſe principia, per quorũ tranſmutationem fit gñatio & corruptio, ſiue iſta tranſmutatio, ſit cõgregatio, & diſgregatio, ſiue quæcunq; alia tranſmutatio, iſti quodammodo bene dicunt. Reprobat aũt primam opinionem: vnde dicit, ꝙ dicentes vnam materiam, & hanc corpoream, & ſeparabile ab omni contrarietate, & ab omni forma elemẽtali, ſicut ꝙ eſt medium inter ignem & aerem, peccant: quia impoſſibile eſt ꝙ corpus ſenſibile ſit ſine contrarietate. Oportet. n. ꝙ illud corpus infinitum, quod ipſi dicunt eſſe principiũ, ſit aut graue, aut leue. & ſiquidem erit leue, mouebitur ad locum ignis: ſi aũt graue, mouebitur ad locum terræ, cuius autẽ motus eſt & locus illius eſt & forma, quam motus & locus ſequuntur: ergo eſt terra vel ignis: & ſic per cõſequens eſt calidum aut frigidũ: & ſic non erit ſeparabile a contrarietate, F & à forma elementali, vt ipſi ponebant. Deinde cum dicit.

Primũ principiũ ... elemẽtũ, ſ. piot apud Ariſ. ... di. alterũ q pro altero ſumi, notiſſimum eſt. Reprobat. opi. ponentiũ vnã materiã ſ actu elemẽtorũ.

VATAB. *Quod autem in Timæo eſt ſcriptũ, nihil habet certi definitiq;. Nam nec ille plane dixit an id quod omnia ſuſcipit ab ipſis ſeparetur elementis, nec vllo vti ſolet, cum tamen prius dixerit illud vocatis elementis, vt aurum aureis operibus eſſe ſubiectum. quamquam id non recte dicitur, ſi hoc dicatur modo. Sed quorum eſt alteratio, ea ita ſeſe habent quorum vero generatio atque corruptio, ea ex nomine eorũ ex quib. fiunt, appellari impoſſibile eſt. At qui longe veriſſimũ eſſe inquit, dicere quodq; aurum eſſe. Verum cum ſolida ipſa elementa ſint, ad plana vſq; reſolutionem facit. Ad primam mater. ã eſſe planam ipſam, de numero eorum eſt quę fieri nequeunt.*

ANT. T. co.4. *Vt autem in Timæo ſcriptum eſt, nullã habet determinationem. Non n. dixit manifeſte pandeches ſi ſeparatur ab G elementis. Neq; vtitur vllo, cum dixit, eſſe ſubiectũ aliquid vocatis elementis prius, vt aurum operibus aureis certẽ. quamquam & hoc nõ bene dicitur hoc modo dictũ. Sed quorum quidem eſt alteratio, ita eſt. Quorum autem eſt generatio & corruptio impoſſibile illud enunciari, ex quo generatum eſt. Sed tamen inquit longe verius eſt eſſe aurum dicere; vnumquodque eſſe. Sed elementis entibus ſolidis uſque ad planiciem facit diſſolutionem. impoſſibile autem matrem & materiam primam planam eſſe.*

VATAB.
Tex co.5.
Materia prima ẽ ſicut mater.

Reprobat opinionem Platonis de principio elementorũ, dicens, Quod illud, quod dixit Plato in Timæo, nullã habet determinationẽ: quia nihil dixit determinatę & manifeſte. Non. n. dixit manifeſte & determinate, ſi illud principiũ, qđ vocauit pandexes, i. receptaculum omniũ, ſeparatur ab elementis; ita ꝙ ſit aliquando actu exiſtens ſub forma elemẽti, vel non. Neq; etiam dixit, ꝙ eſſet aliquod materiale principium ipſorum elementorum. ſed dicit ꝙ ſubiectũ elementorum ſe habet ad elementa; ſicut aurũ ſe habet ad opera H operata ex auro. Sed certe hoc nõ bene dr̃: quia impoſſibile eſt ꝙ id. quod eſt ſubiectũ generationis, ſicut materia, dicatur de ipſo generato: ſicut non dicimus ꝙ caro ſit terra, ſed terrea. Similiter illud quod alteratur non recipit prædicationẽ paſſionis in recto, non. n. põt dici, ꝙ homo ſit albedo, ſed albus. Plato tamen dicit ꝙ verius eſt dicere vnũquodq; opus factum ex auro eſſe aurum, q̃ ipſum eſſe tale. Sicut verius eſt dicere phialam factam ex auro eſſe aurum, quàm phialã: ita etiam verius erit dicere ignem vel aquam. Poteſt ergo breuiter ſic ratio formari. Impoſſibile eſt ꝙ ſubiectum generationis prædicetur in recto de generato: ſed ſubiectum, quod ponit Plato, prædicatur in recto de elementis: ergo impoſſibile eſt ꝙ ſit ſubiectum generationis, & corruptionis ipſorum. Adhuc etiam peccat Plato quia cum elemẽta ſint corpora ſolida, dicit tamen ꝙ materia eorum diſſoluitur vſque ad ſuperficiem, vt patet in tertio de Cœlo & Mundo. impoſſibile n. eſt quòd materia prima, quæ eſt ſicut materia, ſit ſuperficies. Deinde cum dicit.

Prim' Platonis laps'.
Scđs Platonis lapſus.
Rõ Ariſ. cõtra Plato.
Terti' Pla. lapſus.
T.c.3.

VATAB. *Nos autem ſenſibilium corporum quandam eſſe materiã dicimus, ſed eam ſeparari non poſſe, ſed ſemper eſſe cũ contrarie-*

trarietate, ex quis generantur vocata elementa determina- A *tum eſt autem de his certius, & in alijs. Sed tamen quoniā & hoc modo ſunt ex materia prima corpora, determinandū & de his. Porro Principium quidem & primum eſſe materiam, inſeparabilem, atque ſubiectam contrarijs antea ſupponamus. neque.n. calidum materia eſt frigido, neq; hoc calido, ſed ſubiectum amborum. Quapropter primum quidem potentia corpus id, quod ſenſibile, principium eſt: ſecundum autem contrarietates, dico autem. v.g. caliditas, & frigiditas: tertio autem neq; ignis & aqua & talia. Hæc quidem tranſmutātur adinuicem, & non vt Empedo. & alij dicunt: neq;.n. eſſet alteratio. contrarietates aūt non tranſmutant.*

Determinat de materia, quæ non eſt ſeparabilis ſimul ab omni forma elementi, nec ab omni contrarietate elementorum ſm propriam opinionem, dicens, ꝙ eſt aliqua vna materia ſenſibilium corporum, ſ. elementorum, quæ non eſt ſeparabilis ſimul ab omni forma elementi, nec ab omni contrarietate: ſed ſemper eſt ſub aliqua forma & aliquibus qualitatibus, conſequentibus ipſam formam: & ex illa materia B generantur ſenſibilia corpora, quæ vocantur elementa. Excuſando autem ſe à maiori declaratione, dicit ꝙ determinatum eſt in alijs certius, ſ. in Tertio Cœli & Mundi. Sed, quia (T.c.53.) ibi non eſt plene determinatus modus, ſm quem ex materia generantur corpora prima, determinandum eſt hic quo modo generentur. Ad horum.n. manifeſtationem dicit ſumendum eſſe principiū hoc, dictum eſt, ſ. ꝙ eſt materia vna ſubiecta contrarijs, inſeparabilis ab eis: quia ſemper eſt cū altero contrariorum. & hoc probat per hoc, ꝙ caliditas nō poteſt eſſe materia frigiditatis, nec è conuerſo: ſed oportet (T.c.10. & 12.) aliquod eſſe tertium, vt dicitur in 12. Meta. & in 1. Phyſi. ꝙ (T.c.71.) eſt ſubiectum amborum contrariorum, & de vno tranſmutatur in aliud. & ideo Primum principium eſt id, quod eſt potentia corpus ſenſibile, & illud eſt materia iam dicta: Secundum vero principium ſunt contrarietates qualitatum diſtinguentes & determinantes potentiam materiæ. v.g. caliditas, & frigiditas & huiuſmodi. Tertium iam erit elemētum conſtitutum ex his, puta ignis, vel aqua, vel huiuſmodi, & alia elementa, quæ tranſmutantur adinuicem, dum eorū C cōmunis materia mutatur de vna forma in aliam, vt de igne in formam aeris & ſimiliter de alijs. Vnde non eſt verum ꝙ Empe. dixit, & quidam alij, ſ. ꝙ elementa non tranſmutantur. ſi.n. immutabilia ſunt, vt ꝙ ſolum fuit ignis ſemper ſit ignis, tunc nunquam eſſet generatio, nec alteratio: quod eſt manifeſte falſum. quia ſm contrarietatem tranſmutantur, ſicut videmus ad ſenſum, ꝙ eadem materia, quæ nunc eſt ſub frigiditate aquæ, aliquando eſt ſub caliditate aeris: & quod erat ſub caliditate aeris, aliquando eſt ſub caliditate ignis. Cum ergo huiuſmodi qualitates conſequātur formas ſubſtantiales elementorum, ſicut effectus cauſam ſequitur, dicendum ꝙ ſi fiat tranſmutatio ipſarum qualitatum, quòd etiam fit tranſmutatio in formis ſubſtantialibus.

LECTIO II.

Quænam qualitatum tangibilium elementorum formalia principia ſint, ac aliorum primæ differentiæ.

VATAB. *Verum nihilominus & vt corporis ſunt, qualia & quot* D *principia ſint, dicimus oportet. Nam cæteri ſuppoſitis vtuntur, nec cur talia ſint, aut tot numero dicunt.*

ANT. *SEd non minus erit corporis qualia & quot dicendū principia. Alij quidem.n. ſupponētes vtuntur & non dicunt, quare talia aut tot ſint.*

(De principio formali.) Poſtquam Philoſophus determinauit de principio materiali elementorum, hic determinat de principio formali. Et primo dat intentionem ſuam, ſecundo proſequitur intentum. ibi { Quoniam igitur quęrimus. } Dicit ergo primo, ꝙ non minus debemus dicere de principio formali elementorum quàm de materiali. Et intelligo per formale principiū ipſas ſenſibiles qualitates, potētiam materiæ, vel materiam diſtinguentes: ſm quas illa corpora qualia ſunt. Inquirit.n. A hic Philoſophus principium corporum ſenſibiliū, inquantum ſenſibilia ſunt, vt ipſe dicit in litera. Si autem dicatur ꝙ velit inquirere principia formalia ſubſtantialia, tunc dicendum eſt, ꝙ, quia formæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, quia inſenſibiles: ideo per illas qualitates, quæ ſunt immediata principia tranſmutationis ſubſtantialis, dat intelligere ipſa formalia principia ſubſtantialia. & ideo dicit, ꝙ etiam oportet dicere quales, & quot ſunt illæ qualitates. Ideo autem de iſtis determinare oportet: quia alij philoſophi nō reddunt cauſam, quare ſunt, ſed ſolum ex ſuppoſitione vtuntur eis. Deinde cum dicit.

Cum igitur corporis ſenſibilis, hoc eſt tangibilis principia diſquiramus: ſenſibile autem ſit quod tactu ſenſum facit: conſtat non omnes corporis contrarietates, ſpecies & principia facere, ſed eas ſolum, quæ ſub tactum cadunt. nam contrarietate, eaq; tangibili differunt. Quocirca nec albor, nec nigror, nec dulcedo nec amaritudo, nec item cæterarum quicquam contrarietatum, elementum facit. VATAB

Quoniam igitur quærimus corporis ſenſibilis principia, B *hoc autem eſt tangibile, tangibile autem cuius eſt ſenſus* ANT. *tactus, manifeſtum, quoniam non omnes contrarietates cor-* T.c.7. *poris ſpecies & principia faciunt, ſed ſolum quæ ſecundum tactum. nam ſecundum contrarietatem differunt, & ſecundum tangibilem contrarietatem: ideo neque albedo & nigredo, neque dulcedo & amaritudo, ſimiliter autem neque aliarum contrarietatum aliqua facit elementum.*

Proſequitur intentum: & circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ non omnes contrarietates ſunt formę elementorum perfectiuæ, ſed ſolū tangibiles. ſecundo ꝙ non omnes tangibiles, ſed ſolum primæ: & oſtēdit quæ ſunt primæ. ibi { Ipſorum autem tangibilium. } Dicit ergo primo, ꝙ, quia nos quærimus principia corporis ſenſibilis, & non omnis ſenſibilis, ſed ſolum tangibilis. tangibile autem ſolum eſt ſenſus tactus: manifeſtum eſt ꝙ non omnes contrarietates faciunt ſpecies, corporis ſenſibilis, ſed ſolum illæ, quæ ſunt ſenſibiles ſecūdum tactum: & ideo nec albedo, nec nigredo, nec dulcedo, & amaritudo, nec aliqua alia ſenſibilis C qualitas, quæ non eſt tangibilis, facit elementa. Et huius cauſa eſt: quia non ſunt primæ, nec actiuæ, nec paſsiuæ adinuicem, cuiuſmodi oportet eſſe principia primorum corporum, ſ. elementorum: & ideo non tranſmutant ea, quæ tangunt: & propterea non valent ad generationem & corruptionēm elementorum. Deinde cum dicit.

Atqui viſus tactu prior eſt. quare & quod ei obijcitur, prius erit. Verū nō eſt corporis tangibilis affectio, quatenus tangibile exiſtit, ſed per aliud, quamquam natura prius eſt. VATAB.

Quamuis prior viſus tactu. quapropter & ſubiectum prius. Sed non corporis eſt tangibilis paſſio ſecundum quòd tangibile, ſed ſecundum aliud, & ſi ſit natura prius. ANT.

Remouet quoddam dubium. Cum.n. quærat hic Philoſophus formas perfectiuas corporum elementorum, &, cum viſus ſit prior tactu (& ideo obiectum viſus ſit prius obiecto tactus) potius videtur ꝙ formæ perfectiuæ elementorum ſint quærendæ penes differētias viſus quam tactus. Sed D hoc remouet dicens, ꝙ quamuis viſus ſit vno modo prior tactu, quia forma etiam dignitate prior eſt omnibus ſenſibus: & ideo obiectum viſus prius eſt obiecto tactus: tamen qualitas, quę eſt obiectum viſus, non eſt corpus tangibile ſecundum ꝙ tangibile: etiam ſi viſum contingat eſſe ſm naturam primum: prior.n. forma eſt & dignitate & fine omnibus ſenſibus. Et ſi eſt, vt dictum eſt, & obiectum viſus prius eſt obiectis aliorum ſenſuum, non tamen omne viſibile, ſed ſolum lumen ſiue lux: quia per ipſam mouet cœlum materiam generabilium & corruptibilium ad omnem formam. tactus autem ſubiecto prior eſt: quia ſubſternitur omnibus ſenſibus, vt patet. 2. de Anima. & ſuæ cōtrarietates ſunt cauſæ omnium contrarietatum. & hoc patet, quia nō ſentimus ſecundum tactum, niſi id quod excellit ſm qualitates complexionis medio tactus, quod eſt caro: & illæ ſunt calidū,

(Secundum quid viſus ſm viſus ē pri° obiecto tactus & e cōtra.)

Cœlũ non eſt ſenſibile tactu. frigidum, humidum, & ſiccum, quarum nulla eſt in cœlo: & ideo cœlum ſecundum naturam non eſt ſenſibile tactu, ſed ſolum elementa, in quibus ſunt quatuor qualitates, ex quibus fit complexio & tactus. Deinde cum dicit.

ANT. *Porro ipſorum tangibilium qualeſnam ſint primæ differentiæ & contrarietates, diſtinguamus oportet. Sunt autẽ tangibiles contrarietates hæ, calidum, frigidum, ſiccum, humidum, graue, leue, durum, molle, viſcoſum, aridum, ſcabrũ glabrum, craſſum, tenue.*

ANT. Tex.c.8. *Primum autem diuidendæ ſunt ipſorum tangibilium differentiæ & contrarietates. Sunt autem contrarietates ſecundum tactum hæ, calidum & frigidum, humidum & ſiccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, groſſum & ſubtile.*

Septẽ contrarietates ſm tactum. Oſtendit φ non omnes qualitates tangibiles ſunt formæ perfectiuæ elementorum, ſed ſolum primæ, actiuæ & paſſiuæ ſunt adinuicem. Et circa hoc tria facit. Primo diuidit E gibiles qualitates tangibiles. Secundo oſtendit φ ſolum hæ quatuor, ſ. calidum, frigidum, humidum, & ſiccum ſunt actiuæ & paſſiuæ. ibi § Horum autem. § Tertio oſtendit φ ipſæ ſunt primæ: quia ad ea omnes aliæ reducuntur. ibi § Subtile autem & groſſum. § Dicit ergo primo, φ diuidendæ ſunt tangibiles qualitates, ſiue contrarietates, vt videamus quæ earum ſint primæ. Sunt autem contrarietates ſecundum tactum hæ, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, graue leue, durum & molle, lubricum aridum, aſperum lene, groſſum & ſubtile. Rarum autem & denſum, vt in Quarto Phyſico. dicitur, non ſunt qualitates Phyſicæ, ſed poſitio partium materiæ ſecundum propinquum, in denſo: & ſecundum remotum, in raro. Deinde cum dicit.

T.c.20. Rarũ & dẽſum nõ ſũt Phy. quali. Tex.c.84.

Contrarietates ſecundum tactum ſeptem.

Calidum	}	Aſperum	}
Frigidum		Leue	
Graue	}	Groſſum	}
Leue		Subtile	
Durum	}	Humidum	}
Molle		Siccum	
Lubricum	}		
Aridum			

VATAB. *Ex quibus graue & leue neq; actiua ſunt, neque paſſiua. non.n. quòd alterum quippiã agat patiatur ve ab altero, dicuntur. At elemẽta ipſa inter ſe mutuo actiua ſint & paſſiua, oportet: nam miſcentur, & in ſeſe viciſſim mutantur.*

ANT. *Horum autem graue quidem & leue neq; actiua, neque paſſiua. non.n. in faciendo aliquid aliud, neq; in patiendo ab alio, dicuntur. Oportet autem actiua inuicem & paſſiua eſſe elementa: miſcentur enim & tranſmutantur inuicem.*

Oſtendit φ hæ ſolum quatuor qualitates ſunt actiuæ & paſſiuæ adinuicem, & per conſequens φ ſunt formæ elementorum. Sed quia graue & leue ſunt propriæ qualitates elementorum, de quibus poſſet videri φ eſſent ipſorum formalia principia, ideo primo dicitur, φ non ſunt actiua nec paſſiua. & hoc declarat per modum ſignificandi modum ipſorum: quia non ſignificant actionem vel paſſionem, cum nõ ſint nomina verbalia: cum autem elementa miſceantur & tranſmutẽtur adinuicem, oportet φ ſint actiua vel paſſiua: talia autem eſſe non poſſunt, niſi per formalia ſunt principia. Ex his igitur manifeſte ſequitur, φ nec graue nec leue ſunt formalia principia elementorum. Deinde cum dicit,

VATAB. *Calidum autem frigidumq; & humidum ac ſiccum, illa quidem quòd actiua ſint, hæc vero quòd paſſiua, dicũtur. Calidum.n. eſt, quod ea congregat quæ eiuſdẽ ſunt generis. Nã ſegregare (id quod ignẽ facere aiunt) eſt cognata & quæ eiuſdẽ ſunt generis congregare. accidit enim, vt aliena extermat Frigidum vero, quod ex æquo cogit ac congregat tam quæ eiuſdem ſunt generis, quã quæ diuerſi. Humidum aũt, quod cũ facile termines ſuſcipiat, proprio non definitur: Siccum vero, quod proprio termino belle definitur, aliòo ægre.*

ANT. *Calidum.n. & frigidum, humidum & ſiccum, illa quidem quia actiua ſunt, hæc autem quia paſſiua, dicuntur. Calidum n. eſt, quia congregat homogenea. ſegregare.n. quod inquiunt facere ignem, eſt homogenea congregare: contingit.n. eximere aliena. Frigidum autem, quod coniungit & congregat ſimiliter et homogenea, et aterogenea. humidum enim indeterminatum proprio termino, bene terminabile eſt alieno. Siccum autem bene terminabile proprio termino, difficulter autem terminabile alieno.*

Calidũ qd Frigidum. Humidum Tex.c.9. Siccum.

Oſtendit φ hæ quatuor qualitates, ſ. calidum, & frigidũ, humidum, & ſiccum, ſunt actiuæ & paſſiuæ. Et primo oſtendit hoc de calido & frigido, dicens, φ calidum & frigidum ſunt actiua, humidum & ſiccum ſunt paſſiua. Sic dicũtur, ſic conſignificant eorum nomina: & hoc præcipue ſm græcos, qui forte habẽt nomina verbalia actiones & paſſiones conſignificantia. Deinde declarat hoc idem per definitiones ipſorum. calidum.n. eſt, quod congregat homogenea ſibi: quia ſubtile, qd calido eſt conueniens, attrahit. licet.o. calidum ſegreget, ſicut dicunt quidam ignem facere, iſtud ſegregare eſt congregare: quia congregando homogenea ſegregat æterogenea per accidens. Quod aũt frigidũ ſit actiuum, patet etiam per hoc: quia coogregat oia, tam quæ ſunt eiuſdem naturæ, quàm illa, quæ ſunt diuerſæ. Aliquando enim aqua, terra, palea, & huiuſmodi per coagulationem ſactam a frigido congregatur. Secundo ibi. § Humidum enim. § Oſtendit φ humidum & ſiccum ſunt paſſiua per definitiones eorum: definiuntur enim per paſſiones eorum. Humidum enim eſt indeterminatum proprio termino, bene terminabile termino alieno. ſiccum autem terminatur termino proprio, difficulter autem terminabile termino alieno. Deinde cum dicit.

Calidũ & frigidũ actiua. Humidum & ſiccũ paſſiua. Quõ calidum congregat homogenea. Quod frigidum ſit actiuum.

Tenue autem et craſſum, viſcoſum et aridum, durum et molle, et cæteræ differentiæ, ex hiſce ſunt. nam, cũm quod repletiuum exiſtit ad humidum ex eo pertineat, quia non ſit definitum, ſed prompte terminari poſſit, et ſequatur id quod ipſum tangit: tenue autem ſit repletiuum (quam paruarum eſt partium, et quod eſt eiuſmodi, repletiuũ eſt, totum cum totum tangit: tenue autem maxime eſt tale) tenue ſub humido, et craſſum ſub ſicco fore conſtant.

ANT. T.c.10. *Subtile autem et groſſum, lubricum et aridum, et durum, et molle, et aliæ differentiæ ex his ſunt. Quoniam.n. repletiuum eſt humidum, quia non eſt terminatum quidem, bene autem terminabile eſt ens, et ſequitur tangentem. Subtile autem repletiuum (ſubtilium.n. partium et paruarum partium repletiuum) totum.n. totum tangit: ſubtile autem maxime tale: manifeſtum autem quoniam ſubtile quidem erit humidi, groſſum autem ſicci.*

H Oſtendit φ prædictæ quatuor qualitates ſunt primæ: quia ad eas omnes aliæ reducuntur. & hoc primo facit, ſecundo oſtendit φ illæ non reducuntur ad alias. ibi § Hæ autẽ non amplius. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit φ iſtæ ſunt primæ, ſecundo diſtinguit ſiccum & humidum: quia nõ omne humidum, nec etiam ſiccum eſt prima qualitas, ibi § Dicuntur autem ſiccum & humidum. § Circa primũ duo facit. Primo proponit φ omnes aliæ qualitates ſunt ex his, dicens, φ ſubtile groſſum, & lubricum & aridum, & durum & molle, & omnes aliæ differentiæ ſenſibilium qualitatum ſunt ex his. Secundo ibi. § Quoniam.o. repletiuum. § Probat propoſitum: & circa hoc tria facit. quia primo reducit ad iſtas quatuor hanc contrarietatem, ſubtile & groſſum, ſecundo lubricum & aridum. ibi § Et rurſus lubricum. § tertio molle & durum. ibi § Amplius molle quidem. § Dicit ergo primo, φ ſubtile eſt ex humido: quod patet ex definitione humidi: quod, quia humidum eſt, ex eo φ non bene terminatur termino proprio ſed bene terminatur termino alieno, eſt repletiuum: quia ſequitur vndiq; tangens ipſum, eo quod

T.c.15. Tex.c.14. Tex.c.12. Humidum quo repletiuum.

Subtile repletiuum. ꝙ fluit vſq; ad ipſum, tangens. Subtile autem repletiuum, eo ꝙ ipſum ſubtilitate, quodlibet minimum ſubintrat. Vnde manifeſtum eſt ꝙ ſubtile eſt effectus humidi: per oppoſitũ autem groſſum erit effectus ſicci. Groſſum autem eſt, cuius partes feculentæ non diſiunguntur, & excedit capacitatem eius qđ natum eſt repleri.

Dubium. Sed vr̃ ꝙ hęc ratio Philoſophi nõ valeat, cum ſit ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura. Dicit.n. humidũ eſt repletiuum, ſubtile repletiuum: ergo ſubtile eſt humidum.

Solutio. Sed eſt dicendum, ꝙ cum in quolibet genere ſit deuenire ad vnum primum, qđ eſt cã ſequentium,

Tex.c.4. vt dicitur Secundo Meta. oportet ꝙ in genere repletiuorũ ſit vnum primum, quod per ſe ſit repletiuum, & à quo alia replentia participant: tale autem eſt primum humidum, qđ ſupra definitum eſt. Vnde licet ratio Philoſophi non teneat ratione ordinationis terminorum in figurã, vt valet tamen ex habitudine cauſæ & effectus. Deinde cum dicit.

VATAB. *Rurſum, viſcoſum ab humido comprehendetur, nam viſcoſum, humidum cum quadam affectione exiſtit, velut oleum. Aridum autem, à ſicco. Aridum enim eſt, quod perfecte ſiccum eſt, adeo vt ob humiditatis defectum etiam concretum.*

ANT. T.c.11. *Et rurſus lubricum quidem humidi. Lubricum.n. aliquid humidum paſſum eſt, velut oleum. Aridum quidem*

Tex.c.12. *ſicci. Aridum.n. eſt perfecte ſiccum: quapropter & concretum eſt propter defectionem propriæ humiditatis.*

Lubricũ reducitur ad humidum ſecretum. Reducit aliam contrarietatẽ ad prædictas quatuor qualitates, ſ. lubricum & aridum, dicens, ꝙ lubricum reducitur ad humidum: quia lubricum eſt humidum aliquid paſſum. Cum.n. humidum patitur commiſtionem ſubtilis terrei, & eſt vnctuoſum, tunc ſit lubricum: quia ſubſtantiale terreum ſibi commiſtum non ſinit ſeparari partes eius, ſicut apparet in oleo & alijs vnctuoſis. Aridum autem eſt, quod eſt perfecte ſiccum nõ retinens nec ſubtile terreum, nec etiam humidum vnctuoſum: & ideo quæ coagulantur, calido primo humiditatem propriam extrahẽte, poſtea vero frigido faciente partes conſtare ſibi, coagulantur. Deinde cũ dicit.

VATAB. *Inſuper molle humidum, comitari ſolet, & durum, ſiccũ. Molle.n. eſt, quod in ſeſe refugit, ceditque, & non reſiſtit: id quod humidum facere aſſolet. Quamobrem & humidum, molle non eſt, ſed molle ſub humido, & durum ſub ſicco collocatur. Durum ſiquidem eſt, quod concretum ſeu congelatum eſt: quod autem eſt concretum, ſiccum eſt.*

Amplius, molle quidem humidi: molle.n. eſt quod, cedit in ſeipſum, & non tranſmutans, quidem: quod facit humidum. Ideo.n. non eſt humidum molle, ſed molle humidi, durum autem ſicci. Durum.n. eſt quod coagulatum eſt: coagulatum autem ſiccum.

Reducit tertiam contrarietatem, ſ. molle & durum, dicens, ꝙ molle eſt effectus humidi. Molle.n. eſt quod cedit tangenti. Differt tñ ab humido: quia humidum tranſmutat tangens, quia humectat: ſed molle inquantum tale non

Molle ẽ effectus humidi. tranſmutat tangens. Et ideo molle non eſt humidum, ſed eſt effectus humidi. Durum autem reducitur ad ſiccum, ſicut effectus ad ſuam cauſam. Durum eſt.n. quod tangenti non cedit: quia eſt coagulatum: coagulatum autem eſt effectus

VTAAB. ſicci, vt prius dictum eſt. Deinde cum dicit.

Porro ſiccum & humidum multis dicuntur modis. nam & humidum & madens ſicco aduerſantur. & rurſus ſiccum & concretum, humido. hæc autem omnia ad humidum & ſiccum, quæ primo dicta ſunt, attinent. Nam, cum madenti ſiccum aduerſetur, et madens ſit, quod ſuperficietenus extrariam admiſit humiditatem, et humectum quod introrſus ſiccum autem id quod hac vacat: madens ſub humido, et ei oppoſitum ſiccum, ſub primo ſicco fore conſtat. Rurſum humidum et concretum, eodem modo. humidum.n. eſt, quod in penitiore parte propriam habet humiditatem, concretum vero, quod hac priuatum eſt. Et proinde ex hiſce, alterum humidi, alterum ſicci erit. Conſtat igitur, cæteras omnes ad differentias ad quatuor primas.

Tex.c.14. Siccũ & humidũ dĩr multipliciter. *Dicuntur autem ſiccum et humidum multifariam. opponitur autem ſicco et humidum, et vdum: et rurſus humido, et ſiccum, et coagulatum. omnia autem hæc ſunt ſicci et humidi, quæ prima dicta ſunt. Quoniam.n. et vdo opponitur ſiccum, et Vdum quidem eſt, quod habet alienam humiditatem in ſuperficie, Infuſum autem quidem quod in profundo: ſiccum autem eſt quod priuatur hac, manifeſtum eſt quoniam vdum, erit humidi: oppoſitum, autem ſiccum, primi ſicci.*

Tex.c.15. *Rurſum aut humidum, et coagulatum ſimiliter. Humidũ.n. eſt, quod habet propriam humiditatem in profundo. Coagulatum autem quod priuatur hac. Quapropter et horum erit*

Oẽs qualitates tangibiles ad primas quatuor reducũtur. *hoc quidem ſicci, hoc aũt humidi. Manifeſtum igitur, quoniam oẽs aliæ differentiæ reducuntur ad primas quatuor.*

Diſtinguit humidum & ſiccum, dicens, quod ſiccum & humidum dicuntur multis modis. Eſt.n. quoddam humidum, quod habet humiditatem in profundo: & hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia ſi habet propriam humiditatem, quemadmodum vna, proprie dicitur humidum: ſi autem habet extraneam, ſicut ſpongia, dicitur humidum infuſum. Et eſt

Vdũ Auer. irroratũ appellat. quoddam humidum, vel vdum ſm aliam literam, quod habet humiditatem in ſuperficie: quod Commen. nominat irroratum, & omnibus illis modis elementum humidum opponitur ſicco. Sed ſciendum etiam, ꝙ multipliciter dicitur ſiccum. vno.n. modo dicitur ſiccum corpus groſſum & aridum in ſuperficie, & hoc proprie opponitur humido in ſuperficie: alio aũt modo dicitur ſiccum coagulatum, ꝙ nõ habet humiditatem in profundo, & huic ſicco proprie opponitur humidum infuſum. Omnia autem hæc, ſ. humidum iſtis modis dictum, & ſiccum aridum, & ſiccum coagulatũ, ſunt effectus primi humidi, & primi ſicci. De aſpero autem

Occurrit tacitæ obiectioni. & leni non facit Philoſophus mentionem: quia manifeſtum eſt ꝙ ad illas quatuor reducuntur. Aſperum.n. eſt quod habet ſiccitatem in ſuperficie, quæ inæqualiter partes eius conſtare facit: lene autem in ſuperficie habet humorem, qui æqualiter facit fluere partem ad partem. Et ideo vnum horum eſt effectus ſicci, ſ. aſperum: & aliud eſt effectus humidi, ſ. lene. Concludit igitur ex prædictis manifeſtum eſſe ꝙ omnes aliæ differentiæ tangibilium qualitatum ad illas quatuor reducuntur. Deinde cum dicit.

VATAB. *Et has non amplius in pauciores reduci. neque.n. calidũ, ideſt quod humidum, aut quod ſiccum eſt: neque humidum, quod calidum, aut quod frigidum eſt. neque frigidum et ſiccum ſubalterna ſunt, neque ſub calido et humido ſtatuuntur. Quare quatuor eſſe has neceſſe eſt.*

ANT. *Hæ autem non amplius in pauciores. Neque n. calidum eſt id quod ſiccum, aut quod humidum eſt. neque humidum quod calidum, aut quod frigidum. neque frigidum quod ſiccum, neque ſubinuicem, neque ſub calido et humido ſunt. quapropter neceſſe quatuor eſſe has.*

Oſtendit ꝙ illæ non reducuntur ad alias, nec in pauciores, nec ad ſeinuicem. quia calidum non eſt ſiccum. ita ꝙ caliditas ſit frigiditas quædam, vel effectus eius. Nec frigiditas eſt caliditas, vel ſiccitas, vel humiditas quædam. Nec humiditas eſt caliditas, vel frigiditas. Nec frigiditas eſt ſiccitas. Nec calidum eſt frigidum vel ẽ cõuerſo, ſicut ſub cauſa. Nec etiam frigiditas & caliditas ſunt ſub humido & ſicco vel e conuerſo. Neceſſe eſt igitur has quatuor qualitates

Dubium. Cap.prio. eſſe primas. Sed videtur hoc non eſſe verum: quia in Primo Mete. dicitur ꝙ ſtellæ per motum ſuum, & per reflexionem radiorum cauſant colorem in illis inferioribus, & maxime Sol: & ita videtur ꝙ non omne calidum ſit effectus primi calidi: cum ipſæ ſtellæ nõ ſint calidæ, nec per tales qualitates effectæ calidæ. Saturnus etiam dicitur cauſare frigiditatem in aere: & ita non omne frigidum erit effectus primi

Solutio. frigidi. Ad quod dicendum eſt ꝙ Philoſophus hic loquitus de qualitatibus actiuis & paſsiuis adinuicẽ, inter quas ſunt prædictæ quatuor qualitates, vt oſtenſum eſt. Qualitates autem ſtellarum, puta lux vel aliqua alia virtus earum, licet cauſarẽt in iſtis inferioribus aliquam qualitatem, non tñ ab

Tex.c.10.

eis patiuntur,cum eorum ſubſtantia non cõicet in materia: vt dicitur in Duodecimo Meta. & ideo ceſſat obiectio.

LECTIO III.

Numerum elementorum, & illorum qualitates ſecundu.a veritatem & ea Philoſophis aſſert.

VATAB.

Cum autem elementa ſint quatuor, & eorum quæ ſunt quatuor ſex ſint copulæ, contraria aũt ſimul copulari non poſſint (calidum n. & frigidum, & rurſum ſiccũ & humidum idem eſſe,eſt impoſſibile) conſtat quòd elementorũ copulæ quatuor erunt.nempe calidum & ſiccum, calidum & humidum rurſum frigidum & ſiccum, & frigidum et humidum atq; hæc,corpora ea,quæ ſimplicia videntur eſſe,ignẽ, inquam,aerem,aquam, & terram ſecundum rationem comitari ac ſequi ſolent. Nam ignis calidus ſiccusq; eſt: Aer vero, frigidus & humidus (nam aer, velut vapor eſt.) Aqua frigida humidaq;: Terra, frigida atq; ſicca Vnde fit vt differentiæ illæ non iniuria primis corporibus diſtribuantur, & iuxta rationem eorum numerus conſtet.

ANT.
Tex.c.10.
Coniugationes poſſibiles quatuor,impoſſibiles vero duæ.

QVoniam aũt quatuor ſunt elementa,eorum autem quatuor.ſex coniugationes ſunt: contraria aũt non innata ſunt coniungi. (Calidum.n.& frigidum eſſe idem, & rurſus humidum & ſiccum impoſſibile:) manifeſtum eſt,quoniam quatuor erunt elementorum coniugationes calidum & ſiccum,calidum humidum,& rurſus frigidum & humidum,& frigidum & ſiccum. Et aſſecutum eſt hoc ſecundum rationem ſimplicibus apparentibus corporibus: igni & aeri & terra,& aquæ.(Ignis.n.calidus & ſiccus: Aer autem calidus & humidus: velut euaporatio.n. aer. Aqua autem frigida & humida, Terra autem frigida & ſicca,) vt rationabiliter diſtribuantur differentiæ primis corporibus,& multitudo eorum ſit ſecundum rationem.

Poſtq̃ Philoſophus determinauit de principijs elementorum, ſ. de materiali & formali, hic determinat de numero eorũ. & circa hoc duo facit. primo determinat de numero eorũ,ſecundo, cum in quolibet elemento ſint duæ qualitates, oſtendit in quolibet quæ qualitas dominetur in eo. ibi { Sed tñ ſimpliciter quatuor entia. }

T.c.21.

Circa primum duo facit.Primo probat numerum elementorum, ſecundo confirmat dictum ſuũ per opiniones aliorum. ibi { Omnes.n,quidem qui ſimplicia corpora. } Ad euidentiam primæ partis ſciendum eſt, q elementum cõiter ſumptum poteſt dici omne qđ venit in compoſitionem alicuius. Eſt.n.elementum ex quo cõponitur aliquid primo,& eſt in eo, vt dicitur in 5. Meta.Secundum hoc ergo ſumendo cõiter elemẽtum, ipſæ primæ quatuor qualitates poſſunt dici elementa,cũ ex ipſis, vt dr̃ in litera, componantur ſex coniugationes. Vel aliter. Quia alio modo dicuntur elementa primæ propoſitiones demonſtrationis,ex quarum virtute procedunt cæteræ demonſtrationes, in quas oẽs propoſitiones aliæ reducuntur. Ad horum ergo ſimilitudinem ipſæ primæ tangibiles qualitates poſſunt dici elementa: quia oẽs aliæ, vt oſtenſum eſt, ſunt effectus earum, & in eas cæteræ reducũtur.

Tex.c.4.
Elemẽ. q̃d.
Primæ qualitates elementa dicuntur.
Et primæ propoſitiones.
Expoſitio textus.

Dicit ergo primo Philoſophus. Cùm ſint quatuor elementa,i.quatuor tangibiles qualitates, & non quatuor ſimplicia corpora.vt quidam exponunt, nondum.n.probatus eſt numerus earũ. quatuor aũt qualitatum ſint duæ coniunctiones, ſ. calidum & frigidum, ſiccũ & humidum, quæ ſunt duæ impoſſibiles coniugationes,quia impoſſibile eſt cõtraria eſſe in eodem: manifeſtum eſt q ſolũ reliquæ quatuor cõiugationes erunt poſſibiles,ſ.calidum & ſiccum,calidum & humidum, frigidum & humidum, frigidum & ſiccum. Et hoc quod dictũ eſt ſm hanc rationem, aſſecutum eſt,i. conueniens eſt, his quæ apparẽt in ſimplicibus corporibus,ſ.in igne,aere,aqua, & terra. Ignis.n. eſt calidus & ſiccus, & ita conſtituitur per primam coniugationem: Aer calidus & humidus, per ſecundam: Aqua frigida & humida,per tertiã: Terra frigida & ſicca, per quartam. Et ſic primæ differentiæ qualitatum rationabiliter diſtribuuntur primis corporibus,ſ. quatuor elementis; & oportet q multitudo primorũ corporum ſit E ſm prædictam rõnem: quia,ſ.primæ qualitates non poſſunt niſi quadrupliciter combinari. Deinde cum dicit.

Combinationes poſſibiles quatuor.

.1.Ignis.	{ Calidum. Siccum.	Calidum. Humidum.	} Aer. 2.
3.Aqua.	{ Frigidum. Humidum.	Frigidum. Siccum.	} Terra.4.

Combinationes impoſſibiles duæ.

.1. Calidum & Frigidum.
.2 Humidum & Siccum.

VATAB.

Omnes.n et qui ſimplicia corpora elementa faciunt, alij vnum,alij duo,alij tria,alij quatuor eſſe volunt. Qui igitur tantum vnũ eſſe dicunt,deinde denſitate & raritate cætera generant,hiſce duo principia facere,rarum,inquam.& denſum,aut calidum et frigidum accidit.hæc.n opificis munus obeunt: vnum aũt ſubijci ſolet, ſicuti materiæ. Qui vero cõtinuo duo,vt Parmenides ignem & terram, faciunt,quæ inter hæc media, ſunt, ceu aerem & aquam, horum miſturas eſſe aſtruunt. Eodem modo & qui eſſe tria inquiunt,quẽ admodum Plato in diuiſionibus. medium ſiquidem miſturum congeriemq; facit. Atq; eadem ferè dicunt, qui duo, & qui tria faciunt. verum illi medium in duo ſecant, hi vero vnum faciunt medium.

ANT.
T.c.17.
Vide Pri. Phyſi. tex. com.5.

Omnes.n.quidẽ, qui ſimplicia corpora elementa faciunt, hi quidem vnum, hi aũt duo, hi aũt tria, hi aũt quatuor faciunt. Quicunq; quidem igitur vnum dicunt ſolum,deinde denſitate & raritate alia generant,his contingit duo facere principia, & rarum & denſum, aut calidum & frigidum. hæc.n.actiua: vnum aũt ſupponitur, veluti materia. Qui aũt mox duo faciunt, vt Parmenides,ignem & terrã, intermedia miſturam faciunt horum,puta aerem & aquam. Similiter aũt & qui tria dicunt, quemadmodum Plato in diuiſionibus.medium.n.in miſturam facit. & ferè eadem dicunt & qui duo & qui tria dicunt,præterquam, quòd hi quidem incidunt in duo media,hi autem vnum ſolum faciunt.

T.c. 18.
Vide Pri. Phyſi. tex. com.41.

Confirmat quod dixit per opinionem antiquorum. Duo aũt dixit Philoſophus. Primum eſt,q elementa nõ ſunt plura q̃ quatuor. Secundum eſt, q ipſa agunt & patiuntur per differentias contrariarum tangibilium qualitatũ, in quibus duobus cõcordat quodammodo cum antiquis. vnde dicit, q oẽs antiqui, qui dicunt elementa ſimplicia corpora, conueniunt in hoc q non excedunt quaternarium numerum. differunt tñ, quia quidam dicunt primum elementum eſſe tm̃ vnum, quidam dicunt elementa eſſe duo, quidam tria, quidam quatuor: ergo ſm hoc concordat cum antiquis,qui quaternarium numerum non tranſcendunt.concordat etiã cum eis in ſecundo: quia dicunt ipſa elementa, ſiue vnum, ſiue plura pati per cõtrarias qualitates. Quicunq;.n.vnum ſolum dicunt elementũ, dixerunt alia generari ex ipſo denſitate & raritate, quæ ſunt contrariæ qualitates.illi ergo dixerunt duo principia præter elementũ ipſum, qđ dicebant eſſe quandam mediam naturam corpoream ſubtiliorẽ aere, & denſiorem igne: ex quo per denſitatem & raritatẽ ex eo alia generari,vel per calidum & frigidum,per frigidum quidem condenſans, per calidum aũt rarefaciens: hæ.n.qualitates,cum ſint cõtrariæ,agunt & patiuntur adinuicem: vnũ autem,ſ.prædictum elementum,ſupponitur eis ſicut materia.

Quomodo ponẽtes vnum principium ponebant cõtrarias qualitates.

Qui aũt duo faciunt, vt Parmenides,qui ponit ignem & terram eſſe elementa,ponebant etiam inter ea duo media,ſ. aerem & aquam,quę dicebant fieri ex iſtis duobus per rarũ, & denſum: quia qñ rareſit terra generatur aqua, qñ autem condenſatur ignis generatur aer: vnde ille etiã ponebat ea pati per contrarias qualitates,& in hoc conuenit cũ Philoſopho.

Parmenides qũo.

Similiter aũt & qui dicunt tria eſſe elemẽta. ponunt duo extrema cõtraria,& vnum medium, ſicut Plato in ſuis diuiſionibus, vbi diuidit elementa. Ponit.n.vnum ex parte formæ:& magnum & paruum, quæ ſunt contraria, ex parte materiæ.

Plato qũo.

materiæ. Dicit etiam quoddam medium eſſe miſtum ex ma A gno & paruo. Ferè antē dicunt idem qui ponunt duo principia, & ponentes terram: vtique. n. ponunt duo extrema & differunt, quia ponentes duo elementa, ſicut Parme. ponunt duo media, ponentes autem tertiam, ponunt vnum medium. Deinde cum dicit.

VATAB.

Porro nonnulli ſtatim quatuor eſſe aiunt, vt Empe. Cogit autem & illa, in duo, nā igni cætera oīa contraponit. Ignis aūt & aer & vnumquodq; eorū quæ dicta ſunt, haudquaquā ſimplex eſt, ſed miſtū. Quæ vero ſunt ſimplicia, talia quidē ſunt, non tamen eadē. vt quod igni ſimile eſt, igneum non ignis: & quod aeri, aerum non aer exiſtit. ſimili modo, & de cæteris quoq; dicendum eſt. Ignis etiam, caloris eſt exceſſus, perinde vt glacies, frigoris. Nam congelatio & feruor, exceſſiones quædam ſunt: illa quidem frigoris, hic vero caloris. Igitur ſi glacies, humidi & frigidi congelatio ſit: & ignis, calidi & ſicci feruor erit quamobrem, nec ex glacie gigni quicquam, nec ex igni poteſt.

ANT.
Igni oia cōtraponit Empedo.
T.c.20.

Quidam autem & mox quatuor dicunt, vt Emp. congre B gat aūt & hæc in duo. igni. n oīa alia contraponit. Non eſt aūt ignis & aer & vnumquodq. prædictorum ſimplex, ſed miſtum. ſimplicium aūt, talia quidem ſunt, non tamen eadem, v. g. quod eſt igni ſimile, igneū, non ignis: & quod aeri, aereum. ſimiliter aūt & in alijs. Ignis aūt eſt ſuper abundantia caliditatis, quemadmodum & glacies frigiditatis: Coagulatio quidem, & arſio ſuperabūdantiæ quædam ſunt, illa quidem frigiditatis, hæc aūt caliditatis. Si igitur glacies eſt coagulatio frigidi & humidi, ignis erit arſio calidi & ſicci. ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne.

Tex.c.21.
Ignis eſt ex caliditatis ſuperabundātia.

Ponit ſpecialiter opinionē Emp. & eam declarat dicens, ꝙ quidam, ſicut Em. & eius ſequens, ponunt ſtatim, quatuor elementa. Dicit aūt mox: quia licet aliqui poſuerunt quatuor, non tñ principaliter, ſed duo media, ſicut aerem & aquam dicebant ex alijs generari. Iſta aūt quatuor elementa reducit Em. in duo contraria. ex vna. n. parte ponit ignem, & ex alia parte, igni tria alia contraponit. vnde concordat Ariſt. cum Emp. in duobus, licet non oīno, ſ. in numero elementorum, & cōtrarietate eorum. Vlterius aūt incidenter declarat opinionē dicens, ꝙ ſm Emp. elementa, quę nos ſentimus, non ſunt pura, ſicut ignis, quem ſentimus, non eſt purus, neq; aer, nec aliquod aliorum, ſed vnumquodq; eſt miſtum: tñ ſimplicia elementa ſunt talia, i. iſtis, quæ videmus, ſimilia, non tñ eadem. v. g. id, qđ eſt ſimile igni, puta flamma, non eſt ignis, ſed ignea: eſt. n. flamma ſpiritus ſicci ardor, vt dicitur in Primo Meteorologicorum. & qđ eſt ſimile aeri non eſt aer, ſed aereum, & ſimiliter de ijs. Dicit ēt Empe. ꝙ ignis, qui circa nos eſt, eſt quædam ſuperabundantia caliditatis, ſicut glacies eſt q̃dam ſuperabūdantia frigiditatis. Coagulatio. n. & arſio ſunt ſuperabundantiæ quædam: hæc quidem frigiditatis in glacie, hæc aūt caliditatis in igne circa nos exiſtente. Si igr̄ glacies eſt coagulatio humidi & frigidi, & ignis eſt ſuperabūdans arſio calidi & ſicci, q̄a vtrunq; eorum à temperamento miſtionis recedit: iō nihil ex glacie generat̄, nec ex igne qui eſt circa nos: licet vtrunq; ſit miſtū. Secundum autem quoſdam aliter inducitur hæc litera, vt le D gatur ſecundum opinionem Ariſt. Deinde cum dicit.

Quō Emp. reducit elementa.

Elementa q̄ ſentimus nō ſunt pura elemēta ſecundum Empedo.
Flāma non ē ignis, ſed ignea.
Lege. 1. Librū Mete. Lect. 40. & li. 4. t. 173. Itē t. 28. huius. 2. libri,
Nihil ex glacie & ex igne generatur.
Notabile.

VATAB.

Cum aūt ſimplicia corpora ſint quatuor, è duobus vtrunque vtriuſque locorum eſt. Ignis. n. & aer, eius qui ad ſuperficiem terminūq; vergit, terra vero & aqua eius qui ad medium. Atq. ignis & terra extrema quidem ſunt & ſynceriora: aqua vero & aer, media & miſta magis. Et vtraque etiam vtriuſq. contraria ſunt nam igni, aqua: aeri vero, terra aduerſatur: hæc. n. contrarijs affectibus conſtant.

ANT.
Tex.c.22.

Entibus autem quatuor ſimplicibus corporibus, vtrunq; duorum locorum eſt vtriuſq;. Ignis et aer, eius qui ad terminum fertur: aqua autem et terra eius qui ad medium. Et extrema quidem et ſincera ignis et terra: media autem miſta magis nimirum aqua et aer. Et vtraq; vtriſque contraria A igni quidem. n. eſt contraria aqua, aeri, autem terra hæc enim ex contrarijs paſſionibus conſtituta ſunt.

Remouet quandam dubitationem. Quæ talis eſt cum n. ſint quatuor ſimplicia corpora, vt probatum eſt vr̄ ꝙ oporteat ponere quatuor loci differentias, quæ ipſis corporibus aptantur. Hanc ergo remouet dicens, ꝙ cum ſint quatuor ſimplicia corpora, vnumquodq; ipſorum eſt alterius duorū priorum locorum, ſ. loci ſurſum & loci deorſum: hęc. n. ſunt primæ differentiæ loci, vt dr̄ in Secundo de Cœlo & ideo dr̄ hic priorum duorū. Ignis. n. & aer ſunt illius loci, qui eſt ad terminum ſurſum. Terra aūt & aqua ſunt illius loci, qui eſt deorſum, non pariter. ſed extrema ſunt magis ſincera: ſicut ignis, qui eſt ſimpliciter leuis, ideo ſimpliciter fert̄ ſurſum: terra vero ſimpliciter deorſum, q̄a ſimpliciter grauis. Sed media elementa vtroq; participant: aqua n. leuis eſt in terra, & grauis eſt in aere, & in igne. cum ergo aqua plus habeat de grauitate, q̃ de leuitate, magis cōicant cum terra: & ideo vtriq; datur vnus locus. ſimiliter aūt de aere & igne. Addit autē ad hoc, ꝙ conſtituta ſunt ex contrarijs quatuor paſsionibus: & primis, ex quibus grauitas & leuitas cauſatur, & cæteræ tangibiles qualitates. Deinde cum dicit.

Tex.c.8.

VATAB.

Verum enimuero, cum ſimpliciter quatuor ſint, quodque vnius eſt. Terra ſiquidem, ſicci potius eſt quàm frigidi. Aqua vero, frigidi magis quàm humidi: Aer, humidi magis quàm calidi: Ignis, calidi magis quàm ſicci.

ANT.
Tex.c.23.

Sed tamen, cum ſimpliciter quatuor ſint, vnius vnumquodq; eſt. Terra. n. ſicci magis quàm frigidi: Aqua autem frigidi magis quàm humidi, Aer autem humidi magis quā calidi: Ignis autem calidi magis quàm ſicci.

Quæ qualitas in ſummo ſit cuiuslibet elemento, Ari. hic nō elementa ipſa, ſed ambas cuiuſque elementi, qualitates inter ſe cōparat.

Oſtendit quæ qualitas in quolibet elemento dominetur dicens, ꝙ elementa, cum ſint quatuor: & quodlibet habeat duas qualitates, non tñ habet eas æqualiter, ſed vnūquodq; eſt vnius: i. in vnoquoq; dominat̄ vna. ſicut in terra magis dominatur ſiccitas q̃ frigiditas: in aqua magis frigiditas q̃ humiditas: in aere magis humiditas q̃ caliditas: in igne vero magis dominatur caliditas q̃ ſiccitas. Non eſt aūt intelligendum, vt quidam dicunt, ꝙ terra, licet ſit magis ſicca q̃ frigida, ꝙ propter hoc ſit ſiccior igne, quia litera non dicit: rō. n. C in cōtrarium perſuadet. Duæ. n. ſunt cauſæ ſiccitatis. vna eſt frigus condenſans & comprimens humidum, & per conſequens remouetur ſiccitas, quæ non eſt aliud q̃ humiditatis priuatio: alia cā eſt caliditas humiditatem conſumens. manifeſtum aūt eſt ꝙ motus cauſat calorem in eo qđ pōt calefieri. neceſſe ergo in materia illa maxime profundet, quæ ſemper eſt iuxta velociſsimum motum: hæc aūt eſt materia ignis. vñ ignis eſt calidiſsimum omnium calidorum, vt dr̄ Secundo Meta. potentior aūt eſt ignis caliditas ad conſumendum humidum, q̃ terræ frigiditas: & iccirco ignis ſiccior eſt q̃ terra. Vlterius aūt, cum virtus mouentis ſit minor in remoto, q̃ in propinquo, minus calefacit motus cœli materiam aeris, immo. q. minime. Remanebit ergo humida magis quàm calida. Non tñ magis q̃ aqua: quia in aqua eſt frigiditas faciens ad ſe fluere humidū: caliditas aūt aeris nō facit ad ſe fluere humidum: & iō aqua eſt magis humida q̃ aer. ſenſu. n. ſenſibilia indicamus. manifeſtum eſt aūt omnibus habentibus ſenſum tactus, ꝙ aqua humidior eſt q̃ aer. Eſt tñ & minus frigida q̃ terra: ꝙ ſic patet. Frigiditas. n. cauſatur ex diſtantia ab orbe, ſicut caliditas ex ꝓpinquitate. cū ergo inter cætera elementa terra magis diſtet à cęlo, neceſſario ſequitur ꝙ terra frigidiſsima ſit inter omnia elemēta.

Notabile.

Aer magis humidus q̃ calidus.
Aqua humidior aere.

Terra frigidior aqua.

LECTIO IIII.

Quomodo elementa, & quæ inuicem facilius difficiliterue generari contingat exponitur.

VATAB.

Cum autem prius ſit deſinitum ſimplicia corpora mutuā ſubire generationem, et ea inſuper gigni ad ſenſum videantur (nam alioqui non eſſet alteratio: quippe cum ea, in rerū tangibilium effectibus ſita ſit) quænam mutuæ generationis ſit modus, et vtrum quoduis ex quouis gigni poſſit, an aliqua et aliqua non, dicendum videtur.

ANT.
Tex.c.24.

Quoniam autem determinatum eſt prius quòd ex ſimplicibus corporibus ex inuicē generatio ſimul autem

& ſecundum ſenſum videntur generata. (Non.n.eſſet alteratio. ſecundum tactus.n.paſſiones alteratio eſt.) dicendum quis modus adinuicem tranſmutationis. Vtrum omne ex omni generari poſſibile ſit, aut hoc quidem poſſibile, hoc autem impoſſibile.

Poſtq̃ Philoſophus inquiſiuit numerum elementorum per formalia principia ipſorum. Hic determinat de generatione & corruptione adinuicem, & vniuerſaliter tam de generatione ſimplicium q̃ miſtorum: & circa hoc duo facit. Primo oſtendit de gñatione elementorum adinuicem, & cópoſitorum ex elementis, ſecundo de cauſis gñationis &
Tex.c.31. corruptionis.ibi § Quia vero ſunt quædam gñabilia. § Cir-
Tex.c.46. ca primũ duo facit. Primo determinat de gñatione elementorum adinuicẽ, ſecundo de gñatione cópoſitorum ex ele-
Tex.c.35. mentis.ibi § Ex elementis aut ex quibus § Circa primũ duo facit. Primo determinat de tranſmutatione mutua elementorum ſm opinionem propriam, ſecundo reprobat opiniones aliorum. ibi § Qm̃ autem quæ tranſmutantur. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit qũo elemẽta ex inuicem generantur, ſecundo ꝙ habent vnam materiam ſuſceptiuã
Tex.c.31. exiſtentem in potentia, non actu.ibi § Sed tñ adhuc. § Circa primum duo facit. Primo ponit quod intendit, ſecundo pro
Tex.c.52. ſequitur intentum. ibi § Qm̃ quidem igitur omnia. § Dicit ergo primo, ꝙ quia determinatum eſt hic.& in Tertio lib de Cœlo & Mundo, ꝙ corpora ſimplicia, ſ. elementa adinuicẽ generantur: & cum hoc etiã ad ſenſum videmus, ipſa ſunt adinuicem generata: quia niſi ita eſſet, nõ eſſet alteratio inter ea cum tñ videmus ꝙ alteratio ſm paſsiones tactus eſt inter ea: & ipſæ paſsiones inter ſe prædominantes tranſmutant ſubſtantiam eorum adinuicem. qm̃, inquam, ita eſt, dicendum eſt nunc, quis modus adinuicem tranſmutationis: & dicendum eſt, vtrum ſit poſsibile ꝙ quodlibet elementum ex quolibet elemento generetur, vel ꝙ tñ vnum generet ex vno: ſi impoſsibile generari ex alio. Deinde cum dicit.

Quòd igitur vniuerſa in ſeinuicẽ tranſmutari nata ſint,
VATAB. *palam eſt.nam generatio in contrarium, & è contrario fit. Omnia autem elementa inter ſe contrarietatem ex to habent, quia differentiæ ipſa contrariæ ſunt. Nam alijs, ceu igni & aquæ, ambæ ſunt contrariæ.ille.n calidus ſiccusque eſt, hæc vero humida et frigida. Alijs vero, vt aeri et aquæ, altera ſolum: nam ille quidem humidus calidusq; eſt, hæc vero frigida & humida. Quare in vniuerſum quidem patet, quoduis è quouis gigni natum eſſe.*

ANT. *Qm̃ quidem igitur oĩa innata ſunt adinuicem tranſmutari manifeſtum eſt, generatio quidem.n.in contraria & ex*
Elementa adinuicem contrarietatem habent. *contrarijs.elementa autem oĩa habent contrarietatem adinuicem.quia differentiæ contrariæ ſunt. ſed his quidem.n. ambæ contrariæ.v.g igni, & aquæ, hoc.n.calidum & ſiccũ, hæc autem frigida & humida: his autem altera ſolum.v.g.*
Quodlibet elementum generatur ex quolibet. *aeri, & aquæ, hic.n calidus et humidus, hæc autem frigida, & humida. Quapropter vniuerſaliter quidem manifeſtum, omne ex omni generari natum eſt.*

Proſequitur intentũ. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit generationem elementorum in cõi, ſecundo magis in ſpeciali, oſtendendo differentiam inter ea quantum ad eorum tranſmutationem.ibi § Iam autem ſm vnumquodq;. § Primo oſtendit ꝙ elementa adinuicẽ tranſmutantur tali rõne. Generatio eſt ex cõtrarijs, & in contraria: oĩa elementa habent contrarietatem adinuicem: quia eorum differentiæ ſunt contrariæ. oſtenſum eſt ergo ꝙ elementa adinuicẽ generantur. Maiorem propoſitionẽ manifeſtat inducendo in ſingulis elementis dicens, ꝙ quædam elementa ſm ambas differentias contrariantur, ſicut ignis & aqua.ignis.n.eſt calidus & ſiccus, aqua vero frigida & humida: calidum aũt & frigidum ſunt contraria, & ſimiliter humidum & ſiccũ.quædam autem contrariantur ſolum ſecundum alteram qualitatem, ſicut aer & aqua: quia aer eſt calidus, & aqua eſt frigida; ſed in humiditate conueniunt. ſimile eſt de terra & igne, & de terra & aqua. Sic ergo concludit ꝙ vniuerſaliter

E manifeſtum eſt, ꝙ quodlibet elementum ex quolibet generatur. Deinde cum dicit.

Iam vero quo pacto ex omnibus omnia fient, ſingulatim VATAB
percipere haudquaquam eſt difficile. Differens tamen. nam celerius & tardius, itẽ facilius difficiliusq; alia alijs tranſmutationẽ ſubeunt. Quæ.n ſymbolũ inter ſe habent, horũ celeris eſt migratio: quæ vero non habent, tarda: quòd facilius ſit vnũ quam multa mutari. verbi cã, ex igne fiet aer, altero mutationem ſubeunte. nam iſte quidem calidus, ſiccusq; eſt, hic vero calidus et humidus quare, ſi ſiccitas vincatur ab humiditate, orietur aer. Rurſum ex aere aqua fit, ſi calorẽ frigus euincat. ſiquidem aer humidus calidusq; eſt, aqua vero frigida & humida. quare mutato calore, fiet aqua. Eodem modo, ex aqua quoq; fiet terra, & ex terra ignis. nam vtraq; ad vtraq; ſymbola habent. aqua.n. humida frigidaq; eſt, terra vero, frigida & ſicca. quare ſi humiditas vincat,
F *emerget terra. Et rurſum cũ ignis calidus ſit & ſiccus, terra vero frigida et ſicca, ſi frigiditas intereat, ignis è terra fiet. Quare patet, circularẽ generationem ſimplicibus competere corporibus. Atq; hic mutationis modus promptiſſimus eſt, propterea quod quæ deinceps ſunt, ſymbolũ habent.*

Iam aũt ſecundum vnumquodq; non eſt difficile videre, ANT.
quõ omnia ex oĩbus fiant. Differt aũt in citius et tardius, & Tex.c.25.
facilius & difficilius. Quæcunq;.n. habent ſymbolũ adinuicem, velox horũ eſt tranſmutatio: quæcunq; aũt non habent, tarda. quia facilius eſt vnũ quàm multa tranſmutare v.g. ex igne quidem.n. erit aer altero tranſmutato. hoc.n erat calidum, et ſiccũ, hoc aũt calidum et humidum: quapropter, ſi dominabitur ſiccum ab humido, aer erit. Rurſus aũt ex aere aqua erit, ſi dominabitur calidũ à frigido: hoc quidẽ.n. fuerat calidum, & humidum, hoc aũt frigidum & humidũ:
G *quapropter tranſmutato calido, aqua erit. Eodem modo & ex aqua terra, & ex terra ignis: habent.n. ambo ad ambo ſymbola. aqua quidem humida & frigida, terra aũt frigida & ſicca: quapropter dominato humido terra erit. Et rurſus ignis, quoniam calidus & ſiccus, terra autem frigida & ſicca, ſi corrũpatur frigidum, ignis erit ex terra. Quapropter manifeſtum quòd in circuitu erit generatio in ſimplicibus corporibus: & facilis hic modus tranſmutationis, quia ſymbola inſunt his, quæ ordinata inter ſe ſunt.*

In habentibus ſymbolũ facilior eſt tranſitus.

Determinat de generatione ipſorũ magis in ſpeciali. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit qũo vnum elementum generetur ex vno, ſecũdo qũo vnum generetur ex duobus. ibi § Si aũt vniuſcuiuſq;. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit quæ ſunt quæ faciliter & citò adinuicem tranſmutantur, ſecundo quæ ſunt quæ tardius & difficulter. ibi § Ex igne aqua. § Dicit ergo primo, ꝙ licet oĩa elementa in hoc Tex.c.27.
conueniant ꝙ quodlibet ex quolibet generatur: differunt in hoc, ꝙ quædam ipſorum facilius & citius, & quædam tar-
H dius & difficilius ab inuicem tranſmutantur. Quæcunq; n. habent ſymbolum, i. conuenientiam in aliqua qualitate, citius & facilius tranſmutantur adinuicem: illa vero, quæ in nulla qualitate conueniunt, tardius & difficilius, & rõ huius eſt: quia, cum ea, quæ habent ſymbolum tranſmutantur, non eſt neceſſe tranſmutari niſi tñ alteram qualitatem; qñ vero ea, quæ tranſmutantur adinuicem in nulla qualitate conueniunt, vtraq; qualitatem neceſſe eſt tranſmutari: facilius autem eſt vnum tranſmutari q̃ plura. Vlterius aũt exemplificat dicens, ꝙ ex igne poteſt fieri aer ſolum altero tranſmutato, i. ſicco: ignis.n.eſt calidus & ſiccus, aer aũt calidus & humidus. ſi ergo ſiccum ignis per dominium humidi corrumpatur, remanet calidum & humidum, & ſic erit aer. Itẽ etiam ex aere poterit fieri aqua, ſi per dñium frigidi caliditas aeris corrumpatur. Eodem mõ ex aqua terra, & ex terra ignis. habent.n. ambo conuenientiam ambobus. Aqua.n. eſt frigida & humida, terra vero frigida & ſicca: & ideo dominante humido, i. ſi humidum aquæ corrumpatur per dominium ſicci: generabitur terra ex aqua. paſsiue.n. legitur ly domi-

Quid eſt habere ſymbolum.

Cur habentia ſymbolum facilius tranſmutantur.

dominato. Item vero. quia ignis eſt calidus & ſiccus, terra vero frigida & ſicca: ſi corrumpatur frigiditas terræ, generabitur ignis ex terra. Et ideo concludit, manifeſtum eſſe, ꝙ cum quodlibet generetur ex quolibet, vt oſtenſum eſt, ꝙ generatio ſimplicium corporum erit circularis. & prædictus modus tranſmutationis eſt facilis: quia habent ſymbolum in altera qualitate. Dubitatur aũt de hoc quod hic dicit Philoſophus. Dicit.n. ꝙ, cum elementa quæ habent ſymbolum tranſmutantur, remanet vna qualitas: ſicut qñ ex aere fit aqua, remanet humiditas: & ſic videtur ꝙ corrupto ſubiecto remaneat accidens, quod eſt impoſsibile. Ad quod dicendũ ꝙ illud accidens ſiue illa qualitas non remanet eadem numero, ſed eadem ſpecie. Sed adhuc vr̃ dubium remanere: non videtur ꝙ propter hoc talis tranſmutatio debeat eſſe facilior, cum oporteat corrumpi ambas qualitates, ſicut in tranſmutatione non habentium ſymbolum. Ad huius ergo euidentiam conſiderandum eſt, ꝙ qualitates elementorum cauſantur ab ipſis formis ſubſtantialibus ipſorum. Illa ergo elementa, quæ maiorem conuenientiam habent in qualitatibus, neceſſario habent maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, & per conſequens in diſpoſitionibus materiæ facilius adinuicē tranſmutantur. Et licet oporteat ambas qualitates corrumpi, tamen, quia qualitas ſymbola minus reſiſtit, immo nullo modo: contraria vero reſiſtit, ideo facilior eſt tranſitus. Deinde cum dicit.

Dubiũ primum: Solutio. Dubiũ ſcm. Solutio. In ſymbolis ē minor reſiſtentia; ideo facilior trãſitus.

VATAB. *Aqua aũt ex igni, & terra ex aere, & rurſum ex aqua ignis, et aer ex terra gigni quidē poſſunt, ſed difficilius, quod plurimũ mutatio ſit. Nam ſi ex aqua oriatur ignis, frigiditatem & humiditatē corrumpi prius eſt neceſſe. Et rurſum frigiditatem & ſiccitatem. ſi ex terra fiat aer. Eodem modo & ſi ex igni & aere, aqua & terra fiant, vtraſq; mutari qualitates eſt neceſſe. Hæc igitur generatio tardior eſt.*

ANT. Tex.c.26. *Ex igne aũt aquam, & ex aere terrã, & rurſus ex aqua & terra, aerem & ignē contingit quidem generari, difficilius aũt, quoniam plurium eſt tranſmutatio. Neceſſe.n. ſi erit ex aqua ignis, corrumpi frigidum & humidum. Et rurſus, ſi ex terra aer, corrumpi & frigidum, & ſiccũ. Similiter aũt ſi ex igne & aere, aqua & terra, neceſſe.n. ambo tranſmutari. hæc quidem igitur generatio tardior eſt.*

Oſtendit quę ſunt illa, quæ tarde & difficulter adinuicem generentur: & dicit, ꝙ ſunt illa, quæ non habent ſymbolum. ſicut ignis & aqua, terra & aer: & inducit rationem quæ patet in litera. Deinde cum dicit.

VATAB. *Sin vero vtriuſq; altera qualitatum intereat, horum migratio facilius quidem, ſed non in ſeſe mutuo, fiet. ſed ex igni quidem et aqua, terra et aer: ex aere vero et terra, ignis et aqua ortum ſubibunt. Cum.n. aquæ frigiditas fuerit corrupta, et ignis ſiccitas, fiet aer. nam huius quidem caliditas, illius vero ſimiliter humiditas relinquitur. At cum calor ignis, et aquæ humiditas interierint, terra, propterea quòd huius frigiditas et illius ſiccitas remanent. Eodem mõ ex aere terraq;, ignis et aqua. nã cum aeris calor et terræ ſiccitas interitũ ſubierint, fiet aqua. qñquidem illius humiditas, huius frigiditas relinquitur. Cũ vero aeris quidē humiditas terræ vero frigiditas, ignis, quia illius caliditas remanet huius ſiccitas: quæ nimirum igni competunt. Ignem aũt gigni, etiam ſenſus ipſe approbat. maxime.n. flamma ignis eſt: hæc aũt eſt fumus ardens, fumus vero ex aere atq; terra fit.*

ANT. Tex.c.27. *Si aũt vniuſcuiuſq; alterum corrumpitẽ facilis quidem non adinuicem aũt erit tranſmutatio. Sed ex igne quidē et ex aqua erit terra et aer: et ex aere et terre, ignis et aqua. Qñ.n. aquæ frigiditas corrumpetur, ignis aũt ſiccitas, aer erit. relinquitur.n. huius quidem calidum, huius aũt humidum. Qñ autem ignis quidem calidum, aquæ aũt humidum, terra erit: quia relinquitur huius quidem ſiccũ, huius aũt frigidum. Similiter aũt et ex aere et terra, ignis et aqua qñ enim aeris corrumpetur calidum, terra autem ſiccum, aqua erit. Relinquitur.n. huius humidum, huius autem frigidum. Quando autem aeris humidum, terræ aũt frigidum, ignis. quia relinquitur huius quidem calidum, huius autem ſiccũ, quæ quidem erant ipſius ignis. Confuſa autem ad ſenſum ignis generatio. maxime.n. ignis flamma: hæc autem eſt fumus ardens: fumus autem ex aere et terra.*

Ex duobus elementis ſumme cõtrarijs tertiũ generari poteſt.

Tex.c.28. Flãma eſt fumus ardens. Fumus eſt ex aere & terra.

Ex duobus elementis ſumme contrarijs tertium generari poteſt.

Ex aere / Et terra	Ignis	Corrupto	Humido / Frigido
Ex aqua / Et igne	Aer	Corrupto	Frigido / Sicco
Ex aere / Et terra	Aqua	Corrupto	Calido / Sicco
Ex aqua / Et igne	Terra	Corrupto	Humido / Calido

Oſtendit quõ vnum elementum generetur ex duobus, dicens, ꝙ ſi altera qualitas vniuſcuiuſq; elementorum non habentium ſymbolum corrumpatur, non eſt adinuicem tranſmutatio, ſed tñ poterit aliquod tertium generari. Sicut ex igne & aqua, quæ in nulla qualitate conueniunt, poterit generari terra, & aer. Ex aere & terra ignis & aqua. qñ.n. aquæ frigiditas corrumpitur & ſiccitas ignis, ſic fiet aer, qui eſt calidus & humidus: qñ vero calidũ ignis & humiditas aquæ corrumpitur, remanet ſiccitas ignis, & frigiditas aquę, & ſic generatur terra frigida & ſicca. ſimiliter ex aere & terra poteſt generari ignis & aqua. Qñ caliditas aeris & terræ ſiccitas corrumpitur, remanet humiditas aeris & terræ frigiditas: & ſic generatur aqua frigida & humida. Qñ vero humiditas aeris & terræ frigidæ corrumpitur remanet caliditas aeris, & ſiccitas terræ, & ſic generatur ignis calidus & ſiccus. Hæc autem generatio ignis conceſſa eſt ab omnibus: quia ad ſenſum apparet, ꝙ in lignis, in quibus eſt humiditas aeris, generatur flamma, quæ maxime ignis eſt inter ea, quæ naturæ igneæ ſunt apud nos. Flamma autem nihil aliud eſt niſi fumus accenſus. fumus autem eſt ex terra & aere: & humiditas aerea expirans & ſecum trahens partes terreſtres; propter quod denigrantur ea quæ tangit. In hac tñ generatione notandum eſt, ꝙ ſemper neceſſe eſt vincere alteram actiuarum qualitatum, & alteram paſsiuarum: quia aliter non eſſet coniunctio poſsibilis. Deinde cum dicit.

Quod ex terra & aere fiat ignis. Cur nigreſcunt quæ tanguntur a fumo.

VATAB. *Porro in hiſce quæ ſunt deinceps, ſi in vtroq; qualitas altera corrupta ſit, haud quaquam elementorum migratio in vllum corpus fieri poteſt, eo quod in vtriſq; aut eadem, aut contraria relinquantur: ex quibus nullum profecto corpus oriri poteſt. vt ſi ſiccitas ignis, et aeris humiditas ſit corrupta, calor in vtriſq; remanet. ſi vero ab vtroq; calor abierit, contraria, ſiccum, inquam, et humidum, relinquuntur. ſimiliter aũt et in cæteris. nã in omnibus quę ſunt eiuſmodi, qualitatum altera eadem, altera contraria ineſt. Vnde ſimul ſpicuum euadit, quæ ex vno in vnum mutantur, vno corrupto. quæ ex duobus in vnũ, corruptis pluribus, gigni. Quod igitur ex omnibus omnia gignantur, et quonam pacto in ſeſe viciſſim commigrent dictum eſt.*

ANT. Tex.c.29. *In his aũt, quę per conuenientiã, non contingit, corrupto in vtroq; altero, elemētorum fieri tranſmutationem in vnũ corporum: quia relinquunt in ambobus aut eadem aut contraria ex neutro aũt contingit generari corpus. v.g. ſi ignis quidem corrumpetur ſiccũ, aeris aũt humidum, calidum in ambobus relinquetur. ſi aũt ex vtroq; calidum, relinquentur contraria, ſiccum et humidum. ſimiliter aũt et in alijs. in omnibus.n. his, quæ per conſequẽtiam exiſtunt, hoc quidem*

idem, hoc autem contrarium. Quapropter ſimul manife-ſtum, quæ nam quæ ex vno in vnum tranſeunt, vno corru pto generantur: quæ autem ex duobus in vnum, pluribus
Tex.c 30. *corruptis fiunt. Quod ergo omnia ex omni generentur, et quomodo elementa ex inuicem generantur, dictum eſt.*

Ex quibus elementis non gñatur tertium. Oſtendit ex quibus duobus elementis non poteſt generari tertiũ dicens, ꝙ in his elementis, quæ ſunt per conuenientiam, .i. quæ ſunt immediate in loco, & habent ſymbolum, talis generatio eſſe non poteſt, .ſ. ꝙ ex duobus altera qualitate in vtroq; corrupta tertium generetur. Quia illa, quæ relinquitur, eſt aut eadem aut contraria. & ſi quidem fuerit eadẽ in vtroq;, puta caliditas in igne & aere, non generabitur aliquod tertium elementum, quia ex vna qualitate non poteſt conſtitui elementum. Si autem fuerint contraria, puta ſiccitas ignis & humiditas aeris: cum iſta coniugatio ſit impoſſibilis, vt ſupra dictum eſt, nec tunc poterit generari tertium
Tex.c.16. elementum. Similiter autem eſt in alijs habentibus ſymbolum, .i. in terra & aqua: quia in omnibus talibus, quæ habent talem coniunctionem in loco, & eſt inter ea conuenientia qualitatis, vna qualitas eſt eadem, & altera contraria. Ex dictis igitur manifeſtum eſt ꝙ elementa, quæ ex vno in vnum ex veloci generatione tranſeunt, ex duobus in vnum tertiũ illa tranſeunt duabus qualitatibus corruptis. Vltimo epilo-
Dubium. gat vt patet in litera. Dubitatur de hoc ꝙ hic dicit Philoſophus, ꝙ corrupta frigiditate terræ & humiditate aeris fiet ignis. hoc.n. non vr̃ poſsibile eſſe: quia nec terræ ſiccitas, nec caliditas aeris videntur ad generationem ignis poſſe ſufficere. ignis.n. multo calidior eſt q̃ aer, & ſiccior quàm terra.
Solo quorundam. Adhuc autem dicunt quidam, ꝙ non intendit Philoſophus ꝙ ex illis duobus generetur purus ignis, ſed aliquid quod maxime participet naturam eius: ſicut exemplificat de flam-
Impugnatio. ma. Sed hoc ſtare non poteſt quia Philoſophus loquitur de generatione elementorum, & non miſtorum ex elementis. & præterea etiam caliditas flammæ multo intenſior eſt quã
Solutio ꝓpria. caliditas aeris. Et ideo dicendum ꝙ generatur purus ignis. Et licet illa caliditas non ſufficiat, iuuatur tamen & intenditur per virtutem corporis cœleſtis, & luce Solis, & per virtutem aliarum ſtellarum.

LECTIO V.

Subiectum primum tranſmutationis elementorum non eſſe elementum, vel in medium aliquod inter illa, dicitur.

VATAB. *Attamen adhuc & hic quoq; de eis contemplemur. Si.n. aqua & aer & id genus, naturalium corporũ materies ſint, ſicuti nonnullis quoq; placet, aut vnum, aut duo, aut plura eſſe, hæc neceſſe eſt. Itaq; vt vnum .ſ. aer, vel aqua, vel ignis vel terra, oĩa ſint fieri nequit, ſi trãſmutatio in cõtrario ſit, atq; id tranſmutet̃. Nam ſi aer ſit, ſi remanet, alteratio erit & non generatio. Inſuper nec ita vr̃, vt ſimul aer & ignis aut quoduis aliud ſit. Eſſent.n. aduerſantia quędam differentiaq;, cuius partem alteram, ceu calorem ignis haberet.*

ANT. Tex.c.31. *Sed tamen adhuc, & ſic de his aſpiciemus. ſi eſt naturaliũ corporum materia, vt vr̃ quibuſdam, aqua, & aer, et quæ talia. neceſſe eſt hæc aut vnum eſſe, aut duo, aut plura. Vnũ itaq; oĩa, eſſe non eſt poſſibile, v. g. aerem oĩa, aut aquam, aut ignem, aut terram, ſi tranſmutatio eſt in contraria, & hoc tranſmutatur in contrarium. Si.n. erit aer, ſiquidem permanet, alteratio erit & non generatio, ſi autem neq; ita videtur, vt & aqua ſimul ſit & aer, aut aliud quodcunq;. Erit igitur aliqua contrarietas & differentia, cuius habebit aliquid alteram particulam, ignis. v. g. caliditatem.*

Poſtquam Philoſophus de generatione elementorum determinauit, hic oſtendit ꝙ ſubiectum iſtius tranſmutationis non aliquod corpus actu exiſtens, & per conſequens, ꝙ illud ſubiectum eſt materia cõis exiſtens in potentia. Circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ ſubiectum huius tranſmutationis non poteſt eſſe aliquod elementum, ſecundo ꝙ nec aliquod mediũ inter elementa. ibi § Tñ neq; aliud aliquid. §
Tex.c.32. Dicit ergo primo, ꝙ licet ſupra dictum ſit, quod ſit ſubiectũ huius tranſmutationis, & ꝙ elementa adinuicem tranſmu-

E tentur: adhuc tñ inſpiciemus, ſi aliquod naturalium corporum, puta elementorum, vel aliquod corpus medium inter ea, eſt materia talis tranſmutationis. Quibuſdam.n. vr̃ ꝙ ſit aqua, quibuſdam ꝙ ſit aer, vel aliquid tale. Sed ꝙ aliquod tale corpus non poſsit eſſe materia elementorum probat tali ratione. quia aut illud eſt tm̃ vnum, aut duo, aut plura Si aũt ſit vnum tm̃, tunc omnia erunt vnum, .ſ. vel aer, vel aqua, vel ignis: ſed hoc non eſt poſsibile: quia tranſmutatio eſt inter contraria. Si.n. dicatur ꝙ aer, qui eſt omnia, permaneat ſm rationem, & formam, ſubiectum ſaluatur in tota tranſmutatione: talis aut tranſmutatio eſt alteratio & non generatio: ergo non fit generatio elementorum, adinuicem: quod eſt contra ſupra probata. Similiter autem cum prædictis videtur ꝙ aqua non ſit omnino ſimilis aeri: aut aliquod elementum per omnia ſimile alteri elemẽto. ergo oportet ꝙ ſit aliqua proprietas vniuſcuiuſq;, & aliqua differentia & contrarietas inter ipſa diſtinguens: & illius contrarietatis vnum elementum habebit partem vnam, & aliud elementum par-
F tem aliam habebit v.g. ſi ignis & aer ſint contraria ſm calidum & frigidum, ignis habebit caliditatem, & aer frigiditatem. Qñ ergo fit tranſmutatio aeris in ignem: ſi quidem manet aer in tota tranſmutatione, tunc & manet aeris frigiditas: & tñ ex igne, in quo tranſmutatur, inerit ei caliditas. ergo tunc eſt calidum & frigidum. Et, cùm ſit ſimplex corpus, eſt vbiq; & ſm idem frigiditas & caliditas. ergo contraria erunt in eodem: quod eſt impoſsibile. Deinde cum dicit.

At vero, nec ignis aer calidus erit. nam quod eſt eiuſmodi, alteratio eſt, & non generatio. Adhæc, ſi ex igni aer oriatur, calore in contrarium mutatio fiet. hoc ergo inerit aeri, eritq; aer frigidum quid. Quare fieri non poteſt, vt ignis, aer calidus ſit. ſimul.n. idem calidum eſſet atq; frigidum. Erit ergo aliud quid præter vtrunque, idem & alia quadam cõmunis materies Eadem autem & de omnibus ratio eſt, non eſſe, inquam, inter hæc vnum, ex quo vniuerſa ſint. VATAB.

G *Sed tamen neq; ignis erit aer calidus. alteratio.n. tale et non videtur. Similiter autem rurſus, ſi erit aer ex igne calido, in contrarium tranſmutatio erit. inerit igitur aeri hoc, & erit aer frigidum aliquid. quapropter impoſſibile ignem aerem calidum eſſe. ſimul.n. idem calidum & frigidum erit. aliud aliquid igitur, præter ambo, idem erit; & aliqua alia materia communis. Eadem autem ratio eſt de omnibus. quoniam non eſt vnum horum, ex quo omnia.* ANT.

Remouet quandam reſponſionẽ, quæ poſſet dari ad prædicta. Poſſet.n. aliquis dicere, ꝙ aer, qñ fit ignis, non dr̃ fieri ignis, quia aſſumit ſpeciem ignis, ſed aer eſt calidus. & ſimiliter, qñ ex igne fit aer, remanet aer calidus. Sed hoc remouet, dicens ꝙ, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur idem qd̃ prius, .ſ. ꝙ generatio elementi ex elemento eſſet alteratio: quia aer frigidus & calidus non differunt niſi per accidens, & hoc facit alterationẽ. Præterea, cùm ex igne fit aer, vel è conuerſo, ſi vtraque forma ineſt materiæ ignis & aeris, ſicut dicit iſta
H opinio, erunt idem calidum & frigidum: & quia tranſmutatio oĩs eſt inter contraria: ergo aeri inerit calor ignis: & aer de ſe eſt quidem frigidus. ergo calidum & frigidum ſunt in eodem ſimplici: qd̃ eſt impoſsibile. ergo poſsibile eſt ꝙ aer ſit ignis calidus, vel ignis ſit aer frigidus. Quod autem hic dicitur, ꝙ aer de ſe eſt frigidus, dr̃ gratia exempli, & non ſm rei veritatem. cum autem iſta ſint impoſsibilia, oportet ꝙ ambo elementa, .i. ignis & aer habeant aliquod, quod ſit eis commune, quod eſſentialiter eſt in ambobus. Et hæc eſt cõmunis materia, quæ eſt in potentia ad vtrunque: & eadem ratio eſt de alijs elementis. Nullum ergo elementum eſt materia ad alia elementa, ſed materia eorum eſt vna, quæ eſt potentia vnumquodque. Deinde cum dicit.

Dr̃ aer frigidus gratia exépli.

Sed neq; aliud quippiam præter hæc, veluti mediũ quoddam aeris & aquæ, aut aeris & ignis, aere quidem & igni craſſius, ſed cæteris ſubtilius. Nam illud, aer & ignis cum contrarietate eſſet: ſed è contrarijs alterũ, priuatio eſt. Quare fieri non põt, vt illud vnquam per ſe ſit, quemadmodum quidam aiunt infinitũ & id quod comprehendit atq; continent. VATAB.

nt.ſimiliter ergo horum quoduis, aut certe nullũ. Si igitur A *nullum ſenſibile hiſce prius ſit, hæc profecto erunt prima.*

ANT.
Tex.c.52.
Priuatio & contrariorũ alterum

Tamen neq; aliud aliquid præter hæc velut medium aliquid aeris & aqua, & aeris vel ignis. aere quidem atque igne groſſius, alijs autem ſubtilius. erit.n. illud aer & ignis cum contrarietate: ſed priuatio eſt contrariorum alterum. Quapropter non contingit illud ſolum eſſe vnquam, vt quidam inquiunt, infinitum comprehendens. ſimiliter igitur

Tex.c.33.

quodcunque horum, aut quidem nihil. Si igitur nullum ſenſibile prius his eſt, hæc vtiq; erunt omnia.

Oſtendit ꝙ medium corpus inter ignem & aerem, quod ſit groſsius igne & ſubtilius aere: vel etiam medium inter aerem, & aquam, qđ ſit ſubtilius aqua & groſsius aere, non poteſt eſſe materia elementorũ. quia, ſi illud medium ſupponatur, qđ eſt medium aeris & ignis, aut illud eſt cum contrarietate elementi prima, aut ſine ea. ſi aũt eſt cum contrarietate prima alicuius elemẽti, ipſum eſt illud elementũ. Quia cui conuenit propria paſsio alicuius, illi cõuenit ſubiectum B illius paſsionis. & ſi non erit medium inter elementa: quod eſt contra id quod ſuppoſitum eſt. Si aũt illud corpus non habet paſsionem vel proprietatem elementarem, ſed eſt priuatum ea: cum priuatio cum altero ſemper ſit contrariorum: (aliter.n. materia elementorum eſſet à forma ſeparata, quod eſt impoſsibile.) ſequitur ꝙ id medium corpus non ſit ſine contrarietate, ſicut quidam dicunt: quod ipſum eſt quoddã infinitum non habens qualitatem aliquam, & omnia comprehendens. Similis autem rõ eſt quodcunq; horum mediũ eſſe materia elementorum ponatur. ergo aut nihil tale eſt medium, aut illud eſt aliud quatuor elementorum: quod eſt contra poſitionem. Si ergo non poteſt eſſe aliquod corpus ſenſibile prius iſtis quatuor elemẽtis, neceſſe eſt vt ipſa quatuor elementa ſint principia corporum ſenſibilium. Commentator autem aliter deducit iſtam rõnem. Dicit.n.ꝙ, ſi ponatur aliquod corpus medium eſſe materiam elementorum, ſequitur idem inconueniens, quod contingebat ponentibus vnum elementorũ aereum eſſe ſubiectum. Sequitur.n. contraria eſſe in eodem: quia, cum omnis tranſmutatio ſit in contraria, & ex contrarijs, vt ſupra dixit Philoſophus, cũ ex tali corpore generatur aer aliud elementum, in eodem erunt qualitates ipſius corporis mediæ, cum ipſum in tranſmutatione ſm. ſubſtantiam permaneat, & qualitates aeris generati, quas de neceſsitate illis oportet eſſe contrarias. Sequitur etiam ſecundum eum illud eſſe ens & non ens: quia cum vnum eſt priuatio alterius: & priuatio eſt non ens: ſecundum vnum contrariorum eſt ens, & ſecundum aliud eſt non ens. Vltimo autem cùm dicit.

Auer. deductio.

VATAB.

Aut igitur ea ſemper manere et in ſeſe viciſſim tranſmutari non poſſe aut poſſe, & aut omnia aut aliqua & aliqua non, quemadmodum in Timæo Plato prodidit, eſt neceſſe. Quòd igitur neceſſe ſit ea inuicem in ſe mutari, demonſtratũ eſt prius. Quod vero non æque celeriter aliud ex alio naſcatur, quod quæ cõem nacta ſunt, qualitatem celerius ex ſeſe mutuo oriantur, quæ vero non ſunt nacta tardius, dictũ iam eſt. Ergo ſi vna ſit aduerſantia, per quã mutationẽ ſubeant, duo ſint neceſſe eſt nam inſenſibilis inſeparabilisq; materies medium eſt. Porro, cũ plura eſſe videantur, duæ ad minimum contrarietates erunt. Sed, cùm duæ ſint, eſſe tria non poſſunt ſed quatuor, vt patet. tot.n. ſunt cõiugationes. Nã, cum ſint ſex, duæ ex eis fieri nõ poſſunt. proptcrea, quòd inter ſeſe contraria ſunt. Sed de hiſce diximus prius.

ANT.
T.c.34.
Hñtia ſymbolũ facilius inuicem generant non habẽtia vero tardius.

Neceſſe igitur eſt aut ſemper manentia et immutabilia inuicem, aut tranſmutabilia: et aut cĩa, aut hæc quidem ſic, hæc aũt non, vt in Timæo Plato ſcripſit. Q̃m quidem igitur tranſmutari inuicem neceſſe eſt dictum eſt prius. et q̃m non ſimiliter cito aliud ex alio, dictũ eſt prius. q̃m habentia quidem ſymbolum citius generantur ex inuicem, non habentia autem, tardius. Siquidem igitur contrarietas vna eſt, ſecundum quam tranſmutantur, neceſſe eſt duo eſſe. Materia.n. A *quæ eſt medium, inſenſibilis eſt et inſeparabilis. Q̃m autem plura videntur eſſe, duæ vtiq; erunt quæ minima. Duabus igitur exiſtentibus, nõ poſſibile eſt eſſe tria ſed quatuor, quemadmodum videtur. tot.n. erunt coniugationes. ſex.n. exiſtentibus duas impoſſibile eſt generari, quoniam contraria ſunt inuicem. De his quidem igitur dictum eſt prius.*

Recapitulat.

Recapitulando concludit principale propoſitum dicens, ꝙ iſta corpora aut ſemper manentia ſunt in formis ſuis & immutabilia inuicem, aut tranſmutantur adinuicem. & ſi tranſmutantur, aut oĩa tranſmutantur, aut quædam ſic, & quædam non, ſicut Plato ſcripſit in Timæo, ꝙ terra, ꝓpter latitudinem ſuorum triangulorum, non tranſmutatur. Sed manifeſtum eſt ꝙ oĩa elementa adinuicem tranſmutantur, non tñ omnia æque cito: quia ea, quæ habent ſymbolum, citius generantur adinuicem, quæ autem non habent tardius. Si.n. in elementis eſt contrarietas vna tñ, neceſſe eſt eſſe duo elementa: quia vnum ſolum non poteſt eſſe ſimul ſub duobus contrarijs. & materia tunc eſt medium duorum. Sed, quia B nos videmus ꝙ elementa ſunt plura quàm duo, neceſſe eſt ad minus ſint duæ contrarietates. Duabus autem exiſtentibus contrarietatibus, impoſsibile eſt ꝙ elementa ſint tantũ tria, ſed oportet de neceſsitate ꝙ ſint quatuor. tot.n. contingit fieri vniuerſales coniugationes tangibilium qualitatũ; penes quas ſumitur numerus elementorum. ſunt.n. in vniuerſo ſex coniugationes, ſed duæ ſunt impoſsibiles, vt ſupra patuit: quia contraria eſſent in eodem.

Platõis placitum.

Tex.c.16.

LECTIO VI.

Extremum ſeu Medium ex elemẽtis, ipſorum generationis principium non eſſe probatur: pro quo probatur etiam, quod in infinitum in procedat elementorum generatio.

VATAB

Cum autem mutuo in ſeſe tranſmutentur, fieri non poſſe vt principium quoddam ſit eorum vel in extremo vel in medio, ex hiſce palam fiet. In extremis igitur non erit principium quia ignis aut terra eſſent omnia. idemq; ſermo eſt, atque ſi ex igni aut terra conſtare omnia dicamus.

ANT.

C *Q*uòd *autem cùm tranſmutentur adinuicem impoſſibile ſit principium aliquod eſſe horum, aut in extremo, aut medio, ex his manifeſtum erit. In extremis quidem igitur non erit: quoniam ignis non erunt aut terra omnia, & eadem ratio eſt, ſi dicamus ex igne, aut terra eſſe omnia.*

Poſtquam Philoſophus ſm propriam opinionem determinauit de mutua tranſmutatione elementorũ, in parte iſta ponit opiniones aliorum, & deſtruit eas. Fuerunt.n. circa hoc duæ opiniones. quidã.n. dixerunt ꝙ non oĩa elementa adinuicem tranſmutãtur, ſed quędam. v.g. ſicut aer mutatur in aquam & ignem, ignis vero non mutatur in aerem & in aquam. Aliqui vero non, vt Emp. & eius ſequaces, dixerunt elementa eſſe immutabilia. Primo ergo ponit rõnem contra primã, ſecundo contra ſecundam. ibi {Admirabitur aũt.} Quia vero prima opinio ſupponit quoddã elementum medium, eſſe principium in tranſmutatione aliorum, qđ eſt contra id, quod ſupra probatum eſt, ideo Philoſophus breuiter adducendo id, qđ ſupradictum eſt, oſtendit ꝙ neq; extremum elementum poteſt eſſe principium, neq; medium D elementum poteſt eſſe principium. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ non extremum, ſecundo ꝙ neq; medium. ibi {Q̃m autem neq; medium.} Dicit ergo, ꝙ, quia elementa adinuicẽ trãſmutantur, impoſsibile eſt aliquod ipſorum eſſe principium, neq; medium, neq; extremum. Quòd extremum elementum non poteſt eſſe principium, manifeſtum eſt ex ſupra dictis: ſi.n. dicatur ꝙ extrema, ſicut ignis aut terra, ſunt principia: cum ipſa & in tranſmutatione permaneant, omnia erunt ignis, quod eſt manifeſte falſum. & eadem ratio eſt de terra. Deinde cum dicit.

Tex.c.37.

VATAB.

Præterea neq; mediũ principium erit, ſicuti quidã aerẽ quidem et in ignẽ et in aquã, aquam vero et in aerem et in terram, vltima aũt non amplius in ſeſe viciſſim tranſmutari putant. Nam ſiſtet hoc, nec in infinitũ recta vtraq; ex parte abeat, oportet.n. vno.n. contrarietates eſſent infinitæ.

Quoniam

ANT. *Quoniam aūt neq; medium, vt videtur quibuſdam, aer quidem & in ignem tranſmutatur, & in aquam, aqua autē & in aerem & in terram: vltima aūt non amplius inuicem. Oportet.n.hoc ſtare, & non in infinitum ire in rectitudine ad vtraq; infinitæ n.contrarietates in vno erunt.*

Oſtendit ꝙ neq; medium elementum poteſt eſſe principium, ſicut illi dicebant, qui ponebant non oīa elementa ad inuicem generari. Et circa hoc duo facit. Primo ſupponit quoddam medium ad propoſitum oſtendendum, ſecundo probat propoſitum. ibi § Terra ſit: T. § Proponit ergo primo, ꝙ non ſolum aer mutarē in aquam, ſed & in ignem: nec aqua ſolum in aerem, ſed & in terram: ſed, vt illi dicebant, extrema non amplius mutabantur in medium, ſed oportet in iſtis tranſmutationibus eſſe ſtatum & non ire in infinitū. ſi enim iretur in infinitum, tunc in vno; & eodem eſſent infinitæ contrarietates. & hoc eſt infra magis manifeſtum. Deinde cum dicit. Tex.c.36.

VATAB. *Sit T terra, L lympha ſeu aqua, A aer, I ignis. Itaq; ſi A in I & L mutetur, vna erit contrarietas, nempe ipſorum A I. ſint hæc, albor & nigror. Rurſum ſi I in L & A mutetur, erit altera. non.n. L & I idem ſunt, ſint aūt ſiccitas & humiditas, S quidem ſiccitas, H vero humiditas. Igitur, ſi albor maneat, humida & alba erit aqua ſimus, nigra. quādoquidem, in contraria mutatio eſt. Aquam igitur, aut albam eſſe, aut nigram neceſſe eſt. Sit primum, Pari ergo ratione, Si inerit I. Tranſmutabitur igitur & ipſe ignis, in aquam. contraria.n.ſunt, nam ignis primo niger erat, et deinde ſiccus, aqua vero humida & poſtea alba. Liquet itaque omnia in ſeſe viciſſim tranſmutari, atq; etiam in hiſce, ipſi terræ reliqua duo ſymbola, nigrorem, inquam, & humiditatem, competere: hæc enim necdum copulata fuere.*

ANT. *Terra ſit T, aqua L, aer A, ignis I. Si vtiq; A tranſmutatur in I L, & contrarietas erit eorum quæ A, I. Sit aūt hæc albedo & nigredo. Rurſus, quia in I A, erit alia: non.n. idē I & L. Sin autem ſiccitas & humiditas, A quidē ſiccitas, Y autem humiditas. Quapropter ſiquidem manet album, exiſtet aqua humida & alba: ſin autem, nigra erit aqua, in contraria n.tranſmutatio, Neceſſe eſt igitur aut albam aūt nigrā eſſe aquam: ſit itaq; primum. Similiter igitur & ipſi I, ipſum A inexiſtit ſiccitas. Erit igitur ignis tranſmutatio in aquam. contraria.n.exiſtit. Ignis.n. prius niger erat, deinde autem ſiccum I. Aqua autem humida deinde autem alba. Palam quidem vtiq; quoniam omnibus adinuicem erit tranſmutatio & in his, & quoniam & T, terræ inerunt reliqua, & duo ſymbola, nigrum & humidum. hæc.n. nondum coniuncta fuerunt.*

I. Ignis.	Nigredo.
A. Aer.	Albedo.
L. Aqua.	A. Siccitas.
T. Terra.	Y. Humiditas.

Probat propoſitum. & circa hoc duo facit. Primo ponit rōnem ſuam, ſecūdo probat, quoddam quod ſuppoſuerat, ſ. ꝙ in elementis eſt ſtatus in aſcendendo. ibi § Qm autem nō infinitum. § Dicit ergo primo, ꝙ ſi aer mutetur in aquam & in ignem, neceſſario aer & ignis & aqua poterunt adinuicē tranſmutari. Sit ergo terra T, & aqua L, aer A, ignis I: ſi ergo ꝙ eſt ſignum aeris mutatur in duo elementa, ſ. in L, & in I, hoc eſt in aquā & in ignem: oportet ꝙ aer habeat aliquam contrarietatem cum I igne: quia non tranſmutantur adinuicem niſi contraria. ſit aūt hæc cōtrarietas, gratia exempli, albedo & nigredo: ita ꝙ ignis ſit corpus nigrum ſiccū, & aer ſit corpus album ſiccum. Rurſus ēt, quia A aer tranſit in L aquam, oportet eſſe aliam cōtrarietatē inter aerem & aquā. & ſit hæc contrarietas ſiccitas & humiditas. ſiccitas ſignificetur per literam A, & conueniat aeri. humiditas ſignificeē per literam Y, & cōueniat aquæ: ergo aer mutatur in aquā: aqua remaneat alba: quia album aeri & aquæ eſt cōtingens: erit aūt aqua humida & alba. Si aūt album non ſit contingens, vtiq;, cum aer mutatur in aquam erit aqua nigra & humida, cum aer ſupponitur albus & ſiccus: oportet.n. ꝙ oīs mutatio ſit inter contraria. In tali ergo mutatione oportet aquam eſſe albam vel nigram. ſi aer qui eſt prior aqua ponatur eſſe corpus album: quia, ſi cōicant in mera albedine, tūc aqua eſt alba. ſi aūt non, tunc eſt nigra. Similiter etiam cum aer mutatur in ignem, ipſi I, hoc eſt igni, conuenit ſiccitas: conueniunt.n. aer & ignis in ſiccitate. cum ergo ignis ſit ſiccus, & niger, & aqua humida & alba: manifeſtum eſt ꝙ poterunt adinuicem tranſmutari, cum ſint contraria. ignis.n. eſt niger & ſiccus, aqua humida & alba: ſic ergo manifeſtū eſt, ꝙ omnia elementa adinuicem tranſmutantur. quia & in T, quod ſignificat terram, ſunt reliquæ duæ qualitates, ſ. humidum, & nigrum: duo elementa erunt ſymbola, cū ipſa terra quæ eſt nigra & humida. cōicat. n. in nigro cum igne, & in humido cum aqua: hæc.n. ſ. humidum & nigrum nunquam contingunt eſſe cum qualitatibus aeris, & in quo ſunt albū & ſiccum: & terra cum aere non habet ſymbolum. Aduertendum eſt ꝙ iſtæ qualitates non ſunt propriæ elementorū, Notabile de exēplis. F ſed vtitur eis Ariſt. gratia exempli. parum n. curauit Philoſophus de exemplis. Inde dicit. Commentator in 2. de Anima. de exemplo aūt non intenditur, niſi manifeſtatio, non verificatio. Conuē.67. Ex omnibus iſtis verbis intēdit hic Philoſophus talem rationem. Ratio Philoſophi. Quæcunq; ſunt cōtraria adinuicem tranſmutantur: ſed omnia elementa ſiue habeant ſymbolum ſiue non, ſunt contraria in ambabus vel in altera qualitate: ergo omnia elementa adinuicem tranſmutantur. Et hoc eſt contra opinionem dicentium, quædam, ſed non omnia adinuicem tranſmutari, vt dictum eſt: quam Philoſophus hic deſtruere intendit. Deinde cum dicit.

VATAB. *Sed quòd fieri nequeat in infinitum abitio (quod quidem cum eſſemus demonſtraturi, in hoc ante incidimus) ex hiſce emerget. Si.n. rurſum I, i. igni, in aliud, ceu in M tranſmutetē, nec regreſſio fiat, aduerſantia quadā ab hiſce quas diximus alia, I & M inerit. nam M, nulli ipſorū T L A I eſſe idem ſupponitē. Sit itaq; K, ipſi I, & O ipſi M. K itaq;, cūbus T L A I inerit. nā ea, in ſeſe mutuo tranſmutari ſolent. Sed hoc quidē* G *nondum ſit oſtēſum. illud tn̄ in aperto eſt, quòd ſi M in aliud rurſum tranſmutetē, alia in M & in I contrarietas inerit. atq; ita ſemper primis cum ſequentibus aliqua inerit aduerſantia. Quare ſi infinita ſint, infinitæ quoq; erunt in vno contrarietates. Quod ſi hoc ſit, nec finiri quicquam, nec oriri poterit. Nam ſi aliud ex alio fiet, tot & adhuc plures tranſire contrarietates oportebit. Quare in nonulla tranſmutatio fiet nunquam, videlicet ſi intermedia infinita ſint. quod profecto neceſſario accidet, ſi infinita ſint elementa. Præterea, neq; ex aere in ignem tranſmutatio fiet, ſi infinitæ ſint contrarietates. Fient etiam omnia vnum. nam omnes ſuperiorum contrarietates. hiſce ineſſe quæ infra I ſunt collocata, & contra, neceſſe eſt. Quare, omnia vnum erunt.*

ANT. Tex.c.36. *Qm̄ autem non in infinitū poſſibile eſt ire, quod oſtenſuri ad hoc prius venimus, manifeſtū eſt ex his. Si.n. rurſus ignis I, in aliud tranſmutatur, & non reuoluitur. v.g. in P S, contrarietas igitē quadā I. et P S, alia exiſtet præter prædictas, Nulli.n. idem ſupponitē T L A I, quod P S. Sit igitur ipſi I,* H *ipſum B, ipſi vero P S ipſum M: B oībus vtiq; exiſtet T L A I. tranſmutantur.n inuicem. Sed hoc quidē nondum demonſtratum eſt. Sed illud manifeſtum, qm̄, ſi rurſus & P S in aliud, alia erit contrarietas, & P S inerit, & igni I, et nō quæ exiſtet Y P. Similiter aūt ſemper cum adiecto contrarietas aliqua exiſtet eius quæ ante. Quapropter ſi infinita, et contrarietates infinitæ vni inerunt. ſi aūt hoc, non erit definire, neq; generare. oportebit.n. ſi erit aliud ex alio tot tranſire qualitates, & amplius plures. Quapropter in quadam quidem nunquam tranſmutatio erit, v.g. ſi infinita media, neceſſe infinita elementa. Amplius autem neq; ex aere in ignem tranſmutatio ſi infinita contrarietates et generata. Fiunt autem et omnia vnum: neceſſe.n. exiſtere omnes in inferioribus quidem S, quæ ſuperiorum: his autem quæ inferiorum. quapropter omnia vnum erunt.*

Oſtendit

Quod tranſmutatio elementorũ nõ procedit in infinitũ.

Oſtendit ꝙ traſmutatio elementorũ non procedit in infi- A nitum ſi.n.hoc ponatur ſequuntur quatuor incõuenientia, quorum Primum eſt, ꝙ in vno elemento erunt infinitę qualitates. ſi.n.Ignis,qđ eſt quartum elemẽtũ, mutetur in aliud ꝙ ſit S & non reſoluatur ita,ſ.ꝙ nõ mutetur in ignem, cum oĩs mutatio fiat inter contraria, oportet ꝙ inter P & S ſit alia contrarietates diuerſa à cõtrarietatibus quatuor elemẽtorum,quia ipſum quintum elementũ, qđ eſt S nõ ponitur eſſe idem alicui quatuor elementorum, ſed cum oĩs contrarietas ſit ſm qualitates, oportet quòd aliqua qualitas ſit in igne ſm q̃ contrariatur ipſi S: & ſit qualitas illa R. Et ſimiliter oportet ꝙ in ipſo S quinto elemento ſit aliqua qualitas illi contraria,& ſit illa qualitas F, illa aũt qualitas R non ſolum erit in ipſo igne,ſed ẽt in oĩbus quatuor elemẽtis, quia oĩa poſſunt mutari in ipſum S: oĩs.n.mutatio eſt inter contraria. Et quodlibet inferiorum elemẽtorum habebit tres qualitates primas. Verum aũt ita ſit elementum nondum eſt demõſtratum. Sed tñ manifeſtum eſt, ꝙ ſi rurſus illud quintum & ſextum diuerſa à contrarietate oĩum inferiorum: & ſic oportet ꝙ vna alia qualitas inſit oĩbus inferioribus eadẽ rõne. Et ſic illa quatuor elementa priora habebunt quatuor qualitates primas, Et ſic addito vno elementorum addere- B tur vna qualitas & vna contrarietas. Quapp ſi eſt ſic in corporibus ſimplicibus elementorum procedere in infinitum in vno & eodẽ erunt infinitæ contrarietates, & infinitæ qualitates: & hoc primum eſt impoſſibile. Secundum inconueniens ponit cum dicit. { Si aũt hoc. } Dicens, ꝙ ſi hoc eſt.ſ. ꝙ ſint infinita elementa & infinitæ qualitates, non erit definire nec generare. quia, ſi aliqđ debeat mutari in aliud, oportet ꝙ infinitas qualitates pertranſeat: ſed, cum in infinitis infinita ſint media, & infinita non ſit pertranſire, vt dicitur in

Tex. ca.75. Octauo Phyſicorum: ſequitur ꝙ talia nunq̃ adinuicem mutabunt. Tertium inconueniens ponit cum dicit. { Amplius aũt. } Dicens, ꝙ ẽt proximum elementum non poterit mutari in ſibi proximum, ſicut ignis nunq̃ tranſibit in aerẽ, nec è conuerſo: quia in quolibet iſtorum ſunt infinitæ qualitates: quas impoſſibile eſt pertranſire. Quartum inconueniẽs ponit cum dicit. { Fiunt aũt & oĩa. } Dicens ꝙ oĩa infinita erunt vnum, quia oẽs qualitates elementorum; quæ ſunt ſupra p ꝙ eſt ignis cõueniũt ẽt inferioribus & è cõuerſo. quorum aũt primæ qualitates ſunt eędem, & ipſa ſunt eadẽ. ergo oĩa infinita erunt vnum quodque de inferioribus, ita ꝙ vnum quodque erit.

VATAB.

LECTIO. VII.

Sententia deſtruitur Empedoclis, qua elementa intranſmutabilia abinuicem exiſtimauit: & eiuſdem de mouentibus principijs concluditur opinio.

ANT. *Mirabitur porro aliquis eos, qui elemẽta corporum vno plura eſſe dicunt, ita vt in ſe non tranſmutentur, ſicuti Empedocles inquit.*

Tex.c.37.

ADmiratur aũt aliquis aliquos dicẽtes plura, vno eſſe corporum elementa vt non tranſmutent inuicem, ſicut Empedocles inquit.

Poſtq̃ Philoſophus deſtruxit vnam falſam opinionem de tranſmutatione elementorum, hic deſtruit aliam, quæ fuit opinio Emp. qui dixit elementa nunq̃ adinuicem tranſmutari. Et circa hoc duo facit: Primo ponit eam, ſcđo reprobat ibi { Quõ contingit eis dicere comparabilia } Dicit ergo primo, ꝙ Em. poſuit elementa eſſe plura corpora, & non tamẽ

Tex.c.1. adinuicem tranſmutantur, ita ꝙ ex aqua fiat aer, & ex aere ignis, vt in Primo manifeſtum eſt, quapropter admirabitur

VATAB. aliquis ipſum ſic dicentem Deinde cum dicit.

Quo pacto ipſi elementa eſſe cõparabilia dicere queant, Atqui ille, ad hunc modum ait. Nam æqualia ſunt hæc oĩa. Si igitur ſecundum quantitatem, idem quod omnibus ineſſe comparabilibus; quo menſurentur, eſt neceſſe, vt ſi ex aqua

ANT. *ſextario vno; aeris decem fiant, ergo idem quid vtraque ſunt, ſi menſurantur eodem.*

Quomodo contingit eis dicere cõparabilia eſſe elementa. Sed tamen dicit ſic. Hæc.n. æqualia eſſe omnia. Si ergo ſecun- A dum quantum, neceſſe eſt idem aliquid eſſe exiſtens in omnibus comparabilibus, quo menſurantur. v.g. ſi ex aquæ pugillo erunt pugilli aeris decem, idem aliquid igitur erant ambo, ſi menſurantur eodem.

Reprobat opinionem prædictam, & primo p Emped ſecundo deducendo ad quandam aliam incõuenientiam, quę ſequitur ad ipſam. ibi { Sed neq; augmentatio. } Circa primũ ſciendum eſt, ꝙ Emp. licet poneret elementa eſſe intranſmutabilia, poſuit tñ ipſa eſſe adinuicem comparabilia. Ex hoc ergo ſumit rõnem Ariſt. contra eum, & eſt rõ talis Quæcunque ſunt tranſmutabilia, ſunt cõparabilia, ſed elementa ſunt comparabilia ſm Empe. ergo ſunt tranſmutabilia. Põt etiã aliter formari. & ſic. Si elementa ſunt intrãſmutabilia non ſunt cõparabilia, ſed cõſequens eſt falſum, ſm Em. qui dicit ea eſſe comparabilia: dicebat.n.ea eſſe æqualia. ergo & antecedẽs eſt falſum. ſ. ipſa eſſe intranſmutabilia. Circa rationem iſtam ſic procedit. Primo ponit eam per modum, quæſtionis, dicens, quòd ſi elementa ſunt intranſmutabilia, quomodo contingit quòd ſint comparabilia quòd, dicẽret, nullo modo. Sed tñ Empe. dicit ſic, ſ. ꝙ ſunt comparabilia. dicit.n. ea eſſe æqualia. Secundo ibi. { Si ergo ſecundum quãtum. Probat primo propoſitionem, ſ ꝙ, ſi ſunt cõparabilia ſunt tranſmutabilia. Et quia comparatio eſt duplex ſcilicet ſecundum quãtitatem, & ſecundũ virtutem. Primo probat eam, ſi ſunt comparabilia ſm quantitatem, ſecundo ſi ſunt comparabilia ſm virtutem. ibi { Si aũt non ſint. } Dicit ergo primo, ꝙ, ſi elementa comparantur ſm quantitatẽ, vt ſi ex vno pugillo aquæ fiant decem pugilli aeris neceſſario oportet ꝙ vnum aliquid ſit in eis, in quo conueniũt, & in quo mẽſurantur. In omnibus.n. comparabilibus eſt vnũ aliquid quo menſurantur, & hoc eſt illud, in quo comparantur. cum aũt ex tanta aqua, puta ex vno pugillo aquæ, fiant decem pugilli aeris, oportet vnam eſſe materiam, quæ ſit minoris & maioris quantitatis ſub forma aquæ & aeris. ſed quæcunq; cõicant in materia tranſmutantur adinuicem, ergo elementa ſunt tranſmutabilia. Deinde dum dicit.

Tex.c.38.

Rõ Philoſophi.

VATAB.

Si vero non hoc pacto ſecundum quantitatem, vt è quanto quantum, ſed quãtũ poſſint, velut ſi aquæ ſextarius aquæ C frigefacere atq; aeris decem poſſit, atq; ita ſecundum quantitatem, non quatenus quãtitas eſt, ſed quatenus poſſunt aliquid comparabilia ſunt, fiet ſanè vt etiam non quantitatis menſura ſecundum potentias atq; vires, ſed proportione cõparentur, verbi cauſa vt hoc calidum hoc album. Sed vt hoc in qualitate quidem ſimilitudinem ſignificat, in quantitate vero æqualitatem. Videtur itaq; eſſe abſurdum, ſi corpora illa quæ tranſmutari nequeunt proportione cõparabilia non ſint, ſed potentiarum mẽſura, & eo quod tantũ ignis, æquale, vel ſimile calidum ſit atque aeris multo plus. Idem nanque eum maius eſt, ex eo quia vnius eſt generis, hanc habebit rationem.

ANT.

Si autem non ſint ſecundum quantitatem comparabilia, vt quantum ex quanto, ſed quantum poſſunt. v.g. ſi pugillus aquę æqualiter poteſt infrigidare & decem aeris: & ſic nõ ſecundum id quod quantum comparabilia, ſed ſecundum id quod poſſunt aliquid: Erit ergo & non quãti menſura com- D parare, & potentias, ſed ſecundum proportiones. ver.g. vt hoc calidum, hoc aũt albũ. Hoc aũt, vt hoc. ſignificat in quali quidem ſimile, in quanto aũt æquale. Incõueniens ergo videbitur ſi corpora immutabilia exiſtentia, non proportione comparabilia, ſed menſura potentiarum, & eius quod eſt eſſe æquale calidum aut ſimile, ignis tãtũ, & aeris multiplex. Idem.n. plus, quia homogeneos, talem habebit rationem.

Probat eam dato ꝙ elementa comparentur adinuicem ſm contrarietatem & virtutem dicens, Qđ ſi non ſic comparantur adinuicem elementa, ſ. ſm quantitatem, vt q̃tum fiat ex quanto, ſed comparentur ſecundum quantitatem potentiæ vel virtutis, v.g. ſi ponatur aer eſſe frigidus, & quæratur, vtrum tñ põt infrigidare vnus pugillus aquæ, quantũ

poſſunt,

poſſunt infrigidari decem pugilli aeris. Tunc fiat compara- E tio ſm quantum virtutis, vt quantum poſſunt, & non ſm quantitatem dimenſionis. Hæc aũt comparatio poteſt fieri dupliciter, ſ. ſm ſimilitudinem, & ſm proportionem. Dico autem comparationem fieri ſm ſimilitudinem. qñ fit in vna qualitate, quæ eſt in diuerſis ſubiectis. quia ſimilitudo eſt rerum diuerſarum eadem qualitas. Secundum ꝓportionem autem dr̃ fieri, qñ fit in oppoſitis ſiue diuerſis qualitatibus, in vna habitudine ſe habentibus ad duo ſubiecta vel plura. Si ergo fiat comparatio ſm qualitatem, tunc contingit cõparare non quantitatis quidem menſurã, ſed potius menſuram, quæ eſt ſm potentias ſimilium qualitatum, & ſm proportionem diuerſarum qualitatum, v.g. ſicut hoc eſt calidũ, ita hoc eſt album. cum aũt hoc dicimus, hoc vt hoc, ſignificamus in qualitate quidem ſimile, & in quantitate æquale. Si igitur fiat comparatio elementorum, non ſm proportionem. ſed ſm menſuram potentiarum, quæ eſt cõparatio in qualitate, ſicut in calido aut ſimili, inconueniens eſt ſi hæc ponantur immutabilia elementa, v.g. ſi dicatur quantũ eſt F calidus ignis, tm̃ eſt calidus aer: quia idem plus calidum, cum ſit homogeneũ, i. vnius generis, eſt minus calido, ſm ꝙ ea quæ habent eandem materiam dicuntur eſſe vnius generis. & habent ſe ſicut materia ad ſubiectum, & habebit rationem talem. ſicut cõparabile in quanto, quæ eſt rõ vniuoca: ergo & materia eſt vna: quorum aũt materia eſt vna, ſunt adinuicem tranſmutabilia. Falſum eſt ergo qđ dicit Emp. ꝙ elementa non tranſmutantur adinuicẽ. Si quis ergo diligenter aduertat, tota virtus iſtorum verborũ eſt in hoc: ꝙ ea quæ comparantur ſiue primo modo, ſiue ſecundo, habent eandem materiã, & talia neceſſario ſunt mutabilia: vt dictum eſt. Sed vr̃ ꝙ iſtud qđ dicit Philoſophus ſit falſum. Conſtat.n. ꝙ quantitas terræ & aliorum elementorum eſt comparabilis quanti ſtellarum: & tñ non eſt eadem materia vtriuſque, vt dr̃ in 12. Meta. Præterea dubitatur de alio. non.n. omnia comparabilia adinuicem ſm potentiam vel virtutem cõicant in materia. Ignis.n. & Sol, ſunt comparabiles in calefactione ſm magis & minus: & tñ non cõicant in materia, vt dictum eſt. Ad primum ergo dicendum eſt ſm G quoſda, ꝙ non loquitur hic Philoſophus de quantitate ſm extenſionem, ſed de quantitate ſm ſubſtantiam: & hæc ſignificat cum dixit, decem pugillos aeris eſſe æquales vni pugillo aquæ. ſunt.n. æquales in materia; quia tm̃ ibi eſt de materia quantum hic. vnde, cum cõicent in materiã, neceſſario adinuicem tranſmutantur. talis aũt comparatio non eſt inter elementa & cœleſtia corpora. Vel dicendum ꝙ hæc cõparatio eſt ſm rarum & denſum. Nam per hoc variata materia, elementa ad ſeinuicem tranſmutant. & vocatur hæc cõparatio ſm quantitatem. quia rarum & denſum nõ addunt ſuper partes materiæ qualitatem, q̃ eſſentialiter ſit qualitas, ſed potius ſitum in partibus materiæ, ad diſtinctionem per maiorem & minorem quantitatem. Ad ſm vero dicendum, ꝙ intelligit Philoſophus de his, quæ comparantur ſecundum qualitatem, vel virtutem vniuoce acceptam in vtroq;. talis autem non eſt virtus calefactiua Solis & ignis: & ideo ceſſat obiectio. Deinde cum dicit.

Cõparatio ſm ſimilitudinem & ſecundũ ꝓportionem

Vis rõnis Philoſophi

Dubiũ primum.

Dubium ſecundum.

Solo primi ſecundum quoſdam.

Solutio ꝓpria.

Solutio ſecundi.

VATAB. *At vero neq; accretio fuerit ſecundum Emp. præterquã quæ additione fit. nam igni ignem augeri cenſet. inquit.n. auget terra quidem propriũ genus, ætheraq; æther. hæc autem H adiciuntur apponunturq;. At ea quæ incremẽta ſuſcipiunt, non adhunc modũ augeri uidentur. Longe aũt difficilius fuerit eidem de generatione, quæ natura fit, rõnem aſſignaſſe. Nam oĩa, quæ natura gignunt, aut ſemper ſic aut plerunq; fiunt. Quæ vero non ſemper aut plerũq; fiunt, à caſu & fortuna fieri aſſolent. Quænam igitur cã eſt, vt homine homo aut ſemper aut plerunq;, & è tritico triticũ, ſed non oliua oriatur? At ſi ita componat os. nõ.n. vtcunq;, quemadmodũ inquit ille, ſed rõne quadam coeuntibus fit aliquid. Quænã igitur horum cã eſt? non.n. ignis vel terra eã exiſtit. At vero, neq; cõcordia aut diſcordia. etenim hoc ſegregationis, illa vero congregationis ſolum cã eſt. Hoc aũt eſt, cuiuſque eſſentia, ſed non miſtio, miſtorumq; prius diuulſio ſolum, quẽ admodum inquit ille. In hiſce nanq;, fortuna nominari ſolet non ratio. fieri.n. poteſt, vt aliqua vt cõtingit ac temere miſceantur. Itaq; ſic ſeſe habere, eorum quæ natura conſtant, cã exiſtit. atq; cuiuſq; natura hæc eſt, de qua nihil meminit. Nihil ergo de natura dicit. At vero hoc ipſum bonũ exiſtit. Porro, ille ſolam miſtionem collaudat. Atqui diſcordia haud quaquam ſecernit elementa ipſa, quæ natura Deo priora ſunt, ſed concordia. dij autem, & hæc quoq, ſunt.*

ANT. T.c.38. *Sed neq; augmentatio vtiq; erit ſecundum Empe. niſi ſecundum adiectionem. Igne aũt augetur ignis. auget.n. terra proprium genus, æther aũt æthera. Hæc aũt adiunguntur. videntur aũt non ſic augeri quæ augentur. Multum aũt difficilius eſt eidem tradere de generatione ſecundum naturam. Quæ.n. generantur ſecundum naturã aut ſemper, aut vt multum. Ea aũt, quæ præter ſemper & multum, ab euentu & fortuna. Quæ igitur cã, vt ab homine homo, aut ſemper, aut vt multum, & ex frumento frumentum, ſed non oliua naſcatur? Aut ſi ita cõponatur os. non.n. vt contingit conuenientibus nihil generatur, quemadmodũ ille inquit, ſed rõne aliqua. Quæ igitur horum cã? non.n. ignis aut terra. Sed tamen neq; amicitia neq; lis. congregationis.n. ſolũ illa, hæc aũt ſegregationis cã eſt. Hæc autem eſt ſubſtantia vniuſcuiuſq; ſed non ſolum & miſtio & ſeparatio miſtorũ, quemadmodum ille inquit. fortuna.n. in his nominatur, ſed non rõ. eſt.n. miſceri vt contingit. Natura igitur entium cauſa eſt, ita ſe habere, & vniuſcuiuſq; natura hæc, de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit. ſed tamen & bonum eſt hoc, & optimum. hic autem miſtionem ſolum laudat: etenim & elementa ſegregat non lis, ſed amicitia, quæ natura Deo priora. Dij autem & hæc.*

T.c.39. Quę generant ſecundũ naturã. Quæ ab euetu & fortuna Scđo Phyſi. 48.

T.c.40.

T.c.41.

Natura q̃ ẽ forma ẽ bonũ & optimũ vniuſcuiuſq; rei.

Reprobat prædictam opinionem deducendo ad alia inconuenientia: & ſunt duo. Primum eſt ꝙ opinio tollit augmentum. hoc ſic oſtendit. quia, ſi elementa non tranſmutantur, tunc oportet ꝙ vnum addatur alteri, ſicut lapis lapidi. hoc aũt eſt quędam accumulatio, & non eſt augmentũ, neq; ſm eos neq; ſm nos: quia oportet ꝙ id, per qđ augmentum fit, tranſmutetur in augmentatum. neq; etiam ſm eum, qui dicit, ꝙ illud, qđ augetur, augetur ſolum à ſuo ſimili, ſ. ignis augetur igne, & vnumquodq; qđ augetur, augetur per aliquod ſui generis, ſicut æther augetur æthere. talis aũt congregatio eſt eorundum manentium in forma. res aũt non ſic videntur augeri, vt ſupra in primo oſtenſum eſt. Secundum inconueniens ponit. ibi § Multum aũt difficilius. § Et eſt ꝙ hæc opinio tollit generationem, dicens, ꝙ multo eſt difficilius tradere aliquid de generatione ſm naturam, ſi elementa non tranſmutantur adinuicem. Cum.n. ea quæ generãtur ſm naturam generentur eodem modo ſemper, aut frequenter. ea autem, quæ præter, multum & ſemper fiunt & raro, fiunt ab euentu & fortuna. Et non põt reddi cã, quare ſemper ex homine generetur, homo, & quare ſemper ex frumento generetur frumentum & non oliua. ſemper.n. generatum eſt in forma generantis niſi peccatum naturæ ꝓp defectum fiat. Si autem ſit, vt dicit Empedo. ſ. ꝙ elementa non ſint tranſmutabilia, æqualiter põt generari ex homine aſinus, & homo: quia vtrunq; eorum non eſt niſi congregatio elementorum: & homo generans non habens formam, non inducit formam in generato, nec conuenit cum eo in formam. aut ſi eos & caro ita componantur, ſ. per quandã accumulationem elementorum conuenientium, ſicut ille dicit, tunc nihil generatur, ſed in his quę generantur eſt ſolum rõ vel relatio aliqua, non quidem relatio miſtorum, ſed cõpoſitorum. Quæ igitur eſt cauſa iſtorum ꝙ ex homine generetur homo ſemper aut frequenter, & ſimiliter ex frumento frumentum, & non oliua. iſtorum.n. cã non poteſt eſſe ignis aut terra: quia iſta ſunt contraria in qualibet compoſitione. ſimiliter nec lis, nec amicitia, quæ Empedo. poſuit eſſe duo principia mobilia, poſſunt eſſe cauſa horũ. amicitia.n. nõ eſt cauſa niſi cõgregationis, lis autem ſolum eſt cauſa ſegregationis: ſed neceſſarium horũ eſt forma rei, quæ facit hominem

Deus. i. cœlũ. Idẽ S.T. 2. cœli ſuꝑ tex. 2.

T.c. 39.

minem eſſe hominem, & carnem eſſe carnem forma autem eſt ſubſtantia vniuſcuiuſque:& ideo non ſolum in re eſt miſtio, i. compoſitio congregantium, & ſeparatio eorum, ſicut dicit Empedocles, ſed et eſt forma. In tali ergo congregatione & ſegregatione narratur ab Empedocle fortuna, & non cõ, quę eſt ſumpta à forma. Dicit.n. miſtio fit vt cõtingit, i. à caſu, & fortuna, cum tñ natura, quę eſt forma, ſit cauſa entium: quare ita ſe habet, ab homine ſemper vel frequenter generat homo. Sed de hac forma vel natura nihil dicit Empedoc. cum tñ ipſa natura, quæ dicitur forma, ſit bonum & optimum vniuſcuiuſq; rei bonum quidem in ſe, & optimum in ordine vniuerſi. Laudat aũt Empe. ſolum miſtionẽ, quæ in rei veritate non eſt miſtio, ſed ſolum quædam compoſitio. Quia elementa ſegregantur à compoſito, in quo ſunt ſaluata, hoc non facit lis, ſed amicitia: quæ vult ea congregare ad homogenea. Et hæc elementa dicit Empe. eſſe priora Deo, i. cœlo: quia etiam cœlum dicebat ex elementis componi. Deinde cum dicit.

Cęlum eſt elementis compoſitũ

VATAB. *Præterea de motu ſimpliciter dicit. non.n. ſatis eſt dicere concordiam et diſcordiam mouere, niſi hæc concordiæ rõ ſit,* B *motu, inquam, tali ciere, et diſcordiæ tali. Igitur aut definiuiſſe aut ſuppoſuiſſe, aut exacte vel molliter vel alio quolibet modo demonſtraſſe, oportebat. Inſuper cum vi et præter naturam moueri corpora videantur: per naturam quoque mouentur, vt ignis ad ſuperum quidem locum non vi, ſed ad inferum vi fertur. Vi aũt, et natura contraria ſunt. Cõtingit aũt vi moueri: ergo et natu a quoq; motu cieri contingit. cõcordia igitur illo motu mouet, aut non mouet. nã terra deorſum ferri concordiæ contrariũ eſt, et ſegregationi ſimile exiſtit, potiuſq; diſcordia naturalis motus eã eſt, quam concordia vnde ſit, vt omnino concordia potius præter naturam exiſtat ſimpliciter autem, niſi concordia aut lis moueat, ipſorum corporum nullus motus ſtatusue eſt. At hoc abſurdũ eſt. Ad hæc, videmus corpora motu cieri. Nã diſcordia ſegregauit. Aether aũt in ſublime ſubuectus non à diſcordia fuit. Sed interdum, illum velut à fortuna ſublatu aſſerit. ſic dicens. Nam plerunq; aliter, ſed tum ſic forte encurrit. In* C *terdum ignem ſurſum ferri aptiſſimum eſſe. inquit enim.*

Aſt æther, longis ſub humum radicibus ibat. Et inſuper. ipſum quoque mundum ſimiliter nunc tempore diſcordiæ, vt prius tempore concordiæ habere dicit. Quid igitur, mouens primum motionisque cauſa exiſtit? non enim diſcordia. verum hæc aliunius motus cauſa ſunt. Quod ſi ſint, illa principium erit.

ANT. Tex.c.42. *Amplius autem de motu dicit ſimpliciter non. n. ſufficit dicere qm̃ amicitia et lis mouent niſi hoc erat amicitiæ eſſe quòd motu tali, litis aũt quòd tali. Oportebat igitur aut de*

Tex.c.43. *terminare, aut ſupponere, aut demonſtrare, aut certe, aut molliter, aut taliter qualiter. Amplius aũt quoniam videntur et vi et præter naturam moueri corpora, et ſecundum naturam, v.g. ignis quidem ſuperius non vi, inferius autem*

Vi ei qood eſt ſm naturam con trarium. *vi. vi autem, et quod ſecundũ naturam, contrarium. eſt aũt quod vi: eſt igitur et ſecundũ naturam moueri. hunc igitur motũ eſt, vt amicitia an non contrariũ.n terra ſuperius, et* D *ſegregationi aſſimilat: et magis lis eſt cã eius, qui ſecundũ naturam motus, quàm amicitia quapropter et vniuerſaliter præter naturam amicitia erit magis ſimpliciter aũt niſi*

Tex.c.44. *amicitia vel lis mouet, eorũ corporum nullus motus eſt, neq; mora. ſed inconueniens. Amplius aũt et videntur mota: ſegregat.n quidem lis. ductus eſt aũt ſuperius æther nõ à lite, ſed quandoq;, inquit, vt à fortuna. Sic.n. conſtituit currens tunc: multotiens aũt aliter. Quandoq; quidem inquit natũ eſſe ignem ſuperius agi, æther aũt ingrediebatur terræ pr ſundas radices. Similiter aũt et mundum ſic habere, inquit, in lite nunc, et prius in amicitia. Quid igitur eſt quod mouet primum te cã motus? non n. amicitia et lis, ſed cuiuſdam*

A *motus hæc cauſa ſunt. ſi vtiq; eſt, illud principium.*

Hic deſtruit opinionem Emp. de principijs mouentibus per tres rõnes. quarum primam ponit dicens, Emp. locutus fuit inſufficienter de motu. Non.n ſufficit ſimpliciter dicere amicitia & lis ſunt principia mouẽtia, niſi forte eſſe ipſius amicitiæ, i. de natura ſua habet vt cauſet, i. motum talem: ſed quia hæc non eſt certa, oportebat hoc determinaret aut certitudinaliter per cauſam propriam, aut molliter, ſicut per cauſam non conuertibilem, ſiue remotam: aut aliter qualiter, ſicut per probabiles rõnes, vel per inductiones, vel exemplum: ſed Empe. nihil horum facit. & in ſimpliciter & inſufficienter dixit. Secundam rationem ponit. ibi § Amplius autem qm̃. § Et eſt talis. corpora naturalia mouentur violenter & præter naturam, & mouentur ſm naturam. v.g. ignis mouetur ſurſum non violentia, ſed natura, deorſum aũt violenter. qđ autem eſt violenter eſt contrarium ei qđ eſt ſm naturam. videmus .n. corpora moueri per violentiam: ergo mouentur ſm naturam. contraria.n. habent fieri circa idem. Quęramus.n. ab Emp. vtrum motus B amicitiæ ſit naturalis vel violentus: terram.n. moueri ſuperius, ſicut & ignem inferius, eſt contra naturam. hoc autem qđ eſt contra naturã aſſimilatur cuidam ſegregationi. Contra in ſic Elementa congregentur: quia niſi ignis deſcendat & terra aſcendat non congregabuntur elementa, cum ergo congregare ſit effectus amicitiæ ſm Empe. motus amicitiæ eſt violentus & ſegregationi ſimilis, & lis magis eſt cã motus naturalis quàm amicitia: qđ eſt impoſsibile ſm eum. & ideo impoſsibile eſt ponere amicitiam & litem eſſe principia mouentia. Si aũt hæc non ſont principia mouentia, cum nõ ſint alia principia ſm Em. nullus eſt motus naturalium corporum, nec aliqua quies. habitus.n. & priuatio habent fieri circa idem: hoc aũt eſt manifeſte falſum. Tertiam rationem ponit. ibi § Amplius autem. § Per quam oſtendit Philoſophus, Empe. ſibiipſi contradicit, & peccat et, dicens naturalia fieri à caſu à fortuna. contradicit aũt ſibiipſi in hoc, cum poneret tm̃ duo principia mouentia, ſ. litem & amicitiam, poſuit tñ quidem motum eſſe à caſu & à fortuna: vnde dicendo eſſe tm̃ duo principia mouentia dicit ea eſſe cauſam omnis motus. dicẽdo aũt aliquem motum eſſe C à caſu & à fortuna, dicit illa principia non eſſe cauſam oĩs motus: dicit .n. qñ aliquod compoſitum corrumpitur, tũc ſegregantur elemẽta, quæ erant in eo per litem, & mouetur ignis ſurſum vt à lite, ſed qñq; à fortuna: quia ſic caſus conſtituit tunc curſum ignis ſiue ætheris. æthera.n. dicebat Em. eſſe ex igne claro. non aũt ſemper ſurſum mouetur æther, ſed multotiens aliter: quia dixit aliqñ à fortuna, ſicut dictũ eſt, ignem ferri ſurſum, aliqñ autem ingrediebatur ad radices, i. ad cauernas terræ, ſicut apparet in mõtibus ardentib. In hoc ergo peccat Em. naturam caſui & fortunæ ſubiacere dicebat. Simul aũt cum dictis impoſsibile, mundus ſimiliter ſe habet nunc in tp̃e litis, qñ de confuſo & permiſto egreſſa ſunt oĩa, ſicut prius ſe habuit in amicitia: quia ſicut ignis qñq; à fortuna aſcendit, & qñq; deſcendit, ita fecit in confuſo, per caſum.n. tunc aſcendit, & per caſum deſcendit. cum aũt caſus & fortuna ſint cauſæ per accidens, reducuntur ad per ſe. quid eſt ergo qđ primo per ſe mouet & per ſe eſt cã motus. oportet. n. cauſam per ſe eſſe prius quam cauſam per accidens. Amicitia.n & lis non eſt cauſa motus ſimpliciter, ſed ſolum cuiuſdam motus, ſ. congregationis & D ſegregationis: ſi tamen eſt ita ſicut dicit Empe amicitia vel lis eſt prius mouens. Deinde cum dicit.

Secũda rõ

VATAB.

VATAB. *Porro abſurdum eſt animam ex elementis conſtare, aut elementorum vnũ aliquod eſſe. Quomodo enim anima alterationes, ceu muſicum eſſe, et rurſum non muſicum, aut memoria aut obliuio, erunt? Perſpicuum enim eſt, quòd, ſi anima ignis ſit eadem illi, quæ igni vt ignis eſt, affectiones competunt. Si vero ex elementorum miſtura conſtet, corporeæ: at harum nulla corporea exiſtit. Verum de hiſce conſiderare, alterius contemplationis eſt officium.*

ANT. T.c.45 *Inconueniens autem eſt ſi & aĩa ex elementis, aut vnũ aliquid eorum. Alterationes.n. animæ quo erunt, v.g. mu-*

ſicum eſſe, & rurſus non muſicum, aut memoria, aut & obliuio? Palam autem quoniam ſiquidem ignis anima, paſſiones inerunt ei quæcunq; ignis, ſecundum quòd ignis. Si autem miſcibile, corporalis harum autem nulla corporalis. Sed de his alterius opus eſt contemplationis.

Reprobat opinionem Empe in hoc q dicebat animam componi ex elementis per duas rationes quarum primam ponit dicens. Quod inconueniens eſt dicere q anima ſit ex elementis omnibus, vel ex aliquibus vel ex aliquo eorum. quia, ſi anima eſſet elementum aliquod, puta ignis, vt quidam dixerunt, vel eſſet ex elementis, vt dixerunt alij: tunc alterationes animæ quomodo erunt, i. quomodo poſſet alterari anima proprijs alterationibus? quaſi dicat, nullo modo. Verbi gratia. ſi anima eſt elementum, vel ex elementis, quomodo anima habebit habitum Muſicæ. & rurſus, quomodo mutabitur de Muſica in priuationem Muſicæ, ita q ſit ſine Muſica: nec etiam poterit immutari de memoria in obliuionem, vel è conuerſo, ſed potius ſi anima eſt ignis, F quæcunq; ſunt paſsiones, ſecundum q ignis, inerunt animæ: quod eſt impoſsibile. Secundam rationem ponit ibi. ❴ Si autem miſcibile. ❵ Quæ talis eſt. Si non ſunt miſcibilia

T.c.85. niſi corpora, vt in Primo dictum eſt: & animarum nulla eſt corporalis: conſtat q anima non eſt elementum, nec miſta ex elementis. Sed de his determinare eſt opus alterius contemplationis: quia pertinet ad Librum de Anima.

LECTIO VIII.

Miſtorum ex elementis generatio tum ex antiquis, tum ex Philoſophi ſententia perquiritur: hinc omnia in vnoquoque miſta eſſe elementa probatur.

VATAB. *De ipſis autem elementis, ex quibus corpora conſtant vt quidem, qui commune quid eſſe, aut ea inter ſe tranſmutari putant, ſi ex hiſce alterum & alterum quoq; contingat, eſt neceſſe. Qui vero generationem mutuam non faciunt, nec è ſingulis ſingula, ſed velut è muro lateres gigni volunt, ab-* G *ſurdum quid dicunt. Nam qui carnes, & oſſa, & cæterorũ quoduis ex illis erunt? Quod autem dicitur dubitationẽ habet, etiam apud eos, qui generationem mutuam aſtruunt, quonam pacto ex ipſis diuerſum quid ab eis oriatur. Verbi cauſa, ex igni aqua fit, & ex aqua ignis. nam ſubiectum cõmune quid exiſtit ſed & caro atq; medulla ex eis fiunt. at hæc, quomodo? Etenim illis qui perinde, vt Empedocles dicunt, quiſnam erit modus? nam cõpoſitionem eſſe quomodo è lateribus atq; lapidibus fit murus, neceſſe eſt & hæc miſtura ac congeries, ex conſeruatis quidem, ſed ſecundũ exiguas portiones iuxta ſeſe compoſitis erit elementis. ad hunc itaq; modum, caro & cæterorum quodq; fiet. Accidit autem vt non ex qualibet carnis parte ignis & aqua gignantur, (ſicuti ex cera, ex hac parte pila, ex aliqua alia meta fieri poteſt) ſed ex vtraq; vtrunq; fieri queat. Hac itaq; hoc gignuntur modo ex carne, ex quauis parte vtrunq;. At hiſce, qui illo mõ dicunt, ex quauis vtrunq; gigni non põt, ſed perinde fit ut è muro lapis & later, ex alio loco ac parte vtrũq;.* H

Pari modo & hiſce, qui ipſorum materiam vnã faciunt, dubitatio quædam obrepit, qualiter ex ambobus, calido, inquam, & frigido, aut igni & terra, quippiam erit. Nam ſi caro ex ambobus ſit, & neutrum illorum nec rurſus ſeruatorum compoſitio, quid reſtat id eſſe præterquam materiã, quod ex illis conſtat? nam corruptio alterius, aut alterum facit, aut materiam.

ANT. 1.c.46. De generatione compoſitorũ ex elementis. *Et elementis autem, ex quibus corpora conſtituta ſunt, quibuſcunq; quidem videtur eſſe aliquid cõmune, aut tranſmutari inuicem, neceſſe ſi alterum eorum contingit, & alterum contingere. Quicunque.n. non faciunt ex inuicem generationem, neq; ex vnoquoq;, niſi ſicut ex pariete lateres, inconueniens. quomodo.n. ex illis erunt carnes & oſſa &* E *aliorum vnumquodque. Habet autem quod dicitur quæſtionem & ex alteratris generantibus, quomodo generatur ex eis aliud aliquid præter hoc. Dico autem. v.g. ex igne eſt aqua, & ex hac generari ignem. eſt.n. aliquod commune ſubiectum. atque & caro ex eis generatur & medulla. verũ hæc quomodo generantur? illis quidem.n. qui dicunt, vt Empe. quis erit modus? neceſſe.n. eſt compoſitionem eſſe, ſicut ex lapidibus & lateribus paries. Miſtura vtique hæc ſaluatis vtiq; erit elementis, ſecundum parua autem adinuicem compoſitis. ita vtiq; caro et aliorum vnumquodque. Contingit itaque non quacunq; parte carnis generari ignẽ* T.c.47. *& aquam (quemadmodum ex cera generatur vtiq; ex hac quidem parte ſphæra, pyramis autem ex aliqua alia) ſed contingebat ex alterutro alterutram generari. Hæc quidem igitur hoc generantur modo ex carne, ex qualibet ambo. Eis autem qui illo modo dicunt, non contingit, ſed vt ex pariete lapis & lateres, vtrunque ex alio loco & parte. Similiter autem & facientibus vnam eorum materiam habet aliquã* T.c.48. *quæſtionem quomodo erit aliquid ex ambobus, v.g. ex calido & frigido, aut ex igne & aqua. Si.n. eſt caro ex ambobus, & neutrum eorum, neque rurſus compoſitio ſaluatorum, quid relinquitur, niſi materiam eſſe quod ex illis. Alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam.*

Poſtquã Philoſophus determinauit de generatione elementorum, hic determinat de generatione compoſitorum ex elementis. Et circa hoc duo facit. Primo determinat de generatione compoſitorum ex elementis, ſecundo oſtẽdit q ad generationem miſtionis elementa concurrunt in oĩa miſta corpora. ibi ❴ Omnia.n. miſta. ❵ Circa primum duo facit. Primo arguit ad oſtendendum q non poſſit eſſe verus T.c.49. modus generationis miſtorum, ſecundo determinat veritatem. ibi ❴ Quapropter qñ. ❵ Circa primum cõſiderandum eſt q ſicut ſupra patuit. duplex eſt opinio de elementis. qua- T.c. 48. G dam eſt vera, ſ. q elementa, ex quibus ſunt corpora conſtituta, habent aliquid cõmune, quod eſt vna materia. ſimiliter medium. neceſſe eſt dicere, q ſi elementa tranſmutantur adinuicem, neceſſe eſt q habeant vnam cõem materiam. quæ dicitur vna ab vnitate potentiæ quæ eſt in ea, & eſt potentia ad formam, cum ſemper habeat potentiam ad oẽs formas elementorum, & neceſſe eſt ipſam compleri per ſucceſsionem motus in omnes formas: & ſic neceſſe eſt q de vna forma ad aliam tranſmutetur. & hanc opinionem primo ponit. Secunda opinio fuit Empe. qui dixit elementa eſſe intranſmutabilia, & hanc innuit. ibi ❴ Quicunque enim. ❵ Et diuiditur in quatuor partes. in prima oſtendit q ſecundum opinionem Empedoclis non poteſt dari verus modus generationis miſtorum. Dicit enim q quidam ſunt, qui dicunt elementa non adinuicem generari. illi etiam non dicunt q vnumquodque elementum fiat ex qualibet parte corporis miſti, ſed dicunt, q elementa fiunt ex corpore, ſicut lapides & lateres ex pariete. ſed hoc eſt inconueniens. non.n. poſſunt dicere quomodo ex elementis ſic compoſitis nõ vere miſtis, ſint carnes & oſſa, & vnumquodq; aliorum corporum miſtorum. ſi enim componantur & congregentur elementa in H vnum remanẽtibus formis & operibus ſuis, ſic ignis in vna Declaratio parte compoſiti erit adurens, & aqua fluens, terra incontinua, aer expirans. ſimiliter ignis nõ ligatus euolabit ſurſum, terra autem deſcendet deorſum, & ſic nunquam conſtabit vt facit oſſa & carnes, & huiuſmodi. Secundo ibi ❴ Habet autem quod dicitur quæſtionem. ❵ Oſtendit q etiam ſecundum ipſam opinionem eſt dubium, quomodo ex elementis generentur compoſita, dicens, q licet prima opinio ſit vera, quæ dicit elementa in alterutrum tranſmutari: tamen ſm ipſam eſt dubium, quomodo ex elementis poteſt generari aliquid pter ipſa. elementa.n. adinuicẽ generantur, ſicut aqua ex igne, & ex aqua ignis, & ſimiliter eſt de alijs & hoc ideo, quia habent vnum cõmune ſubiectum, vt dictum eſt ſed etiã ex eis generatur caro, & medulla, & alia miſta corpora: ſed quomodo fiat horum generatio adhuc eſt dubiũ. Tertium ibi. Illis quidem.n. ❴ Redit iterum ſuper ſecũdam

quæ-

quæſtionem, vt melius oſtendat quò ex ipſa non poteſt dari verus modus generationis, dicens, ꝙ illi, qui dicunt, ſ. elementa eſſe intranſmutabilia, ſicut Emp. dicit, non poſſunt aſsignare modum quomodo corpora miſta componantur ex elementis. Neceſſe eſt.n. ſm eos, ꝙ compoſitio elementorum ſit quædam miſtura talis qualis eſt miſtura lapidis in pariete. Dicunt.n. ꝙ elementa ſaluantur in miſto ſm formas ſubſtantiales, & actus ſuos, & talis compoſitio eſt ſm partes
Ex libr. 1. t. c. 86. minimas: quod eſt inconueniens. Quia, quod vni eſt miſtum, puta male videnti, qui non diſcernit inter partem & partem alteri, ſ. bene videnti videbitur non eſſe miſtum, & ſic idem eſſet miſtum & non miſtum. Adhuc etiam ſequitur aliud inconueniens: quia ſm illos non ex quacunq; parte carnis generabitur quodlibet elementorum, ſed ex vna parte vnum, & ex alia parte aliud: ſicut ſi ex vna parte ceræ fiat ſphæra, ex alia parte fiat figura pyramidalis. hoc autem patet eſſe falſum per ea quæ dicta ſunt ſupra capitulo de miſtione. Sed ſicut in vnaquaq; parte ceræ poteſt quælibet fi-
In 1. libr. 2. tex. cõ. 82. &c. gura formari, ita ex qualibet parte miſti per reſolutionem poteſt quodlibet elementum generari. Hæc ergo ambo, elementa, ſ. ignis, & terra, & etiam alia, generantur ex qualibet carne, i. ex qualibet parte carnis. Sed illi, qui dicunt ſicut Emped. ſ. elementa eſſe intranſmutabilia, non poſſunt hoc dicere: ſed ſicut ex diuerſis partibus & locis ipſius parietis tolluntur diuerſi lapides, ita ex diuerſis partibus & locis ipſius miſti diuerſa elementa oportet eos dicere generari, ita ꝙ ignis ab vno loco & parte, & aer ex alia. Quarto ibi. ❡ Similiter autem & facientibus. ❡ Opponit contra ipſam opinionem dicens, ꝙ etiam ponentibus elementa habere vnam materiam & eſſe tranſmutabilia, ſequuntur inconuenientia, ſi dicatur aliquid generari ex elementis. habet.n. quæſtionem & dubium, quò generabitur aliquid ex ambobus: ſicut ex calido & frigido, aut igne & aqua. ſi.n. caro eſt ex ambobus, & neutrum eorum eſt ipſa caro, nec etiam ſaluantur ipſa elementa, quia aliter non eſſet miſtio, & nihil relinquitur niſi materia: quod eſt impoſsibile. Si autem remaneat alterum, & alterum corrumpatur, tunc eſt corruptio vnius & generatio alterius: quia corrupto vno aut generatur alterum, aut remanet pura materia. Quomodo ergo fiat ex eis generatio dubium eſt. Deinde cum dicit.

VATAB. *Igitur poſtquam calidum & frigidum intẽſionem remiſſionemq; ſuſcipiunt, cũ ſimpliciter alterum actu fuerit, tunc alterum erit potentia: cũ vero non prorſus ſed frigidum, vt calidum, & calidum, vt frigidũ fuerit, propterea quòd quæ miſcentur ſuas exuperantias viciſſim corrumpunt, tunc neq; materia erit neq; illorum contrariorum vtrunq;, ſed intermedium actu ſimpliciter erit. Porro quò potentia magis calidum est quam frigidum, aut contra, hoc duplo, aut triplo, aut alio id genus modo magis calidum potentia quam frigidum exiſtit. Alia itaq; miſta ex contrarijs erunt, aut elemẽtis. & elementa, ex illis quodãmodo potentia exiſtentibus, non tamen ſic vt materia ſed dicto modo. Atq; hoc quidem pacto miſtio, illo vero materia id quod gignitur, exiſtit.*

ANT. *Quapropter & qm̃ eſt & magis & minus calidũ & frigidum, quandoquidẽ fuerit ſimpliciter alterum actu, potentia alterum erit: Quando aũt non oĩno, ſed vt quidem eus calidũ frigidum vt aũt frigidum calidu, quia quæ miſcentur corrũpunt intenſiones adinuicẽ, tunc neq; materia erit, neq; illorum contrariorũ alterutrum actu ſimpliciter, ſed mediũ. Secundum id vero quod eſt potentia magis calidu, quam frigidum, vel contrarie alterutrum ſecundum hanc rõnem, & rõne dupliciter calidũ potentia quam frigidum, vel tripliciter, vel ſecundũ alium talẽ modum. Erunt vtiq; miſta alia ex contrarijs, aut ex elementis. Et alia elementa ex illis potentia aliquo modo exiſtentibus, non ita vero vt materia, ſed ſecundum prædictum modum. Et erit ita quidem miſtio, illo vero modo materia ſecundum quòd generatur.*

Quæ miſcẽtur corrũpunt intentiones adinuicem.

Determinat veritatem: & circa hoc duo facit, Primo oſtendit modum generationis in vniuerſali, ſecũdo magis in ſpeciali contrahendo ipſum ad miſtionem elementorum in conſtitutione cõpoſiti. ibi ❡ Qm̃ autem patiuntur. Primo ergo relicta prima opinione tanq̃ falſa & impoſsibili, & ſuppoſita prima, ponit verum modum gñationis corporum miſtorum. Ad cuius euidentiam præmittit duo. Quorum primum eſt, ꝙ differentiæ elementorum ſunt contrariæ, ſ. calidum, & frigidum, & huiuſmodi: & ſuſcipiunt magis & minus. Secundum eſt, ꝙ qn̄ alterum elementum fuerit ſimpliciter actu, & alterũ ſimpliciter in potentia fuerit, tunc non poteſt eſſe miſtio. qñ vero vnum non eſt omnino actu, nec per exceſſum prædominatur alteri elemento, tunc generabitur quoddam medium, quod nec eſt ſimpliciter calidũ, nec ſimpliciter frigidum, ſed quodammodo naturam participans vtriuſq;. Et hoc ideo, quia, qñ elementa miſcentur, intentiones ſuæ formæ corrumpuntur, & remanent in virtute. & tunc illud medium generatum non eſt ſicut potentia. ſicut materia, nec ſimpliciter alterum elementorum, ſed medium inter ea. quod quidem medium diuerſificatur, ſm
B ꝙ diuerſificantur virtutes miſcibilium. ſi.n. potentia ignis excedet virtutem aquæ, medium gñatum eſt magis calidũ q̃ frigidum. & ſic ſm proportionem virtutis vnius elementi ad virtutem alterius: vt ſi in duplo, ſi in triplo excedit caliditas frigiditatem, & medium dupliciter eſt calidius, & tripliciter. Secundum ergo hunc modũ erunt miſta ex contrarijs elementis & per cõpoſitionem vel miſtionem: & elementa erunt ex illis miſtis per reſolutionem. Ipſa.n. miſta ſunt potentia quatuor elementa, no quidem ſicut materia, ſed ſicut dictum eſt. Deinde cum dicit.

Præterea, & ipſa contraria pati ſolent, quemadmodum ante præfinitum eſt. etenim actu calidum potentia frigidũ eſt, & actu frigidum, potentia calidum. Quare niſi ad æqualitatem redacta ſint, in ſe mutuo tranſmutantur. ſimili modo, & in cæteris contrarijs. Atq; primo quidem elementa ipſa ita tranſmutantur, deinde ex hiſce carnes & oſſa & eiuſmodi ſunt, cum illa calido quidẽ in frigidum & frigido in calidum tranſeunte, ad mediocritatem venerint. hic n. VATAB.
C *ſicut um eſt mediocritas aũt multiplex eſt, & nequaquã indiuiſibilis. Similiter humidum & ſiccum & talia, carnẽ oſſaque & cætera id genus mediocritate efficiunt.*

Quoniam autem patiuntur contraria ſecundum iã Primus determinationem. Eſt.n. actu calidum potentia frigidũ, & actu frigidum potentia calidum. quapropter ſi non coæquantur, tranſmutantur inuicem. ſimiliter aũt & in alijs contrarijs. Et primo ita elementa tranſmutantur, ex his aũt carnes & oſſa & quæ talia, calido quidẽ generato frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt. hic.n. neutrum, medium autem multa & non indiuiſibile. Similiter autem & ſiccum & humidum, & alia talia. ſecundum mediatatem faciunt carnem, & os, & alia. ANT.

Contrahit modum qui dictus eſt vniuerſaliter ad propoſitum dicens, ꝙ quia oĩa contraria patiuntur adinuicem, Lib. 1. t. c. 50. & 51.
ſicut dictum eſt prius in cap. de actione: qa quod eſt actu calidum eſt potentia frigidum, & ẽ conuerſo: ſi ipſa elementa non adæquantur potentijs ſuis, ſed vnum oĩno alteri præ
D dominatur, tunc tranſmutantur adinuicẽ, & non fit miſtio, ſed corruptio debilioris, & gñatio ſiue augmentum prædominantis. Et quod dictum eſt de calido & frigido intelligendum eſt ſimiliter in alijs contrarijs, ſ. ſicco & humido. Sed elementa prius ſeinuicem tranſmutantur in generationẽ, adæquatis vero potentijs eorum ſm quandam proportionẽ generatur quoddam medium, ſicut carnes, & oſſa, & huiuſmodi talia. Calido autem ſm aliquid infrigidato, & frigido ſm aliquid calefacto, quia in miſto materia vniuſcuiuſque contrarij partem capit alterius, qñ veniunt ad mediũ, medium.n. eſt contrarij: medium aũt illud non eſt vnius proportionis tantum, ſ. ꝙ ſemper ſit per æqualem cõtrariorum participationem: neq; eſt indiuiſibile, i. non eſt vno modo tm̃, ſed diuerſis modis ſecundum diuerſitatem proportionis contrariorum, & ſic eſt medium inter calidum & frigidum ſm multiplicem proportionem ipſorum, ita etiam intelligen-

Hnis cõp. maximé vi cina tempe ramento.

telligendum inter humidum & ſiccum: quæ ſm mediorum diuerſitatem, quadam aliqua proportione conuenientia faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variãtur. ſicut eſt homo, cuius complexio maxime vicina eſt temperamento: & leo, qui eſt calidæ complexionis: & aſinus, qui eſt frigidæ complexionis. Deinde cum dicit.

VATAB

Omnia autem miſta corpora, quæ circa locum qui medio vniuerſi tribuitur, collocata ſunt, ex ſimplicibus conſtant omnibus. Nam terra quidem ideo cunctis ineſt, quod vnumquodq; maxime & vt plurimum in proprio terræ loco exiſtit. Aqua vero, quod compoſita finiri oporteat. & illa è ſimplicibus ſola, bellè terminari queat. Præterea quòd & terra ſine humiditate conſiſtere non poſſit ſed humiditas id ſit quod continendi vim ac coercendi habeat. nam ſi humiditas à terra prorſus eximatur, ea defluet profectò. terra igitur & aqua, has ob cauſas inſunt

ANT. Tex.c.49.

Omnia.n. miſta corpora quæcunq; circa locum medium ſunt, ex oĩbus compoſita ſunt ſimplicibus. Terra quidem ineſt oĩbus, quia vnumquodq; eſt maxime & multum in proprio loco, Aqua aũt, quia oportet terminari quodcunq; compoſitum. ſola aũt eſt ſimpliciũ bene terminabile aqua. Amplius aũt & terra, ſine humido non poteſt cõmorari ſed hoc eſt quod continet ſi.n. auferat oĩno ex ipſa humidũ, decidet vtiq;. terra quidẽ igitur et aqua propter has inſunt cauſas.

Tex.c.50.

Oſtendit, ꝙ in quolibet miſto ſunt oĩa elementa. & primo per cauſam, ſecũdo per effectum. ibi § Teſtificari autem videtur. § Circa primum duo facit. Primo oſtendit ꝙ in quolibet miſto eſt terra & aqua, ſecũdo ꝙ ignis & aer. ibi § Aer autem. Dicit ergo primo, ꝙ omnia corpora miſta, quæcũq; ſunt circa medium, quod eſt terra, neceſſario ſunt cõpoſita ex oĩbus ſimplicibus corporibus, quæ ſunt quatuor elementa: & ꝙ in omni corpore miſto ſit terra, ſicut oſtẽdit locus & locatum ſm Com. Nam aut ſunt eiuſdẽ naturæ, aut prædominatur natura loci in locato: ſed oĩa miſta naturaliter quieſcunt in terra, ſicut in loco: ergo oportet ꝙ in quolibet miſto ſit terra, & non ſolum ꝙ ſit, ſed vt prædominetur in ipſo. Quod autem aqua ſit in quolibet miſto, probat ex hoc: quia terra pura non habet continuationẽ, nec in ipſa aliqua figura poſſet conſiſtere: partes aũt cuiuſlibet miſti oportet eſſe terminatas. ſola aũt aqua, vt ſupradictum eſt, eſt bene terminabilis. & prima terra propter naturale ſiccum, quod eſt in ea, nullatenus cõmoratur ſine humido, quod eſt in eã continente, vnde humidum, quod eſt in ea, continet ipſam. ſi autem ex ipſa humidũ totaliter auferatur, ſtatim decidet, & conuertetur in puluerem. Terra ergo & aqua propter dictas cauſas ſunt in corporibus miſtis. Deinde cum dicit.

Quod terra ſit in quolibet miſto.

Qđ aqua.

VATAB.

Item aer & ignis, quod terræ & aquæ contraria ſint. Nam aeri terra, & aqua igni contraria eſt, quantum ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe contingit. Cùm igitur generationes è contrarijs ſint, & contrariorum extremum alterum inſit, alterum quoq; ineſſe eſt neceſſe. Quare in omni compoſito ſimplicia omnia inerunt.

ANT. Terra aeri: igni vero, aqua cõtraria eſt.

Aer autem & ignis quoniam contraria ſunt terræ, & aquæ. Terra quidem aeri, igni vero aqua contraria eſt, vt contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe. Quoniã igitur generationes ex contrarijs ſunt: inſunt autem altera extrema contrariorum: neceſſe & altera ineſſe. Quapropter in omni compoſito omnia ſimplicia erunt.

Primo probat ꝙ in quolibet elemento eſt aer & ignis tali ratione. Terra & aqua, alterantur in miſto: cum aũt vnumquodq; miſcibilium alteretur à ſuo contrario, oportet aerem & ignem eſſe in cõpoſito: nam aer contrariatur terræ, & ignis aquæ. Dico autem elementum eſſe contrarium elemento, prout ratione qualitatum contingit ſubſtantia eſſe contrariam ſubſtantiæ. Qm̃ igitur generationes ſunt ex contrarijs: & in miſtis ſunt extrema contrariorum, ſ. frigidum ſiccum, quod eſt terra, & frigidũ humidum, quod eſt aqua: neceſſe eſt reliqua ineſſe, ſ. calidum cum ſicco, & calidum

Quõ elementũ elemento cõtrariatur, & ſubſtantia ſubſtan

E cum humido, quæ ſunt ignis, & aer. Quapropter in omni cõpoſito ſunt omnia ſimplicia corpora. Deinde cum dicit.

VATAB.

Sed & id, cuiuſq; rei nutricatio cõprobare videtur. omnia.n. eiſdem aluntur quibus conſtant: vĩa ſiquidem plantibus aluntur. Nam quæcũq; vno ſolo ali maxime videntur, vt plãtæ aqua, pluribus aluntur. terra.n. aquæ admiſta eſt. quàobrem ipſi quoq; agricolæ, miſcentes irrigare conantur.

Teſtificari autem videtur & nutrimẽtum vniuſcuiuſq;. Omnia quidem.n. nutriuntur eiſdem ex quibus ſunt, omnia enim multis nutriuntur. Etenim quæcunq; videntur vno ſolo nutriri, vt aqua, plantæ multis nutriuntur. Miſta eſt.n. aquæ terra: ideo ruſtici tentant miſcentes irrigare.

ANT. T.c.51. Oia nutriũtur ex quibus ſunt. Miſta eſt aqua terra

Probat idem per effectum: & diuiditur in partẽ principalem, & incidentalem. pars incidentalis incipit. ibi § Qm̃ autem eſt nutrimentũ. § Dicit ergo primo, ꝙ hoc quod dictum eſt, ſ. ꝙ omnia miſta cõponantur ex quatuor elementis, teſtificari & approbare videtur nutrimentũ vniuſcuiuſq;.
F Nam vnumquodq; nutritur ex eis ex quibus eſt: ſed omnia quidem nutriuntur ex multis elementis: ergo ex eiſdẽ quatuor elementis omnia miſta conſiſtunt. Maioris propoſitionis ratio patet eſſe: quia nutrimentum tranſmutatur in naturam nutriti, non autem poſſet tranſmutari, niſi haberet eandem materiam. Minorem vero probat ſumendo argumentum a minori Minus.n. videtur ꝙ plantæ, quæ ſunt magis terreſtres, nutriãtur ex pluribus, quam alia nutrita: ſed illæ licet videantur ſolum nutriri ex aqua, nutriuntur tamẽ ex omnibus: ergo multo magis alia. Quod autem plantæ nutriantur ex omnibus ex hoc videtur. manifeſtum eſt.n. ꝙ nutriuntur ex terra, & aqua, & ex agricultura. Ruſtici enim colentes plantas miſcent terram cum aqua ad nutrimentũ plantarum. Si autem ineſt terra & aqua, neceſſe eſt eſſe alia duo extrema, ſ. aerem & ignem eadem ratione qua ſupra. Deinde cum dicit.

VATAB.

Cum autem alimentum ad materiam pertineat, quod autem nutritionem ſuſcipit cum materia cõiunctum forma
G *ſit atque ſpecies, rationi conſentaneum fuerit ex omnibus ſimplicibus corporibus quæ mutua generatione oriuntur, ſolum ignem nutriri, quẽadmodum & priores aiunt. Quippe qui ſolus ac maxime formæ ſit, propterea quod ſuapte natura ad terminum fertur vniuerſi. in ſuum autem locum quodque ferri natum eſt: forma vero ſpecieſque omnium in ipſis conſiſtit terminis. Quod igitur corpora omnia ex ſimplicibus omnibus conſtent, dictum eſt.*

ANT. Inter ſimplicia corpora ſolus ignis nutriatur.

Quoniam autem eſt nutrimẽtum quidem materia: quod nutritur autem coniunctum materiæ forma & ſpecies rationabile iam ſolum ſimplicium corporum nutriri ignem omnium ex inuicem generatorum, quemadmodum & Priores dicunt. Solus.n. & maxime ſpeciei particeps eſt ignis, quia innatus eſt ferri ad terminum. Vnumquodque autem innatum eſt ferri in ſuipſius regionem, forma.n. & ſpecies in terminis omnium eſt. Quod igitur omnia corpora ex omnibus conſtituta ſunt ſimplicibus, dictum eſt.

Oſtẽdit incidenter, ꝙ inter ſimplicia corpora ſolus ignis
H nutritur, non tñ proprie: quia ſola vegetabilia proprie nutriuntur, dicens, ꝙ, quia nutrimentum eſt ſicut materiale reſpectu nutriti, quia in ſuam naturam conuertitur, vt dictum eſt in capitulo de augumento: ipſum autem nutribile eſt ſicut forma & ſpecies coniuncta materiæ, rationabile eſt, vt ſolus ignis inter ſimplicia corpora nutriatur, eo ꝙ inter omnia elementa, quæ adinuicem generantur, ignis eſt magis formalis. quod patet ex hoc ꝙ ipſe naturaliter fertur ſurſum ad terminum, ſ. ad circunferentiam orbis, qui maxime formalis eſt inter omnia corpora: vnumquodq;.n. natum eſt ferri ad ſuipſius generationem, quæ eſt connaturalis ei: forma autem & ſpecies omnium rerum inferiorum, præter hominem, eſt in terminis omnium. quia ſuperiora ad inferiora ſe habent, ſicut forma ad materiam. Cum ergo ignis tangat orbem Lunæ, conſtat ꝙ ipſe ſit connaturalis orbi in formalitate. Vltimo recapitulat, & eſt planum.

Ignis ẽ maxime formalis.

Superiora ſe habẽt vt forma ad inferiora.

LECTIO

LECTIO. IX.

Quænam ſint generationis principia, antiquorum itē de Mouente refelluntur ſententiæ.

VATAB. *Cum aūt nonnulla generabilia corruptibiliaq; ſint, & generatio in eo, qui circa mundi medium eſt loco fit de omni generatione, & quot & quæ ſint eius principia dicēdum eſt. ſic.n.facilius ſingularia contemplabimur, cum de vniuerſalibus prius ſumpſerimus:*

ANT. T.c.51. *QVia vero ſunt quædā generabilia & corruptibilia, & generatio cōtingit eis quæ ſunt circa mediū locū, dicendum de oī generatione ſimpliciter, quot, & quæ eorū principia. facilius.n ſic ſingularia inſpiciemus, quādo de vniuerſalibus acceperimus.*

Facili⁹ ſingularia inſpiciemus præ acceptis vniuerſalibus.

Poſtq̄ Philoſophus determinauit de generatione & corruptione tam ſimplicium q̄ cōpoſitorum ex ſimplicib⁹, hic determinat de cauſis, ſiue de principijs generationis & corruptionis elementorum & miſtorū. Et circa hoc duo facit. Prīo dat intentionem, ſcd̄o proſequitur intentū. ibi { Sūt.n. B & numero. } Dicit ergo primo, cū ſint quædam gn̄abilia & corruptibilia, & generatio & corruptio ſit in eis quæ ſūt circa medium locum, dicēdum eſt ſimpliciter & vniuerſaliter de generatione, quot, & quæ ſint eorum principia. Facilius.n.in libris particularibus inſpiciemus cās principiorum generationū, qn̄ cauſas vniuerſales generationis acceperim⁹. Curſus.n.ab vniuerſalibus ad particularia eſt maior & vniuerſalior via in natura. Deinde cum dicit.

VATAB. *Sūt igitur tot numero, & genere eadē, quæ in ęternis primisq;. Nam alterum vt materia, alterum vt forma exiſtit oportet aūt & tertium inſuper adeſſe Nam duo haud quaquā ſatis ſunt ad generādū, ſicuti nec in ipſis primis. Igitur quod eſſe & non eſſe pōt generabilibus cauſa, vt materies exiſtit. Nā quædam neceſſario ſunt, ceu æterna, quædam neceſſario non ſunt, quorum illa quidem non eſſe, hæc vero eſſe eſt impoſſibile, eò quòd fieri non poſſit vt neceſſarium aliter ſeſe habeat. Nōnulla, & eſſe poſſunt & non eſſe. de quorum numero, generabile exiſtit, atq; corruptibile. hoc.n.interdū eſt, interdum non eſt. Quare neceſſe eſt, vt generatio atq; corruptio circa id ſit, quod eſſe & nō eſſe pōt. Quocirca & hoc, cā vt materies generabilibus exiſtit. At forma ſpecieſq;, vt cuius gratia, hæc aūt eſt ſubſtantia cuiuſq; rō. Oportet aūt & tertium quoq; adeſſe, quod omnes quidem ſomniant nemo tamen dicit.*

ANT. *Sunt.n. & numero æqualia & genere eadem principia, quæ in ſempiternis & in primis ſunt. Hoc quidem.n.eſt vt materia, hoc aūt vt forma oportet aūt & adhuc tertiū exiſtere, non.n.ſufficientia ad generādum ſunt duo, quemadmodum neq; in primis. Vt materia quidem in generabilibus, quod poſſibile eſt eſſe & non eſſe cā eſt. Hæc quidem.n.ex neceſſitate ſunt vt æterna, horum aūt hæc quidem impoſſibile non eſſe, hæc aūt impoſſibile eſſe: quia non contingit circa neceſſarium aliter ſe habere. Quædā vero poſſibile eſſe & non eſſe, quod eſt generabile & corruptibile. quādoq; quidem.n. hoc eſt, quandoq; aūt non eſt hoc. Quapropter neceſſarium generationem & corruptionem circa poſſibile eſſe & non eſſe. Iōq; vt materia quidē hæc cā eſt generabilibus, vt autem cuius gratia forma & ſpecies: hæc aūt eſt rō vniuſcuiuſque ſubſtantiæ. Oportet aūt adeſſe & tertium, quod omnes quidem ſomniant, dicit autem nullus.*

Materia in gn̄abilibus ē cā φ res poſſit eē & non eſſē.

T.c.52.

Proſequitur intentū: & circa hoc tria facit. Primo ponit opinionem ſuam de principijs, ſcd̄o opiniones aliorum. ibi { Sed hi quidem ſufficienter. } Tertio inquirit ſpecialiter & ſufficienter de principio mouente. ibi { Nobis aūt } Ad euidētiam eorum quæ hic dicuntur, notandum eſt, φ corporū generabilium & corruptibilium, quædam ſunt principia extrinſeca, & quædā intrinſeca. Principia extrinſeca ſunt agētia, ſiue mouentia. Et iſta ſe habent in quodā ordine, quia q̄dā ſunt proxima. & quædā remota, ſiue prima, & prima quidem principia ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quarū ſuprema eſt A Deus. & iſta ſunt eadem oīum corporalium. & propter hoc dixit Philoſophus, φ corruptibilium & ſempiternorū ſunt eadem principia numero remota, proxima vero nō ſunt eadem, quia principia corporum cæleſtium ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, vt dr̄ in Scd̄o Meta. ſed proxima principia corruptibilium ſunt ipſa corpora cæleſtia, vt dicit Philoſophus Primo Mete. & Commentator. Intrinſeca vero principia ſunt materia & forma, & iſta non ſunt eadem numero corruptibilium & incorruptibilium, ſed ſunt eadem ſm̄ analogiam, quia nec materia, nec forma corrumpitur per ſe, ſed ſolū p accn̄s, vt Philoſophus Primo Phy. Et iō dicit Philoſophus φ principia corruptibilium & incorruptibilium ſunt eadē principia gn̄e, i. analogia, ſiue proportione. Hoc ergo præmiſſo procedit in propoſito dicens, φ principiorum rerum gn̄abilium & corruptibiliū, aliud eſt materia, aliud eſt forma: oportet aūt adeſſe tertium. Quia ſicut in ſempiternis nō ſufficiunt duo ad motum, ſed oportet adeſſe mouens, ita B nec in gn̄abilibus ſufficiunt ad gn̄ationem duo, ſed oportet adeſſe tertium: quod, eſt efficiēs Materia vero, cum ſit ens in potentia eſt cā, quare iſta inferiora poſſunt eſſe & nō eſſe. Forma vero eſt cā eſſe in. Sed efficiēs mouet materiam, vt tranſmutetur de potentia ad actum. Ad declarationē autem dictorum ponit quandam diuiſionem dicens, φ quædā ſunt de neceſſitate in eſſe, ſicut ſunt æterna, vt corpora cœleſtia, quæ in ſubſtātia, & in ſuis motibus ſunt neceſſaria, & ſimiliter ſubſtantiæ ſeparatæ, & his opponuntur impoſſibilia adeſſe. Quædam vero ſunt poſſibilia eſſe & nō eſſe, & iſta ſunt gn̄abilia & corruptibilia, quæ qn̄q; ſunt, & qn̄q; nō ſunt. Et iō neceſſarium eſt, φ gn̄atio & corruptio ſint circa corpora talia, quæ poſſint eſſe & non eſſe Illud aūt, ex quo talis potentia adeſſe & non eſſe in eis eſt, materia dr̄. Sed cā finalis in Phyſicis, quæ eſt, cuius gr̄a mouens mouet, eſt forma C & ſpecies: hic.n.eſt finis motus & intentionis naturalis agentis. Et hæc eſt rō definitiua vniuſcuiuſq: ſubſtantiæ, ſed ſicut dictum eſt cum his duobus oportet eſſe tertiū principium, qd̄ eſt efficiens, qd̄ oēs antiqui ſomniauerunt, ſed nullus de ipſo aliquid ueritatis dixit expreſſe. Deinde cū dicit.

Tex. ca. 24. ſ c. s. principia

T.c.52.

Qūo vltra mām & formam oportet adeſſe agens.

ex materia eſt potentia ad eē & non eſſe.

VATAB. *Sed alij ſpecierum naturam cām eſſe ſufficientem ad generandū arbitrati ſunt, quemadmodum in Phædone Socrates. Nā vbi ille cæteros increpauit, tanquā nihil locutus, eorum quæ ſunt quędam ſpecies eſſe, quædam quæ ſpecies participent, & eorū quoq; per ſpeciem eſſe dici, ſuſceptione vero oriri & abiectione interire ſupponit. Quare ſi hæc vera ſunt, ſpecies, cās eſſe generationis et corruptionis neceſſario putat. Alij, ipſam materiam, nimirum a qua ſit motus.*

ANT. *Sed hi quidem ſufficientem exiſtimauerūt eām eſſe ad generationem ſpecierum, naturam: quēadmodum in Phædone Socrates. Etenim ille increpans alios, quaſi nihil dixiſſent, ſupponit, quoniā hæc entium quidē ſpēs hæc aūt participatiua ſpērum eſſe. Et quoniā eſſe quidē vnumquodq; dē ſecundum ſpēm generari aut ſecundum ſuſceptionem, & corrumpi ſecundum D abiectionem, quapropter, ſi hæc vera ſunt, ſpēs exiſtimant ex neceſſitate cās eſſe generationis & corruptionis. Hi autem ipſam mām. ab hac.n, motum.*

Ponit opiniones aliorū de principijs. φ circa hoc duo facit. primo ponit eas, ſcd̄o improbat eas. { Neutri autē } Fuerunt autem duæ opiniones: quarum ponit primam dicens, φ quidam ſomniauerūt naturam ſpecierum, i. ipſas ſpecies ſeparatas, quas plato appellauit ideas, eſſe ſufficientem cauſam ad hoc φ res generētur. Quemadmodum Plato in phędone, vbi inducit Socratem ad confirmationē ſuæ opinionis. Vñ dicit, φ ibi Socrates increpat alios tanq̄ dicentes nihil. Et ſupponit, φ entium, quædam ſunt ſubſtantiæ, ſeparatæ, quædā vero participantia ſpecierū, ſicut mediate, & vnūqd̄q; compoſitum dr̄ eſſe actu ſm̄ ſpeciem. gn̄ari aūt ſm̄ illius ſpēi ſuſceptionem, & oī corrumpi ſm̄ illius ſpēi abiectionē, dixit.n. ſpēs rerum eſſe ęternas, quę ſunt quaſi quędā ſigilla impreſſa rebus gn̄alibus. Et cum ſigillatur materia, ſm̄ p illarum participationem, tunc res generantur, & cū eijcitur forma ſigillata, manet quidem perpetua, ſed deſtruit,

poſito platōis de tertio principio in phædone.

indiniduum per eiectionẽ talis formę. Quapropter, & ſi iſta i dearũ natura, vt ipſe Socrates & Plato exiſtimãt, neceſſe ẽ ipſas ſpecies eſſe cauſas generationis & corruptionis. per pſentiam quidem generationis, per abſentiã vero corruptionis. Secundam opinionem ponit ibi § Hi autem.§ Dicens, ꝙ alij non dixerunt primum mouens eſſe extrinſecum ſicut Plato, ſed dixerunt principium trãſmutationis materiæ eſſe

VATAB. ipſam materiam, & ipſum motum rerum eſſe ab hac, i. ab ipſa materia diſpoſita & informata qualitatibus primis. Deinde cum dicit.

At neutri recti dicunt. nam, ſi ſpecies cauſæ ſunt, cur nõ ſemper gignunt continenter, ſed quandoq; & quandoq; nõ, cũ ſemper tum ſpecies, tum quæ eas participant in rõne rerum ſint? Præterea, in nonnullis, aliam quãdã eſſe cãm ſpectamus. Nã medicus in corpore ſanitatem efficit, & ſciẽtiã ſciente exiſtente, & ipſa ſanitate, & ſcientia, & hiſce quæ eas participant. Eodem modo, & in cæteris quæ facultate

ANT. *quadam fiunt.*

Neutri aũt dicunt bene. Siquidem. n. ſunt cauſę ſpecies, quare non ſemper generãt continue, ſed quãdoq; quidẽ, quãdoq; non exiſtẽtibus, & ſpeciebus ſemper, & participãtib.? Amplius autem in quibuſdam videmus aliam quãdã cãm eſſe ſanitatẽ. n. Medicus facit, & doctrinã doctor, exiſtẽte

T.c.53. *& ſanitate ipſa, & doctrinu, & participãtibus, ſimiliter autem in alijs ſecundum potentiam operantis.*

Reprobat prædictas opiniones. & primo primã, ſcdõ ſecundam. ibi? Si aũt materiam.§ primam reprobat duabus rationibus. quarum primam ponit dicens, ꝙ neutra opinio bona eſt: quia ſpecies ſeparatæ non ſunt cauſæ ſufficientes gñationis cum materia. quia, ſi ſunt ſufficiẽtes, quare non ſp cõtinue generantur res, & non qñque ſic, & quandoq; nõ: nõ

Ex: t.c.56. ſufra. n. eſt maior rõ, quare in vno tempore ſpecies generentur q̃ in alio, cum ipſę ſpecies & participantia, i. materiæ. quę innatæ ſunt ſuſcipere illas ſpecies, ſp & eodem modo ſe habeãt. Põt autem ſic ratio formari. i. Idem manẽs idem ſp natum

G eſt facere idem: ſed ſpecies vel ideæ ſemper maneãt eædem & eodẽ modo, ergo ſemper deberent generare. ſed hoc falſum, ꝙ ſemper generent, quia quædam, quandoque ſunt, & quandoq; non, ergo illæ non ſunt cauſæ generationis & corruptionis Secundam rõnem ponit ibi. § Amplius aũt in quibuſdam.§ Dicens, ꝙ nos videmus ad ſenſum in quibuſdam, mouẽs præter ſpecies, vt patet in artificialibus. Medicus. n. facit ſanitatem, & ſimiliter doctor facit doctrinam, cum tñ præter illos, ipſa ſanitas & doctrina ſint ſpecies, & aĩa diſcẽ-

T.c.4. & 5. meta 1c.17. Q̃ão artes dicanẽ potentiæ. tis & complexio corporis ſint participantia ipſarum ſpecierum & ſimiliter eſt in alijs ſm potentiam, i. ſecũdum artem operantis. Dicunẽ. n. artes & ſcientiæ potentiæ, vt dr Nono Metaphy. quia per artem homo operatur, & per ſcientiam conſyderat. cum ergo ars imitetur naturam, & in arte in-

VATAB. ueniamus hãc tertiam cauſam, ergo in natura eſt tertia cauſa, ſcilicet mouens præter materiam & formam. Deinde cum dicit.

Quod ſi qui materiam ipſam ob motum generare dicãt, naturalius profecto dixerint, quã qui ita dicũt. Etenim quod alterat quodq; transfigurationem facit, cauſæ vt quippiam oriatur rõnẽ ſibi vendicat magis. Et in omnibus ex æquo tã

ANT. Tex. c.53. *hiſce quæ natura cõſtat, quãm quæ ab arte proficiſcũtur, hoc agens dicere conſueuimus, quod mouendi vim obtinet.*

Si aũt materiam quis inquiet generare propter motũ, naturalius vtiq; dicet ita dicentibus. Alterans. n. & trãsformans magis cã eſt generationis, & in oĩbus aſſueti ſumus hoc dicere efficiens, ſimiliter & in his quæ natura, & in his quæ ab arte, quòd tranſmutans ſit.

Reprobat ſecundam opinionem: & circa hoc duo facit primo compatat eam primæ opinioni, ſecundo deſtruit eã. ibi § Sed tum nec hi.§ Dicit ergo primo, ꝙ, ſi aliquis dicat ꝙ materia prędicto modo diſpoſita generet propter motũ, quam ipſa mouetur, magis dicit ſecundum naturam quam alij, qui dicunt ſpeciẽ ſeparatam generare. Quia id, qd alterat & transformat, magis eſt cã generationis in phyſicis, materia aũt, ſm ꝙ dñt, ſic informata, vt dictũ eſt, alterat & tranſformat: & nos etiam conſueti ſumus dicere in artibus, & in natura, hoc eſt efficiens, quod eſt tranſmutans, & alterans. VATAB.

Deinde cum dicit.

Verum enimuero, & hi quoq; non recte dicunt. Pati nãq; & moueri, materiæ eſt, agere vero & mouere, alterius potentiæ. palam aũt eſt cum in ijs quæ arte, tum ijs quæ natura fiunt. nã neq; aqua ex ſe aĩal facit, ſed natura, neq; lignum lecticam, ſed ars. Quare & iſti ob id, & quia potiorẽ omittunt cãm, haud recte dicunt, quidditatẽ n. formamq; exterminant. Præterea potentias atq; vireis corporibus tribuũt, per quas admodum inſtrumentaliter generant, eã quæ a ſpecie ſumitur, cãm auferentes. Etenim quoniam, vt aiũt, calidum ſegregare, & frigidũ congregare natum eſt, & cæterorum quodq; aliud agere, aliud pati, ex his & per hæc gigni

F *& corrumpi cætera oĩa dicunt. At ipſe quoq; ignis moueri ac pati videt. Præterea perinde faciũt, ac ſi quis ſeræ & inſtrumentorum cuique, eorum quæ generantur, cãm tribuat. Nam cum quis ſerra ſecat, diuidi quippiam, & cũ corradit, leue fieri neceſſe eſt, & in cæteris ſimili modo. Quare ſi quã maxime agit mouetq; ignis. qũo tamen moueat nõ vltra cõ*

templant, nempe quòd deterius quàm ipſa inſtrumenta. ANT. Materię ẽ pati & moueri, moue re aũt & facere alteri potentiæ.

Sed tamen nec hi recte dicũt, materiæ. n. pati & moueri, mouere aũt & facere alterius potẽtiæ. Manifeſtum aũt & in his quę arte & natura generantur, non. n. ipſa facit aqua & ſeipſa aĩal, neq; lignum lectũ, ſed ars. quocirca & dicũt T.c.54. *non recte propter hoc. Et quoniã relinquunt principaliorem cãm, auferunt. n. quod eſt eſſe & formam. Amplius aũt & potentias attribuunt corpori, propter quas generant valde organice, auferentes eam, quæ ſecundum ſpeciem cãm. Quoniam. n. innatum eſt, vt inquiunt, calidum quidem ſegrega-* T.c.55.

G *gare, frigidum aũt congregare, & aliorum vnũquodq; hoc quidem facere, hoc aũt pati, ex his dicũt & per hæc oĩa alia generari et corrũpi. Videtur aũt & ignis ipſe cũ mouetur, pati. Amplius vero ſimile aliquid faciũt, vt ſiquis ſerrę & vnicuiq; inſtrumentorum attribuit cãm eorũ quæ generantur. neceſſe. n. ſerrante diuidi, & incidente coæquari, & in alijs ſimiliter. Quocirca ſiquidem maxime facit & mouet ignis, ſed qũo mouet non vidẽt, qm̃ deterius quam organa.*

cã materialis & efficiẽs nunq̃ incidũt in idẽ numero:

Reprobat iſtam opinionem, p tres rõnes. Quarũ prima talis eſt, cã materialis cum efficiente nunq̃ incidũt in idem numero, ſed materiæ eſt pati & moueri, facere, aũt & mouere eſt alterius potentiæ, quia potentiæ actiuæ, quæ eſt in agẽte, ſequitur ergo ꝙ materia non põt eſſe mouens vel efficiẽs: alias. n. potẽtia actiua & paſſiua eſſent idem. Et hoc manifeſtat in naturalibus & artificialibus. Et primo in naturalibus. Aqua. n. quæ ſm ꝙ dicit Thales, eſt materia omnium, vt habetur Primo Meta. in prologo. cap. 2. non facit ex ſeipſa aĩal nec aliquid àliud. Similiter nec lignum, quod eſt materia lecti, aut ſcamni: ſed artifex per partem q̃ habet in mente, ex his ergo patet ꝙ iſti non recte dixerunt. Scdãm rõnem ponit. ibi § Et qm̃.§ Dicens, ꝙ tales non recte dicunt, qđ patet

Aqua eſt oium ;mã ſm Thalem.

Scđa ratio

H & alia rõne. Quia, ſ. derelinquunt principalem cãm. auferũt n. formam, & qđ quid eſt vniuſcuiuſque rei. Et hoc patet p ſupra dicta: quia dictum eſt, ꝙ ipſi auferunt cãm mouentẽ, qua ſublata (cum materia, quæ eſt in potẽtia, nõ poſſit ſe mouere ad actum) neceſſario auſertur et forma. Sed adhuc manifeſtat hoc idem p aliud, quod ipſi dicunt ibi § Amplius autem § Dicens, ꝙ iſti attribuunt corporali materiæ potẽtias paſſiuarum qualitatum, & per illas potentias valde organice, & tanq̃ per organa & inſtrumenta, dicunt ꝙ materia generat, aliam auferentes cãm, quæ eſt ſecundum ſpeciem, i. ſecundum cãm formalem, per quam vnũquodq; collocatur in ſpecie, vt dicitur Scđo Phy. Dicunt. n. ꝙ calidum, qđ eſt in materia innatũ eſt ſegregare: frigidũ aũt natum eſt congregare. ſegregat, n. calidum & diſſoluit, frigidum aũt cõgregãt, & inſpiſſat, miſcet, & confundit. Et, quia res oẽs conſtituunt

Tex. ca.11 calidi natura eſt ſegregare, frigidi aũt congregare.

miſtura

miſtura quadã & diſtinctione, ideo dicebant ꝙ ex his duob. omnia alia agunt & patiuntur, & oĩa ex eis generatur & corrumpuntur: intãtum ẽt, ꝙ ignis, qui eſt formaliſſimus & maxime actiuus, aliqñ motus à frigido, hoc modo inſtrumentaliter patitur, & non dixerunt aliquam cauſam efficientem vel formalem. Tertiam rationem ponit ibi§ amplius vero ſimile.§ Quæ talis eſt. Dictum eſt ꝙ materia generatur per potentias paſſiuarum qualitatum tanquam per organa ſiue inſtrumenta, ſed hoc dicere idẽ eſt, ac ſi diceretur ꝙ ſerra & vnumquodq; inſtromentorum ſit cã eorum, q̃ generantur. Cum ergo hoc ſit falſum, quia ſemper oportet lignum diuidi aliquo mouente, ferrã aut ſecare, & lignum coæquari aliquo hõie incidente & mouente dolabrã, & ſimiliter eſt in alijs inſtrumẽtis, falſum eſt ꝙ materia mediantib. principijs taliũ qualitatum ſe moueat ad generationẽ, & ideo oportet ꝙ aliquid moueat & dirigat qualitates elementares ad ſpẽs elementorum producendas. Et hoc eſt motus cœli, vt infrã patebit. Quocirca, & ſi ignis maxime aliquid faciat & moueat, tñ iſti nõ vident qũo moueat: quia multo deterius mouet q̃ organũ, quia ſicut dictũ eſt, organum dirigitur ab artifice ad actum talẽ vel taliter: qui inducit formã operis artis, ſed ignis corrumpit cõplexiones, & hoc eſt multo peius quàm actio organi ordinata ab eo, quod mouet organum.

Tertia rõ.

Ignis multo deterius mouet quã organũ: niſi ipſe ſit organum.

A

B

LECTIO X.

Quis nam in ipſa generatione ac corruptione ſit motor, ꝙ motus etiam continuus exiſtat, oſtenditor.

VATAB.

Sed & prius à nobis vniuerſaliter de cauſis dictũ eſt & nunc de materia & forma pertractatum atq; determinatũ. Præterea cum demonſtratum ſit motum eum eſſe perpetuũ, qui lationi accommodatur, his exiſtentibus, & generationẽ quoque continenter eſſe neceſſe eſt latio nanque continue generationem idea faciet, quia admouet & abmouet id quod gignendi vim obtinet.

C

ANT.

Nobis autem & uniuerſaliter prius dictum eſt de cauſis & tunc determinatum eſt de materia & forma. Amplius vero quoniam ſecundum allationem motus, demonſtratum eſt, hus ſic ſe quoniam perpetua, neceſſe eſt, his habentibus & generationem eſſe continue. Allatio.n. faciet generationem actualiter, quia adducit & abducit generans.

Allatio facit gñationem actualiter.

Poſtq̃ Philoſophus determinauit de principijs gñationis vniuerſaliter ſm opinionẽ ſuã, & reprobauit ẽt opiniones aliorũ de principio mouẽte. hic ſpecialiter inquirit de ipſo, & circa hoc duo facit. Primo determinat de ipſo, ſcd̃o circa determinata mouet quaſdã q̃ones: ibi § Qm̃ aũt in continue.§ Circa primum duo facit. Primo dicit quod eſt principium mouens ad generationem, ſcd̃o probat quod ſuppoſuerat. ibi§ Qm̃ aũt neceſſe.§ Circa primũ duo facit. Primo oſtendit ꝙ mouens ad generationem eſt motus circuli cœleſtis, ex quo ẽt probat cõtinuitatẽ gñationis & corruptionis, ſcd̃o oſtẽdit idẽ ex parte finis. ibi§ Semper vero vt dictũ eſt.§ Circa primũ duo facit. Primo dicit, ꝙ mouens ad gñationẽ eſt motus circuli cœleſtis, ſcd̃o oſtendit quid ſit ille motus. ibi§ Qm̃ aũt ſuppoſitũ.§ Circa primum duo facit. Primũ proponit, ſcd̃o probat. ibi§ Similiter aũt manifeſtũ.§ Dicit ergo primo, ꝙ nobis volẽtib. vniuerſalem cãm efficientem perpetuæ gñationis manifeſtare, ſupponenda ſunt ea q̃ dicta ſunt vĩr de cauſis in 2. Phyſ. & ea, quæ dicta ſunt de allatione, qui eſt motus circuli cœleſtis, demonſtratum eſt.n. in 8. Phy ꝙ ipſa allatio, ſ. loci mutatio eſt motus perpetuus: his aũt ſic ſe habentib. neceſſe eſt generationẽ continue eſſe. materia .n. continue paſſibilis eſt qualitates elementorũ continue agunt & patiuntur adinuicem: hæc aũt ideo facit mutatio, quia adducit & abducit generans ſ. Solem, qui eſt cauſa omnis generationis & corruptionis. Deinde cũ dicit.

Tex.co.64.

T.c.61.

D

T.c.55.

Tex.c.56.

T.c.27.

T.c.55. & 56.

VATAB.

Inſuper & priora eſſe dicta recte, lationem, inquã, mutationum primam eſſe, & non generationem, dilucidum eſt. Nam multo magis conſonum eſt rationi, id quod eſt ei quod non eſt vt naſcatur cauſam eſſe, quã id quod nõn eſt ei quod eſt vt ſit. Sed quod lationem ſubit, eſt, quod vero oritur, non eſt. Idcirco & latio generatione prior eſt.

ANT.

Similiter aũt manifeſtũ, quoniã et ſi priora bene dicta ſunt tranſmutationem primam allationem, ſed non generationẽ dicendum. Multum.n. rationabilius eſt, ens non enti generationis cauſam eſſe, quàm non ens enti eſſe. quod fertur quidẽ igitur eſt, quod generatur autem, non eſt. Propter quod & allatio prior eſt generatione.

Probat qđ dixit p duas rõnes: quarũ primã ponit, dicens, ꝙ ſicut bene dictũ eſt in priorib. ſ. in 8. Phy. allatio ſ. loci mutatio eſt prima oium mutationum: ſed illud, quod eſt prius eſt cã poſterioris, & non econuerſo: ergo. Secundã rõnem ponit. ibi§ Multum.n. rationabilius.§ Quę talis eſt. multũ rõnabilius eſt ꝙ id, quod eſt ſemper & perpetuum & perfectũ in eſſe, ſit cauſa non entis quam ecõuerſo. cũ igitur illud qđ fertur localiter ſit ens, quod aũt generatur non ſit: quia, ſi eſſet non generaretur. ergo allatio eſt prius generatione, & nõ econuerſo, & per cõſequens eſt cauſa generationis. hoc autem eſt intelligendũ, quia in vno & eodem generabili prius eſt generatio, quam loci mutatio. Deinde cum dicit.

Rõnabiliꝰ eſt ens non enti gñationis cãm eẽ q̃ ecootra.

VATAB.

Cum aũt ſupponatur & demonſtratum ſit continuã reb. ipſis generationem corruptionemq; competere, & lationem generationis cãm eſſe dicamus patet, quòd, ſi vnica latio foret, fieri nõ poſſet vt ambæ fierent, propter ea quòd cõtrariæ ſunt. Nã idẽ eodẽq; modo ſemper habẽs, idẽ facere notũ eſt. quare, aut generatio ſemper eſſet, aut corruptio. Multos aũt eſſe motus cõtrariosq; aut latione aut inæqualitate cõuenit. cõtrariorũ.n. contrariæ ſunt cauſæ. Quocirca & prima latio, ortus ac interitus cã non eſt, ſed obliqui circuli latio: ea nanq; & cõtinua eſt, et duob. motib. fit. Nam generatio corruptione futura ſit ſemper continua, ſemper quippiam quidẽ moueri neceſſe eſt, vt ne mutationes iſtæ deficiant ſed duob. vt ne altera duntaxat eueniat. Cõtinuitatis igitur cã eſt latio vniuerſi: acceſſus vero et receſſus, ipſa decliuitas. accidit .n. vt interdũ procul, interdũ prope exiſtat. Atq; cũ interuallũ ſit inæquale, motus erit inæqualis. quare, ſi ex eo generat, quia accedit & prope eſt, et quia abſcedit & procul exiſtit, hoc idem corrumpit. Atq; ſi quia ſæpenumero accedit, generat, et quia plerunq; recedit, corrumpit, contrariorũ.n. cauſæ ſunt contrariæ. Et generatio atque corruptio ſecundũ naturam æquali in tempore fiunt.

ANT.

T.c.56.

Quoniã aũt ſuppoſitũ & demonſtratũ eſt quod eſt continua rebus. generatio & corruptio: dicimus aũt cãm eſſe allationẽ generationis: manifeſtũ quidẽ, quòd vna exiſtẽte allatione nõ contingit fieri ambo: quia contraria ſunt. Idẽ.n. & ſimiliter ſe habens ſemper idẽ innatũ eſt facere. quocirca generatio ſemper erit, aut corruptio. Oportet autẽ multos eſſe motus, & contrarios motus, aut allatione, aut inæqualitate. Contrariorũ.n. contraria cã. Ideo non prima allatio cã generationis eſt & corruptionis, ſed quæ circa obliquũ circulũ. in hac.n. & continuũ ineſt & moueri ſecundũ duos motus. neceſſe.n. ſi erit ſemper & continua generatio & corruptio ſemper aliquid moueri, vt non deficiant tranſmutationes hæ duo aũt vt non alterum contingat ſolum. Continuitatis quidẽ igitur totius allatio eſt cã. Præſentiæ vero & abſentiæ cã eſt inclinatio. Contingit.n. quandoq; longe fieri, quandoq; prope. Inæquali.n. diſtantia exiſtente inæqualis erit motus. Quocirca, ſi in accedendo & in prope eſſe generat & in recedendo et longe fieri idipſum corrumpit. Et, ſi in multotiẽs adueniendo generat, & in multotiens recedendo corrumpit. contrariorum.n. contraria eſt cauſa. Et inæquali tempore generatio & corruptio, quæ ſecundum naturam.

Idem ſimiliter ſe hñs ſp facit idẽ

cõtrariorũ cõtraria cã

Allatio circa obliquũ circulũ eſt cã gñationis & corruptionis.

Oñdit ꝙ allatio circularis cęleſtis eſt cã gñationis & corruptionis motus circuli obliqui, qui dr̃ Zodiacus, & non motus primi mobilis. Et circa hoc duo facit, primo probat hoc per rõnem, ſcd̃o per ea quæ ſunt ſenſui manifeſta. ibi§ Apparent autem.§ Prima in duas. primo ponit rationem ſecundo

T.c.57.

T.c.58.

Infert quoddã corollarium. ibi § Ideoq; & tẽpus. § Dicit ergo
T.c.17 primo, & quia ſuppoſitum eſt & determinatũ ſupra in 1. lib.
ꝙ generatio eſt continua & ſemper: nos etiã dicimus, ꝙ mo
tus corporis cœleſtis eſt cauſa continuæ generationis: cum
aũt generatio & corruptio ſint contraria, non contingit fie
ri ambo, ſ. generationem, & corruptionẽ, ſi ſit tñ vna latio,
ſiue vnus motus localis. quia idem manens idem, & ſemper
ſimiliter ſe habens, ſemper natum eſt facere idem, & non cõ
traria: ſi. n. eſſet tñ vna loci mutatio eſſet tñ generatio vel tã
tum corruptio Cum ergo nõ ſit tñ alterum, vt patet ad ſen
ſum, oportet eſſe multos contrarios motus. altero duorum
T.c.24. modorum, aut allatione, ſ. ꝙ vnus ſit contrarius alteri, quod
non poteſt eſſe in motu circuli, vt probatum eſt in 1. de Cœ
lo. vel in æqualitate, i. ꝙ ſit vnus & idem motus: ſed inæquali
ter ſe habeat ad ipſa generabilia ſm diuerſas circuli partes,
qui ex vna circuli parte cauſet vnum, & ex alia parte cauſet
aliud. Contrariorum. n. effectiuum. cuiuſmodi ſunt genera-
tio, & corruptio, oportet eſſe contrarias cauſas. Cum autẽ
motus primi orbis, qui dr̃ motus diurnus, ſemper vniformi-
ter ſe habeat ſuper circulos æque diſtantes circulo æquino-
ctiali, non poteſt eſſe cauſa generationis & corruptionis Sed
motus circuli obliqui, qui dicitur Zodiacus eſt cauſa efficiẽs
vtriuſq; ꝑꝑ motum acceſſionis & receſſionis Solis in eo In
hac loci mutatione eſt continuitas generationis & corrup-
tionis. ergo neceſſe eſt ꝙ, ſi generatio & corruptio debeant
eſſe perpetuæ, ꝙ aliquid ſemper & continue moueat, vt non
deficiant mutationes iſtæ. Deficiente. n. cauſa, neceſſe eſt &
effectum deficere. Secundum aũt duo duos oportet motus
eſſe, ſ. ſm acceſſum & receſſum vt non contingat ſolum ge-
neratio & ſolum corruptio. Cauſa ergo continuitatis eſt
motus totius orbis: cauſa vero præſentiæ & abſentiæ eſt in-
clinatio, & eleuatio ipſius zodiaci: qñ. n. inclinatur à circulo
æquinoctiali ex vna parte eleuatur ex alia: & contingit ꝙ ip G
ſum generans quandoq; eſt prope locũ generationis, & qñ-
que longe, qñ vero diſtantia generationis non fuerit æqua-
lis, neceſſe eſt motum eſſe inæqualem. Et ideo ſicut in adue-
niendo & in prope eſſe generat rẽ; ita in recedendo & in lon-
ge eſſe corrumpit idipſum. Et ſi multotiens in aduenien do
ſm vnam medietatem circuli generat, multotiens receden-
Notabile. do ſecũdum aliam medietatem corrumpit. contrariorũ. n.
contrariæ ſunt cauſæ. Conſiderandum eſt autem, ꝙ motus
vnius medietatis circuli non eſt contrarius motui alterius
medietatis per ſe, ſed ſecundum reſpectum radij ad locum
generationis: quia, cum recedit, reſpicit obliquiori modo, &
tunc dominatur frigus mortificans. Ratione ergo modi dr̃
eſſe in obliquo circulo contrarietas motus, vel ratione ac-
ceſſus & receſſus. Ex hoc autem concludit, ꝙ tempus gene
rationis eſt æquale tẽpori corruptionis, & econuerſo. Quia
Sol accedendo per ſex ſigna generat, & per ſex ſigna deſcen
dendo corrumpit. Deinde cum dicit.

VATAB. *Quocirca & cuiusq; tempus & vita numerum habeat,*
numeroq; præfiniuntur, omnium. n. ordo eſt. Et omne tempus
ac vita, circuitu menſuratur. verum non eodem omnis, ſed
alia minori, alia maiori menſuratur: alij ſiquidem annus, alij H
maior, alij minor circuitus menſura eſt.

ANT. *Ideoq; & tempus & vita vniuſcuiuſq; habet numerum:*
oẽ tp̃s & vi *& hoc modo determinantur. Omnium. n. eſt ordo. Et omne tẽ*
ta mẽſurã- *pus & vita menſuratur periodo. ſed tamen non eadem om-*
tur ꝑiodo. *nes, ſed hi quidem minori, hi autem maiori. his. n. annus, his*
autem maior, alijs autem minor periodus eſt menſura.

Concludit quoddam corollarium dicens, ꝙ, quia gñatio
& corruptio inferiorum cauſatur a ſuperiori motu circuli
obliqui, ideo omne tempus, quod eſt in re temporali, & oĩs
vita vniuſcuiuſq; viui habet numerũ determinatum ex cir-
culo cœleſti. Ex ipſo. n. conſideratur quantum ſe extẽdit vir
tus generantis, ſicut patet ex ſcientia Aſtronomica Omniũ
Oĩum ẽ or enim inferiorum ordo dependet ex ordine ſuperiorum, &
do, quo in omne tempus, & oĩs vita periodo menſuratur. Eſt aũt perio
feriora a ſu dus modulatio circuli. dicta à pari, quod eſt circum, & odos
perioribus modulatio: ſed tñ non oĩa menſurantur eadem periodo, ſed
depẽdeãt. quædam habent maiorem, & quædam minorem. Quorun-
ꝑiod⁹ q̃d. dam. n. periodus eſt vnus annus. ſunt. n. quædam aĩalia, quæ

F non viuunt, niſi per annum Quorundã vero minor, & quo-
rundam maior, ſecundum ꝙ magis vel minus ſunt ſuſcepti-
bilia & receptibilia virtutis ſibi infuſæ a cœleſti corpore.

Deinde cum dicit,

Apparent autem & ad ſenſum hæc quæ diximus conſen VATAB.
tanea. Accedente nanq; Sole generationem fieri, & recedente,
te, corruptionẽ, & in tempore æquali vtrunq; videmus. Nã
corruptionis & generationis natura in tẽpus æquabile exi-
ſtit. Sed plerunq; accidit, vt in minori corruptio fiat, ob mu-
tuam inuicẽ conſpirationem. Si. n. materies inæqualis ſit nec
omni ex parte eadem, generationes quoque inæquales, &
quaſdam celeriores, quaſdam tardiores eſſe neceſſe eſt. Vnde
fit, vt ob horum generationem, alia corrumpi accidat.

Apparent aũt & ſecundũ ſenſum confeſſæ, his quæ à no- ANT.
bis dicta ſunt. Videmus. n. quòd adueniente quidem Sole ge Tex. co. 58.
neratio eſt, recedente aũt, diminutio & inæquali tempore v- Equale tp̃s
F *trunq; æquale ineſt tẽpus generationis & corruptionis, quæ* gñanõis &
ſecundum naturam. Sed contingit multotiens in minori cor corruptio-
rumpi propter adinuicem confuſionem. Inæquali. n. exiſtẽte nis q̃ ſm
materia, & nõ vbiq; eadẽ, neceſſe & generationes inæqua- naturam.
les eſſe: has quidẽ citiores, has aũt tardiores. Quocirca acci
dit propter horũ generationẽ alij generari corruptionem.

Oſtendit idẽ ad ſenſum, dicens, ꝙ ea, quæ dicta ſunt, vera
apparent ẽt ad ſenſum. Videmus. n. ad oculum, ꝙ Sole adue
niente ad punctũ arietis, qñ directe locũ noſtrũ tangit inci
pit eſſe gñatio terræ naſcentib. recedente aũt Sole a princi
pio Libræ, incipit rerum diminutio & corruptio. Et vtrũq;
fit inæquali tpe, q a tñ eſt tp̃s generationis ſm naturã, qua-
tũ eſt tẽpus corruptionis. quia tantus eſt aſcenſus Solis quã- Cur violæ
tus eſt deſcenſus, vt dictũ eſt, Si aũt contingat aliqñ corrum & hmõi ve
pi aliquã rẽ in minori tpe, hoc eſt antequã vis gñationis cœ- locius cor-
leſtis ſm rõnem periodi recedat, hoc eſt per accidens. quia rumpatur.
ꝑꝑ confuſionem adinuicem, i. ꝑꝑ confuſionẽ quatuor ele-
mentorum, q̃ ſunt materia cuiuslibet generati, vt ſupra oſtẽ
ſum eſt. Vel ꝑꝑ confuſionem Solis, cum alijs planetis cõn- T.c.40.
trariũ effectũ habentib. Prima rñ expoſitio magis eſt ſm li-
terã: quia. n. materia inæqualiter ſe habet, & non receptibi
lis virtutis cœleſtis, & nõ eodẽ modo ſe habet in periodo, ne
ceſſe eſt generationes & corruptiones inæquales eſſe; & iõ
erunt quædã citiores, & quædã tardiores. & idcirco accidit
ꝑꝑ gñationem alijs generari corruptionem, & econuerſo:
quia corruptio vnius eſt generatio alterius, & econuerſo.
Ad euidentiam aũt eorum, quæ hic dñr, duo ſunt conſideran
da primum eſt quid appellet Philoſophus generans, ſm eſt, Notabilia.
quid faciat periodum. Circa primum notandum eſt, ꝙ cum Quid ꝑ ge
ſuperiora agant in iſta inferiora per motum & lucem, vt ha nerãs intel
betur in 1. Meteor. illi maxime attribuenda eſt virtus gene- ligatur.
randi, quod maxime lucet, & quod lucem ſuam omnib. tri- T.c.1.
buens, ipſam à nullo participat. hmõi aũt eſt Sol. Vnde ibidẽ Sol eſt ge-
dr̃, ꝙ licet per motũ ſtellarum cauſetur calor, maxime tñ ꝑ nerans.
motum illius ſphæræ, cui Sol exiſtit infixus; quia ſicut dr̃ in
1. Meteor. ad cauſandum calorem in iſtis inferiorib. duo re- T.c.1.
quirũtur, ſ. propinquitas & velocitas mobilis: q̃ duo ſufficiẽ
ter ſunt in Sole. In cæteris vero ſtellis deficit alterum: quia
in his, quæ ſunt ſupra Solem, licet ſit ſufficiẽs velocitas, defi
cit tñ propinquitas: in his vero, quæ ſunt infra Solẽ, licet ſit
propinquitas deficit ſufficiens velocitas Verumtamen non
ſolum Sol eſt cã, ſed etiam alij planetæ generationis: niſi for Et alij pla-
te pro tanto dicatur, quia ſolus Sol lucens lumine proprio netæ.
oẽs alios planetas illuminat, ſicut maxime apparet in Luna.
Recipitur tñ lux eius diuerſimode in diuerſis: & non omni-
no ſm eandem virtutem, quæ eſt in Sole: quia vnumquodq;
quod eſt in alio, eſt in eo per modum recipientis & non om
nino per modum recepti. Circa vero ſm ſciendum eſt, ꝙ nõ
ſolum acceſſus vel receſſus periodũ facit: quia aliter in hie-
me nullum animal naſceretur, ſed potius quodlibet more-
retur, & nullius vita deberet extendi vltra annum: quod eſt
manifeſte falſum. Sed periodum facit relatio aſcendentis ſi-
gni ſuper orizontem ad omnia ſigna circuli cum ſuis ſtellis
& planetis in hora generationis rei inferioris, quæ captatur
à circulo cœleſti. Hoc. n. modo menſura quorundam eſt an-
nus,

Diuerſorũ diuerſę mẽſuræ.

nus, & quorundã plus vel minus ſm̃ effectua ſignorũ, & fortitudines ſtellarũ quę ſitę ſunt io ſignis. & hoc modo verum eſt, & æquale eſt tẽpus generationis & corruptionis. Quia à primo ſigno aſcendente in hora rei, cõputatur profectus rei vſq; ad ſeptimũ ſignũ eiuſdẽ circuli, & à ſigno ſeſto, vſq; in primũ, cõputatur defectus. Et ideo in aſtrologia, ſeptimum ſignum vocatur domus mortis, & aſcendẽs vocatur domus vitæ. Et iõ generatio rei vocatur profectus vſq; ad ſtatum, poſt ſtatũ vſque ad declinationẽ, & a declinatione vſque ad mortẽ vocatur periodus corruptionis: quia ęqualia ſunt ſm̃ naturã. quia à primo vſq; ad ſeptimũ tm̃ eſt, quãtum eſt a ſeptimo vſq; ad primũ per aliã & aliam partẽ circuli menſurãdo: & ideo, ſi periodus profectus hoĩs ſunt 35. vel 40. anni vt dictum eſt à Medicis, periodus defectus tãtundẽ erit, ita ꝙ ætas hoĩs erit 70. aut 80. annorum. Põt tñ hoc impediri ꝑ accidens, vt per cibũ malum. vel per mortem violẽtiã, vel alio quocunq; modo. Et hoc vocat Ariſt. materiæ inæqualitatẽ, quia. ſ. per accidẽtia multa aliter diſpoſita ꝙ̃ moueatur à circulo. Et ideo diuerſimode moriunt̃ hoĩes citius & tardius, ꝙ̃ per naturam mortales ſint. ſimiliter & alia aĩalia. & hoc modo ætates ſunt omnium rerum: quia planetæ in circulo periodali poſiti, qñ ſunt fortiores, dant plures annos vitæ: & qñ ſunt debiliores, dãt pauciores. Hoc etiam modo innoteſcit, ꝙ qui ſciret virtutes ſignorum & ſtellarum in eis poſitarum, dum naſcitur res aliqua cognoſceret quantum eſt de influentia cœleſti: & poſſet pronoſticari de tota vita rei generatæ, licet hoc neceſſitatem non poneret, vt dictum eſt: quia poteſt impediri per accidens. Deinde cum dicit.

Septimũ ſignũ dr̃ domus mortis. Diuerſi ſtatus vitæ. Breues hoĩs dies ſunt, numerus mẽſium eius apud te ẽ, cõſtituiſti terminos eius qui ꝓteriri nõ poterũt inq̃t Iob. Impedimẽtũ periodi per accñs accedit ad textum. Corollariũ.

Semper autem ſicuti, dictum eſt generatio & corruptio continentes erunt, nec vnquã deficient, ob eam quã diximus cauſam. Idq; rõne optima euenit. Nam cum in omnib. quod præſtabilius eſt natura ſemper expetere dicatur, præſtabilius aũt ſit eſſe quã nõ eſſe, & quot modis eſſe dicamus alibi dictum ſit. hoc vero in omnib. ineſſe impoſſibile ſit propterea quod longe ab ipſo principio diſtent, reliquo modo Deus ipſe vniuerſum compleuit, continua facta generatione. Nam ita maxime, ipſum eſſe continẽter erit. propterea quod illud, ſemper, inquam, generationem fieri ad ſubſtantiam proxime accedit. Cuius rei, vt ſæpe diximus, cauſa, circularis latio eſt ſola. n. continens eſt. Quocirca & cætera alia quæ in ſeſe ſecundum affectus atq; vires trãſmutari ſolent, ceu corpora ſimplicia, circularem imitantur lationem. nam, cum ex aqua gignitur aer, & ex aere ignis, & rurſum ex igni aer, & ex aere aqua in orbem ire generationem ideo dicimus, quia ſurſum eodem redit, reciprocaturq;. Quare et recta horum latio, circularem imitata lationem continens exiſtit.

Natura ſp deſiderat, qđ melius eſt, melius eſt aũt eſſe q̃ non eſſe.

Semper vero, vt dictũ eſt, continua erit generatio & corruptio, & nunquam deficiet propter eam, quã diximus cauſam. Hoc autem rationabiliter contingit. Quoniam, n. in omnibus inquimus, quod melius eſt deſiderare naturã ſemper. melius autem eſt eſſe quam non eſſe. eſſe autem quot modis dicimus in alijs dictum eſt. hoc autem in omnib. impoſſibile exiſtere propter longe à principio diſtare, reliquo modo compleuit eſſe Deus faciens continuam generationem. Ita. n maxime cõtinuabitur eſſe: quia proximi eſt ſubſtantia fieri ſemper per generationem. Huius aũt cauſa, vt dictum eſt multotiens in circuitu allatio: ſola. n. continua. Ideo & alia quacũque tranſmutantur adinuicem ſecundum paſſiones & potentias. V. g ſimplicia corpora imitantur in circuitu allationẽ. Quoniam. n. ex aqua aer generetur, & ex aere ignis, & rurſus ex igne aqua ĩ circuitu dicimus circuire generationem: quia rurſus reuertitur. Quocirca & recta allatio aſſequens eam, quæ in circuitu continua eſt.

De fine.

Ponit continuitatẽ generationis ex parte finis: & hoc primo, ſecundo ex determinatis ſoluit quandam qõnem antiquorũ. ibi § Simul aũt manifeſtũ. § Dicit ergo primo, ꝙ gñatio & corruptio ſemper erunt, vt dictũ eſt, ſolum per continuum motũ, qui eſt cã efficiẽs cõtinuitatis eius, vt diximus, A ſed hæc rationabiliter contingit ẽt rõne finis Natura. n. ſemper deſiderat quod melius eſt: melius autem eſſe eſt ꝙ̃ non eſſe. cum ergo naturale deſideriũ nõ poſſit eſſe fruſtra, oportet ꝙ res naturales habeant ſemper eſſe: hoc aũt eſt eſſe diuinum. Et quia impoſſibile eſt exiſtere in oĩb. quia q̃dam ſunt, q̃ longe diſtant à primo principio, ſicut ſunt res materiales gñabiles & corruptibiles, & illa ſunt q̃ modicũ participant de eſſe diuino: & iõ alio modo cõpleuit Deus materiæ deſiderium perpetuando, ſ. eius eſſe per cõtinuã generationẽ. Hoc. n. modo continuatur eſſe, quia. ſ. contingit ſemper fieri gñationem proxime ſubſtãtiæ, i. ſemper contingit gñari ſubſtantiam eiuſdẽ ſpeciei cũ generante. Non. n. generans gñat ſibi idem numero, ſed idẽ ſpecie, vt infra dicetur. Sic igitur continua eſt gñatio rõne finis. Quæ aũt ſit cã efficiens, dictũ eſt multotiens, q̃a motus circularis cœleſtis corporis. Iſte n. eſt ſolus continuus & perpetuus, vt probatum eſt in 8. Phy. Ideo aũt alia, quæ adinuicem tranſmutantur per paſſiones B & potẽtias ſuas, cuiuſmodi ſunt ſimplicia corpora quatuor elementorum, ſequuntur quodammodo circularem motũ, dum adinuicem circulariter tranſmutantur. Qñ n. ex aqua generantur aer, & ex aere ignis, & iterum ex igne aqua, tunc dicimus ꝙ fit generatio circularis, & ideo recta allatio i motus rectus, qui eſt in elementis, conſequens eam, quæ eſt in circuitu, eſt continua. quia Sole recedente, conuertũtur elementa ſuperiora in inferiora, accedente vero conuertuntur inferiora in ſuperiora, & ſic faciunt circuitum perpetuum ſecundum naturam. Deinde cum dicit.

T.c.73. Elemẽta in gñatione imitant̃ circularẽ motum.

Ad hæc ex hiſce colliquet id quod nonnulli addubitant, cur, cũ corporũ quodq; ad ſuum feratur locum in tẽpore infinito corpora deducta ſeparataq; non fuerunt. Nam mutua in ſeſe migratio, huiuſce rei cã exiſtit. Si. n. in ſuo quodq; loco manſiſſet, nec à vicino fuiſſet tranſmutatũ, iam iam C *ſeparata forent atq; diſcreta. Tranſmutatur igitur, ob lationem quæ duplex eſt. & quia tranſmutationẽ ſubeunt, fieri non põt vt ex ipſis nullum aliquo in loco ſtatuto maneat. Quod igit̃ generatio ſit atq; corruptio, & quã ob cãm, & quid generabile & corruptibile, ex hiſce quæ diximus manifeſtũ ẽ.*

ANT. T.c.60.

Simul aũt manifeſtũ ex his, quod quidã quærunt, quare vnoquodq; corporum in propriã allato regionẽ in infinito tẽpore non diſtant corpora. Cauſa. n. huius eſt, quæ adinuicem tranſitio. ſi. n. vnumquodq; manere in ſua ipſius ratione, & non tranſmutaretur ab eo quod prope, iam vtiq; deſtitiſſent. Tranſmutantur quidem igitur propter illationem duplicem. Quia vero tranſmutantur, non contingit manere vllum eorum in aliqua regione definita. Quod quidem igitur eſt generatio & corruptio, & propter quam cauſam, & quid generabile & corruptibile manifeſtum ex his quæ dicta ſunt.

D Ex determinatis ſoluit, quãdam quæſtionem. Dices ꝙ his determinatis ſimul manifeſtum eſt quod quidam quærũt, ſ. quare elementa iam infinito t̃pe tranſacto non diſtant abinuicem ſeparata & ordinata in proprijs locis, cum vnũquodque moueatur ad ſuam regionem. cauſa. n. huius eſt mutua tranſmutatio eorum, quia vnumquodq; mutatur in quodlibet, ũt ſupra oſtenſum eſt. ſi. n. vnumquodq; maneret in ſua propria regione, & non tranſmutaretur ab alio elemento, quod eſt iuxta ipſum, iam diu deſtitiſſent tranſmutationes abinuicem, vel etiam defeciſſent actiones & paſſiones, ſed, ſicut dictum eſt, tranſmutantur adinuicem ſm̃ generationem corruptionem, ꝑꝑ motum continuum obliqui circuli, qui diuerſificatur nobis per acceſſum & receſſum, quia antẽ ſic adinuicem tranſmutantur, nullum eorum manet ordinate in ſuo loco, ſed quantum vnum accipit de natura, propinqui, tm̃ etiam accipit de loco eius, & permiſcetur ei. Vnde terra & aqua vaporantia tendunt ad locum aeris, & permiſcẽtur cũ eo. Et ſimiliter, qñ ignis & aer frigore inſpiſſantur, vadunt ad locum terræ & aquæ, & permiſcentur cum eis. Et ideo elementa non ſunt vbiq; dura, ſed in partib. in quibus ſe contingunt, ſunt permiſta. Quod autem dictum eſt de trãſmutatione elementorum, intelligendum eſt ſm̃ partem, & non totum, aliter. n. deſtrueretur mundus. Vltimo epilogat, quæ dicta ſunt, & eſt planum in litera. Deinde cum dicit.

ſolutio pulchri dubij. T.c.24. Elemẽta ſi ſunt vbiq; puta. notabile.

VATAB *Dum autem ſit neceſſe quippiam eſſe mouēs ſi futurum eſt vt ſit motus quemadmodum antea dictum eſt in alijs, & ſi motus ſemper ſit ſemper eſſe quippiam mouens, & ſi continuus vnum idemq; & immobile & ab alteratione generationeue immune, & ſi plures ſint motus circulares plura quidē, ſed omnia hæc quodammodo ſub vno eſſe principio neceſſe ſit, & cum tempus ſit continuum motum eſſe continuum, ſiquidem fieri nequit, vt ſit tempus ſine motu, tempus profecto cōtinui cuiuſpiam numerus erit. Eius igitur qui in gyrum ſit, ſicuti in hiſce, quæ initio diximus, præfinitum eſt.*

ANT. T.c.6. *Quoniā aūt neceſſe eſt eſſe aliquid mouēs, ſi motus erit, vt dictū eſt prius in alijs. &, ſi ſemper, quòd oportet aliquid eſſe ſemper: & ſi continue, vnum, & idem, & immobile, & inalterabile, & ingenerabile: et, ſi multi qui in circuitu motus, multa quidem, omnia autem æqualiter eſſe hæc neceſſe eſt ſub vno principio eſſe. Continuo autem exiſtente tempore, neceſſe eſt motum eſſe continuum, cum impoſſibile ſit tempus ſine motu eſſe. Continui igitur alicuius tempus eſt numerus. eius quidem, qui in circuitu, ergo quemadmodum in his quæ à principio determinatum eſt.*

F

Motus continuitas. Probat quoddā, quod ſuppoſuerat dixerat.n. ſupra ꝙ cōtinuitas gñationis eſt ex continuitate motus. ſed, quia in illo libro nō probauerat motū eſſe cōtinuū & ſempiternū, ideo primo oñdit motus continuitatē, ſcđo dicit, vnde talis motus continuitatē habeat. ibi {Cōtinuus aūt motus.} Dicit ergo primo, ꝙ ſicut dictū eſt in 8. Phy. & in 12 Metap. ꝙ, ſi eſt motus, oportet ꝙ ſit mouens; & ſi ſemper eſt motus, oportet ſemper eſſe mouens. & ſi ſemper & cōtinue mouens mouet, oportet ꝙ ſit vnum, tñ immobile ſm locum, & inalterabile, & ingenerabile. Dictū eſt āt, ꝙ, ſi ſint multi circulares motus, oportet eſſe multos motores; ita tñ ꝙ oēs ſint æqualiter ordinati ſub vno vniuerſitatis principio, quod mouet primū motū: ſicut demōſtratū eſt in. 12. Primæ Philoſophiæ. Quod aūt motus ſit continuus, probatur ex tpe, quod eſt ſm naturam continuum, & non deficiens. Impoſſibile.n.eſt ꝙ tempus ſit ſine motu, ſicut impoſſibile eſt ꝙ paſſio ſit ſine proprio ſubiecto. eſt.n.tēpus numerus alicuius cōtinui motus. eſt ergo numerus motus circularis; quia ſicut determinatū eſt in his q̄ in principio diximus. in 8. Phyſi. nullus motus poteſt eſſe cōtinuus & perpetuus, niſi ſolus circularis. Deinde cū dicit.

T.c 43

G

T.c.43. Impoſſibile ē tps eē ſine motu.

Tex.co.73.

VATAB. *Sed utrū motus iō ſit cōtinuus quia id quod motū ſubit cōtinuū ſit, an quia id, ī quo ſit motus, locus, inquā, aut effectus.*

ANT. *Continuus aūt motus, verum quia quod mouetur cōtinuū eſt, aut in quó mouetur? velut locum dico, aut paſſionem.*

Inquirit vnde motus habeat continuitatem. Et circa hoc duo facit. primo mouet quæſtionem, ſecundo ſoluit. ibi {Manifeſtum itaq;. Quęrit ergo, cum motus ſit continuus, habetne continuitatem propter hoc ꝙ mobile ſit continuum, vel propter locum, in quo eſt motus: vel propter paſſionem ad quam eſt motus. Deinde cum dicit.

H

VATAB. *Palam ſane eſt, motū ideo cōtinuū eſſe, quia id quod mouetur continuū eſt. Nam quo pacto continuus eſt affectus, niſi quia res ea, cui accidit, cōtinua eſt? Si vero et quia id in quo, hoc, ſoli loco competit. quippe qui magnitudinē quandā habeat. e magnitudinibus aūt ſola circularis cōtinua eſt, adeo. vt ipſa ſibi ſemper continua ſit. Corpus igitur circulare quod ferri aſſolet, motum facit continuum, motus vero, tempus.*

ANT. *Manifeſtum itaq;. quia in quod mouetur. Quomodo.n. paſſio continua eſt, niſi quia res cui accidit continua eſt. Si aūt & quia id quo mouetur, continuum eſt, hoc ſoli loco ineſt. magnitudinem.n. aliquam habet. huius autem quod circulo ſolū continuū. Quocirca idem ſibijpſi ſemper continuum. Hoc igitur eſt quod facit continuum motum, quod in circuitu corpus fertur, motus autem tempus.*

Rñdet dicens manifeſtum eſſe, ꝙ motus cœleſtis eſt cōtinuus; quia id, quod mouetur, eſt continuum, & non quia locus, in quo eſt motus: quia primus orbis nō eſt in loco ꝑ ſe, eſt motus continuus ab eo, & ideo nō eſt cōtinuus ab eo loco in quo mouet. Motus.n. in gñe non habet cōtinuitatē ab eo in quo mouetur: quia aliqñ eſt motus in paſſione, q̄ non eſt continua, niſi per accidens, id cui accidit eſt continuum. Si aūt aliquis motus ſit cōtinuus ab eo, in quo mouetur, hoc habebit ſolus motus localis: quia locus habet quendam magnitudinem & continuitatem. Sed nec oīs motus localis, ſed ſolus circularis: quia quod mouetur circulariter eſt idem & ſemper, & ſeipſo continuum: & ideo facit motū ſempiternū & continuū: motus ſempiternus facit tempus ſempiternum.

LECTIO. XI.

Quæ nam neceſſario, & quæ contingenter fieri contingat.

VATAB. *Cū aūt in hiſce quæ per ortū alterationē ue, aut oīno trāſmutationē cōtinenter mouētur hoc poſt hoc deinceps eſſe ac oriri ī. ſm vt nō deficiāt, videamus, vtrū quippiā ſit quod erit neceſſario an nihil, ſed oīa nō fore cōtingat, cōſiderandū eſt.*

ANT. T.c.63. *Quoniam aūt in continue motū ſecundū generationē, aut alterationem, aut vniuerſaliter trāſmutationē, hmōi videmus ordine quodam eſſe, ac generari hoc poſt hoc ita, vt nō deficiat, videndum eſt, verum eſt aliquid quod erit ex neceſſitate, aut nihil, ſed omnia contingit non fieri.*

Poſtquam Philoſophus determinauit de principijs gñationis & corruptionis, & continuitatis eius in parte iſta, mouet quæſtionē quadā, q̄ pōt oriri ex prædictis. Cum.n. dictū ſit, quod motus circularis ſit cauſa generationis & corruptionis & perpetuitatis, ſiue continuitatis earum, & oſtēſum ſit ꝙ iſte motus ſit ex neceſſitate cōtinuꝰ & ſempiternus, nō eſt oſtenſum ꝙ effectus eius debeat eſſe neceſſarius. Et ideo hic q̄rit Philoſophus, vtrum oīa, quæ generantur ex neceſſitate generentur. Et circa hoc duo facit. primo mouet q̄ſtionē, ſecundo oſtendit quomodo ſit generatio infinita ibi {Siquidem.n. infinitum.} Circa primum duo facit primo mouet q̄ſtionem, & breuiter ſoluit, ſcđo repetit, vt eam melius declaret. ibi {Vtrum igitur oīa talia.} Circa primū duo facit. Primo mouet quæſtionem, ſecundo ſoluit. ibi {Qm̄.n. quidem.} Dicit ergo primo, quod, quia nos videmus in omnib. continue motis, ſiue ſm generationem, ſiue ſm alterationē, ſiue vniuerſaliter ſm omnem tranſmutationem moueātur, ꝙ poſt tranſmutationem eſt ens: & videmus, ꝙ vnum generatur poſt aliud & non deficit: videndum eſt, verum aliquid ex neceſſitate generetur, vel incidentaliter, ſed omnia contingit eſſe generata & non generata. Deinde cum dicit.

T.c.68.

T.c.65.

An aliquid ex neceſſitate gñeretur

VATAB. *Palam.n. eſt, quòd nonnulla. Atq; continuo fore & eſſe futurum hac de cauſa, diuerſa ſunt. Nam de quo verum eſt dicere ipſum fore, de eo tandem hoc, ipſum, inquam eſſe verū ſit oportet. de quo vero nunc verum eſt dicere, ipſum eſſe futurum, hoc non fore nihil vetat. Nam tametſi futurum eſt vt quiſpiam ambulet, tamen fieri poteſt vt non ambulet.*

ANT. T.c.64. *Quoniam.n. quædam manifeſtum. & quia mox erunt et futurum aliud propter hoc. Quod quidem.n. verum eſt dicere quia erit, oportet hoc eſſe quandoq; verum, quia eſt. quod autem nunc verum dicere, quia futurum eſt, nihil prohibet non fieri. futurus.n. incedere quis non incedet.*

Futurus incedere qs nō incedet.

Ponit ſolutionē: & primo ponit eā, ſcđo probat. ibi {Vniuerſaliter autem qm̄ contingit.} Dicit ergo primo, ꝙ manifeſtum eſt in quibuſdam, ꝙ mox, vt erunt quædam alia, generantur ex neceſſitate, & ꝑ illa ſint. Vt ſi terra madeſcit, neceſſe eſt terram vaporare, & ex vapore nubem generari, & ex nube pluuiā, & ex pluuia terrā madefieri, & ex illa neceſſe eſt iterum exire in vaporem, & ſic in infinitum. cum.n. de aliqua re in ſua cauſa efficiente, & materiali determinata verū eſt dicere nunc quoniam erit, & oportet illam aliquando exiſtere: ſicut patet in prædictis exemplis. Aliquid tñ futurum eſſe non habens cauſam determinatam, nihil prohibet contingere non eſſe v.g. verum eſt nunc dicere de aliquo quod ipſe eſt futurus incedere, poteſt tamen impedire propoſitū eius. & ita non incedet. Deinde cum dicit.

VATAB. *Omnino autem cum ex entibus nonnulla & eſſe & nō eſſe contingat, quòd & ea quæ gigni ſolent, ita ſeſe habebunt, & non neceſſario erunt apertum eſt.*

Vniuer

Vniuerſaliter autem quoniam contingit quadam entium eſſe, & non eſſe, manifeſtum, quoniam, & quæ generantur ita habebunt, & non ex neceſſitate hæc erunt.

Supra t.cõ. 51. poſt medium.

Probat prædictam ſolutionem: & eſt rõ ſua talis, ſicut eſt in entis diuiſione, ita vniuerſaliter eſt in generatione: ſed in entib. ita eſt, ꝙ quędã ſunt contingentia eſſe & non eſſe, & q̃dam non cõtingunt non eſſe, ſed ſunt ex neceſſitate: ergo ita eſt in generatione, quia quędam ex neceſſitate generabũtur, & quædam contingit generari. Deinde cum dicit.

VATAB.

Vtrũ igitur vniuerſa ſint eiuſmodi? An non. ſed aliqua ſimpliciter fore neceſſariũ ſit. Et ſicut in ipſo eſſe ſit, vt quædam non poſſint non eſſe, quædam poſſunt non eſſe, ſic et in ipſa quoq; generatione. V.g. ſolſtitia fore neceſſe eſt, nec fieri poteſt vt non contingant. Si igitur prius fore neceſſe eſt ſi poſterius erit, vt ſi domus fundamentum, ſi vero fundamentũ lutum: nonne ergo ſi fundamentum factum eſt, domum quoque fore neceſſe eſt?

ANT. T.c.66.

Vtrum igitur omnia talia, aut non, ſed quædã neceſſe ſimpliciter fieri. Et eſt quẽadmodũ contingit in eſſe. hæc quidẽ B *impoſſibile non eſſe, hæc aũt poſſibile, ita & circa generationẽ. v.g. conuerſiones neceſſe eſt fieri, & non poſſibile eſt non contingere.* T.c.67. *Si igitur quod prius neceſſe eſt fieri, ſi quod poſterius erit. v.g. ſi domus & fundamentum, ſi vero hoc, lutum prius: ergo ſi fundamentũ factũ eſt, neceſſe & domum fieri.*

Repetit prædictam quæſtionẽ, vt melius eam declaret, & circa hoc duo facit: & primo ponit eam, ſcdo ſoluit eam. ibi {Aut non adhuc.} Quærit ergo primo, vtrum oĩa quæ generantur ſint talia, ꝙ ex neceſſitate generẽtur, aut non ſunt talia oĩa ſed aliqua cõtingentur, vel quædam neceſſario, ita. ſ. ꝙ ſit ſicut in reb. ꝙ quædam ſunt contingentia & paſſibilia non eſſe, & quædã neceſſe eſt ſimpliciter eſſe, q̃ impoſſibile eſt non eſſe. An ita eſt circa generationem, ꝙ quædam neceſſario generentur quibuſdã generatis, & quædam nõ poſſibile generari non generatis illis, v.g. ſi eſt neceſſe fieri conuerſiones. i. cum videamus ꝙ vniuerſaliter generato poſteriori, neceſſe ſit generatum prius eſſe: an neceſſe ſit econuerſo. ſ. C generato priore neceſſe ſit generari poſterius. v.g. nos videmus, ꝙ, ſi domus eſt generata, neceſſe eſt fundamentum eſſe generatum, & ſi fundamentum eſt, neceſſe eſt priuſquam ita fuerit generatum, fuiſſe lutum. Quæramus ergo vtrum conuertatur, ꝙ, ſi fundamẽtum eſt generatum, ꝙ etiam domus ſit generata, vel non conuertitur. Deinde cum dicit.

VATAB.

An non adhuc, niſi & eã fore ſimpliciter neceſſe ſit? quod ſi hoc ſit facto fundamento, fore domum neceſſe eſt. Nam ſic prius ſeſe habet ad poſterius. Qua de cauſa ſi hoc erit, ante, fore illud eſt neceſſe. Si itaq; eſt neceſſe fore poſterius, prius quoque neceſſe eſt, & ſi prius, & poſterius. Verum non ob illud, ſed quia neceſſario futurum ſupponebatur. In quibus ergo poſterius eſſe neceſſe eſt, in hiſce recurrit, ſemperq;, ſi prius eſt factum, poſterius fore neceſſe eſt.

ANT.

Aut non adhuc ſi non et illud neceſſe generari, aut non neceſſe eſt eſſe adhuc. ſi autem & id neceſſe generari ſimpliciter ſi eſſet hoc & fundamento generato, neceſſe generari domum. ſic.n. prius ſe habet ad poſterius. Quare, ſi illud erit, neceſſe illud prius generari. Si igitur neceſſe generari et quod poſtea, & quod prius neceſſe. &, ſi quod prius, & quod poſterius, igitur eſt neceſſe. Sed hoc non eſt propter iſtud, ſed quoniam ſubiectum eſt ex neceſſitate futurum. In quibus igitur quod poſtea neceſſe eſt eſſe in his cõuertitur: & ſemper priori generato, neceſſe generari quod poſtea.

Soluit propoſitam qõnem dicens, ꝙ nõ eſt neceſſe cõuerſionem fieri, ita ꝙ vno generato generetur aliud, & ecõnerſo ex neceſſitate: niſi generato priori ſimpliciter neceſſe ſit generari poſterius. Si aũt ita fuerit in domo & fundamento, &, ſ. generata domo neceſſe ſit neceſſitate abſoluta generari fundamentum, tunc etiam neceſſe eſt fundamento generato generari domum. Sic.n. oſtenſum eſt ſupra, ꝙ prius hoc modo ſe habet ad poſterius, ſ. ꝙ vno generato generatur A aliud, & econuerſo. quia, ſi poſterius eſt generatum. neceſſe eſt generari prius, & econuerſo: & ſi poſterius neceſſario generaĩ, neceſſe eſt generari prius, & cõnertitur. quia ſi illud, quod eſt prius generatum, puta fundamentũ, neceſſe eſt generari, quod eſt poſterius, puta domum. Sed, ſi vero loquamur, nõ ꝑp illud, quod domus ſit cauſa generationis fundamenti, ſed qm ſubiectum ſit ex neceſſitate futurũ, fuit neceſſitas ſuppoſitionis ex hypotheſi: qa poſito toto neceſſe fuit ſupponi & partem, & ideo non conuertitur. Cõuertitur aũt in omnib. in quib poſterius generatur à priori, ſicut ex tota cauſa materiali tota manente, quodã continue accedente & recedente: quia in talib. priori ſemper generato, neceſſario generatur poſterius, & econuerſo. Eſt ergo ſumma ſolutionis in hoc, quod, qñ termini generationis ita ſe habent, qđ, vterq; ſit tota materia alterius, & econuerſo: ſicut eſt in exẽplis terræ cõplutę vaporis, nubis, & pluuię: & ſimiliter in generatione elementorũ ſub circulo decliui, tunc neceſſe eſt ꝙ vno generato generetur aliud, & econuerſo. & hoc ideo, quia vtrunq; eſt prius & poſterius reſpectu alterius. Qñ vero vnum non eſt tota materia alterius, ſicut fundamentum B non eſt tota materia domus, tũc nõ eſt neceſſe quod priori generato, generetur poſterius, ſicut fundamento generato non eſt neceſſe generari domum, domo tamen generata neceſſe eſt generari fundamentum; non quidem neceſſitate abſoluta, ſed ex ſuppoſitione, dato, ſ. ꝙ fundamentũ ſit pars domus, quia poſito toto, neceſſe eſt poni partem.

Reſolutio. qõnis. qñ vno generato neceſſario ſequiť aliud. qñ non neceſſario vnum ſequitur aliud.

LECTIO. XII.

Generationem non eſſe infinitum rectum, ſed in circuitu probatur

VATAB.

Quod ſi deorſum verſus, in infinitum abeant, haud quaquam ex poſterioribus hocce fore ſimpliciter, ſed nec ex ſuppoſitione quidem erit neceſſe.

ANT. T. c.68.

Si quidem.n. in infinitum tendit, & ad inferius non erit neceſſe eorum quæ poſtea, hæc generari ſimpliciter, ſed neq; ex ſuppoſitione.

In iſto loco philoſophus oſtendit ex prædictis quõ generatio ſit infinita, quia, ſ. in circuitu, & non ſm rectum, & primo hoc facit, ſecundo mouet quandam quæſtionẽ. ibi {Quare C ergo hęc quidem.} Tex.co.70. Circa primum duo facit. primo probat ꝙ generatio ſit infinita non ſm rectum, ſed in circuitu. primo per diuiſionem, ſecundo per cauſam. ibi {Et aliter apparuit.} T.c.69. Circa primum duo facit. primo probat ꝙ generatio non poteſt eſſe infinita ſm rectum, ſecundo recolligit rationem & ordinat eam. ibi {Neceſſe autem.} Circa primum intendit philoſophus talem rationem, ſi generatio eſt ſm rectum non erit ex neceſſitate & ſemper, ſed generatio eſt ex neceſſitate, vt oſtenſum eſt, ergo non eſt ſecundum rectum.

Rõ q̃ philoſophus intendit.

In iſta ratione ſic procedit primo ponit Maiorem, ſecundo Minorem. ibi {Sed oportet ſemper generationem.} Tertio concluſionem. ibi {Si igitur aſſcũs.} Circa primum duo facit. primum probat ꝙ generatio non eſt neceſſaria in infinitis ſecundum rectum, ſecundo in habentib. finem. ibi {At vero neq; in finem habentib.} Circa primum duo facit primo proponit, ſecundo p̃obat. ibi {Semper.n. alterum alterius.} Ad euidentiam primæ partis ſciendum eſt, ꝙ ſicut ſupradictum eſt, in his quę generantur adinuicem, ſemper vnum eſt D prius, & alterum poſterius, & neceſſe eſt generato priori, generari poſterius, & ecõuerſo in his, in quib. eſt neceſſitas abſoluta. In his vero, in quibus eſt neceſſitas ex ſuppoſitione, oportet aliquid eſſe prius, & aliq̃d poſterius. Dicit ergo primo, ꝙ, ſi generatio tendit in infinitum, ſiue ſuperius ad generata, ſiue inferius ad generanda, non eſt neceſſe nec neceſſitate abſoluta, nec neceſſitate ex ſuppoſitione, generari eorũ q̃ poſtea, i. aliquid, qđ ſit de numero eorũ, q̃ ſunt poſt. Qđ eſt contra id, quod ſupra eſt probatum. vbi dictũ eſt, ꝙ gñato priori, neceſſe eſt generari poſterius.

VATAB.

Nam ſemper aliud ante neceſſario erit: quocirca et illud fore neceſſarium erit. Quare, ſi infinitum non ſit principium, nec primum quicquam erit, ob quod fore erit neceſſarium.

Semper.n. alterum anterius neceſſe eſſe, ideo & neceſſe illud generari. Quocirca. ſi non eſt principium infiniti, neque primum aliquid erit, propter quod nil neceſſe erit generari.

probat

Probat propoſitum, dicens, ꝙ in his, quorum primo geni- E to neceſſe eſt aliud, ſ. poſterius generari quacunq; neceſſitate, ſemper alterū eſt ante, aliud poſt. ſicut ante eſt terra madeſacta: quam vaporatio: licet etiam in conuerſione ante ſit vaporatio q̃ terra madefacta: quia vtrūq; ſe habet ad vtrunque, vt prius & poſterius. Similiter eſt prius fundamentū q̃ ſit domus. ſed in infinitis nullum eſt primum, & per conſequens nec poſtremum: ergo non eſt neceſſe generari, & ita non eſt neceſſaria generatio. Deinde cum dicit.

VATAB. *At vero nec in hiſce quidem, quæ finem habeat atq; terminum, hoc vere dici continget, ſimpliciter, inquā, fore quippiam, ceu, domum, cum factum fuerit fundamentum. Nam cum fuerit factum, niſi ſemper eam fieri ſit neceſſe, ſemper id eſſe, quod poteſt non eſſe, eueniet.*

ANT. *At vero neq; in finem habētib. hoc eſt dicere vere, quòd* F *neceſſe eſt ſimpliciter generari. V. g. domum, quando fundamentum generatur. Quando enim generatur, niſi neceſſe eſt generari ſemper, hoc accidet ſemper, eſſe contingens ſemper non eſſe.*

Oſtendit quod generatio non poſſit eſſe infinita in habētibus finem dicens, ꝙ neq; eſt verū dicere in habentib. finem ꝙ neceſſe ſit ſimpliciter generari. Et eſt intelligendum, ꝙ, ſi non fiat reiteratio: quia ſi in talib. generatio reiteretur, tunc erit circularis, & non ſolum recta. v.g. non eſt neceſſe gn̄ari domum, fundamento generato. ſi. n. qn̄ fundamentum eſt generatum, neceſſe eſt ſemper generari, hoc.i domum, ſequeretur ꝙ illud quod contingit non ſemper eſſe, ſemper eſſet. Cum aūt videamus ad ſenſum ꝙ non ſemper generatur domus generato fundamento, ſequitur, ꝙ non ſit neceſſe generato fundamento generari domum. Deinde cum dicit

VATAB *At generationē ſemper ſic eſt neceſſe, ſi ipſius generatio* G *neceſſario ſit. nam neceſſario & ſemper, ſimul ſunt. quod. n. eſſe eſt neceſſe, non poteſt non eſſe. Quare ſi quid neceſſario eſt, ſempiternum eſt. & ſi ſempiternum eſt, neceſſario eſt. Si itaque huiuſce generatio neceſſario eſt, ſempiterna eſt, & ſi ſempiterna, neceſſario.*

ANT. *Sed oportet ſemper generationem eſſe, ſi ex neceſſitate eſt eius generatio: ex neceſſitate. n. & ſemper ſimul. quod. n. eſt neceſſe, non poſſibile non eſſe. Quocirca ſi ex neceſſitate eſt, ſempiternum eſt: & ſi ſempiternum, ex neceſſitate. Et, ſi generatio igitur ex neceſſitate, perpetua eſt generatio huius: et ſi ſempiterna, ex neceſſitate.*

Eſſe ſempiternū & ex neceſſitate cōuertunt.

Ponit Minorem, & probat eam, quia manifeſta eſt per p̄dicta. Vnde dicit, ꝙ gn̄atio eſt ſemper, quia generatio eius, ſ. poſterioris ex neceſſitate abſoluta eſt generatio prioris: qđ autem eſt ex neceſſitate, & quod eſt ſemper ſimul ſunt: quia ſi vnum eſt, & reliquum. & hoc ſic probat: quia illud, quod neceſſe eſt eſſe, impoſſibile eſt non eſſe: & quod impoſſibile eſt non eſſe, neceſſe eſt ſemper eſſe. Quocirca, ſi aliquid eſt H ex neceſſitate, eſt ſempiternum: & econuerſo, ſi eſt ſempiternum, eſt ex neceſſitate. Deinde cum dicit.

VATAB. *Si igitur generatio cuiuſpiam neceſſario ſimpliciter ſit, in orbem eat eodemq; reuertatur neceſſe eſt.*

ANT. *Si igitur alicuius ex neceſſitate generatio ſimpliciter neceſſe circuire & reuerti,*

Concludit ꝙ alicuius generatio eſt ex neceſſitate ſimpliciter & non ex ſuppoſitione, cum non poſſit eſſe ſecundum rectum vt oſtenſum eſt, neceſſe eſt ꝙ ſit circularis & per reiterationem. Deinde cum dicit.

VATAB. *Nam generationem, aut terminum habere, aut non habere, neceſſe eſt. Et ſi non habeat, aut in rectum, aut in circulū. Horū autē ſi ſempiterna ſit, in rectum minime poſſibile eſt, quia nequaquam ſit principium, neque deorſum, vt in futuris accipimus, neque ſurſum vt in hiſce quæ iam facta ſunt. At eſſe principium, ſi finita non ſit, atq; eam ſempiternam eſſe, neceſſe eſt. Quocirca circularis ſit, eſt neceſſe. Igitur, regreſſum fieri neceſſe erit. vt ſi hoc neceſſario ſit, ergo & prius. at vero ſi hoc, & poſterius fore erit neceſſe. Atque hoc ſemper continue. nihil. n. refert, per duo an plura hoc dicamus. Igitur neceſſario ſimpliciter, circulari motui atq; generationi competit. Et ſi in orbem fiat generatio, fore quodq; & eſſe factum neceſſe eſt. & ſi neceſſe ſit, horum generatio circularis erit. Hæc itaq; non ſine ratione accidunt, poſteaquam motus ille circularis atq; cœleſtis perpetuus eſt.*

ANT. *Neceſſe igitur aut finem habere generationem, aut non. & ſi non, aut in rectum aut in circuitu. Horum autē ſi erit ſempiterna, in rectum impoſſibile eſt. quia nequaquā eſt principium. neque ſi inferius, vt ad futura inſpiciamus, neque ſuperius, vt ad generata. Neceſſe autem principium, quoddā eſſe, ſi non ſit finita, & ſempiternam eſſe oportet. ideo neceſſe in circuitu eſſe. Conuerti igitur neceſſe erit. v. g. ſi hoc ex neceſſitate eſt, & quod prius ergo: ſed ſi hoc, & quod poſterius neceſſe generari, & hoc ſemper iā continue. nihil. n. hoc differt dicere per duo aut multa. In circuitu igitur motu & generatio eſt quod ex neceſſitate ſimpliciter. & ſi in circuitu neceſſe generari & generata eſſe. Et ſi neceſſe, horum generatio in circuitu. Hoc vtique quidem eſt rationabiliter, quoniam perpetuus.* T. c. 69.

Recolligit rōnem & ordinat dicens, ꝙ neceſſe eſt ꝙ generatio aut habeat finē aut non. Sed ꝙ non habeat finem ſupra T. c. 17. probatum eſt, tā ex parte motus in 1. Lib. q̃ ex parte motus Tex. c. 56. & ex parte finis in Secundo. Si ergo non habet finem aut eſt vſq; ad 59. infinita ſm̄ rectum. aut in circuitu, ſed ſicut ſupra oſtenſum eſt, non eſt poſſibile ꝙ ſit infinita ſm̄ rectū: quia in infinitis non eſt principium. neq; ad inferius, i. ad futura generanda, neq; ad ſuperius, i. ad p̄terita generata. Cum aūt generatio nec habeat principium, nec ſit finita, neceſſe eſt ꝙ ſit ſempiterna, & per conſequēs ſit in circuitu: & ſi eſt in circuitu, neceſſe eſt eā conuerti ab vltimo in primū v.g. ſi hoc eſt ex neceſſitate generatū ab hoc, ſicut terra cōpluta à pluuia, neceſſe eſt ꝙ generatum illud, quod ſit eſt prius, ſ. pluuia, gn̄atum, & ſi pluuia eſt gn̄ata, neceſſe eſt ꝙ prius fuerit aliquid gn̄atū, ſ. nubes, & ſi nubes, oportet prius ꝙ fuerit vapor, & ſi vapor oportet prius ꝙ fuerit terra madefacta, & ſic aliqn̄ reuertitur in primū, & ſic ſit continua: quia nihil differt dicere, ꝙ conuerſio fiat per medium vnum, vel per duo, vel per plura, dummodo ab vltimo redeat in primū. Neceſſariū ergo ſimpliciter eſt, ꝙ vnū generet ab altero in motu & gn̄atione, ꝙ eſt in circuitu: & ſi aliqua neceſſe eſt in circuitu generari, neceſſe eſt iſta ſimpliciter generari. & econuerſo, ſi neceſſe eſt iſta ſimpliciter gn̄ata eſſe, iſta neceſſe eſt in circuitu generari: hoc ergo, ſ. ꝙ generatio ſit perpetua, non in rectū, ſed circulariter, rationabiliter apparuit. Deinde cum dicit.

Quæ in circuitu gn̄antur neceſſario & ſimpliciter generātur & econtra.

VATAB. *Nam hæc neceſſario fiunt & erunt, quæcunq; huiuſce motiones ſunt, & quæcunq; propter hunc fiunt motum. Nam ſi id, quod in orbem mouetur, aliqua ſemper moueat, eorum* H *quoque motum circularem eſſe neceſſe eſt, vt ſi ſupra latio orbita ſit, Sol orbitum mouetur. Quoniam autem hoc pacto mouetur, hac ſane de cauſa, anni tempora in circulum fiunt redeuntque. Quæ cum ita fiant, omnia profecto, quæ ſub ipſis ſunt, haud ſecus fient.*

Deficit forte tex.ᵘ ille

ANT. *Et aliter apparuit in circuitu motus & qui cœli: quoniā ex neceſſitate hæc generantur & erunt quæcunque huius motus, et quæcunq; propter hunc. Si. n. quidem quod in circuitu mouetur ſemper aliquid mouet, neceſſe & horum in circuitu eſſe motum. v.g. ſuperiori allatione exiſtente in circuitu, & Sol ſic. Quoniam autem ſit hoc, horæ propter hoc in circuitu generantur & reiterantur his autem generatis, ita iterum & quæ ab his.*

Oſ̄dit hoc idē p̄ cauſam dicēs. Qđ aliter pōt ēt hoc idem demonſtrari. ſ. p̄ motū cœli. quia. n. ipſe eſt in circuitu, iō ex neceſſitate elemēta adinuicē gn̄antur. Si. n. motus cœli eſt in circuitu, oportet ꝙ quæcunq; ſunt paſſiones huius motus & q̄cunq; ſunt p̄ hunc motū ſolū, ſicut per cauſam efficiētē, ꝙ ēt illa ſint. Si. n. ꝙ ī circuitu mouet mouet elemēta, neceſſe eſt ēt ꝙ motus horū, q̄ ſunt paſſiones eius, & ꝙ motus eorū

quæ

quę ſufficienter generantur ab hoc ſint etiam ex neceſſitate. V.g. cum allatio ſuperioris, hoc eſt circuli decliuis, ſit in circuitu, neceſſe eſt ꝙ moueantur etiam alij planetæ. Quia vero hoc, i. Sol mouetur in circuitu, neceſſe eſt etiam horas in circuitu generari & iterari: horis autem in circuitu generatis, neceſſe eſt ꝙ omnia, quæ ſunt à cauſa efficiēte, ſicut à motu Solis, & motu horarum, ſint etiam generata ex neceſſitate & in circuitu: & hæ ſunt generationes elementorum: quia ex iſtorum generatione omnia alia generātur maxime omnia temporalia. Deinde cum dicit.

VATAB. *Cur nam igitur quedā ita fieri videntur. nēpe circulatim oriri, vt pluuia & aer. nam ſi nubes erit, pluat ēt oportet, & ſi pluet, nubē quoq; fore conuenit. homines vero & animalia in ſeſe non redeunt remeantq; ita, vt idem rurſum oriatur? non enim ſi pater ſit, te fore, ſed illum ſi tu ſis, neceſſe eſt.*

ANT. T.c 70. *Quare ergo hac quidem ita videntur. V.g. aer & aqua in circuitu generantur. Et, ſi quidem nubes erunt, oportet et pluere, &, ſi pluet, oportet & nubem eſſe. homines vero & animalia non reiterantur in ſeipſos, vt rurſus generetur idē. non enim neceſſe eſt ſi pater tuus generatus eſt, & te generari, ſed, ſi tu, illum.* B

Mouet duas quæſtiones, ſecundam. ibi § Principium autē intētionis. § Circa primum duo facit. Primo mouet q̄ſtionem, ſecundo ſoluit. ibi § In rectum itaq;. § quærit ergo primo, qua re in quibuſdam eſſe videtur, ꝙ in circuitu generantur. V.g. aer & aqua, & cætera elementa: quia, ſi nubes erit, oportet pluere, & ſi pluet, oportet nubes eſſe, & iteratur. in quibuſdam vero non eſt ita. nam homines & animalia non reiterātur. non n. eſt neceſſe te generari, ſi pater tuus eſt generatus: ſed, ſi tu es generatus, neceſſe eſt patrem tuum generatum fuiſſe Deinde cum dicit.

VATAB. *Hac autem generatio in rectum proficiſci videtur.*

ANT. *In rectum itaque videtur hac generatio eſſe.*

Solutio. Soluit dictam quæſtionē dicens. Quòd quarę animalia nō reiterantur eſt, quia eorum generatio eſt ſm rectum, & non ſecundum circulum Nam ſicut ſupra dictum eſt, vbi vterq; terminorum non eſt tota materia ad alterum, vt vno moto. C re diuerſimode ſe habente educatur vtrunq; de vtroq;, in his non eſt generatio circularis, ſicut in te & patre tuo: quia pater tuus non eſt tota materia tua: in elementis vero vnū eſt tota materia ad aliud, & vno motu decliuis circulo pōt educi vnumquodque ab altero: & ideo in eis eſt generatio circularis. Deinde cum dicit.

In qb. circularis generatio ſit. T.c.6.

VATAB. *Rurſum autem, hoc conſiderationis initium ſumatur, ſimili ne modo vniuerſa redeant, an non, ſed quædam numero, quædam ſpecie ſolum.*

ANT. *Principium autem intentionis rurſus hoc: vtrum ſimiliter omnia reiterantur, aut non. ſed hoc quidem numero, hoc autem ſpecie ſolum.*

Qō ſcd'a. Ponit aliā quæſtionē, & primo ponit, ſecundo ſoluit ibi. § Quorum quidem igitur. § Quia n. probatum eſt ꝙ generatio ſit perpetua per reiterationem, poſſet aliquis credere, ꝙ omnia eadem reiterantur, & ideo dicit, ꝙ principium intē- D tionis in hac vltima parte, eſt quærere, vtrum omnia ſimiliter reiterantur aut non, ſed hæc quidem reiterantur eadem numero, alia vero ſolum eadem ſpecie. Ex quo n. omnium eſt generatio ſecundum materiam, videtur ꝙ omnia eadem ſecundum numerum debeant iterari. Deinde cū dicit.

Vñ qō oriatur.

VATAB. *Quorum igitur ſubſtantia motum ſubiens incorruptibilis eſt, ea omnia, vt patet, etiam numero eadem redire ſolēt. nam motus, id comitari ſolet quod motu cietur. quorū vero non, ſed corruptibilis, ſpecie non idem numero, reuerti neceſſe eſt. Quocirca, cum ex aere aqua ſit, & ex aqua aer, aer ſpecie idem non numero, redit. Quod ſi & eadem numero aliqua redeant, non tamen ea quorum ſubſtantiā ortum ſubit, eiuſcemodi exiſtens quæ non eſſe poſſit.*

ANT. *Quorum quidem igitur incorruptibilis ſubſtantia mota, manifeſtum, quoniā & numero eadem erunt: motus. n. ſequitur quod mouetur. quorum autem non, ſed corruptibilis neceſſe ſpecie, numero autem non reiterari. Ideo aqua ex aere, & aer ex aqua, ſpecie idem, non autem numero. Si autem et hæc numero, ſed non quorum ſubſtantia generatur, cui tale quale contingit non eſſe.*

Motus ſequitur mobile

Solutio. Soluit hanc quæſtionem dicens. Quòd ea quorū ſubſtantia non corrumpitur in mutatione, manifeſtū eſt, ꝙ iteratur eadem numero, ſicut ſol reiteratur in obliquo circulo, quia motus ſequitur id, quod mouet, quia non eſt motus niſi exiſtentis in actu, ût oſtenſum eſt in 5. Phy. Ea vero, quorū ſubſtantia non eſt incorruptibilis, ſed eſt corruptibilis, neceſſe eſt iterari eadē ſpecie, & non eadem numero, & ideo aqua, q̄ eſt ex aere, & aer ex aqua, ſunt ſpecie eadem, non eadem numero. corrumpitur. n. eorum ſubſtantia in tali tranſmutatione. Sed tñ, cum aer ſit tota materia aquæ, & econuerſo, talia reiterata magis accedunt ad identitatem materialē q̄ aialia & homines reiterati. Vnum. n. animal generans, puta. bos, nō eſt tota materia generati alterius bouis, & ideo minus accedunt ad identitatem numeralem, quàm elementa in circulari generatione elementorum. vnde & ſi pp hoc concedatur ꝙ elementa aliquo modo reiterentur eadem numero nō tñ conceditur, ꝙ propter hoc ſimpliciter reiterentur eadē numero, quia eorum ſubſtantia eſt talis corruptibilis, qualem non contingit eſſe eadem in generato, & in eo ex quo generatur. Sed vr̄ in ſolutionib. iſtarum duarum quæſtionum eſſe contradictio. nam in prima dicit Philoſophus ꝙ animalia non reiterantur, in ſecunda vero dicit ꝙ reiterantur eadem ſpecie. Sed dicendum, ꝙ prima dicit ꝙ animalia nō reiterantur eadem numero, & ſic concordat cum ſecūda. Vel ꝙ non ex neceſſitate eſt in eis reiteratio in generatione, ſiue ſecundum numerum, ſiue ſecundum ſpeciem. Et ideo patre tuo generato nō eſt neceſſe te generari, ſed te generato, neceſſe eſt patrem tuum generatum fuiſſe. Et in hoc non contradicit ſecundæ ſolutioni, quæ dicit, ꝙ ſi iterantur, iterantur eadem ſpecie, non eadem numero.

Quę corruptibilia nō eadē numero reiterētur.

Dubitatio.

Solutio prima

Secunda.

Commentariorum S. Thomæ ſuper Libros de Generatione & corruptione, finis.

S. THOMAE AQVINATIS DE ELEMENTORVM MISTIONE OPVSCVLVM.

SVMMA.

Quomodo in iſto non actu, ſed virtute remaneant elementorum formæ quibuſdam taxatis ac confutatis opinionibus declaratur.

DVbium apud multos eſſe ſolet, quō elementa ſint in miſto. Videtur aūt quibuſdam ꝙ qualitatib. actiuis & paſſiuis elementorum ad medium aliqualiter deductis per alterationem formæ ſubſtantiales elementorum maneant. ſi. n. non remaneant, videtur eſſe corruptio quædam elementorum & non miſtio. Rurſum ſi forma ſubſtantialis corporis miſti ſit actus materiæ, non pſuppoſitis formis ſimpliciū corporū, tunc ſimplicia corpora elementorum amittent rōnem. eſt. n elementū, ex quo cōponitur aliquid primo, & eſt in eo, & eſt indiuiſibile ſm ſpeciem. ſublatis n. formis ſubſtantialib. non ſic ex ſimplicib. corporib. corpus miſtum cōponetur, ꝙ in eo remaneant. Eſt aūt impoſſibile ſic ſe habere. Impoſſibile eſt. n. materiā ſm idē diuerſas formas ſuſcipere elementorū ſaluentur, oportebit diuerſis materiæ partib. ineſſe. materiæ aūt diuerſas partes accipere eſt poſſibile niſi præintellecta quantitate in materia. ſublata. n. quantitate ſubſtantia remanet indiuiſibilis, vt patet 1. Phy. ea materia aūt ſub quantitate exiſtente, & forma ſubſtātiali adueniente corpus phyſicū cōſtituitur. Diuerſæ igitr̄ partes materiæ formis elementorū ſubſiſtentes plurium corporum

rum rationem ſuſcipiunt multa autem corpora impoſſibile eſt ſimul eſſe: non igitur in qualibet parte corporis miſti erunt quatuor elementa, & ſic non erit vera miſtio, ſed ſm ſenſum, ſicut accidit in congregatione indiuiſibilium, ſiue inſenſibilium corporum propter paruitatem. Amplius oīs forma ſubſtantialis propriam requirit diſpoſitionem in materia ſine qua eſſe non poteſt: vnde alteratio eſt via ad generationem & corruptionem. Impoſſibile eſt aūt in idē conuenire propriam diſpoſitionē, quæ requiritur ad formā ignis, & quæ requiritur ad formā aquæ. quia ſm tales diſpoſitiones ignis & aqua ſunt contraria: contraria aūt impoſſibile eſt ſimul eſſe in eodē adæquate: impoſſibile eſt igitē, ꝙ in eadē parte miſti ſint formæ ſubſtātiales ignis & aquæ. Si igitur miſtum fiat remanentib. formis ſubſtantialib. ſimpliciū corporum, ſequitur ꝙ non ſit vera miſtio, ſed ad ſenſum ſolum. quaſi iuxta ſe poſitis partib. inſenſibilib. pp paruitatē. Quidā aūt volentes vtraſq; rōnes euitare in maius inconueniens inciderunt. Vt.n. miſtiones elemētorū ab eorū corruptione diſtinguerent, dixerunt, formas quidē ſubſtantiales elementorum remanere in miſto aliqualiter, ſed, ne cogerētur dicere eſſe miſtionē ad ſenſum, & nō ſm veritatē, poſuerunt, ꝙ formę elementorū non remanent in miſto ſm ſuum complementū. ſed ꝙ in quoddā medium reducuntur. Dicunt.n. ꝙ formæ elementorū ſuſcipiunt magis & minus, & habēt contrarietatem adinuicem. Sed quia hoc palā repugnat opinioni, & dictis philoſophi dicentis in pdicamentis, ꝙ ſubſtātię nihil eſt contrariū, & ꝙ nō ſuſcipit magis & minus, vlterius procedunt, & dicunt, ꝙ formæ elementorū ſunt imperfectiſſimæ, vtpote materiæ primæ propinquiores. vñ ſunt mediæ inter formas ſubſtantiales & accidētales. Et ſic, inquātū accedunt ad naturā formarum accidentalium, magis & minus ſuſcipere poſſunt, licet habeant contrarietatē adinuicē.

Quo ſenſu ſubſtantiæ aliquid cōtrarietur.

Hæc aūt poſitio multipliciter eſt improbabilis. Primo; quia eſſe aliquid medium inter ſubſtātiā & accidēs eſt oīno impoſſibile. eſſet.n. mediū inter affirmationē & negationē; proprium.n. accidentis eſt eſſe in ſubiecto, ſubſtantiæ vero in ſubiecto non eſſe. formæ autē ſubſtantiales ſunt quidē in materia, non aūt in ſubiecto. nam ſubiectū eſt hoc aliquid, forma aūt ſubſtantialis eſt, q̄ facit ſubiectū hoc aliquid, non aūt preſupponit illud. Item, ridiculum eſt dicere mediū eſſe inter ea, q̄ non ſunt vnius generis: quia medium & extrema oportet eiuſdē generis eſſe, vt probatur in 10. Met. Nihil ergo pōt eſſe medium inter ſubſtantia & accidens. Deinde impoſſibile eſt formas ſubſtantiales elementorū ſuſcipere magis & minus. Oīs.n. forma ſuſcipiens magis & minus eſt diuiſibilis per accidens, inquantum, ſ pōt eam ſubiectum par-

Subſtæ & accidētis nullū e mediū.

E ticipare magis & minus. ſm id autē, quod eſt diuiſibile per ſe vel per accidens, contingit eſſe motū continuum, vt patet in 6. Phy. eſt.n. loci mutatio, & augmentum, & decrementū ſm locum & quantitatē quæ ſunt per ſe diuiſibilia, alteratio aūt ſm qualitates, quæ ſuſcipiunt magis & minus, vt calidū & album. ſi igitur formæ elementorum ſuſcipiunt magis & minus, tam generatio q̄ corruptio elemētorum erit motus continuus, quod eſt impoſſibile: nam motus cōtinuus non eſt niſi in trib. generib. ſ. quantitate, qualitate, & vbi, vt probatur in 5 Phyſ. Amplius, oīs differentia ſm formam ſubſtātialem variat ſpeciē, in eo aūt, quod ſuſcipit magis & minus, differt id, quod eſt magis ab eo quod eſt minus, & quodammodo eſt ei contrariū, vt magis album & minus albū. ſi igitur forma ſubſtantialis ignis ſuſcipit magis & minus, magis facta vel minus facta ſpeciē variabit, nec erit eadem forma, ſed alia. Hinc eſt quod dicit Philoſophus in 8. Met. ꝙ, ſicut

F in numeris variatur ſpecies per additionē & ſubtractionē, ita in ſubſtantijs. Oportet ergo alium modū inuenire ꝗ quo veritas ſaluatur miſtionis, & elementa non totaliter corrūpantur, ſed aliqualiter in miſto permaneant. Conſiderandū eſt igitur, ꝙ qualitates actiuæ & paſſiuæ elementorum ſunt adinuicem contrariæ, & ſuſcipiunt magis & minus. ex contrarijs autem qualitatibus ſuſcipientib. magis & minus conſtitui pōt media qualitas, quæ vtriuſq; ſapiat extremi naturam, ſicut pallidum inter album & nigrum, & tepidū inter calidum & frigidum. ſic igitur remiſſis excellentijs qualitatum elementarium conſtituitur ex eis quædam qualitas media, quæ eſt propria qualitas corporis miſti: differens tū in diuerſis ſm diuerſam miſtionis proportionem. & hæc quidem qualitas eſt propria diſpoſitio ad formam corporis miſti, ſicut qualitas ſimplex ad formā corporis ſimplicis. ſicut

G igitur extrema inueniuntur in medio, ꝙ participat vtriuſq; naturā, ſic qualitates ſimplicium corporum inueniuntur in propria qualitate corporis miſti. Qualitas aūt corporis ſimplicis eſt quidem aliud a forma ſubſtātiali ipſius, agit tñ in virtute formę ſubſtātialis: alioquin calor calefaceret tm̄, nō autem per eius virtutem forma ſubſtantialis educeretur in actum, cum nihil agat extra ſuam ſpeciem. ſic igitur virtutes formarum ſubſtantialium ſimplicium corporum ſaluantur in corporib. miſtis. Sunt igitur formæ elementorum in miſtis non actu, ſed virtute. Et hoc eſt quod dicit Philoſophus in 1. de Generatione. Non igitur manent elementa in miſto

H actu vt corpus & album, nec corrumpuntur nec alterantur ambo, nec alterum. ſaluatur enim virtus eorum.

Opuſculi de Miſtione Elementorum, Finis.

Commentariorum S. Thomæ ſuper duos Libros Ariſtotelis de Generatione & Corruptione, & Opuſculi eiuſdem de Elementorum Miſtione, Finis.

SERIES CHARTARVM.

ABCDE Omnes ſunt quaterniones, præter E terniones.

VENETIIS Apud Hæredem Hyeronimi Scotti.

· DMLXXXIIII.